శ్రీ సీతారామ కల్యాణము

శ్రీమద్రామాయణము - బాలకాండము

వచనానువాదము

అష్టావధాని

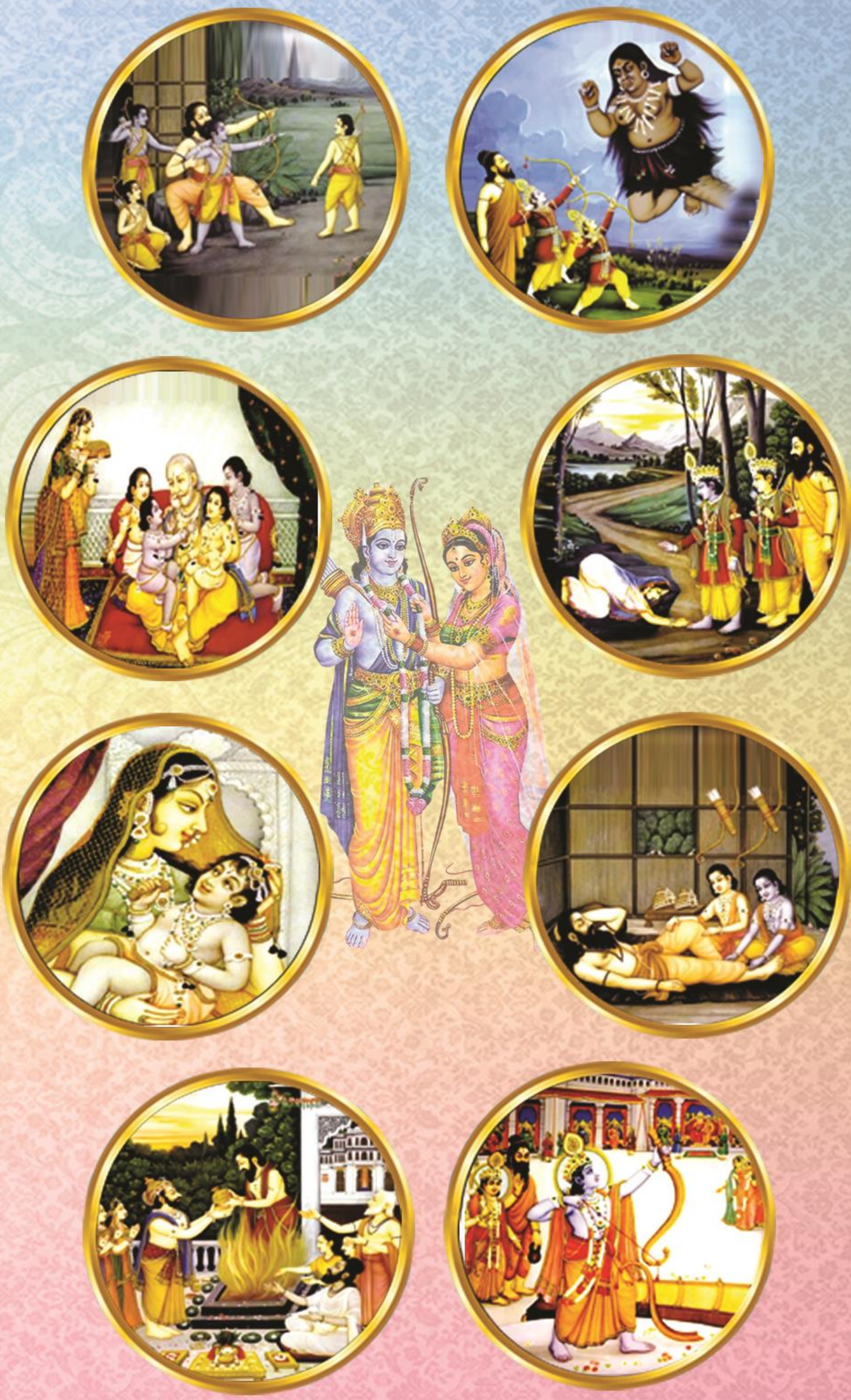
కోట రాజశేఖర్

రమణీయమ్మిది వేదసమ్మితము శ్రీరామాయణం బర్వమున్
విమలంబున్ ఘనపుణ్యదాయకము భావింపంగఁ బాపఘ్నమున్
సుమతిన్ దీనిఁ బఠించువాడు వసియించున్ బుత్రపౌత్రాది వ
ర్గముతో, ధాత్రి సుఖించుఁ, దా నమరలోకమ్మందు నంత్యమ్మునన్.

చం. సతతము నీదు నామమె ప్రశస్త మటంచు జపించుచుంటి, నా
తత శుభదాయక మ్మనుచుఁ దావక గాథ రచించుచుంటి, నీ
కతమున మోక్షసంపద సుఖమ్ముగ నందగ నుంటి, నీకు నం
కితమిడుచుంటి దీనిఁ బరికించి గ్రహింపుము జానకీపతీ!

శ్రీ సీతారామ కల్యాణం గ్రంథ ముద్రణకు నిధులను సమర్పించిన రామభక్తులు
శ్రీ అడవికొలను వేంకట్ (వేంకటేశ్వర్లు) USA గారు,
వారి ధర్మపత్ని శ్రీమతి జ్యోత్స్నాకుమారి గారు,
వారి కుమారుడు చిరంజీవి రోహిత్ గారు.

శ్రీ సీతారామ కల్యాణము

శ్రీ మద్రామాయణము - బాలకాండము
(వచనానువాదము)

అష్టావధాని

కోట రాజశేఖర్

విశ్రాంత సంస్కృత ఉపన్యాసకులు
రామకృష్ణా జూనియర్ కళాశాల
అల్లూరు, నెల్లూరు జిల్లా

శ్రీ సీతారామ కల్యాణము (వచనానువాదము)

శ్రీమద్రామాయణము – బాలకాండము

రచన

'అష్టావధాని' కోట రాజశేఖర్

శంకరాభరణం ప్రచురణలు – 53

ప్రథమ ముద్రణ : జనవరి 2022 ప్రతులు : 500
ద్వితీయ ముద్రణ : మే 2022 ప్రతులు : 1000
వెల : ₹ 100

ప్రాప్తిస్థానం :

1. 'అష్టావధాని' కోట రాజశేఖర్
   ఇంటి నెం. 4-338, 3వ అడ్డరోడ్డు, మొదటి వీధి,
   కె.ఆర్.ఆర్. నగర్, పడుగుపాడు,
   కోవూరు మండలం – 524137
   పొట్టి శ్రీరాములు నెల్లూరు జిల్లా
   (చరవాణి : 99662 36604)

2. జయభాస్కర ప్రచురణలు
   ఎస్3, సాయి కల్యాణ్ అపార్ట్ మెంట్స్,
   రోడ్ నం.4, రాధాకృష్ణ హౌసింగ్ కాలనీ
   డా. ఎ.ఎస్. రావు నగర్,
   హైదరాబాద్ – 500062
   (చరవాణి: 85550 82034)

డిటిపి : శ్రీ కంది శంకరయ్య (75698 22984)
కవర్ డిజైన్ : శ్రీ పంతుల విట్టుబాబు (85550 82034)
ముద్రణ : కర్షక్ ఆర్ట్ ప్రింటర్స్, హైదరాబాదు

శ్రీ సీతారామ కల్యాణ కావ్య ముద్రణకు
నిధులను సమర్పించిన రామభక్తులు

శ్రీ అడవికొలను వేంకట్ (వేంకటేశ్వర్లు) గారికి

శుభాకాంక్షలతో నవరత్నములు

సీ. శ్రీరమ్యచిత్తమ్ము శ్రీమాన్యచరితమ్ము
శ్రీకర సజ్జన సేవనమ్ము
సద్భక్తితత్త్వమ్ము సత్సంగమార్గమ్ము
పావనమ్మౌ దివ్యజీవనమ్ము
పూరుష సుగుణాలు పూర్ణమ్ముగా వెల్గు
పాత్రుడు శ్రీ చక్రపాణి రావు
సహనమ్ము సత్యమ్ము సౌజన్యభావమ్ము
ఘనముగా గల సాధ్వి కల్పవల్లి
ఆ.వె.పుణ్యదంపతులుగ పుడమి నుండగ, వారి
పుత్రరత్న మగుచు పుట్టినట్టి
అడవికొలను వేంకటాఖ్యా! మహాశయా!
రామభక్త! సుగుణధామ! శుభము.

సీ. శ్రీ సరస్వతి యను గృహనామమున వెల్గు
వేంకటరామయ్య విబుధమణికి
సంగీత సాహిత్య సత్కళాదుల మెచ్చు
వేంకటలక్ష్మియన్ విమలసతికి
పుణ్యాల పంటయై పుత్రికారత్నమై
ప్రభవించి బహునృత్యసభల మించి
గురుకృపన్ విద్యలన్ గొప్పగా రాణించి
మహి కీర్తి నందిన మహితసుదతి

ఆ.వె.సుమతి నీదు పత్ని జ్యోత్స్నకుమారి, మీ
సుతుడు రోహితుండు హితులు మీకు
అడవికొలను వేంకటాఖ్యా! మహాశయా!
రామభక్త! సుగుణధామ! శుభము.

సీ. లక్ష్యమ్ము సాధింప లలితాసహస్రమున్
సౌందర్యలహరిని శాస్త్రములను
విమలగీతమ్ముల నమకమున్ చమకమున్
స్తుతులను త్రిశతిని సూక్తములను
రమణీయ రామాయణమును భారతమును
భాగవతమ్మును భక్తి చదివి
తావకపత్ని జ్యోత్స్నకుమారినిఁ గూడి
ధర్మయుక్తమ్ముగా తత్త్వమరసి
ఆ.వె. తలచుచును తరించి తరియింపఁజేసెడి
బుధ! మహానుభావ! పుణ్యమూర్తి!
అడవికొలను వేంకటాఖ్యా! మహాశయా!
రామభక్త! సుగుణధామ! శుభము.

సీ. ఘన సనాతనధర్మమును దెల్పు జ్ఞానమున్
వ్యాపింప జేసెడి భాగవతుడ!
ప్రథిత సద్ధార్మికగ్రంథప్రదాత! ది
వ్యాధ్యాత్మ సేవల యందు ఘనుడ!
పేదసాదలపట్ల ప్రీతితో బహుదాన
ముల జేయు సౌజన్యమూర్తి! బుధుడ!
సుతుడగు రోహిత్ ను, స్నుష నెరిన్, మనుమల
కిల్లియన్ రోరీల నుల్ల మలర
ఆ.వె. గనుచు, పత్ని జ్యోత్స్న అనురాగ మందుచు
ఇలను ధర్మకార్యములను జేయు
అడవికొలను వేంకటాఖ్యా! మహాశయా!
రామభక్త! సుగుణధామ! శుభము.

మ. “నిధి సౌఖ్యమ్ము నొసంగునా? తెలుపుమా నీ” వన్న “శ్రీరాము స
న్నిధియే సౌఖ్య మొసంగు” నంచు మదిలో నేర్పొప్ప భావించుచున్
నిధులన్ గూర్చితి వీవు రామకథకై, నిన్ బ్రోచు నా రాముడే
బుధ! జ్యోత్స్నాపతి! వేంకటేశ్వర! కృపన్ ముక్తిన్ బ్రసాదించెడిన్.

మ. తను వా రాముని కంకిత మ్మనుచు సీతారామకల్యాణ గా
థను సంపూర్ణముగా పఠించి, సరిగా తత్త్వమ్ము లోనెంచి, పా
వన కార్యమ్మని గ్రంథముద్రణవిధిన్ భాగ్యమ్ముగా నెంచి, రా
ముని సేవించిన వేంకటేశ్వర! మిమున్ బ్రోచున్ సదా రాముడే.

తే.గీ.అమెరికాదేశ వాసివై యలరుచున్న
మదిని భారతసంస్కృతిన్ మరువకున్న
అడవికొలను వంశాగ్రణి! అవని నెన్న
సారమతి! వేంకటేశ్వర! మీరె మిన్న.

కం. శ్రీమన్! భాగవతోత్తమ
హేమ! అడవికొలను వేంకటేశ్వర! ధీమన్!
క్షేమము నిడి మిము నా శ్రీ
రాముని కృప కవచమగుచు రక్షించు సదా!

తే.గీ.ఆయురారోగ్య భాగ్యమ్ము లమరుగాక!
అతులభక్తి జ్యోత్స్నాసతి యమరుగాక!
అలఘుమతి పుత్రపౌత్రుల కమరుగాక!
సుమతి! రాముని కృప సదా అమరుగాక!

కృతజ్ఞతాపూర్వక శుభాకాంక్షలతో...
‘అవధాని’ కోట రాజశేఖర్
12-12-2021 అల్లూరు, నెల్లూరు జిల్లా

విషయ సూచిక

శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీహరితీర్థ స్వాములవారు

శ్రీసత్యానందాశ్రమ పీఠాధిపతులు
శ్రీసత్యానందాశ్రమము, ఇనమడుగు
నెల్లూరు జిల్లా - 524137

ఓం నమో భగవతే శ్రీసత్యానందాయ!

మంగళాశీర్వచనములు

2019 లో శ్రీ సత్యానందాశ్రమం ఆస్థానపండితులు శ్రీ కోట రాజశేఖర్ గారి చే భాగవత సప్తాహం నిర్వహింపబడింది. అప్పుడు వీరు శ్రీ సీతారామ కల్యాణం అనే కావ్యాన్ని వ్రాస్తూ ఉన్నట్లు చెప్పినారు. ఆ మాట విని నేను చాల సంతోషించినాను. కాలమును మంచి కార్యములయందు గడుపవలయు నని పెద్దలు చెప్పియున్నారు. కావున ఈ కరోనా కాలములో ఎచటికి వెళ్ళకుండ పరమార్థవ్యాసంగమునందు గడుపుట విశేషమైన విషయము.

శ్రీబాలగంగాధర్ తిలక్ గారు జైలులో ఉన్నప్పుడు గీతా రహస్యమును వ్రాసినారు. ఇప్పుడు అది ఎంతో మంది సాధకులకు ఉపయోగపడుచున్నది.

ఆలాగుననే ఈ కరోనా కాలమును వీరు సద్వినియోగపరచినారు.

శ్రీరామచంద్రుడు జగత్ప్రభువు. దయాసముద్రుడు. మర్యాదాపురుషోత్తముడు. తన ఆచరణ ద్వారా ప్రపంచమునకు ధర్మమును మానవత్వమును బోధించినవాడు. తన అడుగుజాడలలో నడుచుటకు ప్రజలకు అనువైన మార్గమును ఏర్పఱచిన ధర్మమూర్తి. తల్లిదండ్రులు గురువులు అన్నదమ్ములు బంధువులు అనుచరులు మొదలగువారి యెడల, రాజ్యపరిపాలనము నందు తన కర్తవ్యాన్ని సంపూర్ణంగా నెరవేర్చేవాడు. భృత్యులయెడల, తనను శరణు కోరి ఆశ్రయించినవారియెడల, ఎలా ఉండవలయునో ఆచరించి చూపించిన ఆదర్శమూర్తి. మానవుడుగా అవతరించి మహోన్నత వ్యక్తిత్వముతో ఈ భూమిపై సంచరించిన ఆ శ్రీరామచంద్రుని బాల్యవిశేషములను పద్యకావ్యముగా వ్రాయుటలో కాలమును సద్వినియోగ పఱచిన మా కోట రాజశేఖర్ గారు ధన్యాత్ములు.

శ్రీరామచంద్ర మహాప్రభువు ఆర్తత్రాణ పరాయణమనే వ్రతమును ఎంత చక్కగ చెప్పి దానిని అమలు చేసి చూపించినారో ఈ క్రింది వాల్మీకి మహర్షి శ్లోకము తెలియజేయుచున్నది.

శ్లో. సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే।
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదా మ్యేత ద్వ్రతం మమ ॥ (6–18–35)

వాల్మీకి మహర్షి విరచితమైన ఈ శ్లోకమునకు మా రాజశేఖర్ గారి కలమునుండి తేటతెలుగునందు పద్యము హృద్యముగ చక్కగా ఎట్లు జాలువారినదో చూడండి.

ఉ. శ్రీరఘురాము డుత్తముడు, శిష్టజనావనతాయశస్వితా
ధారుడు, లోకమోహనుడు, "తావక దాసుడ" నన్న చాలు సం
సార పయోధి దాటుటకు సాయముఁ జేయును, రామనామమే
తారకమంత్రమై తనరి ధన్యతఁ గూర్చు జపించువారికిన్. (14)

ఈ పద్యమునందు భగవంతుని ఎందుకు ఆశ్రయింపవలయునో, ఆశ్రయించువారు ఏమి ప్రయోజనమును పొందగలరో చక్కగా తెలిపియున్నారు. లోకమునకు శ్రేయస్సును చేకూర్చు ఇటువంటి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము అని పెద్దలు చెప్పియున్నారు.

ఈ సీతారామకల్యాణ గ్రంథమునందు శ్రీవాల్మీకి ప్రణీతమైన మూలశ్లోకములను తనకు అవసరమైనంత మేర పొందుపఱచి తాత్పర్యమును అందించి తెలుగు పద్యములుగా ఎంతో సుందరముగ అనువదించి ఇందు ఇమిడిపోయేటట్లు చేసినారు. ప్రతిపద్యము హృద్యమే. ప్రతి పలుకు రమ్యమే. చక్కని అనువాదము కావున దీనికి మరల వ్యాఖ్యానము అవసరములేదు. అలతి అలతి పదాలతో, అందమైన అద్భుతమైన భావాలతో అల్లిన రమణీయమైన కవిత్వము మా రాజశేఖర్ గారిది అనడం వాస్తవం.

చెఱకు ఎక్కడి నుండి తిన్నా తీయగానే ఉంటుంది. అలాగే శ్రీరాముని గాథ ఎక్కడినుండి చదవడం ప్రారంభించినా అది అమృతమే. శ్రీరామ సాగరములో మునకలు వేస్తే ఎన్నో రత్నాలు, మణులు, మాణిక్యాలు దొరుకుతాయి. ఈ శ్రీరామాయణ మహాసాగరములో మానవాళి జీవన స్రవంతికి కావలసిన రత్నములు కోకొల్లలుగా ఉన్నవి.

వాల్మీకి మహర్షి తాను విరచించిన శ్రీమద్రామాయణంలో ప్రతి వేయి శ్లోకములకు ఒక గాయత్రీమంత్రాక్షరమును నిక్షిప్తం చేసిన విషయం అందఱికీ తెలిసినదే. బాలకాండలో మూడుచోట్ల అంటే తపస్స్వాధ్యాయ నిరతం... (1-1-1) స హత్వా రాక్షసాన్... (1-30-23) విశ్వామిత్రస్తు... (1-67-12) అను శ్లోకములలో మొదటి అక్షరాలుగా 'త' 'స' 'వి' అను గాయత్రీమంత్రాక్షరములు ఉన్న విషయం గాయత్రీరామాయణం ద్వారా విదితమౌతుంది.

శ్రీ కోట రాజశేఖర్ గారు పై సందర్భములలో వ్రాసిన పద్యములలో 1వ పద్యము - "తపమున్ జేసెడి వాడు..." 1-1-1 (బాలకాండ - 1వ శీర్షిక - 1వ పద్యము), 228వ పద్యము - "సవము సమాప్తంబగుటకు..." 1-30-11, 568వ పద్యము - "వినయమున నటు జనకుడు..." 1-67-7 అను పద్యములలో మొదటి అక్షరములుగా ఆ అక్షరములే ఉండటం ఒక విశేషం అని చెప్పవచ్చు.

పరమసాధ్వి, పతివ్రతామతల్లి సీతమ్మవారు భర్తయెడల ఉత్తమ ఆచరణమును ఎలా కలిగియుండెడిదో ఈ పద్యమునందు మనం గమనించవచ్చు.

చం. ప్రణయము ప్రీతియున్ భయము భక్తియు సిగ్గు దలిర్ప సీత రా
ముని మదిలోని భావములఁ బూర్ణముగా నెఱుగంగ; రాముడున్
గనుగొనసాగె సీతమదిఁ గల్గెడి భావములన్, బరస్పర
మ్మనుగుణరూపశీలములఁబూర్ణతనందిరియిర్వురున్దమిన్. (738)

అన్యోన్య దాంపత్యమంటే ఇదే. ఇట్టివారి జీవితములో ఎంత పెద్ద కష్టము వచ్చినా అది సమసిపోయి ఆ దంపతులు పరమానంద సౌఖ్యజీవితమును గడిపెదరు.

ఈ శ్రీ రామాయణమునందు ఇవియే మనము నేర్చుకోవలసిన సుగుణములు, సంపాదించుకోవలసిన రత్నములు. వీనిని ఆచరణ యందు పెట్టినచో మన జీవితము ఆనందమయమే. ఆనందము కొఱకే అన్ని ప్రాణులు పాకులాడుచున్నవి గదా!

సీతమ్మవారు ఇలాంటిదైతే శ్రీ రాముడు ఎలాంటివాడో ఈ పద్యమునందు చక్కగ నుడివియున్నారు. మన జీవనమునకు చక్కగా ఉపయోగపడునట్టి ఉపదేశ రత్నములను మనము ఈ రామాయణమునుండి సమకూర్చుకో వలయును.

చం. అనిశము ధర్మ మెంచుచు, ప్రజావళికిన్ బ్రియమాచరించుచున్,
జనకుని యాజ్ఞ జేయుచు, బ్రశస్తముగా దన తల్లు లందఱిన్,
మనమున నెంచి సేవల సమంచిత రీతుల గొల్చువాడునై,
ఘన గురువర్య కార్యములఁ గాంక్ష నొనర్చెడి రాముఁడాదటన్. (733)

ఇట్టి అన్యోన్య సంబంధ బాంధవ్యముల వలన చక్కగ జీవనము సాగిపోవును. ఇట్టి జీవన విధానమును అలవరచుకొని అనంతసౌఖ్యమును చదువరులు పొందుదురుగాక!

పాఠకులు ఈ వచన గ్రంథమును చదివి నిత్యజీవితమునందు ఇందులోని ధర్మములను ఆచరించినప్పుడే శ్రీరాజశేఖర్ గారి పరిశ్రమ నిజముగ సాఫల్యము నొందును. వీరు ఇంకను ఇలాంటి ప్రజోపయోగకర సాహిత్యమును పరిఢవింపజేసి సద్గురు శ్రీసత్యానందమహర్షులవారి శ్రీబ్రహ్మానందతీర్థస్వాములవారి అనుగ్రహమునకు పాత్రులగుదురుగాక!

శ్రీ శ్రీ సీతా రామభద్రుడు వీరికి అనేకానేక భద్రములను ప్రసాదించునుగాక! ఇతి శమ్.

నివేదన

శ్రీరాముని దయతో సీ
తారాముల గాథ వ్రాయఁ దలచితి గద్య
శ్రీ రాజిల, గురువులు మన
సారన్ దీవింపఁ దలతు శారదను మదిన్.

రామమందిరం సమీపంలో బాల్యాన్ని గడిపిన నేను మా తల్లిదండ్రులైన శ్రీమతి సక్కుబాయమ్మ సారంగపాణి పుణ్యదంపతుల ఆశీస్సులతో షష్టిపూర్తి తరువాత ఇప్పుడు వాల్మీకి మహర్షి విరచిత శ్రీమద్రామాయణం లోని బాలకాండను శ్రీ సీతారామ కల్యాణం పేర కావ్యంగా వ్రాయగలగడం అంతా శ్రీ రామచంద్రస్వామి వారి కృపాకటాక్షంతోనే అని సంపూర్ణంగా విశ్వసిస్తూ ఉన్నాను.

ప్రముఖ అవధానకవి శ్రీ నరాల రామారెడ్డి గురువర్యులు, వ్యాస మహాభారత అనువాదకులు శ్రీ సూరం శ్రీనివాసులు గురువర్యులు మొదలగు పెద్దల ఆశీస్సులతో ప్రోత్సాహంతో ఈ కావ్యమును వ్రాయదలచినాను.

నేను ప్రారంభించిన ఈ గ్రంథములోని అంశములను పద్యభారతి శ్రీ చదలవాడ లక్ష్మీ నరసింహారావు గారు తమ పద్యభారతి వాట్స్ యాప్ సమూహమునకు ప్రతిరోజూ పంపవలసినదిగా ఆదేశించి నన్ను ప్రోత్సహించినారు.

శ్రీ సీతారామ కల్యాణం పేర నేను కూడా ఒక సమూహమును ఏర్పరచి ఈ బాలకాండ అంశములను పంపుచుండగా సభ్యులుగా ఉన్న అవధానులు, కవులు, పండితులు అభినందిస్తూ నన్ను ప్రోత్సహించినారు.

నా అవధాన సభలో ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొనిన ప్రొఫెసర్ తంబిశెట్టి రామకృష్ణ గారి ద్వారా నాకు పరిచయమైన రామభక్తులు శ్రీ అడవికొలను వేంకట్ (వేంకటేశ్వర్లు) USA గారు గ్రంథముద్రణకు నిధులను పూర్తిగా సమకూర్చడం అంతా శ్రీ రాముని అనుగ్రహమే అని భావిస్తూ ఉన్నాను.

ఎందరో మహానుభావులు ఈ గ్రంథరచనలో నన్ను దీవించినారు. అందఱికీ వందనములు.

రామాంకితంగా (77 సర్గల బాలకాండ 77 శీర్షికలు కాగా) 25 + 741 = 766 పద్యములుగా వ్రాయబడిన ఈ శ్రీ సీతారామకల్యాణకావ్యము

1. వాల్మీకిరామాయణ బాలకాండ శ్లోక – పద్యభావ – పద్య కావ్యముగాను,
2. బాలకాండ పద్యకావ్యము గాను,
3. బాలకాండ వచనకావ్యము గాను, (ఈ పుస్తకము)
4. ఆడియో సీడీ రూపము గాను,
5. అవతారిక పద్యముల చిత్రీకరణలతో వీడియో సీడీ గాను

పంచముఖాలతో రూపొంది వెలుగులోనికి రావడం అంతా ఆ శ్రీరాముని దయచేతనే అని సవినయంగా విన్నవించుకొంటూ ఉన్నాను.

మా ఆస్థానపండితుడు అని అంటూ వాత్సల్యంతో మంగళాశీర్వచనములను అందజేసిన శ్రీ శ్రీహరితీర్థస్వామి వారికి, ముద్రారాక్షసములు లేకుండుటకుగాను గ్రంథమును పూర్తిగా పరిశీలించిన శ్రీ పురుషోత్తమ తీర్థస్వామి వారికి హృదయపూర్వక ప్రణామములు.

శుభాశీస్సులను ప్రీతితో అందించిన గురువర్యులు శ్రీ నరాల రామారెడ్డి గారికి, గురువర్యులు డా॥ సూరం శ్రీనివాసులు గారికి, పంచసహస్రావధాని డా॥ మేడసాని మోహన్ గారికి హృదయపూర్వక ప్రణామాలు.

దీవెనలను అందజేసిన సమస్యాపృచ్ఛక చక్రవర్తి శ్రీ కంది శంకరయ్య గారికి, అవధానభారతి శ్రీ చక్రాల లక్ష్మీకాంత రాజారావు గారికి, పద్యభారతి శ్రీ చదలవాడ లక్ష్మీనరసింహారావు గారికి, గురుప్రపూర్ణ డా॥ చీమకుర్తి వేంకటేశ్వరరావు గారికి, అవధాన కళానిధి శ్రీ ఆముదాల మురళి గారికి, అవధానిశిల్పి శ్రీ కొండపి మురళీకృష్ణ గారికి, అష్టావధాని శ్రీ చిటితోటి విజయకుమార్ గారికి, సంస్కృతాంధ్ర పండితులు శ్రీ పండి ఢిల్లీశు గారికి, అవధాని శేఖర శ్రీ మైలవరపు మురళీకృష్ణ గారికి, అవధాన శిరోమణి శ్రీ పైడి హరనాథరావు గారికి, వీడియో చిత్రీకరణలకు సహకరించిన తెలుగుపండితులు శ్రీ నాయుడుగారి జయన్న గారికి, నా శ్రేయోభిలాషులు శ్రీ వడ్లపట్ల సీతారామరాజు గారికి, శ్రీ అన్నపరెడ్డి సత్యనారాయణ రెడ్డి గారికి, శ్రీ మాచవోలు శ్రీధర రావు గారికి హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు.

గ్రంథముద్రణకు నిధులను సమకూర్చిన రామభక్తులు శ్రీ అడవికొలను వేంకట్ గారికి, వారి సహధర్మచారిణి శ్రీమతి జ్యోత్స్నకుమారి గారికి, వారి కుటుంబసభ్యులకు శ్రీ సీతారాముల కృపాకటాక్షములు సదా ఆయురారోగ్య భోగభాగ్యములను ప్రసాదించి రక్షించును గాక.

దైవభక్తి, పరోపకారము, సహనము మొదలగు సహజ సుగుణాలతో విరాజిల్లుతూ, సదా నా పద్యరచనను ప్రోత్సహిస్తూ నాకు తోడుగా నీడగా ఉన్న నా సహధర్మచారిణి

శ్రీమతి విద్వాన్ కోట గిరిజాకుమారికి, నిత్యం రామాయణ రచనను ప్రోత్సహిస్తూ పుత్రోత్సాహమును కలిగించే పుత్రద్వయంలో జ్యేష్ఠపుత్రుడు చిరంజీవి కోట రూపానంద కుమార్ (USA) కి, కనిష్ఠపుత్రుడు చిరంజీవి కోట సారంగపాణి (USA) కి సర్వ శుభములను కలిగించవలసినదిగా నా ఆరాధ్యదైవం శ్రీ రామచంద్రమూర్తిని ప్రార్థిస్తూ ఉన్నాను.

ఈ గ్రంథమునకు డి.టి.పి.ని ఎంతో ప్రీతితో నిర్వహించిన శ్రీ కంది శంకరయ్య గురువరులకు హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు.

ఈ గ్రంథములకు ముఖచిత్రములను సిద్ధంచేసిన చిరంజీవి పంతుల విట్టుబాబు (హైదరాబాదు) గారికి, శ్రీ ఆకురాతి బుచ్చిబాబు (నెల్లూరు) గారికి హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు.

ఈ గ్రంథములను ముచ్చటగా ముద్రించిన కర్షక్ ప్రింటర్స్ (హైదరాబాదు) వారికి హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు.

సహృదయులైన పాఠకులు వచనరూపమున ఉన్న ఈ శ్రీ సీతారామ కల్యాణ కావ్యమును చదివి నన్ను ఆశీర్వదించి శ్రీరామచంద్రస్వామివారి అనుగ్రహమును పొందుదురుగాక!

కం. క్షేమము నిడు నీ సీతా
రాముల కల్యాణ గాథ రక్తిఁ జదివినన్
బ్రేమగ వినినన్ వ్రాసిన
రాముని కృప కవచ మగుచు రక్షించు సదా. (741)

అల్లూరు, నెల్లూరు జిల్లా, బుధజనవిధేయుడు
3-11-2021. **కోట రాజశేఖర్**

శ్రీ సీతారామ కళ్యాణము

దైవ స్తుతి

శ్రీరామ స్తుతి

శా. శ్రీరామా! పితృవాక్యపాలనకళాశ్రీధామ! సన్మానుషా
ధ్వా! రామా! సుగుణాభిరామ! వర సీతారామకల్యాణ మన్
బేరన్ గావ్యము వ్రాయఁ బూనితి, నిదే నీ గాథ నీ లీల, నిన్
జేరంగోరితి దైవమా! యినకులశ్రీరామ! పాలింపుమా. 1

ఉ. పావననామ! రామ! చనె బాల్యము సర్వము నాటపాటలన్,
యౌవన మంతయున్ జనియె నాశల దారసుతాదులన్, భవ
ద్భావన లేక సాగు జర వర్ధిలె చింతలు, నీదు చింతనల్
గావగఁ జాలు నం చెఱుక గల్గెను దాసుని నన్నుఁ బ్రోవుమా! 2

చం. శ్రవణము కీర్తనమ్ము మనసా స్మరణమ్మును పాదసేవ వా
స్తవమగు నర్చ వందనము దాస్యము సఖ్యము నాత్మయందు సం
భవమగు దివ్యమౌ నెఱుక భద్రము గూర్చును గాన, సర్వదా
నవవిధ భక్తిమార్గముల నమ్మి చరించెద రామ! బ్రోవుమా. 3

ఉ. తప్పులు నాడు చేసితిని, ధర్మము తప్పి చరించినాడ, నా
తప్పుల నేడెఱింగితిని, తావక సన్నిధి నాశ్రయించితిన్,
తిప్పలు పెట్టకుండ ననుఁ దీరిచి దిద్దుము నీకు మ్రొక్కెదన్,
గొప్ప మనస్సుతోడ సమకూర్పుము మోక్షము జానకీపతీ! 4

మ. మదియే మర్కటమై చెలంగినది, కామక్రోధలోభాలకున్
సదనమ్మైనది, రామ! మోహమదమాత్సర్యమ్ములున్ రేగె, నా
కిదియే నిత్య పరీక్ష యయ్యె; తగునా యీరీతి నన్ జూడ? నిన్
వదలన్, గెల్చెడి దారి జూపు మరిషడ్వర్గమ్ము నీ చిత్తమున్. 5

సరస్వతీ స్తుతి

చం. అజుని వరించినా, వతని యాస్యమునందు వసించినావు, పం
కజమునఁ గూరుచుండుదు, సుఖమ్ముగ వీణను మీటుదీవు, నీ
రజమును బుస్తకమ్మును గరమ్ములఁ దాల్చెద వక్షమాలతోఁ,
బ్రజలకు విద్య లిచ్చెదవు, భక్తి నినున్ దలతున్ సరస్వతీ. 6

శ్రీహరి స్తుతి

ఉ. శ్రీపతి! విష్ణుమూర్తి! సురసేవితపాద! ముకుంద! ధర్మసం
స్థాపన జేయగాఁ దలచి, ధారుణిలో ప్రభవించి, శిక్షణన్
బాపుల నుద్ధరించెదవు, భద్రముఁ గూర్తువు సాధుకోటికిన్,
నీ పదముల్ భజింతు గణనీయముగా స్థితికారకా! హరీ! 7

శివ స్తుతి

శా. భూతేశా! లయకారకా! శివ! కృపాపూర్ణా! యపర్ణాప్రియా!
భూతిన్ గైకొనినావు హాలహలమున్ బూర్ణమ్ముగా, విశ్వమున్
బ్రీతిన్ గాచెడి చంద్రశేఖర! హరా! విశ్వేశ! మృత్యుంజయా!
చేతుల్ మోడ్చెద నీశ్వరా! పురహరా! శ్రీకంఠ! గంగాధరా! 8

బ్రహ్మ స్తుతి

ఉ. నాలుగు మోములన్ గలిగి, నాథుడుగా వరభారతీసతిన్
లీలగ నాల్కపై నిలిపి, ప్రీతిని వేదచయమ్ముఁ జేతిలోఁ
దాలిచి, సృష్టిఁ జేసెడి పితామహు, ధాతను, భావిరేఖలన్
ఫాలమునందు వ్రాయగల బ్రహ్మను గొల్తు నభీష్టసిద్ధికై. 9

గణపతి స్తుతి

ఉ. శ్రీ గణనాయకా! విజయసిద్ధివిధాయక! విఘ్ననాశకా!
యాగక భూప్రదక్షిణము నద్భుతలీల ముగించినావు, నీ
వాగక వ్యాసభారతము నంత యెఱింగి లిఖించినావు, నే
నాగక సాగునట్లు శుభ మంచు వచింపుము, నీకు మ్రొక్కెదన్. 10

పరమేశ్వరీ స్తుతి

ఉ. అమ్మలఁ గన్నయమ్మ వని, యందఱి నేలెడి లోకమాతవం,
చమ్మలఁ గన్న యమ్మవని, యా పరమేశ్వరు వామభాగ వం,
చమ్మవు నాకటంచు, భవదాశ్రయమే గతియంచు, నెమ్మదిన్
నమ్మితినమ్మ! మ్రొక్కెదను నన్ను దయన్ గనుమమ్మ యీశ్వరీ! 11

శ్రీలక్ష్మీ స్తుతి

ఉ. క్షీరసముద్రజాతవయి, శ్రీహరినే వరియించి, సర్వదా
శ్రీరమవై వెలుంగుదువు, శ్రీల నొసంగెడి శ్రీహరిప్రియా!
సారసవాసినీ! కమల! చంద్రసహోదరి! లోకమాత! యా
ధారము మూల మీవెగద, తల్లి! కృపన్ గనుమమ్మ! మ్రొక్కెదన్. 12

మారుతి స్తుతి

మ. హనుమా! తారక రామనామ జపలీలాసక్త! భక్తాగ్రణీ!
వినుమా నాదగు ప్రార్థనన్, శరణు నీవే గంధవాహాత్మజా!
కొనుమా! పూజల నంజనాతనయ! కైకొమ్మార్తరక్షావిధిన్,
గనుమా! సత్కృప, రామబాణమ! ననున్ గాపాడుమా మారుతీ! 13

కుమారస్వామి స్తుతి

ఉ. తాపముఁ దీర్పగా, నసురుఁ దారకుఁ జంపగ, దేవకోటికిన్
దీపముగాగ, నగ్నిసమతేజముగా, శివపార్వతీమనో
రూపముగా జనించితివి, లోకములన్ వెసఁ గాచినావు, నీ
రూపము నెంచి కొల్చెదను, రుద్రకుమార! కుమార! షణ్ముఖా! 14

కవి స్తుతి

ఆదికవి వాల్మీకి మహర్షి స్తుతి

సీ. రామాయణమ్మును ప్రప్రథమమ్ముగా
సంస్కృతమ్మున వ్రాసి జగతి వెలిగె
రామరాజ్యమును శ్రీ రామచంద్రునిఁ గని
నుడువగ సమకాలికుడుగ మెలగె
రామ యనుమన మరా మరా యని తప
మొనరించి ఋషివర్యు డనగ జెలగె
రామాయణమ్మును లవకుశులకు నేర్పి
రామనామ జపానురక్తిఁ బరగె

తే.గీ. పఠన గానానుగుణ కావ్యఫణితిఁ గూర్చె
విశ్వమున రామమహిమను విశదపరచె
నట్టి ప్రాచేతసుని మనసారఁ దలతు
నాదికవియగు వాల్మీకి కంజలించి. 15

ఇతర సంస్కృత కవుల స్తుతి

ఉ. వ్యాసుడు కాళిదాసకవి బాణుడు శూద్రకుడున్ మయూరుడున్
భాసుడు దండి భర్తృహరి భారవియున్ భవభూతి మాఘు డా
హో సురవాణి వ్రాసి రితిహాస పురాణ నిబద్ధ కావ్యముల్
చేసెద వందనాలు రససిద్ధులు వారల కాదరంబునన్. 16

ప్రాచీన ఆంధ్రకవుల స్తుతి

సీ. ఆంధ్రమ్ములో భారతామ్నాయ మందింప
నాద్యుడై నన్నయ్య యవతరించెఁ
బాత్రు డుభయకవిమిత్రుడు ఘనుడు క
విబ్రహ్మ తిక్కన వెలసి మించె
వరు డెఱ్ఱన ప్రబంధపరమేశ్వరుడు శంభు
దాసుడు కీర్తికాంతను వరించె
శ్రీహర్షనైషధశ్రీఁ జాటి తెనుగున
శ్రీనాథుడు మనకమృతముఁ బంచె
భాగవతము వ్రాసి బమ్మెర పోతన
తెలుగుకవిగ తెల్గు విలువఁ బెంచె

ఆ.వె. రమ్యరీతి వ్రాసి రామాయణమ్మును
మొల్ల కవనఫణితి భువి రచించె
నిట్టి పూర్వకవుల నెల్లర గణియించి
స్తవ మొనర్తు వారి తత్త్వ మెంచి. 17

ఆధునిక ఆంధ్రకవుల స్తుతి

సీసమాలిక

రామాయణము వ్రాసి రచి వాసుదాసు తా
నాంధ్రవాల్మీకి విఖ్యాతి నందె
ఋషియైన శ్రీపాద కృష్ణమూర్తియు శతా
ధికగ్రంథకర్తగాఁ దేజమందె
గరిమ రామాయణ కల్పవృక్షము వ్రాసి
విశ్వనాథుడు జ్ఞానపీఠ మందె
విధి గడియారము వేంకట శేషశా
స్త్రియు శివభారత సృష్టిఁ జేసె
పింగళి కాటూరి సంగతి సౌందర
నందమన్ కావ్యమ్ము నందజేసెఁ
బానశాల రచించి వర కవికోకిల
దువ్వూరి జగతి సంతుష్టిఁ గూర్చె
సత్కావ్యనిర్మాత జాషువా నవయుగ
కవిచక్రవర్తియై ఖ్యాతి నందె
జంధ్యాల పాపయ్య శాస్త్రి పుష్పవిలాప
హేల కరుణరసశ్రీల విరిసె

నల పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు
శివతాండవమ్మును సృష్టి జేసె
నాంధ్రపురాణమ్ము నందించిన మధునా
పంతుల కల్యాణ ప్రథ వహించె
రసరమ్య కవిత నరాల రామారెడ్డి
'అవధానకవి'గ విఖ్యాతి నందె
సౌమనస్యగ్రంథ సంధాత సూరము
శ్రీనివాసులు గురుసిద్ధి నందె
ఆ.వె. నిట్టి నేటి కవుల నెల్లఁ గణియించి
శిష్టులైన కవుల సేవ లెంచి
యందఱికి నమస్సు లర్పింతుఁ బులకించి
స్తవ మొనర్తుఁ గవుల తత్త్వ మెంచి. 18

మాతృ వందనము

ఉ. సమ్మతితోడ సంతతికి సర్వవిధమ్ముల మేలుగల్గగా
నెమ్మది గోరునట్టి మహనీయకు, సాధ్వికి, మాన్యయైన మా
యమ్మకు, నాదిదైవమున, కాశ్రితులన్ దయఁ జూచు సక్కుబా
యమ్మకు మ్రొక్కెదన్ సవినయమ్ముగ భక్తిప్రపత్తు లొప్పగా. 19

పితృ వందనము

మ. అనఘుండున్ జనవంద్యుడున్ గురువుగా "అల్లూరు" గ్రామమ్ములో
వినుతిన్ గాంచుచుఁ జక్కగాఁ జదువుఁ జెప్పెన్ ప్రీతచిత్తుండునై,
ఘనతన్ జెప్పెఁ బురాణగాథలను దీక్షన్, 'కోట సారంగపా
ణి' నయోదారుడు నాదు తండ్రి యతనిన్ నిత్యమ్ము నేఁ గొల్చెదన్. 20

గురు స్తుతి

ఉ. ఆలన లేక బిడ్డ నడయాడెడి వేళలఁ బ్రేమ పొంగగా
వ్రేలినిఁ బట్టి లీల నడిపింతురు తల్లియుఁ దండ్రి, యట్టులే
జాలము లేక నా రచన చక్కగ సాగగ, దారిఁ జూపుచున్
బాలనఁ జేయు సూరులను బ్రాజ్ఞుల నెంతు గురుత్వభావనన్. 21

ప్రముఖ అవధానకవి
శ్రీ నరాల రామారెడ్డి గురువర్యుల స్తుతి

సీ. పదియారు వర్షాల పసిడిప్రాయమునందె
యవధాన రంగాన నడుగుపెట్టెఁ
బాండిత్యగరిమకుఁ బ్రాధాన్యమీయక
భావకవన శైలి పాదుకొలిపెఁ
దెల్గు రాష్ట్రమ్ముల దేశవిదేశాల
నవధాన సాహస్ర మధిగమించె
నవధానకేళిలో ననువాదశైలిలో
సవ్యసాచిత్వమ్ము సంతరించె
తే.గీ. హేల గాథలనున్న యందాల దింపె
సురుచిర వధాన సౌరభఝురులు నింపె
వర నరాల రామారెడ్డి గురువరుండు
విమల వాక్కుల నన్ను దీవించు సతము. 22

వ్యాస మహాభారత అనువాదకులు
శ్రీ సూరం శ్రీనివాసులు గురువర్యుల స్తుతి

సీ. వచనగేయము గాని పద్యకావ్యము గాని
సత్కవితాధార జాలువారు
నమరభాషనుగాని యాంధ్రమ్మునగాని
యసమాన పాండిత్య మతిశయిల్లు
నవధానమునగాని ప్రవచనమునగాని
ప్రజ్ఞాసముద్రమ్ము ప్రస్తరించు
బరిశోధనను గాని పాఠ్యబోధన గాని
పరిపూర్ణతత్త్వంబు పరిఢవిల్లు
తే.గీ. రూపుగొన్నట్టి వాత్సల్యరోచి యాత
డవధి లేనట్టి సౌమనస్యం బతండు
సూరముకులకంధివిధుండు సూరి యట్టి
శ్రీనివాసులు గురువర్యు ప్రీతి నెంతు. 23

గ్రంథకర్త పరిచయము

సీ. నెల్లూరు దాపున 'అల్లూరు' గ్రామమ్ము
పంటలల్లూరు నాన్ ప్రథిత మందు
రామమందిర వర ప్రాంత నివాసియౌ
సారంగపాణియన్ సాధుమతికి
సక్కుబాయమ్మయన్ సాధ్వీలలామకు
నారవ సంతానమై జనించి

సంస్కృతాంధ్రమ్ముల సరణి నెఱుంగుచు
నుత్తమ గురు కీర్తి నొందినాడ
తే.గీ. హృద్యమౌ వాణికృపఁ బద్యవిద్యనొంది
బుధులు మెచ్చగ నవధానములను జేసి
యుక్తి మెలగు కంచెర్ల గోత్రోద్భవుండ
'కోట రాజశేఖరుడ', నిన్ గొలుతు రామ! 24

అంకిత పద్యము

చం. సతతము నీదు నామమె ప్రశస్త మటంచు జపించుచుంటి, నా
తత శుభదాయక మ్మనుచుఁ దావక గాథ రచించుచుంటి, నీ
కతమున మోక్షసంపద సుఖమ్మున నందగ నుంటి, నీకు నం
కితమిడుచుంటి దీనిఁ బరికించి గ్రహింపుము జానకీపతీ! 25

శ్రీ సీతారామ కల్యాణము (బాలకాండము)

1. వాల్మీకి మహర్షికి నారద మహర్షి చెప్పిన రామకథ

తపస్సును సదా చేసేవాడు, స్వాధ్యాయమునందు ఆసక్తి గలవాడు, వాక్యవిశారదుడు, దేవర్షి అగు నారదుడు వాల్మీకి మహర్షిని సమీపించగా వాల్మీకి ఆ దేవర్షిని కీర్తించి సత్కరించి "ఓ నారద మహర్షీ! నా ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పు. ఈ లోకంలో గుణవంతుడు, వీర్యవంతుడు, ధర్మజ్ఞుడు, కృతజ్ఞుడు, సత్యవంతుడు, సర్వభూత హితుడు, దృఢవ్రతుడు, సచ్చరిత్రతో కూడినవాడు, ప్రియదర్శనుడు, ఆత్మతత్త్వవేత్త, విద్వాంసుడు, కోపమును జయించినవాడు, ద్యుతిమంతుడు, సమర్థుడు, అసూయ లేనివాడు, యుద్ధం చేసే సమయంలో కోపాన్ని ప్రదర్శించి దేవతలను కూడా భయపెట్టగల శూరుడు ఎవడు? అట్టి మహనీయుని గుఱించి నాకు తెలియజేయి. ఈ సుగుణములతో విరాజిల్లే మానవుని గుఱించి తెలిసికొనవలెనని నాకు ఎంతో కుతూహలంగా ఉన్నది. ఇప్పుడు తెలిపిన పదునారు సుగుణములు గలవానిని గుఱించి తెలుపగలవాడవు నీవే. దయతో తెలియజేయి" అని వాల్మీకి మహర్షి ఎంతో వినయంగా నారదమహర్షిని ప్రశ్నించినాడు.

ఆ విధంగా వాల్మీకి మహర్షి దేవర్షిని వేడగా నారదుడు సంతోషపడి ఇలా చెప్పసాగినాడు. "ఓ వాల్మీకి మహర్షీ! నీవు తెలిపిన గుణములు దుర్లభమైనవి. ఆ సుగుణములను కలిగియుండి వాటికి వన్నె చేకూర్చే మానవుడు ప్రజాపాలకుడైన రాముడే. ఆ శ్రీరాముని గుణగణములను వర్ణిస్తాను. విను... ఇక్ష్వాకు వంశమునకు చెందిన రాజు శ్రీరాముడు. అతడు ప్రజలచే కీర్తింపబడుచున్నవాడు. సాటిలేని తేజస్సు కలవాడు. జితేంద్రియుడు. నియతాత్ముడు. ధైర్యగుణంతో ప్రకాశించే వాడు. ధర్మజ్ఞుడు. దానపరుడు. నీతిమంతుడు. మహాబాహుడు. శత్రువినాశనమును చేయగలవాడు. శుచిగా ఉండెడివాడు (ఋజుప్రవర్తన కలవాడు). శ్రీమంతుడు. మాటనేర్పరితనము కలవాడు.

శ్రీరాముడు అలఘుపరాక్రముడు, కంబుగ్రీవుడు, సులలాటుడు, సుశిరస్కుడు, విచక్షణాజ్ఞానము కలవాడు, బలసంపన్నుడు, దృఢమైన వక్షస్థలము కలవాడు, జగదభిరాముడు, శుభలక్షణుడు, రఘుకుల తిలకుడు, దనుజ విరాముడు, కోదండధరుడు, రాజులలో అగ్రగణ్యుడు, ధర్మాత్ముడు, సుందరరూపుడు, ప్రతిభావంతుడు, సుజనుడు, మునిసన్నుతుడు, వసంత ఋతువు వలె లోకమునకు

హితమును ఆనందమును కలిగించెడివాడు, అందఱికీ ఆప్తమిత్రుడు. శ్రీరాముడు ప్రియదర్శనుడు, సుగుణాభిరాముడు, వీర్యవంతుడు, సత్యసంధుడు, సమర్థుడు, కృతజ్ఞుడు, శూరుడు, దృఢవ్రతుడు, విద్వాంసుడు, ఆర్యుడు, పాత్రుడు (యోగ్యుడు), ధీమంతుడు, తత్త్వవేత్త, ఎఱిగిన విషయములను మరువనివాడు, విశాలాక్షుడు. శ్రీరాముడు అందఱికీ భద్రములను సమకూర్చువాడు, గొప్పదైన కోదండమును ధరించువాడు, భక్తసులభుడు, సర్వశాస్త్రవిశారదుడు, అందఱినీ సమానంగా చూచేవాడు, ధైర్యవంతుడు, ప్రతాపవంతుడు, ధనుర్విద్యావిశారదుడు, కలిగినదానితో సంతృప్తి చెందువాడు, నిత్య సాధనాపరుడు, సమాధిస్థితిలో ఉండగలుగువాడు, కారణజన్ముడు, ధీరులలో అగ్రగణ్యుడు, దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ చేయుటకు అవతరించిన శ్రీహరి.

ఈ లోకంలో దశరథమహారాజునకు కుమారుడుగా జన్మించి, సాక్షాత్తూ లక్ష్మీదేవియైన సీతాదేవిని వివాహమాడి, రావణాసురుని సంహరించి, విజయలక్ష్మితో కూడినవాడై, ధర్మసంస్థాపన చేసిన ధర్మమూర్తి. శ్రీరాముడు తనను ఆశ్రయించిన వారికి అభయమును ఇచ్చేవాడు. ఆజానుబాహుడు, గొప్పవైభవం కలవాడు, శత్రువులను శిక్షించగల వీరుడు, సమదృష్టి కలవాడు, విజ్ఞానసంపన్నుడు, శుభప్రదుడు, శుభలక్షణములు కలవాడు, విపులాంసుడు, విశాలమైన వక్షస్థలము కలవాడు, అందఱికీ నాథుడు, సంపదలకు అధిపతి, ధర్మమూర్తి, ఇట్టి ఉత్తమ గుణములు గల శ్రీరాముడు భూమండలమును పాలించుచున్నాడు.

శ్రీరాముడు శత్రువుల నందఱినీ సంహరించినవాడు, వేదవేత్త, ఎన్నడునూ దీనభావమును పొందనివాడు, రాజులందఱిలోనూ ఉత్తముడు, ధీరుడు, సమవిభక్తాంగుడు, సాధుమూర్తి, ఎల్లప్పుడూ లోకకల్యాణమును కోరెడివాడు, అందఱి యొక్క హితమును కోరెడివాడు, ధన్యాత్ముడు, మాన్యుడు, ప్రతిభావంతుడు, నిగనిగలాడు శరీరవర్ణము కలవాడు, అందఱిచే ఆరాధింపదగినవాడు. శ్రీరాముడు గాంభీర్యమున సముద్రము వంటివాడు, ధైర్యమున హిమాలయము వంటివాడు, వీర్యసంపదయందు విష్ణుమూర్తితో సమానుడు, ప్రియదర్శనమున చంద్రుని వంటివాడు, కోపమును ప్రదర్శించునప్పుడు ప్రళయకాలాగ్నితో సమానమైనవాడు, క్షమాగుణంలో భూమాతతో సమానుడు, త్యాగ గుణంలో కుబేరునితో సమానుడు, సత్యవాక్పాలనలో యమధర్మరాజుతో సమానుడు, సత్యపరాక్రముడు, తన సుగుణములచేత పండితుల అభిమానమును పొందెడువాడు. అన్ని నదులకు సముద్రమే గమ్యము ఐనట్లుగా సజ్జనుల సమూహమునకు ఆ శ్రీరామచంద్రుడే దిక్కు.

రఘువంశమున జన్మించిన శ్రీరాముడు నరోత్తముడు. సాధుజనరక్షణతో సత్కీర్తిని పొందినవాడు. జగన్మోహనమైన రూపము కలవాడు. "రామా! నేను నీ దాసుడను" అని అంటే చాలు, ఈ సంసారసముద్రమును సులభంగా దాటేందుకు సహాయం చేయగలడు. శ్రీరాముని నామమును జపించేవారికి అది తారకమంత్రమై ధన్యత్వాన్ని చేకూర్చగలదు. తల్లిదండ్రులు బిడ్డల మరణాన్ని చూడవలసిన దుర్గతి రామరాజ్యంలో లేనేలేదు. మహిళలు సుమంగళులుగానే విరాజిల్లేవారు. విధవ అనే మాట ఎప్పుడునూ వినబడదు. అగ్నిభయము, వాయుభయము, జ్వరభయము, వ్యాధిభయము, దొంగభయము లేనేలేవు. మాట తప్పి ప్రవర్తించడము లేనేలేదు. ఆకలిబాధ, దుర్భిక్షము లేనేలేవు. ప్రజలందఱూ ఆనందంగా జీవిస్తూ ఉన్నారు. అందఱికీ భద్రమును సౌభాగ్యమును సమకూరుస్తూ శ్రీరాముడు ఈ భూమిని ప్రజారంజకంగా పరిపాలిస్తూ ఉన్నాడు.

ఓ వాల్మీకి మహర్షీ! నీవు పదహారు గుణములను తెలిపి ఈ సుగుణములు కలవాడు ఎవడు అని అడిగినావు. శ్రీరాముడు నీవు అడిగినదానికంటే శతాధికంగా అంటే నూటపదహారు గుణములతో విరాజిల్లే సుగుణాభిరాముడు. మహిమాన్వితమైన సూర్యవంశమున ఉద్భవించిన రాజశ్రేష్ఠుడు. అటువంటి శ్రీరాముని రాజ్యపరిపాలనము ఎంతో అద్భుతమైనది. రాముని పరిపాలనలో ప్రజలకు ఎటువంటి బాధలూ లేవు. వారు నిత్యసంపదలతో అభయసిద్ధులతో అలరారుతూ ఉంటారు. ఈ త్రేతాయుగంలో, రామరాజ్యంలో కృతయుగధర్మం విలసిల్లుతూ నాలుగుపాదములతో ధర్మదేవత సంచరిస్తూ ఉన్నది. శ్రీరాముడు పదకొండువేల ఏండ్లు ప్రజారంజకముగా రాజ్యమును పరిపాలించగలడు. శ్రీరాముడు అశ్వమేధయాగములను నిర్వహించును. వేదవేత్తలకు, విద్వాంసులకు శాస్త్రోక్తముగా సువర్ణదానములను, గోదానములను చేయును. నాలుగు వర్ణములకు సంరక్షకుడుగా మెలగును. స్వధర్మమును కాపాడును. అసంఖ్యాకంగా రాజ్యమును విస్తరింపజేయును. రాజ్యమును తనకు దైవముగా భావించి సేవించి సత్కీర్తినొంది చివరకు బ్రహ్మలోకమును చేరుకొనును.

ఈ రామాయణము వేదసమ్మితము, రమణీయము, పాత్రము, విమలము, పుణ్యదాయకము, పాపములను నశింపజేయు పావన కావ్యము. మంచి బుద్ధితో దీనిని పఠించువాడు ఈ భూమిపై పుత్రపౌత్ర బంధువర్గముతో కూడినవాడై, అంత్యకాలమున స్వర్గమును చేరి సుఖముగా ఉండును"

2. బ్రహ్మ రామాయణమును వ్రాయవలసినదిగా వాల్మీకిని ఆదేశించుట

నారదమహర్షి శ్రీరాముని చరితమును మొదటినుండి చివరివఱకూ చెప్పి వాల్మీకి మహర్షిని దీవించినాడు. వాల్మీకి మహర్షి చేసిన పూజలను స్వీకరించి సంతోషంతో ఆకాశమార్గాన వెళ్లిపోయినాడు. వాల్మీకి మహర్షి నదీస్నానము చేయదలచి తమసానదీతీరం చేరుకొని, అచ్చట ఒక బోయవాడు క్రౌంచపక్షుల జంటలో మగపక్షిని చంపివేయగా విలపిస్తూ ఉండిన ఆడుపక్షిని, చచ్చిపడియున్న మగపక్షిని చూచినాడు.

“ఇక నాకు దారి ఏది” అని తన జతగా ఉండిన మగపక్షిని చూస్తూ క్రుంగిపోతూ విలపిస్తూ ఉండిన ఆడుపక్షిని చూచి, శోకమును పొందిన వాల్మీకి మహర్షి వ్యాకులపాటుతో కూడిన మనస్సు కలవాడై ఆ బోయవాడిని నిందించినాడు. శోకంతో కూడిన ఆ మాటలే శ్లోకంగా మారినవి. ఆదికవిత్వరూపంగా రూపొందినవి.

మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమ్ అగమః శాశ్వతీః సమాః|
యత్ క్రౌంచమిథునా దేకమ్ అవధీః కామమోహితమ్|| {1.2.15}

“ఓ నిషాదుడా! ప్రేమతో క్రీడిస్తూ ఉండిన ఈ క్రౌంచ పక్షులపై జాలిని, దయను చూపలేకపోయావా? నేనే బలవంతుడను అని గర్వించి ఈ పక్షుల జంటలో ఒక పక్షిని నేల కూల్చినావు. ఇలా చేయడం వలన పాపం కలుగుతుంది కదా అని ఆలోచింపలేకపోయావు. ఇలా చేయడం ధర్మమేనా? నీవు అప్రతిష్ఠ పాలగుదువు గాక! నీ ఆయుష్షు క్షీణించును గాక!” అని వాల్మీకి మహర్షి ఆ బోయవాడిని నిందించినవాడై, తన మాటలను తానే పరిశీలించుకొని, చెంత ఉన్న శిష్యుని చూచి “ఓ భరద్వాజా! శోకముతో నేను పలికిన మాటలు శ్లోక పాదముల వలె ఉన్నవి. ఒక ప్రత్యేకమైన లయతో కూడియున్నవి. అన్ని పాదములలో అక్షరములు సమాన సంఖ్యలో ఉన్నవి. వింతగా ఏదో ఒక రాగమునకు అనుగుణముగా ఉన్నవి” అని పలుకుతూ ఆశ్చర్యమును వ్యక్తపరచినాడు.

అంతట వాల్మీకి మహర్షి తమసానదిలో స్నానము చేసి రాగా, శిష్యుడైన భరద్వాజుడు “ఓ మహాత్మా! మీ వాణి నాకు కంఠస్థమైనది” అని తెలిపినాడు. వాల్మీకి మహర్షి ఎంతగానో సంతోషించి, తన ఆశ్రమమునకు చేరుకొనగా, చతుర్ముఖుడైన బ్రహ్మదేవుడు అచ్చటికి వచ్చి, ముని చేసిన పూజను అందుకొని, ఆతిథ్యమును స్వీకరించి “ఓ వాల్మీకి మహర్షీ! నీవు పలికిన మాటలు ఒక శ్లోకరూపమున ఉన్నవి”

అని తెలియజేసి ఆ మహర్షిని దీవించి ఇంకనూ ఇలా పలుకసాగినాడు. "నీవు ఒక శ్లోక రూపమున మాట్లాడుట అనునది నా సంకల్పము వలననే జరిగినది. శ్రీరాముడు అఖిలజగములకూ నాథుడు, బుద్ధిసంపద కలవాడు, ధర్మమూర్తి, గుణవంతుడు, ధీరుడు. నారద మహర్షి నీకు వివరించిన విధంగా శ్రీరాముని చరిత్రను ఒక పద్యగ్రంథంగా వ్రాయి. రామాయణ విషయములు అన్నీ స్పష్టంగా నీ మనస్సునకు గోచరించగలవు. దశరథ మహారాజు యొక్క కుమారుడైన శ్రీరాముడు వేదముల ద్వారా ఎఱుగదగినవాడు. విశ్వమున కంతటికీ హితమును కలిగించగలవాడు. రామకథ రమణీయమైనది, పుణ్యప్రదమైనది, అందఱికీ ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. నీవు రామకథను రచింపుము. నీ వాక్కు సత్యము కాగలదు. నీవు వ్రాయబోవు రామాయణము కొండలు నదులు ఉన్నంతకాలం వర్ధిల్లును గాక!" అని దీవించి బ్రహ్మదేవుడు అంతర్ధానం కాగా మహర్షికి చాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది. సంపూర్ణంగా శ్రీరాముని చరిత్రను మనసులో చక్కగా భావించిన వాల్మీకి మహర్షి శ్రీమద్రామాయణమును ప్రసిద్ధమైన ఛందస్సులలో సంపూర్ణంగా రచించినాడు. ఆ రామాయణమును సీతాదేవి చరిత్ర అని, పౌలస్త్యవధ అని కూడా అంటారు.

3. సంక్షిప్త రామాయణము

రామ లక్ష్మణుల విషయములను, జానకీదేవి విషయములను, దశరథుని విషయములను, ముగ్గురు రాణుల విషయములను చక్కగా భావించిన వాల్మీకి మహర్షి శ్రీరామగాథను విరచించెను.

ముందుగా నారదమహర్షి చెప్పిన విషయములను గుఱించి ఆలోచించి, బ్రహ్మవాక్కులను కూడా తలంచి వాల్మీకి మహర్షి దర్భాసనముపై కూర్చుండి రఘువంశీయుడగు శ్రీరాముని గాథను విరచించినాడు.

వాల్మీకి మహర్షి నారదుడు చెప్పిన విషయములను స్మరిస్తూ తన రామాయణ మహాకావ్యంలో అనేక ఘట్టములను సమగ్రంగా వర్ణించినాడు. రామజననమును, రాముని శౌర్యమును, అందఱికీ అనుకూలముగా వ్యవహరించే రాముని హృదయమును, లోకప్రియత్వమును, సత్యము శీలము క్షమ సౌమ్యత మొదలగు సుగుణములను, విశ్వామిత్రుని రాకను, యజ్ఞసంరక్షణమును, శివధనుర్భంగమును, సభ్యుల ప్రశంసలను, జానకీరాముల కల్యాణమును, రామ పరశురామ వివాదమును,

రామ పట్టాభిషేక సంకల్పమును, కైక దుర్బుద్ధిని, పట్టాభిషేక విఘ్నమును, రామ వనవాస గమనమును క్రమంగా విశదీకరించినాడు.

ప్రియతమ పుత్రుడైన రాముడు అడవిలో నివసించుటకు వెళ్లగా దశరథుడు పుత్రశోకంతో స్వర్గస్థుడగుటను, రాముడు దూరమగుటచే ప్రజలకు కలిగిన దుఃఖమును, రాముని ప్రయాణమును, గుహుని సేవను, గంగానదిని దాటుటను, భరద్వాజుని దర్శించుటను, చిత్రకూట వసతిని, భరతుని ఆగమనమును, పితృకార్యములను, పాదుకాగ్రహణమును, భరతుడు నందిగ్రామమున నివసించుటను, సీతారామలక్ష్మణులు దండకారణ్యమున ప్రవేశించుటను, విరాధుని వధను, శరభంగుని దర్శనమును క్రమంగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించినాడు.

సుతీక్ష్ణ మహర్షి దర్శనమును, అత్రి అనసూయల అతిథిసేవను, అగస్త్యుని చెంతకు చేరుటను, జటాయువును సందర్శించుటను, పంచవటీ నివాసమును, శూర్పణఖను చూచుటను, ఖరాది రాక్షసుల వధను, మారీచవధను, సీతాపహరణమును, రఘురాముని శోకమును, జటాయువు మరణమును, కబంధుని దర్శనమును, పంపానదిని చూచుటను క్రమముగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించెను.

శబరిని దర్శించుటను, హనుమంతుని దర్శనమును, ఋశ్యమూక గమనమును, రామ సుగ్రీవ మైత్రిని క్రమంగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించినాడు.

వాలివధను, వానరుల సీతాన్వేషణ ప్రయాణమును, హనుమ అంగులీయకమును గ్రహించుటను, సాగర లంఘనమును, మైనాకుని సేవను, సింహిక వధను, లంకాప్రవేశమును, అశోకవన సందర్శనమును, సీతాదేవిని కనుగొనుటను, సీతకు అంగులీయకమును ఇచ్చుటను, త్రిజటాస్వప్నమును, సీతామాత హనుమకు శిరోమణిని ఇచ్చుటను, వనభంగమును క్రమముగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించెను.

అశోకవనములో రాక్షసవధను, హనుమ బంధింపబడుటను, లంకాదహనమును, హనుమ సముద్రమును దాటి రాముని చేరి ఓదార్చుటను, శిరోమణిని రాముని కిచ్చుటను, రాముడు వానరములతో సముద్రమును సమీపించుటను, నలుడు సేతుబంధనమును చేయుటను, సముద్రమును దాటుటను, విభీషణునికి ఆశ్రయము నిచ్చుటను, కుంభకర్ణవధను, మేఘనాథుని వధను, రావణాసురవధను, సీతాసాధ్వి శ్రీరాముని చేరుటను, క్రమముగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించెను. లంకకు రాజుగా విభీషణుని పట్టాభిషేకమును, పుష్పక విమానంలో

అయోధ్యకు వెళ్లుటను, రామ భరత సమాగమమును, అయోధ్యలో శ్రీరామ పట్టాభిషేకమును క్రమంగా వాల్మీకి మహర్షి విరచించెను.

4. కుశలవులు రామాయణమును గానము చేయుట

వాల్మీకి మహర్షి ఇరువదినాలుగు వేల శ్లోకములతో, ఐదువందల సర్గలతో, ఆరు కాండములతోను, ఉత్తరకాండముతోను విరాజిల్లు రామాయణమును విరచించెను. శ్రీమద్రామాయణము అను పేరుతో ప్రసిద్ధి కెక్కునట్లుగా, దివ్యమైన సీతాదేవి చరిత్రము అని పిలువబడునట్లుగా, పౌలస్త్యవధ అని కూడా పిలువబడునట్లుగా వాల్మీకి మహర్షి శ్రీరాముని గాథను విరచించెను.

వాల్మీకి మహర్షి తన ఆశ్రమములోనే ఉన్న కుశలవులకు రామాయణమును నేర్పగా వారు మధురాతిమధురంగా, నవరసభరితంగా, వీనులవిందుగా ఆ రామాయణమును గానం చేసినారు. శుభలక్షణములను, చక్కని రూపమును గల ఆ లవకుశులు అన్ని రాగములను గానం చేయడంలో కోవిదులై గానగంధర్వులా అని అందఱూ మెచ్చుకొనే విధంగా రామాయణమును గానం చేయసాగినారు.

భువనాలన్నీ కొనియాడేటట్లుగా, నవరసాలు పండేటట్లుగా రామాయణమును రచించిన వాల్మీకి మహర్షి, ఆ రామాయణాన్ని కుశలవులకు నేర్పించగా, ఆ కుశలవులు వాడవాడలలోను, యజ్ఞవాటికలలోను, రాజమార్గములలోనూ ఆ రామగాథను మధురంగా గానంచేస్తూ, చివరకు శ్రీరామచంద్రుని కోరిక మేరకు ఆ శ్రీరాముని సన్నిధిలోనే జంటగా ఇలా గానం చేయసాగినారు.

5. శ్రీ రామాయణ కథాప్రారంభము – అయోధ్యానగర వర్ణనము

ప్రజాపతియైన మనువు మొదలుకొని ఈ భూమండలాన్ని పరిపాలించిన జయశాలురైన రాజులలో సగర చక్రవర్తి, ఇక్ష్వాకు మహారాజు మొదలైనవారు ఎంతో గొప్పగా కీర్తిని పొందినారు. ఆ మహనీయుల వంశమునకు చెందిన రఘురాముడు ఇప్పుడు ఈ భూమిని జనరంజకంగా పరిపాలిస్తూ ఉన్నాడు. ఆ రాముని చరిత్రయే రామాయణంగా ఒక మహాకావ్యంగా విరాజిల్లుతూ ఉన్నది.

పూర్వము ప్రజాపతియైన మనువు ధర్మపరులైన ప్రజలతో ధనధాన్యరాసులతో విరాజిల్లే కోసలదేశంలో, సరయూ నదీతీరంలో అయోధ్య అనే నగరాన్ని సువిశాలంగా మహోన్నతంగా నిర్మించినాడు. సువిశాలమైన రాజమార్గాలతో, ఎత్తైన ప్రాసాదాలతో, సామంతరాజుల సందడితో, వందిమాగధులతో, సంగీత నాట్య ప్రసక్తులతో, గంభీరపరిఘలతో, చతురంగ బలములతో, శీతల ఉద్యానవనములతో స్వర్గంలోని అమరావతీ నగరం వలె అయోధ్యానగరం విరాజిల్లుతూ ఉండగా, అమరావతిని పరిపాలించే ఇంద్రుని వలె అయోధ్యను ఎంతో వైభవంగా దశరథ మహారాజు పరిపాలిస్తూ ఉండేవాడు.

6. దశరథుని రాజ్యపాలనము – పురజన వర్ణనము

రాజర్షి యైనవాడు, గొప్పగా యజ్ఞములను చేయువాడు, ప్రజాహితుడు, ధీమంతుడు, జితేంద్రియుడు, కుబేరునితో సమానుడు, స్తుతిపాత్రుడు అగు దశరథ మహారాజు అయోధ్యలో ఉండి జనరంజకంగా పరిపాలన సాగిస్తూ ఉండేవాడు.

అయోధ్యానగరంలో అధర్మపరులు, దీనులు, అసత్యవాదులు, అసూయాపరులు, విద్వాంసులు కానివారు, నాస్తికులు, పేదవారు, చోరులు, బాధితులు లేరు. అయోధ్యా ప్రజలందఱూ వేదవేదాంగరతులు, ధర్మాత్ములు, ఋషులవలె సమదృష్టితో మెలగేవారు. అయోధ్యానగరంలో పౌరులందఱూ సిరిసంపదలతో పుత్రపౌత్రులతో విరాజిల్లుచున్నారు. మాన్యులు, వదాన్యులు, కృతజ్ఞులు, వీరులు, శూరులు, దేశభక్తులు అయినవారై వారు ధన్యతను పొందినారు.

7. దశరథుని మంత్రుల గుణవర్ణనము

అయోధ్యా నగరంలో దశరథ మహారాజు సభలో సుమంత్రుడు మొదలైన ఎనిమిదిమంది మంత్రులు రాజభక్తి పరులైనవారు ఉండేవారు. వసిష్ఠమహర్షి, వామదేవుడు గురువులుగా, పురోహితులుగా, ఋత్విజులుగా నిత్యధర్మతత్పరులుగా ఉంటూ ఎల్లప్పుడూ దశరథునికి శుభములను సమకూరుస్తూ ఉండేవారు.

దశరథుని చెంత ఉన్న ఆ మంత్రులు నియతచిత్తులుగా, విద్యావినీతులుగా, దృఢవిక్రమము కలవారుగా, స్వధర్మవేత్తలుగా, కీర్తిమంతులుగా, ధర్మప్రవర్తకులుగా,

ఆడితప్పని సత్యవంతులుగా నుండిరి. వారు ఎల్లప్పుడూ చిరునవ్వుతో మాట్లాడువారు, ముందుగా మాట్లాడువారు, శాస్త్ర విజ్ఞానమును పూర్ణముగా కలిగినవారు, సాధుచిత్తులు, తప్పు చేసినచో కుమారుని కూడా శిక్షించువారు, మంచివాడైనచో శత్రువును కూడా రక్షింతురు.

8. దశరథుడు అశ్వమేధయాగమును చేయుటకు సంకల్పించుట

దశరథ మహారాజు ఎంతో వైభవమును పొందినాడు. గొప్ప కీర్తులను పొందినాడు. గురువుల దీవెనలను పొందినాడు. అయినప్పటికీ పుత్రసంతతి లేనివాడై, ఇహపర సుఖములను కలిగించే పుత్రుడు ఎప్పుడు కలుగుతాడో? అని తపిస్తూ ఉండేవాడు. దశరథుడు చక్కగా ఆలోచించి సుమంత్రుని పిలిపించి "ఓ సుమంత్రుడా! అమితంగా సంపదలు ఉన్నప్పటికీ మనసులో పూర్తిగా ఆనందం ఉండటం లేదు. నా వంశాన్ని నిలబెట్టే ఔరసపుత్రుని పొందగోరి అశ్వమేధయాగం చేస్తే బాగుంటుంది అని అనుకొంటూ ఉన్నాను. అందుకోసం మన ఆచార్యులను పురోహితులను పిలుచుకొనిరా" అని అన్నాడు.

అంతట సుమంత్రునిచే పిలిపించబడిన వసిష్ఠ మహర్షి మొదలైనవారు వచ్చి "ఓ దశరథ మహారాజా! నీవు అనుకొన్నట్లే అశ్వమేధయాగం చేయుము. చింత తొలగిపోయి నీకు పుత్రసంతతి కలుగుతుంది" అని పలుకగా ఆ పంక్తిరథుడు ఎంతగానో సంతోషించినాడు.

9. సుమంత్రుడు దశరథునికి సనత్కుమారుని మాటలను వివరించుట

అయోధ్యాధిపతి యగు దశరథ మహారాజు అశ్వమేధ యాగమును చేయవలెనని తలంచుచుండగా ఆ ప్రభువుయొక్క సూతుడు, మంత్రి, తత్త్వవేత్త అగు సుమంత్రుడు రాజును సమీపించి సంతోషంతో ఏకాంతమున ఇట్లనినాడు. "ఓ దశరథ మహారాజా! పూర్వము సనత్కుమారుడు అనే మునివర్యుడు ఋషుల సన్నిధిలో తెలియజేసిన ఋశ్యశృంగ ముని యొక్క చరిత్రను నీకు చెబుతాను. నీకు శుభమును కలిగించే ఈ విషయాన్ని శ్రద్ధగా వినుము.

కశ్యప మహర్షి కుమారుడు విభండకముని. విభండకముని కుమారుడు ఋశ్యశృంగుడు. అనఘుడైన ఋశ్యశృంగుడు నిత్యము తండ్రిని అనుసరించుట తప్ప ఇతర విషయము లెఱుగని అమాయకుడు. ఓ మహారాజా! మహిమాన్వితుడైన ఋశ్యశృంగుని ఆహ్వానించండి. ఆ మహర్షి సాంగత్యం సదా మంగళప్రదం. వారి ఆధ్వర్యవంలో మీ యాగము పవిత్రము, పరిపూర్ణము అవుతుంది. మీ కోరిక సిద్ధిస్తుంది. భవిష్యద్రష్టయైన సనత్కుమార మహర్షి ద్వారా ఈ విషయాన్ని నేను విన్నాను"

10. సుమంత్రుడు ఋశ్యశృంగుని వృత్తాంతమును వివరించుట

"గతంలో అంగదేశంలో ఒకప్పుడు వర్షములు లేక క్షామపరిస్థితి చెలరేగుచుండినది. అప్పుడు రోమపాద మహారాజు విభండకముని యొక్క కుమారుడైన ఋశ్యశృంగ మహర్షిని తన రాజ్యమునకు పిలిపించినాడు. ఆ ముని అడుగు పెట్టగానే కుండపోతగా వర్షం పడడంతో అంగదేశము నూతనశోభలతో విరాజిల్లినది.

సంతోషించిన రోమపాద మహారాజు వర్షమును తనతోపాటు తీసికొని వచ్చిన ఋశ్యశృంగ మహర్షికి తాను పెంచుకొన్న కుమార్తె యగు శాంతను ఇచ్చి పెండ్లి చేసినాడు. ఓ దశరథ మహారాజా! నీవు కూడా శుభప్రదమైన ఋశ్యశృంగుని పాదములు మన అయోధ్యను కూడా పావనం చేయునట్లుగా ఆ మహాత్ముని ఇచ్చటకు ఆహ్వానింపుము"

11. దశరథుడు ఋశ్యశృంగుని అయోధ్యకు తీసికొని వచ్చుట

"రాజా! నీ కుమార్తెయైన శాంతను, తన కుమార్తెగా స్వీకరించి పెంచి పెద్దచేసిన రోమపాదుడు ఆమెను ఋశ్యశృంగ మహర్షికి ఇచ్చి వివాహం జరిపించినాడు. అందువలన మీకు అల్లుడైన ఆ ఋశ్యశృంగుని సతీసమేతంగా రమ్మని ఆహ్వానించండి" అని సుమంత్రుడు చెప్పినాడు.

సుమంత్రుడు పలికిన హితకరమైన వాక్యములను కోసలేశుడు ప్రశాంతముగా వినినాడు. సనత్కుమారుని వాక్కులను నమ్మినాడు. మంత్రులతో కూడి

అంగదేశమునకు వెళ్ళి తన మిత్రుడైన రోమపాదుని దర్శించినాడు. భార్యయైన శాంతతోపాటు యజ్ఞదీక్షతో అయోధ్యకు రమ్మని ఋశ్యశృంగ మహర్షిని సంతోషంగా ఆహ్వానించినాడు.

అంగదేశమునకు రాజైన రోమపాదుడు తన మిత్రుడైన దశరథుని కోరికను విని సకల భద్రప్రదుడైన ఋశ్యశృంగుని శాంతతో పాటుగా దశరథుని వెంట పంపించెను. వారందరూ సంతోషంగా అయోధ్యకు చేరుకొన్నారు.

12. అశ్వమేధయాగ సన్నాహం

దశరథ మహారాజు ధృష్టి మొదలైన మంత్రులను పిలిచి "ఓ మంత్రులారా! వసిష్ఠాది గురువుల ఉపదేశం మేరకు యజ్ఞవిధులు నిర్వహించుటకు కావలసిన ఏర్పాట్లను చేయండి. యజ్ఞవేదికను సరయూనదీ తీరంలో సిద్ధం చేయండి. తగిన శాంతి క్రియలను చేయండి. ఎక్కడా ఎటువంటి లోపాలు, దోషాలు లేని విధంగా యాగము సంపూర్ణంగా శాస్త్రసమ్మతంగా జరిగేటట్లుగా సరిగా శ్రద్ధ వహించండి" అని ఆదేశించినాడు.

13. యజ్ఞశాలాప్రవేశము

శుభకరమైన వసంతఋతువు ప్రారంభం కాగా, దశరథ మహారాజు గురువర్యుడు, భూసురశ్రేష్ఠుడు, పురోహితుడు ఐన వసిష్ఠుని చూచి "ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీరు మాకు ఇహపరశ్రేయములను ఇవ్వగలిగినవారు. అభయప్రదానం చేయగలిగినవారు. అశ్వమేధయాగమును చేసేందుకు దయతో దీక్షను స్వీకరించండి" అని ధర్మబద్ధంగా విన్నవించుకొన్నాడు.

"అట్లే చేసెదను" అని చెప్పిన వసిష్ఠ మహర్షి దశరథ మహారాజు కోరిన విధంగా యజ్ఞమునకు సంబంధించిన పనులను అందఱికీ పురమాయించాడు. ఋశ్యశృంగ మహర్షి కూడా విచ్చేశాడు. ఆ మహాత్ముడు ముందు ఉండగా యజ్ఞము ప్రారంభించబడింది. ఆ యజ్ఞవాటికలో వేదఘోష మారుమ్రోగింది. శాస్త్రోక్తంగా ధర్మబద్ధంగా యజ్ఞవిధి నిర్వహింపబడింది. అన్నదాన కార్యక్రమం కూడా అఖండంగా కొనసాగింది.

14. అశ్వమేధయాగము

ప్రాతఃకాలమున చేయవలసిన క్రతువు భవ్యంగా జరిగినది. మాధ్యాహ్నిక సవము కూడా సవ్యంగా సాగినది. విప్రోత్తములు సాధువాక్యములను పలుకుచుండగా మూడవ యజ్ఞము కూడా కొనసాగినది. ఈ విధంగా శాస్త్రవిధులను అనుసరించి అశ్వమేధయాగము నిర్వహింపబడినది. "ఓ దశరథ మహారాజా! యాగాశ్వం దిగ్విజయంగా భూమిని చుట్టివచ్చింది. అశ్వమేధయాగం పరిపూర్ణమయ్యింది. ఇప్పుడు పుత్రకామేష్టి చేయడం మంచిది" అని అంటూ ఋశ్యశృంగ మహర్షి ఆ యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించినాడు. యజ్ఞ సంబంధమైన హవిర్భాగములను స్వీకరించేందుకు బ్రహ్మాది దేవతలు ఒకచోట చేరినారు. అన్నదానాదులచే తృప్తి నందిన విప్రోత్తములు "ఓ దశరథమహారాజా! ఈ యజ్ఞ సమయమున మా కోరికలు ఫలించినవి. ఇక మీ కోరికలు కూడా ఫలించును గాక! మీకు భద్ర మగును గాక!"అని మనసారా దీవించినారు.

15. దేవతలు రావణవధ గురించి ఆలోచించుట

తమ తమ హవిర్భాగములను స్వీకరించేందుకోసం ఒకచోట చేరిన దేవతలు బ్రహ్మను వినుతించి "ఓ చతుర్ముఖా! నీ దీవెన కారణంగా, నీ విచ్చిన వరాల కారణంగా బలగర్వితుడైన రావణాసురుడు మమ్ముల నందరినీ తీవ్రంగా బాధిస్తూ ఉన్నాడు. ఆ రావణవధ జరిగేందుకు, మమ్ము కాపాడేందుకు తగిన ఉపాయాన్ని దయతో ఆలోచించు" అని దీనవదనులై వేడుకోగా వారి భయాన్ని పోగొడుతూ ఆ కమలాసనుడు ఇలా అన్నాడు. "ఓ దేవతలారా! దశకంఠుడు దనుజులచేత దేవతలచేత మరణం లేకుండునట్లు వరం ఇమ్మని నన్ను అడిగినాడు. నేను తథాస్తు అని అన్నాను. కాబట్టి ఆ రావణుని ఒక నరుడు చంపగలడు" అని బ్రహ్మ అంటూ ఉండగానే శంఖ చక్ర గదా పాణియై, పీతాంబరధారియై విష్ణుభగవానుడు అక్కడ ప్రత్యక్షమయ్యాడు. దేవతల సంతాపాన్ని తన మాటలతోనే తొలగిస్తూ ఇలా అన్నాడు. "ఓ దేవతలారా! మీ భయాన్ని తొలగిస్తాను. మీకు భద్రమును కలిగిస్తాను. మిమ్ము బాధించే ఆ దశాస్యుని చంపడానికి నేను భూలోకంలో నరుడుగా జన్మిస్తాను. కోసలదేశాన్ని వేల ఏళ్లు పరిపాలిస్తాను. ఇక మీకు అన్నివిధాలా జయం కలుగుతుంది" అని అభయాన్నిచ్చి తన నిలయమైన వైకుంఠానికి చేరుకొన్నాడు.

16. పుత్రకామేష్టి – పాయసప్రదానము

ఆ దశరథ మహారాజు విప్రోత్తములందఱూ మెచ్చుకొనే విధంగా ఎంతో ఇష్టంతో పుత్రకామేష్టిని పూర్తిచేసినాడు. అప్పుడు ప్రజాపతిచే పంపబడినవాడు, శుభలక్షణసంపన్నుడు అగు ఒక పురుషుడు దివ్యమైన పాయసపాత్రను చేతబట్టుకొని యాగాగ్ని కుండం నుండి వెలువడి దశరథుని చూచి ఎంతో ప్రీతితో “ఓ పుమర్థపావనా! నీవు వరుసగా యాగములు చేసినావు. తత్ఫలితముగా దివ్యవరముగా దేవనిర్మితము ప్రజాకరము ఐన ఈ పాయసమును నీకొఱకు తీసికొనివచ్చినాను. సంతోషంగా ఈ పాయసమును తీసికో. ఈ పాయసాన్ని నీ భార్యలకు పంచిపెట్టు. నీకు పుత్రసంతతి కలుగుతుంది” అని ఇచ్చి ఆశీర్వదించినాడు.

పాయసపాత్రను తీసికొన్న దశరథుడు పరమానందమును పొంది ఆ దివ్యపురుషునికి ప్రదక్షిణం చేసి నమస్కరించి, ఆ పాయసాన్ని తన భార్యలకు పంచడానికి అంతఃపురానికి చేరుకొన్నాడు. ఆ పాయసంలో సగభాగాన్ని (1/2 వ భాగాన్ని) కౌసల్యకు ఇచ్చినాడు. మిగిలిన సగంలో సగభాగాన్ని (1/4 వ భాగాన్ని) సుమిత్రకు ఇచ్చినాడు. మిగిలినదానిలో సగభాగాన్ని (1/8 వ భాగాన్ని) కైకేయికి ఇచ్చినాడు. ఇంకా మిగిలియున్న భాగాన్ని (1/8 వ భాగాన్ని) మరలా సుమిత్రకు ఇచ్చినాడు.

అమృతసమానమైన పాయసమును దశరథమహారాజు తన భార్యలకు పంచగా వారు ఆ పాయసమును ప్రీతితో భుజించినవారై హుతాశన అర్క తేజస్సులతో వెలుగొందసాగినారు. ప్రసన్నమైన మనస్సులతో ఉన్నట్టి ఆ ముగ్గురు రాణులు తమకోరిక సఫలమయ్యే విధంగాను, తమ భర్తయైన దశరథుడు ప్రమోదమును పొందే విధంగాను గర్భములను ధరించినారు.

17. బ్రహ్మదేవుని ప్రేరణతో దేవాదులు వానరవీరులను సృజించుట

అయోధ్యలో రాణులు మువ్వురూ గర్భవతులు కాగా, విష్ణు భగవానుడు దశరథ మహారాజునకు కుమారుడుగా జన్మించుటకు సిద్ధమగుచుండగా, బ్రహ్మదేవుడు దేవతలను చూచి “ఓ సురలారా! మీరు ఆ విష్ణువునకు సహాయముగా ఉండుటకు గొప్ప బలముగల వానరములు మొదలైన వారిని మీ కుమారులుగా అప్సరసలు తదితరులయందు వెంటనే సృష్టించండి” అని ఆదేశించినాడు.

బ్రహ్మదేవునికి ముందుగానే జాంబవంతుడు జన్మించియుండినాడు. దాశరథికి సహాయపడుటకు ఆ బ్రహ్మవాక్కు ననుసరించిన దేవతలకు వానరులు జన్మించినారు. ఇంద్రునికి వాలి, సూర్యునికి సుగ్రీవుడు, బృహస్పతికి తారుడు, కుబేరునికి గంధమాదనుడు, విశ్వకర్మకు నలుడు, అగ్నికి నీలుడు, అశ్వినీదేవతలకు మైందుడు – ద్వివిదుడు, వరుణునికి వైద్యచణుడైన సుషేణుడు, పర్జన్యునికి శరభుడు కుమారులుగా కలుగగా, వాయుదేవుని కుమారుడుగా బుద్ధిబలాదులు గల హనుమంతుడు అవతరించినాడు.

దాశరథికి సహాయం చేసేందుకు దేవతల అంశలతో భూమిపై జన్మించిన ఆ వానరోత్తములు తదితరులు గొప్ప వీరులు, శూరులు, కామరూపమును ధరించగలిగినవారు, సింహ సమాన ప్రతాపం గలవారు, అస్త్రశస్త్రములను గొప్పగా ప్రయోగించడం తెలిసినవారు, నేర్పుగా సముద్రములను కూడా దాటగలిగినవారు, కొండలను పిండి చేయగలవారు, ఆకాశంలో కూడా సంచరింపగలవారు.

18. శ్రీరామాదుల జననము, శైశవము, గుణ వర్ణనము – విశ్వామిత్ర ఆగమనము

దేవత లందఱూ తమతమ యజ్ఞభాగాలను స్వీకరించి వెళ్లగా, పుత్రకామేష్టి పూర్తికాగా, యజ్ఞమును చూసేందుకు దేశ విదేశములనుండి వచ్చిన రాజులందఱూ అభీష్టసిద్ధిని పొంది స్వదేశములకు బయలుదేరగా, ఋశ్యశృంగ మహర్షి తన భార్యయైన శాంతతోపాటు తన నివాసమునకు బయలుదేరగా, దశరథమహారాజు అంతఃపురంలో ఉండి యజ్ఞఫలోదయం కొఱకు ఎదురుచూడసాగినాడు.

పుత్రకామేష్టి పూర్తియైనతరువాత ఆరు ఋతువులు గడువగా చైత్రమాసంలో, శుక్లపక్షంలో, సూర్య, కుజ, గురు, శుక్ర, శని అనే ఐదు గ్రహములు ఉచ్చస్థితిలో ఉండగా, చంద్రగురుయోగంలో, నవమి తిథిలో, పునర్వసు నక్షత్రంలో, కర్కాటక లగ్నంలో విష్ణుతేజోర్ధరూపుడు, జగన్నాథుడు, సకలశుభలక్షణాన్వితుడు, ఇక్ష్వాకువంశ వర్ధనుడు అయిన రాముని శుభకరమైన ముహూర్తంలో కౌసల్య ప్రసవించినది.

కౌసల్యాదేవికి రాముడు పునర్వసు నక్షత్రంలో జన్మించిన తరువాత, కైకేయికి భరతుడు పుష్యమీ నక్షత్రంలో, మీనలగ్నంలో విష్ణువు యొక్క ఎనిమిదవ అంశగా

జన్మించినాడు. సుమిత్రకు విష్ణువుయొక్క నాలుగవ అంశగా లక్ష్మణుడు, ఎనిమిదవ అంశగా శత్రుఘ్నుడు ఆశ్లేషానక్షత్రంలో కర్కాటక లగ్నంలో దశమి తిథిలో జన్మించినారు.

"చక్కనైన రూపము గలవారు, నక్షత్రములవలె గొప్ప తేజస్సు గలవారు, ప్రోష్ఠపదోపమానులు అగు (గోవుయొక్క పాదములవలె) నలుగురు కుమారులను పొందినాను. నా చింతలన్నీ తొలగిపోయినవి" అని దశరథ మహారాజు పరమానందమును పొందగా, మహారాణులగు కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయిలు కూడా సంతుష్టిని పొందగా, భూమాత కూడా రామాదుల జననమును ఒక పండుగ అన్నట్లు భావించి సంతోషంతో పొంగిపోయినది.

శ్రీ రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు భూమిపై అవతరించిన శుభ సమయాన పరమానందంతో గంధర్వులు పాటలు పాడినారు. అప్సరస లందఱూ కలిసి నాట్యమాడినారు. తమంతట తాముగా దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. ఆకాశమునుండి పుష్పవర్షం కురిసింది. దశరథుని అంతఃపురంలో మాత్రమే కాకుండా ఆ అయోధ్యా నగరంలో అంతటా పుత్రోత్సాహం వెల్లివిరిసింది. ఎంతటి పండితుడైనా సరే ఏ ఇంటిలో బిడ్డ పుట్టినాడో తెలిసికొనలేనివిధంగా ప్రతి ఇంటిలోనూ పుత్రోత్సవం జరుగసాగింది.

రామాదుల జననంతో అయోధ్యలో అంతఃపురంలోనే కాక అన్ని యిండ్లలో పుత్రోత్సవాలు జరుగుతూ ఉండగా పౌరుల ఇండ్లలో ఎక్కడా పసిబిడ్డ ఏడుపు వినిపించకపోవడంతో ఎవరి ఇంటిలో బిడ్డ పుట్టినాడో అని క్రొత్తవారు ఊహించలేకపోయారు. అప్పుడు దశరథుని రాజగృహమునుండి బిడ్డ ఏడుపు అభయమిస్తున్నదో అన్నట్లుగా వినిపించగా "ఓహో! రాజుగారి యింటిలో బిడ్డ పుట్టినాడన్నమాట" అని వారంతా చెప్పుకొనసాగినారు.

శ్రీరామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులు అవతరించిన శుభ సందర్భమున దశరథుని రాజగృహము సూతులతో, నటులతో, గాయకులతో, వందిమాగధ జనులతో, నర్తకమణులతో, గొప్ప వాద్యబృందములతో, కళాకారులతో ఆనందోత్సాహములతో శోభిల్లినది.

కౌసల్య సుమిత్ర కైకేయి అనే ముగ్గురు రాణులకు ఆశలు పండగా కలిగిన ఆ పసిబిడ్డలను ముందుగా చూడగలిగినవారిదే అసలైన భాగ్యము అని అనుకొంటూ ఆ అయోధ్యా నగరంలోని నారీమణులు అంతఃపురంలోనికి త్వరత్వరగా వచ్చినారు.

శ్రీరామాదుల జననం సందర్భంగా పవిత్రాత్ముడైన దశరథ మహారాజు పుత్రోత్సవాన్ని విశేషంగా జరుపుకొంటూ బ్రాహ్మణోత్తములకు గోదానమును, భూదానమును చేసి, వలసినంత ధనమును కూడా సంభావనగా సమర్పించి, ఆ విప్రోత్తములయొక్క దీవెనలతో నూతనమైన తేజస్సుతో విరాజిల్లినాడు. విప్రవర్యుల వాక్కు ననుసరించి నలుగురు కుమారులకు మేధను పెంచే గుణము గల ఘృతమును రుచిచూపించినాడు. 'దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ!' మొదలైన మంత్రములను భూసురులు పలుకుచుండగా ఎంతో ప్రీతితో జాతకర్మలను తన బిడ్డలకు జరిపించినాడు.

కుమారులు పుట్టిన తరువాత పదకొండు రోజులు పూర్తియైన పిదప దశరథ మహారాజు ఆ బిడ్డలకు నామకరణ మహోత్సవాన్ని అత్యంత వైభవంగా జరిపించినాడు. కులగురువు, పురోహితుడు అగు వసిష్ఠ మహర్షి ధ్యానమగ్నుడై చక్కగా ఆలోచించి సుగుణధాముడు, ధర్మపరుడు, దశరథజ్యేష్ఠపుత్రుడు అయిన బిడ్డకు దివ్యమైనటువంటి పేరును పెట్టదలచినవాడై 'ఓం నమో నారాయణాయ' అనే అష్టాక్షరీ మంత్రములోని 'రా' అనే అక్షరాన్ని తొలి అక్షరంగాను, 'ఓం నమశ్శివాయ' అనే పంచాక్షరీ మంత్రంలోని 'మ' అనే అక్షరాన్ని మలి అక్షరంగాను ఎంపికచేసి తారకమంత్రమైన రామ నామాన్ని సృష్టించినాడు. పలికినంతనే దోషములను తొలగింపజేయగల ఆ రామ నామంతో తన కుమారుని పిలుస్తూ కౌసల్యామాత ధన్యురాలయ్యింది.

దశరథుని పెద్దకుమారునికి రాముడు అని పేరు పెట్టిన తరవాత, అన్నగారి మాటను (తండ్రిమాటగా భావించి) జవదాటకుండా పాటించగలవాడు, పావనుడు, రాజ్యభారమును సమర్థవంతంగా భరింపగలవాడు అని తలచి కైకేయీకుమారునికి భరతుడు అని నామకరణం చేసినాడు ఆ వసిష్ఠమహర్షి. సుమిత్రకు కలిగిన ఇద్దఱు కుమారులలో పెద్దవాడు శుభలక్షణ సమన్వితుడు అని యెంచి ఆ బిడ్డకు లక్ష్మణుడు అని, చిన్నకుమారుని శత్రువులను అవలీలగా వధించగలవానినిగా భావించి ఆ శిశువునకు శత్రుఘ్నుడు అని నామకరణం చేయగా అందఱూ పరమానందమును పొందినారు.

దశరథ చక్రవర్తి తన నలుగురు కుమారులకు జాతకర్మ మొదలైన సంస్కారములలో భాగంగా క్రమంగా నామకరణ మహోత్సవాన్ని పూర్తి చేసినాడు. కౌసల్యాతనయుడైన శ్రీరాముని బంగారు ఊయలలో పరుండబెట్టిన భామినీమణులు జోలపాటలను పాడటం మొదలు పెట్టినారు. "రామా లాలీ మేఘశ్యామా లాలీ

తామరసనయన దశరథతనయ లాలీ" అని కొందఱు తల్లులు, "జో అచ్యుతానంద జోజో ముకుందా లాలి పరమానంద రామ గోవిందా" అని కొందఱు తరుణులు, "కస్తూరి రంగ రంగా నాయన్న కావేటి రంగ రంగా" అని కొందఱు యువతులు, "జాబిల్లి యేతెంచె జార్చె వెన్నెల వాన చేతబట్టుము వానచినుకు రామ" అని మరికొందరు భామలు, ఊయల ఊపుతూ అనేక రకాలుగా జోలపాటలు పాడుతూ – చిఱునవ్వులు చిందించే రామునికి దీర్ఘాయువు కలగాలని దీవెనలను అందజేయసాగినారు.

కౌసల్యాదశరథుల ముద్దులబిడ్డ యైన శ్రీరాముడు బాల్యావస్థలో ఉన్నవాడై ఒకనాడు ఆకాశంలో కనిపించిన చందమామను చూచి "అదుగో చూలులు, అది చందమామ, దాన్ని నా కందించులీ, నాకు అదే కావాలి" అని ముద్దు ముద్దు మాటలతో మారాము చేస్తూ ఏడవడం మొదలుపెట్టినాడు. బాలరాముని ఏడుపును మాన్పించేందుకు తెలివిగల మంత్రి సుమంత్రుడు ఆ రామునికి ఒక అద్దం తెచ్చి యిచ్చి ఆ అద్దంలో చందమామను చూపించినాడు. బాలరాముడు అద్దంలో చందమామను చూచి "ఆహా! చందమామ నా చేతికి చిక్కినాడు" అని అనుకొంటూ మనసులోనే పొంగిపోతూ ఏడుపు మానివేసి ఎంతగానో సంతోషించినాడు.

దశరథ మహారాజు తన కుమారులగు రామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులకు క్రమంగా అన్నప్రాశనము, చౌలము, ఉపనయనము మొదలగు సంస్కారములను హితులు, పురోహితులు, బంధుజనులు మొదలైన ఆత్మీయులందఱి సమక్షంలో వైభవంగా జరిపించినాడు. రాముడు జ్యేష్ఠుడని, రమ్యగుణుడని, వంశకేతనమై విరాజిల్లగలవాడని, తన యెడల అనాదరము ఏర్పడిన సందర్భమునందు కూడా ఎదుటివారిని ఆదరించి ప్రేమతో చూచేవాడని, అరిభయంకరుడై వ్యవహరించగలవాడని భావిస్తూ దశరథ చక్రవర్తి తన నలుగురు కుమారులలో ఆ రాముని ఎంతో ప్రీతితో చూచేవాడు.

దశరథ మహారాజునకు కలిగిన కుమారులను చూచేందుకు వచ్చిన వారు ముద్దులొలికే ఆ బిడ్డలను చూచి "విష్ణుభగవానునికి ఉండే నాలుగు భుజములవలె ఈ నలుగురు బిడ్డలు వెలసినారు. ప్రజలందఱూ మేలు మేలు అని మెచ్చుకొనేవిధంగా వీరు ధర్మమార్గంలో ఈ భూమిని పరిపాలించగలరు" అని వర్ణిస్తూ ఆ శిశువులను ప్రశంసించేవారు.

రాముడు భరతుడు లక్ష్మణుడు శత్రుఘ్నుడు నలుగురు మెల్లమెల్లగా మాట్లాడడం మొదలుపెట్టి "అమ్మా! నాన్నా!" అని పలుకుతూ ఉంటే మహారాణులు కౌసల్య, కైకేయి, సుమిత్ర, మహారాజు దశరథుడు తమ బిడ్డలు ముద్దు ముద్దు మాటలతో తమను పిలుస్తూ ఉన్నారు కదా అని ఆ పలుకులు విని పరవశించిపోతూ తమ జన్మ సార్థకమైనట్లుగా భావించి పరమానందమును పొందసాగినారు.

నలుగురు కుమారులైన రామ భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నులలో రామలక్ష్మణులు ఇద్దఱూ ఒకరిపై ఒకరు మిక్కిలి అనురక్తితో ఉంటూ ఎప్పుడూ జంటగా కలిసియుండేవారు. అట్లే భరతశత్రుఘ్నులు ఇద్దఱూ జంటగా కలిసిమెలసి ఉంటూ పరస్పరం అనురాగంతో మెలగేవారు. అందంలో అశ్వినీకుమారుల వలె, తేజస్సులో సూర్యాగ్నుల వలె, కోమలత్వంలో మన్మథుని వలె, కలువపూవు వలె ఆ రామలక్ష్మణులు భరతశత్రుఘ్నులు శ్రేష్ఠమైన గుణములు గలవారై విరాజిల్లుతూ సదా కలిసిమెలసి ఉండేవారు.

"బాలవాక్కు బ్రహ్మవాక్కు అన్నట్లు ఈ రాముడు దివ్యవాక్కులనే పలుకుతూ ఉన్నాడు. ఆటలు ఆడేటప్పుడు కూడా అబద్ధాలాడకుండా సత్యమునే పలుకుతున్నాడు. ఇతరులకు బాధ కలిగించని విధంగా శిష్టుడుగా తన పనులను చక్కబెట్టుకొంటూ ఉన్నాడు. ఊహలలో నైనా సరే కపటంతో కూడిన ఉపాయాల జోలికెళ్లకుండా మిన్నగా మెలగేవాడు ఈ రాముడు" అని ప్రజలందఱూ రాముని అనేక విధాలుగా పొగడుతూ ఉంటే విని తండ్రియైన దశరథ మహారాజు పొంగిపోయేవాడు. సామ దాన భేద దండములు అనే నాలుగింటిలో మొదటిదైన సామోపాయం శ్రేష్ఠమైనదన్నట్లుగా తన నలుగురు కుమారులలో మొదటివాడైన రాముడు సుగుణాభిరాముడు, శ్రేష్ఠుడు అని భావించిన దశరథుడు ఆ రాముని ఎంతో ప్రీతితో చూచేవాడు.

దశరథ చక్రవర్తి తన కుమారులగు రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులను విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్దదలచినవాడై వారిని కులగురువైన వసిష్ఠ మహర్షి ఆశ్రమానికి పంపించినాడు. ఆ నలుగురు గురుకులంలో ఉంటూ శ్రద్ధాసక్తులతో చతుర్దశ విద్యలను నేర్చుకొని సిద్ధిని పొందినారు. సూక్ష్మబుద్ధి కలవారగు ఆ రాజకుమారులు అన్ని విద్యలలో ఉన్న సారము ధర్మము అని గ్రహించినవారై ధన్యత్వమును పొందినారు.

కులగురువైన వసిష్ఠ మహర్షి యొక్క గురుకులంలో ఉంటూ రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులు నలుగురు నాలుగు వేదములను సంపూర్ణంగా నేర్చినవారై

వేదవేత్తలైనారు. విశుద్ధ మనస్కులైనారు. జ్ఞాన సంపదతో వెలుగసాగినారు. విలువిద్యలో కోవిదులైనారు. గుణాఢ్యులైనారు. సత్యపరాక్రమంతో అలరారినారు. అశ్వములపై, గజరాజులపై విహరించడాన్ని అభ్యసించినారు. దశరథ చక్రవర్తి కుమారులైన ఆ నలుగురు వీరులు, శూరులు అయినప్పటికిని సర్వభూత హితులుగా ఉంటూ ప్రధానంగా పితృసేవనాపరులుగా మెలగసాగినారు.

నాలుగు ముఖములతో వెలిగే బ్రహ్మదేవుని వలె, నాలుగు సముద్రములతో వెలిగే వరుణదేవుని వలె, నాలుగు భుజములతో వెలిగే విష్ణుభగవానుని వలె ఆ నలుగురు కుమారులతో దశరథ మహారాజు తేజోమయుడై ప్రకాశించసాగినాడు. "నా పుత్రులైన రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులు నలుగురూ విద్యావంతులైనారు. వేదాధ్యయన తత్పరులు, పాత్రులు, వీరులు, మాన్యులు, గుణవంతులు అయిన వీరిని చూస్తూ ఉంటే సంతోషంతో నా శరీరము పులకరిస్తూ ఉన్నది" అని అనుకొంటూ దశరథుడు పురోహితులను ఆప్తమిత్రులను పిలిపించి "యౌవనవంతులైన నా కుమారులకు వివాహం జరిపించాలి" అని శ్రీ రామాదుల కల్యాణ విషయాన్ని వారి చెంత ప్రస్తావించినాడు. ఆ సమయమున పూజ్యుడైన విశ్వామిత్ర మహర్షి లోకకల్యాణకారకుడుగా అక్కడకు విచ్చేసినాడు. దశరథుడు తన చెంతకు విచ్చేసిన ఆ బ్రహ్మర్షిని చూచి 'ఇతడు కుశికవంశమున జన్మించిన కౌశికుడు. సామర్థ్యమును సమకూర్చగల సద్గురువు, గొప్ప కీర్తిమంతుడు, కష్టదశలను తొలగించగల మహర్షి, క్షత్రియాగ్రణి యైన గాధి యొక్క కుమారుడు. ఈ మహాత్ముడు నాపై దయ జూప దలచి, నా యశస్సును పెంచ దలచి, నాకు మహత్తరమైన దశను కలిగింపదలచి, నన్ను అనుగ్రహింపదలచి వచ్చిన బ్రహ్మదేవుడు' అని తలచినవాడై పరమానందమును పొందినాడు.

పంక్తిరథుడు తన చెంతకు వచ్చిన విశ్వామిత్రుని యొక్క తేజస్సునకు ఆశ్చర్యపడుతూ 'ఇతడు గతంలో ఒక క్షత్త్రియోత్తముడు. అఖండమైన తపస్సు చేసి బ్రహ్మర్షియై ఇప్పుడు విప్రోత్తముడుగా నూతన తేజస్సుతో ప్రకాశిస్తూ ఉన్నాడు. ఉత్తమ వ్రతపరిపాలకుడు, విశ్వమునకు మిత్రుడు అయిన ఈ విశ్వామిత్రునికి అతిథిసేవ చేయాలి' అని అనుకొంటూ గురుభక్తి గలవాడై సంతోషంగా ఎదురు వెళ్లి ఆ మహర్షికి స్వాగతం పలికినాడు.

దశరథ మహారాజు 'అతిథి దేవో భవ' అని తలచినవాడై, బ్రహ్మర్షియైన విశ్వామిత్రుని దైవంగా భావించినవాడై, ఆ గాధినందనునికి క్రమంగా అర్ఘ్యమును,

పాద్యమును సమర్పించి, ఆ మహాత్ముని ఉచితమైన ఆసనంలో కూర్చుండజేసి, గొప్పగా ప్రశంస చేసి "ఓ మునిరాజా! అందఱూ కుశలమే కదా!" అని సంతోషంగా పలుకరించగా, ఆ మహర్షి దశరథునికి శుభాశీస్సుల నందజేస్తూ తన క్షేమసమాచారమును తెలియజేసినాడు. "ఓ మహారాజా! ఈ అయోధ్యాపురమునందు, మీ రాజ్యములోని గ్రామసీమలందు అంతా క్షేమమే కదా! పెద్దవారి విషయమున, కోశాగారము విషయమున, బంధువుల విషయమున ఎటువంటి ఇబ్బందులు లేవుకదా! అంతా శుభమే కదా! మీ మిత్రులు, ఇతర రాజులు అందఱూ ఆరోగ్యవంతులుగా ఉన్నారు కదా!" అని అంటూ కుశల ప్రశ్నలు వేసినాడు.

వినయశీలియైన దశరథ మహారాజు ప్రణామంచేస్తూ "ఓ మహర్షీ! మా కందఱికీ క్షేమమే. మీ రాకతో నేను భాగ్యవంతుడనైనాను. నా రాజ్యము ధన్యమైనది. దయాళువైన తమ శుభాశీస్సులతో నేను జీవనసాఫల్యమును కూడా పొందినట్లైనది. ఓ యతిరాజా! మీ సందర్శనమే మంగళకరము. నన్ను మీ సేవకునిగా భావించి మీ రాకకు గల కారణమును దయతో తెలియజేయ ప్రార్థన. మీరు నన్ను అనుగ్రహించినట్లుగా భావించి మీరు చెప్పిన పని పూర్తిచేసి మీకు సంతోషాన్ని కలిగిస్తాను" అని ఆ అయోధ్యాధిపతి విన్నవించుకొన్నాడు.

19. యాగరక్షణకై రాముని పంపుమని విశ్వామిత్రుడు కోరుట

వినయశీలియైన దశరథుని విన్నపాన్ని ఆలకించిన విశ్వామిత్ర మహర్షి ఆ కోసలాధిపతిని జూచి "ఓ మహారాజా! నీవు గొప్పదైన ఇక్ష్వాకు వంశమున జన్మించిన వాడివి. బ్రహ్మర్షి యైన వసిష్ఠుని సదా అనుసరించే వాడివి. ఈ సభలోని వారు మెచ్చుకొనే విధంగా నీవు మాట్లాడినావు. నేను మనసులో అనుకొన్న పనిని నీవే పూర్తిచేయాలి. తపోభూమియైన మా సిద్ధాశ్రమంలో నేను ఒక యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించినాను. ఆ క్రతువు ముగిసే సమయంలో మారీచుడు, సుబాహువు అనే రాక్షసులు నా యాగాన్ని పాడుచేయ దలచినవారై యజ్ఞకుండంలో పడేటట్లు రక్తమాంసములను జారవిడిచినారు. ఆవిధంగా నా యజ్ఞమును భంగపఱచే మారీచ, సుబాహులను తపోబలంతో నేను శపించగలను. అయితే యజ్ఞదీక్షలో ఉన్న నేను ఎవరిపైనను కోపగించుకొనరాదు. శాంతస్వభావమును కలిగియుండుటయే భావ్యమని తలచి, నీ జ్యేష్ఠపుత్రుడైన రాముని శౌర్యమును గుర్తించి వెంటనే ఆ ప్రదేశమును వదలి ఇచ్చటకు వచ్చినాను. నీ కుమారుడైన రాముడు సత్యపరాక్రముడు,

దుష్టజన శిక్షకుడు, శిష్టజన రక్షకుడు. ధర్మమూర్తియైన రాముడు నా దగ్గఱ ఉండి గొప్ప బలసంపదలతో కూడినవాడై రాక్షసులను వధించి యజ్ఞసంరక్షణ గావించగలడు" అని విశ్వామిత్ర మహర్షి రాముని తనతో పంపవలసిన అవసరాన్ని, తన రాకకు గల కారణాన్ని తెలియజేసినాడు.

"ఓ పంక్తిరథుడా! రాముడు తన తేజస్సుతోనే రాక్షసులను వధించగలడు. సత్కీర్తిని సదా కోరుకొనే రాముడు క్షత్రియ ధర్మమును ఆచరిస్తూ జయమును పొందగలడు. రామునికి క్షేమమును, శ్రేయస్సును నేను సమకూర్చగలను. నీకు శుభం కలుగుతుంది. నీ రాముడు తప్ప వేఱొకడు ఆ రాక్షసులను వధింపలేడు. రాముని మహిమ నాకు తెలియును. అట్లే బ్రహ్మర్షి యైన ఈ వసిష్ఠునికి, తత్త్వవేత్తలైన ఈ మునులకు కూడా రాముని మహత్వము తెలియును. నీవు నీ కుమారుడు అనే మమకారంతో రాముని నాతో పంపుటకు వెనుకాడవద్దు. నా కిచ్చిన మాటను గుర్తుకు తెచ్చుకొని మేలు కలగాలని ఆశిస్తూ ఈ వసిష్ఠాది ప్రముఖుల ఆమోదంతో రఘురాముని నాతో పంపి సత్యవంతుడవుగా విరాజిల్లుము. కోరినది ఇవ్వని రాజు అని నీగుఱించి అనుకొంటూ ఇతరులు బాధపడేటట్లు నీవు మసలుకోవద్దు. ఎటువంటి విచారమూ లేకుండా నాతో పంపేందుకు రాముని సిద్ధం చేయి. మా ఆశ్రమంలో పదిరోజులు ఉండేటట్లుగా యజ్ఞసంరక్షణ కొఱకు రాముని పంపు" అని విశ్వామిత్రుడు తన మాటలను పూర్తిచేయగా ఆ మహర్షి మాటలు విన్న దశరథుడు తన హృదయము ముక్కలైపోయినట్లుగా బాధపడుతూ క్రుంగిపోయినాడు.

20. దశరథుడు రాముని పంపజాలననుట – విశ్వామిత్రుడు కోపించుట

"ఓ సూర్యవంశపు రాజా! దశరథా! ఇచ్చిన మాటను నీవు వమ్ము చేయకుండా సంతోషంగా రాముని నాతో పంపు" అని విశ్వామిత్రుడు పలుకగా ఆ మాటలు కర్ణకఠోరములై బాధపెట్టగా దశరథుడు మూర్ఛపోయాడు. కొద్ది క్షణములలోనే తేరుకొన్న దశరథుడు విశ్వామిత్రుని చూచి "ఓ మహర్షీ! మా రాముడు చిన్న పిల్లవాడు. కమలములవంటి కన్నులు గలవాడు. రామునికి ఇంకా పదహారు సంవత్సరాల వయసుకూడా రాలేదు. రాముడు ఇంతవరకూ యుద్ధము అనే మాటను కూడా వినలేదు. అడవిలో ఎన్నడూ నివసించనూ లేదు. పసిబిడ్డయైన మా రాముడు భయంకరులైన ఆ నిశాచరులను ఎలా ఎదిరించగలడు? ఎలా చంపగలడు?" అని ప్రశ్నించాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! నా దగ్గఱ అక్షౌహిణుల కొలది సైన్యం ఉన్నది. వీరులు శూరులు ఐన నా సైనికులు ధనుర్బాణములను ధరించి ఆ దైత్యులను వధించగలరు. నేను కూడా వచ్చి, ఆయుధధారినై ఆ మారీచ సుబాహువుల ప్రాణములను తీయగలను. రాముని మీతో తీసికొని వెళ్తాననడం యుక్తము కాదు. అంకితభావంతో ఉండే నా కుమారుడైన రాముడు విల్లును పట్టుకొన్నది నిన్ననో మొన్ననో. రామునికి అడవి గుఱించి తెలియదు. దైత్యులు ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎలా సంచరిస్తారో కూడా తెలియదు. యజ్ఞసంరక్షణ కొరకు రామునికి బదులుగా మీతో నేను వస్తాను. రాముని పంపు అనే మాటను దయచేసి ఇక అనవద్దు. ఆ మాటను వదలివేయండి" అని దశరథుడు ఆ గాధినందనునికి విన్నవించుకొన్నాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! నా ముద్దులపట్టియైన రాముడు అమాయకుడు. రాక్షసుల మాయలను తెలిసికొనలేడు. రాముడు నాకు దూరమైతే నా ప్రాణాలు కూడా నాకు దూరమౌతాయి. చతురంగ బలములతో నేను రామునితో పాటు వస్తాను. మీ యజ్ఞదీక్ష తప్పక ఫలిస్తుంది. నా రాముని ఒంటరిగా మాత్రం పంపలేను. పుత్రసంతానం కొఱకు తపించి అరవైవేల సంవత్సరాల తరువాత నలుగురు కుమారులను పొంది ధన్యజీవి నయ్యాను. వారిలో సుగుణాభిరాముడుగా ఉన్న రాముడు నాకు ఎంతో ప్రీతిపాత్రుడు. నాపై కరుణ చూపకుండా రాక్షసవధ కొఱకు నా రాముణ్ణి అడగడం మీకు భావ్యమేనా? నాకు ప్రాణంతో సమానమైన రాముని మీతో పంపలేను. దయచేసి మన్నించండి" అని దశరథుడు ఆ కౌశికుని వేడుకొనసాగినాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర బ్రహ్మర్షీ! మీ యజ్ఞమును భగ్నంచేస్తూ ఉన్న ఆ మారీచ సుబాహువుల బలము ఎటువంటిది? వారు ఎవరి కుమారులు? ఏ పరిమాణంలో ఉంటారు? ఆ రాక్షసులకు నాయకుడెవరు? వాళ్లను చంపడం ఎలాగ? త్వరగా చెప్పండి" అని దశరథుడు దీనంగా వేడుకొంటూ ఉండగా ఆ కౌశికుడు "ఓ పంక్తిరథా! శ్రద్ధగా విను. పులస్త్య బ్రహ్మ వంశమునకు చెందిన విశ్రవసుడు అనే మునియొక్క కుమారుడే రావణాసురుడు. కుబేరునికి సోదరుడైన ఆ రావణుడు తపస్సుచేసి బ్రహ్మనుండి వరములను పొంది రాక్షసబృందాలతో కలిసి అన్నిలోకాలనూ పీడిస్తూ ఉంటాడు. ఆ రావణుని ప్రేరణతోనే మారీచ సుబాహులనే రాక్షసులు నా యజ్ఞమును భగ్నం చేస్తూ ఉన్నారు" అని ఆ దైత్యుల గుఱించి వివరించాడు.

'మారీచ సుబాహులు రావణాసురునిచే పంపబడినవారు' అని వినిన దశరథుడు ఆందోళనకు గుఱియై "ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! 'రావణ' అనే పేరును

వినగానే నేను భయముతో తేజస్సును, శక్తిని కోల్పోతాను. ఇక యుద్ధమెట్లా చేయగలను? దేవతలు, దానవులు, గంధర్వులు మొదలైనవారు ఆ రావణునితో యుద్ధం చేయాలని కలలో కూడా అనుకోరు. అటువంటప్పుడు ఒక మానవుడు ఎలా యుద్ధం చేస్తాడు? నేను చతురంగ బలములతో ఉన్నప్పటికినీ ఆ రావణుని గెలువలేను. ఓ కల్యాణ సంధాయకా! మాకు గురువు, దైవము నీవే సుమా! నన్ను, నా రాముని దయతో చూడు" అని విన్నవించుకొనసాగినాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! నా రాముడు సుకుమారగాత్రుడు. యుద్ధాన్ని గుఱించి తెలియనివాడు. సుందోపసుందుల కుమారులైన ఆ రాక్షసులేమో మాయా యుద్ధవిశారదులు. మహాబలవంతులు. కాబట్టి నా రాముని మీతో పంపజాలను" అని దశరథుడు పుత్రప్రేమ కారణంగా తన వాగ్దానము భంగమయ్యేవిధంగా మాట్లాడగా ఆ రాజును చూచి "ఓ రాజా! నేను కోరింది ఇస్తానని ఇంతకుముందే చెప్పినావు. ఇప్పుడు ఇవ్వలేను అని ఇలా మాట్లాడటం నీకు తగునా? నీవు సూర్యవంశకుపతివి. గూఢప్రియంభావుకుడవు అని నేను భావిస్తూ ఉన్నాను" అని కౌశికుడు నర్మగర్భంగా మాట్లాడినాడు.

21. వసిష్ఠుడు దశరథునికి నచ్చజెప్పుట

"ఓ దశరథా! ఇచ్చిన మాటను తప్పుతున్నాను కదా అని సిగ్గుపడకుండా రాముని పంపను అనడమే యుక్తమని పలుకుతూ ఉన్నావు కదా! సరే! నేను ఎలా వచ్చినానో అలాగే వెళ్లిపోతాను. నీవు నీ సంపదలతో బంధువులతో ఇలాగే సుఖంగా ఉండు" అని విశ్వామిత్రుడు కోపముతో మాట్లాడుతూ ఉండగా, భూమండలమంతా అదిరినట్లు అయ్యింది. 'అయ్యో!' అని శోకిస్తూ దేవతా సమూహమంతా బెదరినట్లు అయ్యింది. ఆ సమయంలో పురోహితుడు కులగురువు అగు వసిష్ఠుడు పంక్తిరథుని చూచి "ఓ మహారాజా! నీవు ఇక్ష్వాకు వంశతిలకుడవుగా జన్మించినవాడివి. ధర్మస్వరూపుడవుగా కీర్తిని పొందినవాడివి. సత్యవ్రతంతో విరాజిల్లే చక్రవర్తివి. పుత్రవ్యామోహానికి గుఱియై ప్రాపంచిక సుఖములకు బానిసయై ఇలా మాట్లాడవచ్చునా? నీవు ఆడి తప్పుతావా? ఇష్టంగా ఈ పని చేసిపెడతాను అని మాట చెప్పి, దానివలన నష్టం కలుగుతుందని ఆ పని చేయకుండా ఉండే వాడు నీచుడు అని పిలువబడతాడు. మాట తప్పినవానికి తాను చేసిన ఇష్టాపూర్తి అనే యజ్ఞముయొక్క ఫలము కూడా వృధా అవుతుంది. కాబట్టి నీవు ఇచ్చిన మాటకు కట్టుబడి రాముని ఈ

కౌశికునికి అప్పగించు. నీకు సుఖమే కలుగుతుంది. రామునికి ఏ కష్టమూ కలుగదు. ఈ విశ్వామిత్రుడు విశ్వమున కంతటికీ మిత్రుడు. కల్యాణకారకుడు. సర్వశస్త్రాస్త్రకోవిదుడు. ఈ బ్రహ్మర్షి సంరక్షణలో ఎవ్వరికినీ ఎటువంటి కష్టములు ఉండబోవు. నీ తనయుడైన రాముడు శస్త్రాస్త్ర విద్యలను నేర్చినవాడైనా, నేర్వనివాడైనా ఆ రాక్షసులకు భయపడవలసిన అవసరం ఉండదు. నా మాట విని నీ రాముని ఈ మహాత్మునితో పంపించు" అని పురోహితుడైన వసిష్ఠుడు పంక్తిరథునికి హితోపదేశం చేయసాగినాడు.

చింతాక్రాంతుడై ఉన్న రాజును ఓదార్చుతూ "ఓ దశరథా! సిద్ధార్థుడైన ఈ విశ్వామిత్రుని చెంతకు సకల శస్త్రాస్త్రములు సమూహములుగా వచ్చి చేరియున్నవి. బ్రహ్మర్షియైన ఈతడు ఆ మారీచసుబాహువులను అవలీలగా నిగ్రహింపగలడు. అయినప్పటికినీ నీకు ప్రియమును చేయగోరి ఈ ముని రాముని తనతో పంపమని అడుగుచున్నాడు. నీ మనసులో ఉన్న సందేహాన్ని వదలివేసి ఈ మహాత్మునికి రాముని సమర్పించు. నీ రామునికి మేలే జరుగుతుంది" అని కులగురువైన వసిష్ఠుడు హితమును ఉపదేశించగా దశరథుడు అందులకు సంతోషంతో సమ్మతించి వెంటనే రామలక్ష్మణులను పిలిపించినాడు. వారు రాగానే తండ్రియైన దశరథుడు, తల్లులు, గురువులు ఆ రామలక్ష్మణులకు శ్రేయస్సు కలగాలని మనసారా దీవించినారు.

22. దశరథుడు రామలక్ష్మణులను విశ్వామిత్రునితో పంపుట – బల అతిబల విద్యల ఉపదేశము

దశరథ చక్రవర్తి స్థిరమైన చిత్తవృత్తి కలవాడై తనకు అత్యంత ప్రియమైన కుమారుడగు రాముని ప్రేమతో దగ్గరకు తీసికొని, శిరస్సును మూర్కొని, మహాత్ముడైన కౌశికునికి అప్పగించినాడు. రాముడు ఆ విధంగా విశ్వామిత్ర మహర్షితో కూడిన సమయాన రాబోయే శుభములను తెలియజేస్తూ గాలి మెల్లగా చల్లగా వీచింది. ఆకాశంనుండి పుష్పవృష్టి కురిసింది. దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. శంఖములు భాంకారములతో శబ్దించినవి. ముందుగా విశ్వామిత్రుడు, ఆ ముని వెనుక రాముడు, రాముని వెనుక లక్ష్మణుడు వరుసగా బయలుదేరి వెళ్తూ కొండలు కోనలు ఉండే కాననసీమల వైపుగా తమ ప్రయాణాన్ని మొదలుపెట్టినారు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి వెంట వెళ్తూ ఉన్న ఆ రామలక్ష్మణులు కొద్దిపాటి జుట్టు కలవారై తమ శరీరకాంతులతో ప్రకాశిస్తూ ఉన్నారు. సౌందర్యంలో మన్మథుని వలె ఉన్నారు. బ్రహ్మదేవుని వెంట వెళ్లే దేవతలలో అశ్వినీకుమారులవలె ఉన్నారు. ఆ బాలురు ఆభరణములతో విరాజిల్లుతూ ఉన్నారు. ధనుర్బాణములను, తూణీరములను, ఖడ్గములను, హస్తకవచములను ధరించిన ఆ రాకుమారులు ఆర్తత్రాణ పారీణులు. గురుభక్తి గలవారైన ఆ అన్నదమ్ములిద్దఱూ కౌశికుని అనుసరిస్తూ ముందుకు సాగుతున్నారు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి వెంట రామలక్ష్మణులు ఒకటిన్నర యోజనం దూరము వెళ్లినవారై, సరయూ నదిని చేరుకొన్నారు. ఆ నదీతీరంలో కౌశికుడు రాముని ఎంతో ప్రేమతో చూస్తూ "రామా!" అని నోరారా పిలుస్తూ ఇలా అన్నాడు. "అన్ని విద్యలలో బల, అతిబల అనే విద్యలు ఎంతో శ్రేష్ఠమైనవి. వీటిని గ్రహిస్తే శ్రమ అనేది ఉండదు. ఎప్పుడునూ జ్వరము రాదు. మనసు సంతోషంగా ఉంటుంది. రాక్షసుల వలన భయము ఉండదు. ఇక ఆకలి దప్పిక అనేవి ఉండనే ఉండవు. నీవు ఈ విద్యలను గ్రహించు. ఈ భూమి మీద నీకంటే గొప్పవాడు లక్ష్మీవంతుడు మఱొకడు ఉండనే ఉండడు" అని బల, అతిబల అనే విద్యలను గుఱించి వివరించసాగినాడు. "కాకుత్స్థవంశప్రభువైన ఓ రామా! శుచివై ఆచమనాదులు చేసేందుకు జలం తీసికో. బల, అతిబల అనే యీ మహావిద్యలను స్వీకరించు. ఇవి బ్రహ్మదేవుని కుమార్తెలు. ఈ విద్యలను ఉపాసించినట్లైతే యోగము, కల్యాణము, బుద్ధిసంపద, సౌఖ్యము, ముల్లోకములలో కీర్తి మొదలైన సత్ఫలితాలు సిద్ధిస్తాయి" అని విశ్వామిత్ర ముని పలుకగా రఘురాముడు అట్లే అని ఆచమనం పూర్తిచేసి సంతోషంతో బల, అతిబల అనే ఆ విద్యలను స్వీకరించి పావనుడై సూర్యభగవానుని తేజస్సుతో వెలిగిపోతూ ఉన్నవాడై, శిరస్సు వంచి మునిపాదములకు భక్తితో నమస్కరించినాడు.

సరయూనది యొక్క దక్షిణతీరంలో రామునికి బల, అతిబల అనే విద్యలను ఉపదేశించిన తరువాత రాత్రి సమయాన విశ్వామిత్ర మహర్షి దర్భశయ్యపై నిద్రించినాడు. గురువునకు అవసరమైన సేవలు పూర్తిచేసిన రామలక్ష్మణులు రాజకుమారులైనప్పటికినీ, తాము తల్పంపైన పరుండినట్లే భావిస్తూ, ఆ నదీతీరంలో నేలపైన పచ్చికపై పరుండినారు. జగద్రక్షణ కార్యదక్షులైన రాజులు మునిరాజులు ఏ తేడా లేకుండా సమభావంతో మెలగడం సహజమే కదా!

రాత్రి గడిచింది. తెల్లవారింది. మహర్షి వేకువనే నిద్రలేచి పర్ణశయ్యపై పరుండియున్న రామలక్ష్మణులను ఎంతో ప్రేమతో చూస్తూ నిద్రనుండి మేల్కొల్పాలని భావించి, రామునితో ఇలా అంటూ ఉన్నాడు.

23. రామలక్ష్మణులతో విశ్వామిత్రుడు కామాశ్రమమున విశ్రమించుట

నిద్రించుచుండిన రాముని మేల్కొలుపదలచిన విశ్వామిత్ర మహర్షి రాముని సమీపించి "ఎవరిని కనుటచే కౌసల్య సుప్రజ యైనదో అట్టి రామా! సుందర గుణధామా! ఓ నరశార్దూలా! పూర్వ సంధ్యాసమయం ఆసన్నమైనది. దేవతాకార్యమైన సంధ్యావందనమును చేయాలి కదా! ఇక లెమ్ము" అని అనగానే రామలక్ష్మణు లిద్దఱూ నిద్రలేచి, సరయూనదిలో స్నానం చేసి, సూర్యభగవానునికి అర్ఘ్యప్రదానం చేసి, మంత్రజపం చేసి, సంధ్యావందనం పూర్తిచేసి, గురువుగారిని సేవించసాగినారు.

విశ్వామిత్ర ముని వెంట వెళ్తూ ఉండిన రామలక్ష్మణులు సరయూనది గంగానది ఒకటిగా కలిసి ప్రవహించే సంగమ ప్రదేశానికి చేరుకొన్నారు. అక్కడ తపోభూమిగా ఉన్న ఒక ఆశ్రమాన్ని చూచినారు. వెంటనే కౌశికుని చూచి "ఓ మహర్షీ! ఈ తీరప్రాంతంలో ఉన్న ఆశ్రమం ఎవరిది? ఇక్కడ ఎవరు నివసిస్తూ ఉన్నారు? గొప్పదైన ఈ ఆశ్రమం గుఱించి తెలిసికోవాలని మాకు ఎంతో కుతూహలంగా ఉన్నది. మా సందేహం తొలగేటట్లు దీని చరిత్రను తెలియజేయండి" అని అడిగినారు.

అప్పుడు గాధినందనుడు "ఓ రామలక్ష్మణులారా! ఇది కాముని ఆశ్రమము అని విఖ్యాతి నందినది" అని అంటూ ఆ ఆశ్రమాన్ని గుఱించి విశదీకరించసాగినాడు. " పూర్వము ఫాలలోచనుడైన శంకరుడు ఈ ప్రదేశంలో అపూర్వమైన తపస్సును చేయసాగినాడు. ఆ శర్వునికి పార్వతితో వివాహం జరిపించాలని నిర్ణయించుకొన్న దేవతల ప్రేరణతో గర్వమును పొందిన మన్మథుడు తపోనిమగ్నుడైన ఈశ్వరునిపై తన పూలబాణములను ప్రయోగించినాడు. సర్వజ్ఞుడైన త్ర్యంబకుడు శంబరాసురవైరియైన మన్మథుని తన అగ్నినేత్రంతో కోపంగా చూచినాడు. ఫాలాక్షుని మూడవ కంటిమంటచే పూర్తిగా దహింపబడిన మారుడు తత్క్షణమే బూడిదగా మిగిలినాడు. మహేశునితో పోరాడి ఓడిన ఆ మనసిజుడు తన అంగములన్నీ నశింపగా అనంగుడుగా మారిన ఈ ప్రదేశము ఆ నాటినుండి అంగదేశము అని పిలువబడుతూ ఉన్నది. ఓ రామలక్ష్మణులారా! ఇది శివుడు తపస్సు చేసిన ప్రదేశము. ఇక్కడ తపస్సు చేసే మునులు పరమశివుని శిష్యులుగా ప్రసిద్ధికెక్కినారు. ఇచ్చటి మునులకు పాపచింతన

ఉండదు. శివుని పాదస్పర్శతో పునీతమైన ఈ ప్రదేశంలోని మునులు సదా ధర్మపథానువర్తులు. మనము నేటి రాత్రి ఇక్కడ బస చేసి ఆ తరువాత మన ప్రయాణం కొనసాగించెదము. ఈ గంగా సరయూ సంగమ తీరం మనకు ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది" అని అంటూ ఉండగా కామాశ్రమ నివాసులైన మునులు కౌశికుని రాక విని విశ్వామిత్రుని చేరవచ్చి యథావిధిగా అతిథి సేవలను చేయనారంభించినారు.

మునులు ముందుగా విశ్వామిత్ర మహర్షిని పూజించినారు. ఆ తరువాత రామలక్ష్మణులను సేవించి వారికి సత్కథలను వినిపించినారు. ముగ్గురినీ తమ ఆశ్రమానికి తీసికొని వెళ్లినారు. అక్కడ గాధిజుడు అనేక కథలను చెప్పగా ఆ కథలలోని సారమును రాజకుమారులు గ్రహించినారు. రాత్రి అక్కడ నిద్రించిన రామలక్ష్మణులు వేకువనే నిద్రలేచి సంధ్యావందనాదులు పూర్తిచేసి గురువుగారితో కలిసి గంగానదివద్దకు వెళ్లినారు.

24. సరయూ, మలద కరూశ వృత్తాంతములు – తాటకావన ప్రవేశము

కామాశ్రమంలోని మునులు ఒక నావను ఏర్పాటు చేసి, విశ్వామిత్ర మహర్షికి వీడ్కోలు పలుకుతూ "ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీరు గంగానదిని దాటేందుకు ఒక నావను సిద్ధం చేసినాము" అని పలుకగా కౌశికుడు వారినుండి సెలవు తీసికొన్నాడు. విశ్వామిత్రముని, రామలక్ష్మణులు నావను ఎక్కినారు. గంగానదిలో ప్రయాణం చేస్తున్న వారి మనసు ఆనందంతో పరవశించింది. శరీరం పులకరించింది. నావ గంగానది మధ్యకు చేరినపుడు వారికి విభ్రాంతిని కలిగించే గొప్ప శబ్దము వినవచ్చింది. ఆ శబ్దమును వినిన రాముడు గాధిజుని చూచి "ఓ గురువర్యా! ఇక్కడ ఇంత పెద్ద శబ్దం రావడానికి కారణ మేమి?" అని ప్రశ్నించినాడు.

విశ్వామిత్రుడు బదులు పలుకుతూ "ఓ రామా! బ్రహ్మదేవుని మనస్సునుండి సృజింపబడి, మానససరోవరము అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కిన ఒక సరస్సు కైలాసపర్వతము నందు ఉన్నది. ఆ మానససరస్సు నుండి వెలువడిన జలరాశి సరయూనది పేర ప్రవహిస్తూ వచ్చి ఈ గంగానదిలో సంగమిస్తూ ఉన్నది. పాపాలను తొలగించి, ధన్యతను చేకూర్చి, పుణ్యమును కలిగించే ఆ సరయూనది అయోధ్యా పురమును స్పృశిస్తూ వచ్చి ఈ గంగానదిలో (ఇక్కడకు దగ్గరలో) కలుస్తూ ఉన్నందున

ఈ విధంగా గొప్ప శబ్దము వినవస్తూ ఉన్నది” అని వివరించి మహర్షి గంగాసరయూసంగమ ప్రదేశమునకు ప్రణామం చేయుమని రామునికి చెప్పగా రామలక్ష్మణు లిరువురూ ఆ సంగమ ప్రదేశానికి భక్తితో నమస్కరించినారు.

నావ భాగీరథీనది యొక్క దక్షిణ తీరానికి చేరగా మునితో, సోదరునితో ప్రయాణం మొదలుపెట్టిన రాముడు అక్కడ రకరకాల వృక్షాలు, పక్షులు, మృగములు ఉండే అడవిని చూచి “ఓ మహర్షీ! ఘోరమైన ఈ వనమునకు సంబంధించిన విషయాన్ని పూర్తిగా తెలియజేయండి” అని అడిగినాడు.

అప్పుడు కౌశికుడు ఆ అటవీప్రాంతాన్ని గురించి తెలియజేస్తూ “ఓ రామా! పూర్వం ఈ ప్రదేశంలో దేవతలచే నిర్మింపబడిన మలదము, కరూశము అనే పేర గొప్ప దేశములు రెండు ఉండేవి. దేవేంద్రుని మాలిన్యం కారణంగా అవి ఏర్పడినవి. వృత్రాసురుని వధించిన ఇంద్రుడు బ్రహ్మహత్యాపాతకానికి గురియై మలినముతో కరూశము(ఆకలి)తో కూడినవాడై బాధపడుతూ ఈ ప్రదేశం వచ్చినాడు. మునీశ్వరులు మంత్రించిన జలములతో ఇంద్రుని అభిషిక్తుని చేసినారు. అలా సంస్కరింపబడిన ఇంద్రుడు మలమును కరూశమును (ఆకలిని) ఇక్కడ వదలివేసి, మలదము కరూశము అనే పేర్లతో రెండు దేశములను ఏర్పరచి అవి సమృద్ధిగా ఉండేటట్లు చేసినాడు. ఆ మలద కరూశములు చక్కగా అభివృద్ధి చెందినవి. కొంతకాలము తరువాత వేయి ఏనుగుల బలము గలిగినటువంటిది, సుందుని భార్య అగు తాటక తన కుమారుడైన మారీచునితో కలిసి సజ్జనహింసకు పూనుకొనగా ఆ రెండు దేశములు పూర్తిగా నశించినవి”

“ఓ రామా! మనం ఒకటిన్నర ఆమడ దూరం ముందుకు వెళ్లినట్లయితే మారీచుని తల్లియైన తాటక కనిపిస్తుంది. ఆ తాటక స్త్రీ కదా అని సంకోచించకుండా నీవు ధనుర్బాణములను ధరించి ఆమెను సంహరించాలి. అలా చేస్తే ఈ వనము అసురులు లేనిదిగా విరాజిల్లగలదు. ఈ వనము దారుణవనంగా మారడానికి తాటకయే కారణం” అని కౌశికముని చెప్పగా రఘురాముడు “ఓ మహర్షీ! యక్షులు అల్పమైన బలాన్ని మాత్రమే కలిగియుంటారని నేను విన్నాను. అలాంటప్పుడు యక్షకాంత యైన ఈ తాటక వెయ్యి యేనుగుల బలం కలదిగా ఎలా అయ్యిందో తెలియజేయ ప్రార్థన” అని తన సందేహాన్ని వ్యక్తపరచినాడు.

25. తాటకావృత్తాంతము – ఆమెను వధింపుమని విశ్వామిత్రుడు మరల ఆదేశించుట

దశరథరాముని ప్రశ్నకు ఆదరభావంతో బదులు పలుకుతూ "ఓ రాఘవా! శ్రద్ధగా విను. పూర్వము సుకేతుడు అనే యక్షరాజు సంతానం కొఱకు తపస్సు చేయగా బ్రహ్మదేవుడు పుత్రసంతతిని ఇవ్వకుండా, తాటక అనే కుమార్తెను అనుగ్రహించి ఆమెను వెయ్యి యేనుగుల బలం కలదానినిగా చేసినాడు. తాటక యౌవనవతి కాగా తండ్రి ఆమెను ఝర్ఝుని పుత్రుడైన సుందునికి ఇచ్చి వివాహం జరిపించినాడు. ఆ తాటకకు మారీచుడు పుట్టినాడు. తాటక భర్తయైన సుందుడు గుణహీనుడుగా మెలగడంతో కుంభసంభవుడైన అగస్త్య మహర్షి ఆ సుందుని వధించినాడు. తన భర్తయైన సుందుని వధించిన అగస్త్యమహర్షిని చంపదలచిన తాటక తన కుమారుడైన మారీచునితో కలిసి ఆ మునిపై దాడి చేయబోయింది. కోపించిన అగస్త్యుడు వారిని శిక్షింపదలచి శపించగా మారీచుడు రాక్షసుడుగా మారినాడు. యక్షిణియైన తాటక నరమాంసభక్షకురాలై వికృతరూపాన్ని పొందినది.

ఓ రఘురామా! స్త్రీవధ చేయడం ఎలా అని చింతించకుండా తాటకను చంపు. నాలుగు వర్ణములవారిని కాపాడే సందర్భంలో ఇది కార్యము, ఇది అకార్యము అని చూడరాదు సుమా! పూర్వము భూదేవిని చంపదలచిన మంథరను వజ్రపాణి యగు ఇంద్రుడు చంపినాడు. భృగు మహర్షి భార్య, శుక్రుని తల్లి యగు మహిళ (ఇంద్రుని లేకుండా చేయదలచినందున) ఆమెను చక్రపాణి సంహరించినాడు. ఈ విధంగా అధర్మమును ఆచరించిన స్త్రీలు ఎంతోమంది వధింపబడినారు. కావున అధర్మపరురాలైన తాటకను నిస్సంకోచంగా చంపుము" అని విశ్వామిత్రుడు వివరింపగా "ఓ మహర్షీ! నీ ఆజ్ఞను శిరసావహిస్తాను" అని రాముడు పలికినాడు.

26. శ్రీరాముడు తాటకను వధించుట

"ఓ గురుదేవా! నా జనకుడైన దశరథ మహారాజు నాయనా! రామా! ఈ మునీంద్రుని వాక్యమే యిక నీకు కర్తవ్యము అని అయోధ్యలో చెప్పినాడు. తండ్రిమాట మీది గౌరవంతో నేను మీరు చెప్పినట్లు తాటకను సంహరిస్తాను" అని అంటూ రాముడు విల్లు చేతబట్టి గొప్పగా ధనుష్టంకారం చేసినాడు. ఆ జ్యాశబ్దం భయంకరమైనదై ఆ అడవి అంతటా వ్యాపించింది. ఆ శబ్దాన్ని విన్న వనవాసు

లందఱూ భయపడ్డారు. తాటక విభ్రాంతి చెంది కోపాన్ని పొంది ధ్వని ఎక్కడనుండి వచ్చిందో గుర్తించి రామలక్ష్మణులు, విశ్వామిత్ర ముని ఉన్న ప్రాంతానికి వచ్చింది.

వికృతమైన ముఖంతో, వికృతమైన రూపంతో, గొప్ప శరీరంతో, విపరీతమైన కోపంతో తాటక తమ వద్దకు చేరుకోగా జాలిగుండె గల రాముడు ఆ యక్షిణిని వెంటనే చంపదలచకుండా దాని గమనశక్తిని పోగొట్టదలచినవాడై తమ్మునికి దానిని చూపిస్తూ "ఓ లక్ష్మణా! ఆ తాటకను చూస్తే చాలు పిరికివాళ్ల ప్రాణాలు తక్షణమే పోతాయి. చంపకుండా ముందు ముక్కు చెవులు కోసివేస్తే దానికి తగిన దండన విధించినట్లు ఔతుంది. నీవు నిశ్చింతగా ఉండు" అని అంటూ ఉండగా ఆ తాటక పెద్దగా గర్జించింది.

ఏమాత్రం జంకు లేకుండా మీదికి ఉరుకుతున్న తాటకను విశ్వామిత్ర మహర్షి తన హుంకారంతో నిలువరించినాడు. దాని మనసులోని అత్యుత్సాహాన్ని నీరుగార్చినాడు. "ఓ రఘువీరులారా! మీకు ఎటువంటి ఆటంకమూ ఉండదు. నిస్సందేహంగా మీకు విజయం కలుగుతుంది" అని రామలక్ష్మణులను దీవించినాడు. ఆ తాటక రామలక్ష్మణులపై పడేటట్లు గొప్పగా ధూళిని వెదజల్లి వారిని మూర్ఛపోయేటట్లు చేసి మాయమైపోయి వాళ్లపై రాళ్లవర్షాన్ని కురిపించింది. క్షణకాలంలో తేఱుకొన్న రాముడు కోపంతో ఎఱ్ఱబడిన కన్నులు గలవాడై గొప్ప బాణములను సంధించి ఆ తాటక యొక్క చేతులను ఖండించినాడు.

రఘురాముడు భుజములను ఖండించగా తాటక తీవ్రమైన కోపంతో ముందుకు దూకుతూ, గర్జిస్తూ నిలబడగా వెంటనే లక్ష్మణుడు తాటక యొక్క ముక్కు చెవులను ఖండించినాడు. అప్పుడు రోదిస్తూ మాయమైపోయిన తాటక మరలా శిలావర్షమును కురిపించింది. విశ్వామిత్రుడు "ఓ రామా! ఈ దుష్టురాలిపై జాలి ఎలా చూపిస్తావు? సాయంకాలమైతే రాక్షసులకు బలం పెరుగుతుంది సుమా! ఈ తాటక ఇప్పటికి ఎన్నో యజ్ఞములను పాడుచేసింది. కాబట్టి వెంటనే నీ పని పూర్తిచేయి. ఈ తాటకను ఇప్పుడే చంపివేయి. దుష్టశిక్షణను మొదలుపెట్టు" అని ఉపదేశం చేసినాడు.

శబ్దవేధి విద్య తెలిసినవాడు, సంగ్రామవిశారదుడు అగు రాముడు కంటికి కనిపించని తాటక మాయలను భేదించే బాణప్రయోగం చేసినాడు. తన బాణంతో దాని వక్షస్థలమును చీల్చివేసినాడు. అప్పుడు నేలపై కూలిన తాటక ప్రాణములను కోల్పోయింది. దుష్టశిక్షణకు నాందిగా తాటక వధింపబడగా సంతోషించిన సురపతి

యగు ఇంద్రుడు సూర్యకులోద్భవుడైన రాముని ప్రశంసించినాడు. దేవతలందఱూ రాముని పరాక్రమాన్ని మెచ్చుకొన్నారు.

మనసు సంతోషంతో నిండగా ఆ దేవతలు రామస్తుతి చేస్తూ విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి "ఓ గాధితనూజా! నీకు శుభం కలుగుగాక! నీవు ఎంతో గొప్ప పని చేసినావు. నీ మాట ననుసరించి రఘుపుంగవుడు ఇప్పుడు తాటకను చంపినాడు. నీ దగ్గఱ భృశాశ్వుని పుత్రులు అస్త్ర రూపంలో ఉన్నారు కదా. ఆ అస్త్రములను రామునికి అందజేయి. రాముడు ఆ అస్త్రములను పొంది ఇదే విధంగా దుష్టశిక్షణ సాధురక్షణ చేయగలడు. నిన్ను అనుసరించే రాముడు దేవతలకు కూడా మేలు చేయగలిగిన మహాత్ముడు" అని రాముని మెచ్చుకొంటూ కౌశికుని దగ్గఱ సెలవు తీసికొని తమ స్వర్గలోకానికి వెళ్లినారు.

అప్పుడు విశ్వామిత్ర ముని వాత్సల్యభావంతో రాముని దగ్గఱకు తీసికొని అతని శిరస్సును మూర్కొని దీవెనలను అందజేసి "ఓ రఘునాయకా! నీవు నీ బాణములతో తాటకను సంహరించినందున నా మనస్సు ఎంతో సంతోషంగా ఉన్నది. ఇప్పుడు సంధ్యాసమయం అయినది కాబట్టి ఈ రోజు రాత్రి మనం ఇక్కడనే ఉండి రేపు ఉదయం నా నివాసమైన సిద్ధాశ్రమానికి వెళ్దాము. అక్కడ మనము కార్యసిద్ధిని, కీర్తిని పొందగలము" అని పలుకగా దశరథరాముడు సంతోషంతో అలాగే అన్నాడు. ఆనాటినుండి ఆ తాటకావనము శాపవిమోచనమును పొందిన వనంలాగా, ఎంతో పవిత్రమైనదిగా, రమణీయమైనదిగా, కుబేరుని ఉద్యానవనమైన చైత్రరథం లాగా విరాజిల్లసాగినది.

27. దివ్యాస్త్రోపదేశము

తాటకావనంలో రాత్రివేళ నిద్రించిన విశ్వామిత్ర మహర్షి వేకువనే నిద్రలేచినాడు. రాముని మేల్కొలిపి చిరునవ్వుతో దీవెనలు అందజేసి ఎంతో ప్రీతితో రాముని చూస్తూ "ఓ రఘురామా! నేను సర్వవిధములైన అస్త్రములను నీకు ఇవ్వదలచినాను. స్వీకరించు" అని అంటూ ఆ అస్త్రముల అధిదేవతల నామములను కౌశికుడు జపించినాడు. వెంటనే రాముని చేరిన ఆ అస్త్రములు రామునికి నమస్కరించి "ఓ రాఘవా! సంతోషంగా మీకు సేవ చేయడానికి మేము సిద్ధంగా ఉన్నాము. మీ

ఆజ్ఞను పాటిస్తాము" అని విన్నవించుకొన్నాయి. "మీరు నామనసును అనుసరించి మెలగండి" అని రఘునాథుడు ప్రీతితో వాటిని స్వీకరించినాడు.

28. విశ్వామిత్రుడు ఉపసంహార అస్త్రములను ఉపదేశించుట

ఆ విధంగా అస్త్రసంపదలను స్వీకరించిన రఘురాముడు వాటికి సంబంధించిన ఉపసంహార అస్త్రములను కూడా అనుగ్రహించవలసినదిగా విశ్వామిత్ర మహర్షిని కోరినాడు. అప్పుడు కౌశికుడు భృశాశ్వుని సంతతియైన సంహారాస్త్రములను కూడా రామునికి ప్రీతితో ఉపదేశించినాడు. రఘువీరుడైన రాముడు ఆ అస్త్రములను కూడా స్వీకరించి వాటిని తన మనసునకు అనుగుణంగా ఉండవలసినదిగా తెలియజేసినాడు. ఆవిధంగా ప్రయోగ ఉపసంహార సమేతంగా సర్వవిధ అస్త్రములను స్వీకరించిన దశరథరాముడు గాధినందనుని కృపతో గొప్ప శ్రేయస్సును పొందినాడు. అటవీమార్గంలో వెళ్తూ రాముడు దారిలో అనేక విధములైన వృక్షములతో, పక్షులతో, సాధుజంతువులతో ఉన్న ఒక ప్రదేశాన్ని చూచి దానిని ఒక ఆశ్రమంగా గుర్తించి "ఓ మహర్షీ! ఇది ఎవరి ఆశ్రమమో తెలియజేయండి. మాయలతో సంచరించేవారు, మహాకాయులు, దురాత్ములు, ఖలులు అగు రాక్షసులు మీ యజ్ఞమును పాడుచేసినారని తెలిపినారుకదా! వారు ఏ ప్రదేశానికి వస్తూ ఉంటారు? మీరు యజ్ఞం చేసే ప్రదేశం ఏది? నేను ఆ దుష్టుల దేహాలను నేల కూల్చవలసిన ప్రదేశం ఏది?" అని కోదండరాముడు అడుగగా విశ్వామిత్రుడు "ఓ రఘురామా! ఈ ఆశ్రమాన్ని వామన ఆశ్రమము అని అంటారు. దేవతలందరికీ పెద్దయైన విష్ణుమూర్తి పూర్వం ఈ అటవీప్రాంతంలో తపస్సు చేసినాడు. అప్పుడు ఆ భగవానుని మనోరథం సిద్ధించింది. అందువలన ఈ ఆశ్రమము సిద్ధాశ్రమము అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కి విరాజిల్లుతూ ఉన్నది" అని వివరించసాగినాడు.

29. సిద్ధాశ్రమ వృత్తాంతము

"శ్రీపతియైన విష్ణుమూర్తి సుదీర్ఘమైన తపస్సును చేసే సమయంలో రాక్షసరాజైన బలిచక్రవర్తి భూలోకవాసులను, స్వర్గలోకవాసులను సంపూర్ణంగా జయించి, ముల్లోకాలను పాలిస్తూ, గర్వాన్ని పొందినటువంటివాడై, దేవతలకు సంతాపాన్ని కలిగిస్తూ ఉండగా దేవతలందరూ విష్ణుభగవానుని చేరి "ఓ జనార్దనా!

విరోచనుని కుమారుడగు బలిచక్రవర్తి భూలోకంలో ఒక యజ్ఞం చేస్తూ ఉన్నాడు. యజ్ఞం చేసే సమయంలో ఆ బలిచక్రవర్తి ఎవరు ఏమి అడిగినా దానంగా ఇస్తాడు. కాబట్టి నీవు దేవహితం కొఱకు నీ కళలను ఉపసంహరించినవాడవై వామన రూపంలో అతనివద్దకు వెళ్లి మా స్వర్గలోకాన్ని అడుగు. దేవలోకాన్ని దానంగా స్వీకరించి మాకు అప్పగించు'' అని ప్రార్థించినారు.

అదే సమయంలో కాశ్యప ప్రజాపతి పుత్రసంతాన కాంక్షతో దీక్షగా ఒక వ్రతం చేస్తూ ఉండినాడు. కాశ్యపుని వ్రతం సంతోషంగా పూర్తికాగా శ్రీపతియైన జనార్దనుడు ప్రత్యక్షమైనాడు. “ఓ మాధవా! నీవు అదితికి, నాకు పుత్రుడుగా జన్మించాలి. ఆ పురుహూతునికి సోదరుడవై నీవు ఉపేంద్రుడుగా పేరు పొందాలి'' అని వరం కోరుకొని కాశ్యపుడు ఆ విష్ణువును భక్తితో కీర్తించినాడు. “తథాస్తు'' అనిన శ్రీహరి అదితికి, కాశ్యపునికి కుమారుడుగా వామనమూర్తిగా అవతరించినాడు. బలిచక్రవర్తిని సమీపించి మూడడుగులు దానంగా అడిగినవాడై, తన విశ్వరూపాన్ని చూపించినవాడై, త్రివిక్రముడై మూడు లోకాలను ఆక్రమించి ఇంద్రునికి సమర్పించి ఉపేంద్రుడు అనే పేరుతో ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు''

“ఓ రాఘవా! తన తపస్సు ఫలించగా వామనమూర్తి ఇచ్చటనే సిద్ధిని పొందినాడు. తాను కోరుకొన్నట్లు శ్రీహరిని పుత్రునిగా పొంది కాశ్యపుడు ఇచ్చటనే సిద్ధిని పొందినాడు. దేవతలు కూడా ఇచ్చటనే మధువైరిని సేవించి సిద్ధిని పొందినారు. ఆ విధంగా అందఱికీ సిద్ధిని సమకూర్చే ఈ ఆశ్రమమే సిద్ధాశ్రమము. ఇదియే ప్రస్తుతం నేను నివసిస్తున్న నా సిద్ధాశ్రమము. వామనమూర్తి మెలగిన ఈ సిద్ధాశ్రమం నాది మాత్రమే కాదు. మీది కూడా సుమా! సిద్ధిప్రదమైనది, రమ్యమైనది అగు ఈ ఆశ్రమం లోపలకు ఇప్పుడు మనం వెళ్దాము. నీవు నా యజ్ఞమును రక్షింపవలసినది ఇచ్చటనే. నీ శక్తిసామర్థ్యములతో రాక్షసావళిని వధించవలసినది కూడా ఈ సిద్ధాశ్రమంలోనే'' అని విశ్వామిత్రముని ఆ ఆశ్రమ విశేషములను విశదీకరించినాడు.

వనంలో ఉన్న సిద్ధాశ్రమంలో కాలుపెట్టిన విశ్వామిత్ర గురువర్యులను చూచిన శిష్యులు భక్తితో గురుపూజ చేసినారు. గురువర్యుని అనుసరించి వచ్చిన రాముని, లక్ష్మణుని అతిథిసత్కారాలతో గౌరవించినారు. విశ్వామిత్రుడు తన సిద్ధాశ్రమమును చేరుకొన్న సంతోషంతో ఎట్టి సంకోచమూ లేనివాడై యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించేందుకు సంకల్పించినాడు. రాత్రి గడచిపోగా రామలక్ష్మణులు వేకువనే మేల్కొన్నారు. భానువంశసంజాతులు రాజకుమారులు అగు ఆ ఇరువురు ప్రాతఃకాల

సంధ్యావందనాది కార్యములను పూర్తిచేసినారు. యజ్ఞవేదిక దగ్గర అగ్నిని వ్రేల్చుటకు సిద్ధంగా ఉన్న విశ్వామిత్రుని చూచి నమస్కరించినారు. సంతోషంతో ఒడలు పులకరింపగా "ఓ మునివంద్యా! మేము మీకు ఏ విధంగా సహకారమును అందజేయవలెనో సెలవివ్వండి" అని అడుగసాగినారు.

30. శ్రీరాముడు దుష్టశిక్షణ చేసి యజ్ఞమును సంరక్షించుట

"ఓ మౌనివర్యా! యజ్ఞమును పాడుచేసే రాక్షసులు ఎప్పుడు వస్తారో, ముందుగా ఏ దిక్కు నుండి వస్తారో ఆలోచించి చెప్పండి. మేము మేటి ధనుర్బాణములను ధరించి మీ యజ్ఞమును సంరక్షించగలము" అని రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి అంటూ ఉండగా, ఆ ఆశ్రమంలో ఉండే మునులు వారి మాటలను మెచ్చుకొని "ఓ రామలక్ష్మణులారా! గురువర్యులు యజ్ఞదీక్షను చేపట్టి ఇప్పుడు మౌనవ్రతంలో ఉన్నారు. మీరు ప్రతిన బూని నిద్రాహారాలు మాని అన్నివేళలా యజ్ఞవేదికను సంరక్షిస్తూ ఉండాలి. అన్నిలోకముల సంక్షేమం కొఱకు చేస్తున్న ఈ యాగము జరిగే సమయంలో మీరు ఆరురోజులపాటు రాత్రింబవళ్లూ గురుసేవలో ఉండాలి" అని హితవు పలికినారు.

ఆఱు రోజులపాటు యజ్ఞసంరక్షణ చేయాలని రామలక్ష్మణులు సిద్ధమయ్యారు. నిద్రాహారాలు మాని ధనుర్ధారులై శరసంధానం చేసి లక్ష్యోన్ముఖులయ్యారు. అచ్చటి మునులు మెచ్చుకొనే విధంగా యజ్ఞమును, కౌశిక మహర్షిని సంరక్షింపసాగినారు. ఆఱవరోజున రాముడు "ఓ లక్ష్మణా! యజ్ఞరక్షణకు సిద్ధమే కదా!" అని అంటూ ఉండగా యజ్ఞవేదికలోని అగ్నిశిఖ గొప్పగా ప్రజ్వరిల్లి యజ్ఞం పరిపూర్ణమై సత్ఫలితాన్నిస్తుంది అని సూచించినదా అన్నట్లు అందఱికీ ఆనందాన్ని కలిగించింది.

శాస్త్రవిధిని అనుసరించి మంత్రపూర్వకంగా క్రతువు నిర్వహింపబడుతూ ఉండగా మనోవ్యథను కలిగించే భయంకర శబ్దాలు ఆకాశంలో ఏర్పడినవి. మహారథులైన రామలక్ష్మణులకు కనిపించే విధంగా మారీచుడు, సుబాహువు అనే రాక్షసులు ఆకాశంలో అటు ఇటు తిరుగసాగినారు. అనుచర వర్గంతో కూడినవారై గుంపులు గుంపులుగా ఉన్న ఆ దైత్యులు గర్జనలు చేస్తూ మేఘమండలంలో తిరుగాడుతూ విశ్వామిత్రముని చేసే యజ్ఞమునకు పైభాగమున ఉండి యజ్ఞవేదిక

నిండిపోయేటట్లు రక్తాన్ని క్రుమ్మరించినారు. దానిని గమనించిన రఘురాముడు ఆగ్రహోదగ్రుడై ఆ రాక్షసులను తత్క్షణమే అక్కడినుండి పారదోలాలి అని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

మారీచ సుబాహులను శిక్షింపదలచిన రఘురాముడు తమ్ముని చూచి "ఓ లక్ష్మణా! ఆకాశంలో సంచరిస్తున్న ఆ దైత్యులను చూడు. మహర్షి ఉపదేశించిన నూతనాస్త్రములను ఇప్పుడు ఆరాక్షసులపై ప్రయోగించి వారిబలమును నశింపజేస్తాను. వారి మాయాప్రభావాన్ని పూర్తిగా తొలగిస్తాను" అని అంటూ మానవాస్త్రాన్ని మనసులో స్మరించినాడు. దశరథరాముడు మానవాస్త్రాన్ని చేతబట్టి మారీచుని వక్షస్థలానికి గురిపెట్టి ప్రయోగించగా ఆ అస్త్రం మారీచుని పాటిపోయేటట్లు, మూర్ఛపోయేటట్లు చేసింది. వక్షస్థలమును తాకిన ఆ అస్త్రము మారీచుని ప్రాణములు తీయకుండా అతనిని నూరుయోజనాలకు అవతల సముద్రంలో పడవేసింది.

"ఓ లక్ష్మణా! మానవాస్త్రంతో మారీచుడు దూరంగా ఉన్న సముద్రంలో పడేట్లు చేసినాను. ఈ ఆగ్నేయాస్త్రంతో సుబాహువును వధిస్తాను" అని అంటూ రఘురాముడు ఆ అస్త్రమును ప్రయోగించి ఆ రాక్షసుని వక్షస్థలమును చీల్చివేసినాడు. మరణించిన సుబాహునియొక్క దేహం నేలకూలింది. రాముడు వాయవ్యాస్త్రం ప్రయోగించి ఆ రాక్షసుల అనుచరులను సంహరించినాడు. మారీచ సుబాహువులను అనుసరించిన ఇతర రాక్షసులు పూర్తిగా వధింపబడగా మునులందఱూ ఎంతగానో సంతోషించినారు. "ఓ రాఘవా! నీవు మా యజ్ఞమును చక్కగా సంరక్షించినావు. వీరాగ్రగణ్యుడవైన నిన్ను అభినందించి నీకు మేము తగువిధంగా పూజ చేయదలచినాము. మా పూజలను స్వీకరించు" అని అచ్చటి మునులు రాముని వేడుకొనగా, రాముడు ఎంతో ఆదరంతో వారి పూజలను స్వీకరించినాడు.

యజ్ఞం ఫలవంతంగా సమాప్త మయ్యేందుకు రఘురాముడు దైత్యులను సంహరించగా, దేవలోకంలో దేవతలు ఇంద్రుని ఏ విధంగా స్తుతిస్తారో ఆవిధంగా సిద్ధాశ్రమంలోని మునులు రాముని స్తుతించినారు. పరమానందమును పొందిన విశ్వామిత్ర మహర్షి "ఓ దశరథరామా! తండ్రిమాటను శిరసావహించి నాయజ్ఞమును చక్కగా రక్షించి విజయసిద్ధితో ప్రకాశిస్తూ ఉన్నావు. నా ఆశ్రమమునకు కృతార్థత సిద్ధించింది. ఇప్పుడు శాంతిధామంగా శ్రీమంతంగా ఉన్న ఈ సిద్ధాశ్రమం ఇక నామసార్థకతను కూడా పొందగలదు" అని రాముని ప్రస్తుతించినాడు.

31. మిథిలా ప్రయాణము

యజ్ఞమును సంరక్షించిన రామలక్ష్మణులు ఆ నాటి రాత్రి సిద్ధాశ్రమంలో నిశ్చింతగా హాయిగా నిద్రించినారు. వారిరువురు వేకువనే నిద్రలేచి ప్రాతఃకాల సంధ్యావందనాది పూజావిధులను పూర్తిచేసి ఏమాత్రము గర్వమును పొందకుండా విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచేందుకు వెళ్లినారు. రాజకుమారులైన రామలక్ష్మణులు మునిరాజైన కౌశికుని చూచి కింకరుల వలె మెలగుతూ ఎంతో వినయంతో నమస్కరించినారు. రాముని చూచి గాధిజుడు సంతోషిస్తూ ఉండగా అచ్చట ఉన్న మునులు "ఓ రఘురామా! మనం మిథిలకు వెళ్దాము. ఆ నగరంలో ఒక గొప్ప యజ్ఞము జరుగగలదు. అచ్చటికి వెళ్లినట్లైతే మనం ఆ యజ్ఞముతో పాటు మహిమాన్వితమైన శివధనుస్సును కూడా చూడవచ్చు" అని రామునికి మిథిలానగర విశేషములను వివరింపసాగినారు.

"ఓ రఘురామా! మిథిలానగరంలో ఉన్న ఆ శివధనుస్సు గొప్ప మహిమతో కూడినట్టిది. అప్రమేయము, భారవంతము, పరమ భాస్వరము అగు ఆ శివధనుస్సు అపూర్వమైనది. గొప్ప వీరులు, శూరులు అగు దేవతలు, రాక్షసులు ఎంతగా ప్రయత్నించిననూ దానిని ఎక్కుపెట్టలేకపోయినారు. భూపతులు ఎంతోమంది వచ్చి దానిని ఎక్కుపెట్టలేక దీనభావంతో వెనుదిరిగి వెళ్లినారు. మూడులోకముల వారికి అసాధ్యముగా ఉన్న ఆ ధనుస్సును సామాన్యులైన మానవులు ఎక్కుపెట్టగలరా? మనము గాధితనూజుడైన ఈ విశ్వామిత్రుని వెంట మిథిలకు వెళ్లి అద్భుతమైన ఆ ధనూరత్నమును, అచ్చట జరుగు యజ్ఞమును చూద్దాము" అని సిద్ధాశ్రమంలోని మునులు మిథిలానగర విశేషములను రామునికి విశదీకరించసాగినారు.

"ఓ రఘురామా! పూర్వకాలమున మిథిలను పరిపాలించినవారిలో ఒక రాజు మతిమంతుడై ఒక యజ్ఞమును చేయగా దేవతలు ప్రత్యక్షం కాగా "ఓ సురలారా! నాకు యజ్ఞఫలంగా శివధనుస్సును ప్రసాదించండి" అని వేడినాడు. అట్లే అని అమరులు ఆ ధనుస్సును ఆ రాజునకు ఇచ్చినారు. ఆనాటినుండి ఈనాటివఱకు ఆ మిథిలానగర ప్రభువులు దివ్యమైన ఆ శివధనుస్సును భక్తిప్రపత్తులతో నిత్యమూ అర్చిస్తూ ఉన్నారు" అని మునులు శివధనుస్సును గుఱించి రామునికి చెప్పినారు. ఆ తరువాత గాధితనూజుడైన విశ్వామిత్రుడు ఆ రామలక్ష్మణులను మునులను వెంటబెట్టుకొని మిథిలకు బయలుదేరదలచినాడు. కౌశికుడు ఆ సిద్ధాశ్రమంలో ఉన్న వృక్షములను

చూచి "ఓ వనదేవతలారా! మిమ్ము వదలిపెట్టి నేను హిమాద్రికి వెళ్లదలచినాను. మీకు శుభం కలుగుగాక!" అని సుహృద్భావంతో పలికినాడు.

మిథిలాప్రయాణమునకు ముందు విశ్వామిత్ర మహర్షి తాను అంతవఱకూ నివసిస్తూ ఉండిన పావన సిద్ధాశ్రమానికి భక్తితో ప్రదక్షిణం చేసినాడు. సిద్ధాశ్రమానికి ఉత్తరదిక్కున ఉన్న గంగానది వైపుగా తన ప్రయాణాన్ని మొదలుపెట్టినాడు. బ్రహ్మవాదులైన మౌనివర్యులు వంద బండ్లపై వస్తూ ఆ మహర్షిని అనుసరించినారు. ఆశ్రమంలో సంచరించే మృగములు, పక్షులు కూడా తమకు ఆత్మీయుడైన విశ్వామిత్రుని వెంబడించగా ఆ మహర్షి ఆదరభావంతో చూస్తూ వాటిని వెనుకకు మరలించినాడు. భాస్కరుడు అస్తమించేంత వఱకు ప్రయాణాన్ని కొనసాగించిన కౌశికుడు అనుచరసమేతంగా శోణానదిని చేరుకొని ఆ నదీతీరంలో రాత్రి ఉండేందుకు నిశ్చయించుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి రామలక్ష్మణులతో, మునులతో కలిసి శోణానదీ తీరమునకు చేరుకోగా సూర్యుడు పశ్చిమాద్రికి చేరుకొన్నాడు. వారంతా సాయంకాల సంధ్యావందనాది కార్యక్రమాలను పూర్తిచేసినారు. దశరథరాముడు తమ్ముడైన లక్ష్మణునితో పాటు మునివరుని ముందు కూర్చొని "ఓ మహర్షీ! ఈ వనము యొక్క మహిమను తెలియజేయండి" అని ప్రార్థించినాడు. రాముని కోరిక మేర కౌశికుడు ఆ ప్రదేశమును గుఱించి చెబుతూ "ఓ రామా! శ్రద్ధగా విను. ఈ ప్రదేశము రమ్యమైనది. దివ్యమైనది. ఎంతో పావనమైనది. పూర్వము బ్రహ్మపుత్రుడు, తపోధనుడు, ధార్మికుడు అగు కుశుడు ఇక్కడ నిత్యం వ్రతాలను ఆచరిస్తూ ఉండేవాడు" అని ఆ వనం గుఱించి వివరించసాగినాడు.

32. కౌశికుని వంశ వర్ణనము

"ఓ రఘురామా! కుశుడు తనకు అన్నివిధాలా తగిన వైదర్భి అనే కన్యను వివాహం చేసికొన్నాడు. వారికి కుశాంబుడు, కుశనాభుడు, ఆధూర్తరజసుడు, వసువు అనే నలుగురు కుమారులు కలిగినారు. ఋషివరుడైన కుశుడు క్షత్రియ ధర్మపరులైన కుమారులను పిలిచి "నాయనలారా! ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె భావిస్తూ రాజ్యమును చక్కగా పాలించండి" అని చెప్పగా ఆ నలుగురు క్రమంగా కౌశాంబి, మహోదయము, ధర్మారణ్యపురము, గిరివ్రజము అనే పేర్లతో నాలుగు పురములను నిర్మించుకొన్నారు.

ఈ భూమి అంతా వసురాజుయొక్క సంపద. ఇక్కడ ఐదు పర్వతాలు ఉన్నాయి. మాగధి అనే పేరును కూడా కలిగియున్న శోణానది ఈ పర్వతాల చుట్టూ ఒక మాల వలె కనిపిస్తూ ప్రవహిస్తూ ఉన్నది. “ఓ దశరథరామా! కుశుని కుమారులలో ఒకడైన కుశనాభుడు అనే రాజు ఘృతాచిని వివాహమాడగా వారికి వందమంది కుమార్తెలు కలిగినారు. వారు యుక్తవయస్సును పొంది ఒకనాడు ఉద్యానవనములో తిరుగుచుండగా వారిని చూచి ఇష్టపడిన వాయుదేవుడు “ఓ కన్యకలారా! నేను మిమ్ము వరించినాను. మీరు ఈ లోకంలోని రాజులను కోరుకొనవద్దు. మీరు నన్ను వరించినట్లైతే మీకు ఈ యౌవనం సుస్థిరంగా ఉంటుంది. దీర్ఘసుమంగళీత్వం సిద్ధిస్తుంది. గొప్ప గౌరవం కలుగుతుంది. దేవతలవలె మీరు కూడా అంతటా సంచరింపవచ్చు. మీ నిర్ణయాన్ని చెప్పండి” అని అడిగినాడు

ఆ వందమంది కన్యకలు వాయుదేవుని తిరస్కరిస్తూ “ఓ గంధవహా! నీ గొప్పతనం గుఱించి మాకు తెలుసు. మేము కుశనాభుని కుమార్తెలమని తెలియక నీవు ఇలా మాట్లాడుతున్నావు. మేము మా సంకల్పమాత్రం చేత నిన్ను పదవీచ్యుతునిగా చేయగలము. ఓ సమీరుడా! ధూర్తుని వలె మాట్లాడవద్దు. ఈ విషయము తెలిసినచో మా తండ్రి కాలస్వరూపుడై నిన్ను చంపివేయగలడు. దివ్యమైన మా తపోబలమును రక్షించుకొనదలచి మేము నిన్ను క్షమించుచున్నాము. సర్వదా మనసారా మమ్ము దీవించే మా తండ్రి మమ్ములను ఎవరికి ఇవ్వవలెనని అనుకొంటాడో అతడే మాకు ప్రాణనాథుడౌతాడు” అని పలుకగా కోపమును పొందిన ఆ వాయువు ఆ కన్యకలయందు ప్రవేశించి వారి దేహములను విఱిచివేసినాడు. ఆ కారణంగా కుబ్జలుగా మారిన ఆ కన్యకలు ఏడుస్తూ తండ్రి వద్దకు వెళ్లి తమ అవస్థకు కారణం వాయుదేవుడని జరిగిన విషయాన్ని తెలియజేసినారు అని విశ్వామిత్రుడు తన వంశంలోని పూర్వీకుల గుఱించి వివరించసాగినాడు.

33. బ్రహ్మదత్తుడు కుశనాభుని పుత్రికలను వివాహమాడుట

“ఓ రఘురామా! వాయుదేవునిచే కుబ్జలుగా మార్చబడిన తన కుమార్తెలను చూచి, వారికి గల సంస్కారమునకు, క్షమాగుణమునకు ఎంతగానో సంతోషించినవాడైన కుశనాభ మహారాజు ఓర్పుతో ప్రవర్తించడము గుఱించి, ఓర్పు యొక్క మహిమ గుఱించి కుమార్తెలకు వివరిస్తూ “ఓ పుత్రికారత్నములారా! క్షమాగుణమే ధర్మము. క్షమయే దానము, యజ్ఞము, యశస్సు, సత్యము ఔతుంది.

క్షమయే అన్ని జగములకు ఆధారము. క్షమయే ఆభరణము. నిత్యమూ శాంతిని కలిగించేది కూడా క్షమాగుణమే. మీరు నూరుమంది అయినా అందఱూ గొప్పదైన ఆ క్షమాగుణమును కలిగియున్నందున మిమ్ములనందఱినీ నేను మనస్ఫూర్తిగా మెచ్చుకొంటున్నాను" అని వారినందఱినీ అభినందించి తనకు తగిన అల్లుని వెదుకదలచినవాడై మంత్రులను పిలిచి వారికి తన మనసులోని మాటను తెలియజెప్పినాడు.

కుశనాభుడు తన వందమంది కుమార్తెలకు తగిన వరుని వెదకుచున్న ఆ సమయంలోనే చూళి అనే మహాత్ముడు తపస్సు చేస్తూ ఉండినాడు. ఊర్మిళ అనే మహిళ యొక్క కుమార్తె సోమద అనే పేరుగల కన్యక తపస్సు చేస్తూ ఉండిన చూళికి దాసిలాగా సేవలు చేస్తూ ఉండినది. చూళి సోమదసేవలను మెచ్చుకొని వరం కోరుకొమ్మని ఆమెతో అన్నాడు. "ఓ బ్రహ్మర్షీ! నీ తేజస్సుతో వర్ధిల్లే కుమారుని ప్రసాదించండి" అని సోమద కోరుకొన్నది. తథాస్తు అని అంటూ చూళిమహర్షి తన తేజస్సుతో విరాజిల్లే కుమారుని సృష్టించి, బ్రహ్మదత్తుడు అని నామకరణం చేసి సోమదకు ఇచ్చినాడు. ఆ బ్రహ్మదత్తుడు సౌమదేయుడు అనే పేరుతో కూడా ప్రసిద్ధి చెంది, చక్కగా రాజ్యపరిపాలన చేస్తూ జనవంద్యుడుగా కీర్తిని పొందినాడు.

"ఓ రఘురామా! చూళి, సోమదల కుమారుడగు బ్రహ్మదత్తుడు చాలా గొప్పవాడని తెలిసికొన్న కుశనాభుడు ఆ సౌమదేయుని ఆహ్వానించి తన వందమంది కుమార్తెలను పత్నులుగా స్వీకరించవలసినదిగా కోరి వివాహం జరిపించినాడు. వరుని పాణిగ్రహణంతో కుబ్జరూపం తొలగిపోగా రాజకుమార్తె లందఱూ నిజరూపమును పొంది సుందరీమణులుగా మారగా వారి తండ్రి కుశనాభుడు ఎంతగానో సంతోషించినాడు. బ్రహ్మదత్తుడు సతీసమేతంగా తన కాంపిల్యపురమును చేరుకొన్నాడు. కన్యాదానమును పూర్తిచేసిన కుశనాభుడు పుత్రుని పొందగోరి ఒక యజ్ఞమును ప్రారంభించగా "నాయనా! నీకు నీతో సమానమైన గాధి అను కుమారుడు జన్మించగలడు" అని దీవించి కుశుడు ఆకాశమార్గంలో బ్రహ్మలోకానికి వెళ్లినాడు" అని విశ్వామిత్ర ముని తన వంశంలోని పూర్వీకులను గుఱించి సాకేతరామునికి విశదీకరించసాగినాడు.

34. విశ్వామిత్రుని తండ్రి యగు గాధి వృత్తాంతము

"ఓ రఘురామా! తండ్రియైన కుశుడు దీవించినట్లే కుశనాభునికి గాధి అనే కుమారుడు జన్మించినాడు. ఆ గాధికి జన్మించిన కుమారుడను నేనే. కుశుని వంశంలో

జన్మించినందున నాకు కౌశికుడు అనే పేరు కూడా ఏర్పడింది. నాకంటే ముందు మా తండ్రియగు గాధికి సత్యవతి అనే కుమార్తె జన్మించింది. ఆమె ఋచీకుని వివాహమాడింది. భర్తతో స్వర్గానికి కూడా వెళ్లింది. తరువాత నదీస్వరూపాన్ని పొంది కౌశికీనదిగా హిమాలయంలో ఇప్పటికీ ప్రవహిస్తూ ఉన్నది. సోదరిపై గల మమకారంతో నేను ఆ మంచుకొండపై తపస్సు చేస్తూ ఉండినాను. యజ్ఞసిద్ధిని పొందదలచి నేను ఈ సిద్ధాశ్రమమునకు వచ్చినాను. నీ సంరక్షణలో నా యజ్ఞకార్యము పరిపూర్ణంగా ఫలించింది. ఓ రఘురామా! నీవు ఈ వనముయొక్క మహిమను గుఱించి అడిగినావు. ఈ ప్రదేశమునకు సంబంధించి మీరు తెలిసికొనదగిన విశేషములను నేను చెప్పినాను. నా వంశం గుఱించి వివరించినాను. అనేక కథలను చెప్పడంతో అర్ధరాత్రి సమయం కావస్తూ ఉన్నది. ఆకాశంలో చంద్రుడు కనిపిస్తూ ఉన్నాడు చూడండి. ఇక నిద్రపొండి" అని విశ్వామిత్రముని పలుకగా అందఱూ ఆ బ్రహ్మర్షి గొప్పదనాన్ని పొగడుతూ నిద్రకు ఉపక్రమించినారు. శోణానదీతీరంలో నిద్రించిన వారందఱూ వేకువన కౌశికుడు మేల్కొల్పగా నిద్రలేచి, ప్రాతఃకాల సంధ్యావందనాది కార్యక్రమాలను పూర్తిచేసికొని, అక్కడినుండి బయలుదేఱుటకు సిద్ధమైనారు. ప్రయాణం మొదలుపెట్టి మధ్యాహ్న సమయానికి ప్రశస్తమైన గంగానదివద్దకు చేరుకొన్నారు.

35. గంగావతరణ కథ

రామలక్ష్మణులు మునులు, మహర్షితోపాటు గంగానదిని చేరుకొన్నారు. పావనమైనది, దివ్యమైనది, పుణ్యజలములతో కూడినది అగు ఆ గంగానదిలో మనోహరంగా శబ్దం చేస్తూ హంసలు, సారసపక్షులు విహరిస్తూ ఉండగా అందఱూ ఆ గంగానదీ వైభవాన్ని మెచ్చుకొని, ఆ నదీతీరంలో విశ్రాంతి తీసికొన్నారు. అక్కడనే విడిది ఏర్పాటు చేసికొన్నారు. గంగానదిలో స్నానం చేసి పితృదేవతావిధులను పూర్తిచేసి యజ్ఞం చేసినారు. యజ్ఞశేషమును అపూర్వమైన దివ్యప్రసాదంగా స్వీకరించి పరమానందమును పొందినారు.

తరువాత మునులు, రామలక్ష్మణులు అందఱూ బ్రహ్మజ్ఞానియైన విశ్వామిత్రుని చెంత కూర్చున్నారు. గాధిసుతుడైన కౌశికుని సేవిస్తూ నిత్యం సంతోషంగా ఉండే రఘురాముడు "ఓ మునీంద్రా! ఈ గంగానదియొక్క పుట్టుకను గుఱించి మాకు ఇప్పుడు సంపూర్ణంగా తెలియజేయండి. ఈ గంగానది 'త్రిపథగ' అనే

పేరుతో గొప్ప కీర్తిని ఎలా పొందినది? ఈ గంగానది మూడులోకాలలో ఎలా వ్యాపించింది? సముద్రుని దగ్గఱకు ఎలా చేరింది? మాకు కొద్దిపాటి సందేహం కూడా మిగులకుండా ఉండేటట్లు ఈ గంగానది యొక్క చరిత్రను విశదీకరించండి" అని అడుగగా సంతోషపడిన విశ్వామిత్ర ముని రాముని ప్రశ్నలకు సమాధానంగా గంగ మూడులోకాలనూ పావనం చేసి 'త్రిపథగ' అనే పేరును పొందిన విషయమును సంపూర్ణంగా చెప్పదలచి ఇలా వివరించసాగినాడు.

"ఓ రఘురామా! హిమవంతుడు అనే పర్వతరాజు మేరుపర్వతముయొక్క కుమార్తె యగు మనోరమను పెండ్లి చేసికొన్నాడు. వారికి కలిగిన ఇద్దఱు కుమార్తెలలో జ్యేష్ఠపుత్రికగా గంగ, కనిష్ఠపుత్రికగా ఉమ పరమానందమును కలిగించసాగినారు. దేవతలందఱూ హిమవంతుని చేరి "ఆర్యా! పావని యైన గంగను మాకివ్వండి" అని వేడగా సదా లోకహితమును కోరుకొనే ఆ పర్వతరాజు సంతోషంగా తన పెద్దకుమార్తెయైన గంగను వారికి సమర్పించినాడు. గంగను తమతోపాటు స్వర్గమునకు తీసికొని వెళ్లిన దేవతలు ఎంతగానో సంతోషించినారు. హిమవంతుని జ్యేష్ఠపుత్రిక గంగ ఆవిధంగా దేవలోకమునకు చేరుకొనగా, కనిష్ఠపుత్రిక ఉమ పరమశివుని భర్తగా పొందగోరి ఘోరమైన తపస్సు చేసినది. లోకకల్యాణం జరుగగలదని భావించిన హిమవంతుడు ఉమామహేశ్వరులకు కల్యాణం జరిపించినాడు. ఆదిదంపతులైన శివపార్వతులు ఆనందంగా విహరించుచుండగా బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలు అగ్నినేత్రుడైన పరమేశ్వరుని సమీపించి నమస్కరించి "ఓ శంకరా! నీ తేజస్సును ఎవ్వరునూ భరించలేరు. మా విన్నపాన్ని మన్నించి నీ తేజస్సు నీలోనే ఉండేట్లు చూడు. నీవు నీ భార్య పార్వతి ఇద్దఱూ నిశ్చలమనస్కులై తపస్సు చేయండి" అని ప్రార్థించినారు అని విశ్వామిత్రముని దశరథరామునికి గంగావతరణ కథావిశేషములను విశదీకరించసాగినాడు.

36. పార్వతీదేవి దేవతలకు, భూమికి శాపము నిచ్చుట

"ఓ రఘురామా! బ్రహ్మాది దేవతల విజ్ఞప్తిని శంకరుడు ఆమోదించి "ఓ దేవతలారా! నా తేజస్సును భరించగలవారు ఒక్కరు కూడా లేరా?" అని అడుగగా "ఓ మహాదేవా! మీ తేజస్సును వసుంధర ధరించగలదు" అని ఆ అమరులు సమాధానమునిచ్చినారు. పరమశివుని తేజస్సు భూతలముపై పడగా దేవతలు వాయుసఖుడైన అగ్నిదేవుని చూచి "ఓ పావకుడా! నీవు వాయువుతో కూడి ఆ

శివతేజస్సులో ప్రవేశించుము" అని చెప్పగా అనలుడు అట్లే చేసినాడు. అప్పుడు ఆ శివవిభూతి ఒక శ్వేతపర్వతంగా ప్రకాశించింది. అగ్నితోను, సూర్యునితోను సమానమైన కాంతితో నిండిన ఆ ప్రదేశంలో కాలక్రమమున తెల్లు వనం ఏర్పడినది. ఆ తెల్లు వనంలో శివకుమారుడు, అగ్నిసంభవుడు అయిన కార్తికేయుడు జన్మించినాడు.

ఓ రఘురామా! శివతేజముతో అవతరించిన శరవణభవుని దేవతలందఱూ సందర్శించి సంతోషించినారు. కుమారస్వామికి జననీజనకులైన పార్వతీపరమేశ్వరులకు పూజలు చేసినారు. భక్తిప్రపత్తులతో ఆ ఆదిదంపతులను సేవించినారు. అప్పుడు పార్వతి దేవతలను కోపంతో చూస్తూ "ఓ అమరులారా! నేను కుమారుని పొందడం మీకు ఇష్టము లేక, శివతేజమును నేను భరింపలేనని చెబుతూ నా నాథుని నాకు దూరం చేసినారు. మీరు చేసిన ఈ తప్పునకు ఫలితంగా మీకు మీ భార్యలయందు సంతానము కలుగకుండుగాక!" అని దేవతలను శపించింది. భూమివైపు కోపంగా చూస్తూ "ఓ వసుంధరా! నీవు అనేక రూపాలను పొందుతావు. అనేకమంది రాజులకు భార్యవౌతావు. కుమారుడు పుట్టడం వలన లభించే ఆనందం నీకు కలుగకుండు గాక!" అని శపించింది.

ఓ రఘురామా! పార్వతి ఆ విధంగా శపించగా ఆ దేవతలు సిగ్గుపడుతూ ఆ సర్వమంగళను శరణు వేడినారు. అప్పుడు ఆ దేవతలను కరుణతో చూసి పరమశివుడు పార్వతీదేవితో కూడినవాడై హిమాలయంలోనే పడమటి దిక్కునకు వెళ్లి తపస్సు చేయడం మొదలుపెట్టినాడు. అప్పుడు అగ్ని మొదలైన దేవతలు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి "ఓ పితామహా! దేవసైన్యమునకు సేనాపతి పరమశివుడు అని మీరు చెప్పియున్నారు. ఆ నాగభూషణుడు ఇప్పుడు తపోదీక్షలో ఉన్నందున మఱియొకరిని సేనాపతిగా చేయండి" అని ప్రార్థించినారు" అని విశ్వామిత్రముని అయోధ్యారామునికి కుమారస్వామి అవతరణ విశేషములను విశదీకరించసాగినాడు.

37. కుమారస్వామి జననము

ఓ రఘురామా! "ప్రస్తుతం పరమశివుడు తపోదీక్షలో ఉన్నందున మఱియొక సేనాపతిని నియమించండి" అని దేవతలు బ్రహ్మదేవుని వేడగా ఆ చతుర్ముఖుడు "ఓ సురలారా! పార్వతీదేవి యిచ్చిన శాపవాక్కుల ననుసరించి మీకు మీ భార్యలయందు పుత్రుడు కలుగబోడు. అగ్నిదేవుడు గంగతో కలిసినపుడు ఉద్భవించు కుమారుడే

దేవసేనాపతిగా ఉండగలడు. గంగాకుమారుని పార్వతీదేవి కూడా తన తనయునిగా భావించి సంతోషపడగలదు. పరమశివుడు కూడా పరమానందమును పొందగలడు" అని పలుకగా ఆ పరమేష్ఠిని అమరులు అందఱూ భక్తితో సేవించినారు.

బ్రహ్మదేవుని మాటలను అనుసరించి దేవతలు దివినుండి భువికి దిగివచ్చి, అనేక ధాతువులతో కూడియున్న కైలాస పర్వతమును చేరి అచ్చట ఉన్న అగ్నిదేవుని చూచి "ఓ హవ్యవాహనా! దేవతలందఱూ సంతోషించునట్లు నీ తేజస్సును గంగయందు ఉంచుము" అని పలికినారు. పావకుడు తనయందు గల శివతేజస్సును గంగయందు నిక్షిప్తం చేయగా గంగ ఆ తేజస్సును భరించలేక దానిని హిమాలయప్రాంతమున విడిచిపెట్టింది. అప్పుడు ఆ తేజస్సుకారణంగా ఆ హిమాలయ ప్రాంతమున బంగారు వెండితో పాటు రాగి, సీసము, ఇనుము, తగరము మొదలైన అనేక ధాతువులు ఏర్పడినవి. హిమాలయ సీమ స్వర్ణమయంగా మారినది. గంగ విడిచిపెట్టిన తేజస్సు కారణంగా బంగారము అగ్నిప్రభలతో విరాజిల్లుతూ ఆనాటినుండి జాతరూపము అనే క్రొత్తపేరును పొందినది. గంగాగర్భమునుండి పరమశివుని కళలతో అగ్నిరూపుడుగా కుమారుడు అవతరించగా దేవతలు వచ్చి ఆ శివకుమారునికి పాలు పట్టేందుకు కృత్తికలను పిలిచినారు. ఆఱుగురు కృత్తికలు తల్లులై ప్రేమతో తమ పాలు పట్టేందుకు సిద్ధంకాగా ఆ బిడ్డడు విచిత్రంగా ఆఱు ముఖములు కలవాడై ఆ ఆఱుగురు కృత్తికల దగ్గఱ కడుపునిండా పాలు త్రాగినాడు.

ఈ కుమారుడు మా అందఱి కుమారుడు అని భావించిన ఆ ఆఱుగురు కృత్తికలు ప్రేమతో తమ స్తన్యమునిచ్చి పెంచినందున ఆ శివకుమారుడు కార్తికేయుడు అనే పేరుతో ప్రసిద్ధి కెక్కినాడు. గంగకు ఏర్పడిన గర్భస్రావము నుండి ఉద్భవించినందున స్కందుడు అని పేరు పొందినాడు. ఆఱు ముఖములతో కూడియున్నందున షణ్ముఖుడు అనే నామంతో కూడా కీర్తి నందినాడు. సుకుమారుడైన ఆ శివకుమారుడు కృత్తికల పాలు త్రాగి ఒకే ఒక్క రోజులోనే గొప్ప శక్తిని పొందినవాడై సమరోత్సాహంతో రాక్షస సంహారం చేసి దేవతలందఱికీ సంతోషాన్ని కలిగించినాడు.

ఆవిధంగా ప్రభవించిన శివతేజస్సు మొదట భూమిపై విరాజిల్లినది. ఆ తరువాత క్రమంగా అగ్నితో కూడినదై గంగయందు ప్రవేశించింది. గంగనుండి రెల్లుపొదను చేరి శివకుమారుని రూపంగా ఆవిర్భవించింది. దేవతలు ఆ శివకుమారుని తమ సైన్యమునకు సేనాపతిగా ఎంచుకొన్నారు. దేవసేనాపతిగా కుమారస్వామికి పట్టాభిషేకం జరిపించినారు. ఓ ఇనకులనాథా! ఇంతవఱకు నీకు

ఈశ్వరలీలను, కుమారసంభవమును, గంగగాథను వినిపించినాను. పుణ్యప్రదమైన ఈ కార్తికేయుని కథను విన్నవారు ఆయురారోగ్య భోగభాగ్యములతో పుత్రపౌత్రులతో సుఖసంతోషములతో జీవించి అంత్యకాలమున ఆ స్కందుని లోకమును చేరుకొనగలరు".

38. సగర చక్రవర్తి వృత్తాంతము

విశ్వామిత్ర మహర్షి దశరథరామునికి ఆవిధంగా కుమారసంభవమును వివరించి ఆ తరువాత గంగావతరణ గాథను ఈ విధంగా చెప్పసాగినాడు. "ఓ రఘురామా! పూర్వము కీర్తిమంతుడైన సగర చక్రవర్తి అయోధ్యను పరిపాలించినాడు. వైదర్భుని కుమార్తె అగు కేశిని అను కన్యను సగరుడు వివాహమాడినాడు. సాటిలేని రూపము గలది, అరిష్టనేమి కుమార్తె అగు సుమతి అనే కన్యను కూడా సగరుడు పెండ్లియాడినాడు. సాధ్వీమణులైన ఇద్దఱు భార్యలు ఉన్నప్పటికినీ సగరునికి సంతానం కలుగలేదు. అందువలన సగర చక్రవర్తి తన ఇద్దఱు భార్యలతో కూడి హిమాలయంలో ఉన్న భృగుప్రస్రవణ గిరిని చేరి సుదీర్ఘమైన తపస్సును ప్రారంభించినాడు.

సగరచక్రవర్తి సంతానమును కోరి వంద సంవత్సరాలపాటు తపస్సు చేయగా వరదుడైన భృగుమహర్షి ప్రత్యక్షమై "ఓ సగరుడా! నీకు ఉన్న ఇద్దఱు భార్యలలో ఒకరికి వంశోద్ధారకుడైన కుమారుడు కలుగుతాడు. మఱొకరికి అరవైవేల మంది కుమారులు కలుగుతారు" అని దీవించినాడు. కేశిని వంశకరుడైన కుమారుని కోరుకొనగా, సుమతి 60,000 మంది కుమారులను కోరుకొన్నది. సగరునికి సంతతి లేదనే చింత తొలగిపోయే విధంగా కేశినికి అసమంజసుడు అనే కుమారుడు కలిగినాడు. గరుత్మంతుని సోదరి యగు సుమతి ఒక గర్భతుంబమును ప్రసవించింది. వరం కారణంగా కలిగిన ఆ గర్భతుంబం నుండి అరవైవేలమంది పుత్రులు ఉద్భవించినారు. వారిని దాదులు నేతికుండలలో ఉంచి జాగ్రత్తగా పెంచినారు.

ఓ రఘురామా! మీ అయోధ్యానగరమును పాలించుచుండిన సగరచక్రవర్తి ఆ విధంగా సంతానమును పొంది సంతోషించినాడు. ఆ కుమారులు కాలక్రమమున విద్యావంతులుగా, రూపయౌవన సంపన్నులుగా అయినారు. పెద్దకుమారుడైన అసమంజసుడు నగరంలోని పసిబిడ్డలను సరయూనదీజలాలలో ముంచివేస్తూ సంతోషిస్తూ నవ్వుతూ ఉండేవాడు. అసమంజసుని పనులను గమనించి

సహింపజాలని సగరుడు తన కుమారుడు అని కూడా చూడకుండా, ఏ మాత్రం బాధపడకుండా వానిని నగరంనుండి బహిష్కరించినాడు.

ఆ అసమంజసుని కుమారుడు అంశుమంతుడు గొప్ప వీర్యబలసంపన్నుడు. అందఱితో ప్రియముగా మాటలాడేవాడు. కొంతకాలానికి సగరుడు అశ్వమేధయాగాన్ని చేయాలని సంకల్పించినాడు.

39. సగరుని అశ్వమేధ యజ్ఞాశ్వమును ఇంద్రుడపహరించుట – సగరపుత్రులు అశ్వము కొఱకు భూమిని త్రవ్వుట

ఓ రఘురామా! ఈ భూమిపై వింధ్యపర్వతము, హిమాలయ పర్వతము రెండూ పరస్పరము చూచుకొంటూ ఎదురెదురుగా ఉన్నాయి. ఆ వింధ్య హిమాలయ పర్వతములకు మధ్యన ఉన్న ప్రదేశంలో సగరచక్రవర్తి అశ్వమేధయాగాన్ని అపూర్వమైనరీతిలో మొదలుపెట్టినాడు. సగరుడు తన ధ్యేయం నెఱవేఱేందుకు నియమనిష్ఠలతో ఉండగా, ఋత్విక్కులు యజ్ఞకార్యంలో ఉండి మంత్రములను పఠిస్తూ ఉండగా, శుభకరుడైన అంశుమంతుడు అఖండబల పరాక్రమములు గలవాడై, ధనుర్ధారియై యజ్ఞాశ్వ సంరక్షణాభారమును సంపూర్ణంగా వహించేందుకు సిద్ధమయ్యాడు.

సగరచక్రవర్తి అశ్వమేధయాగాన్ని గొప్పగా నిర్వహిస్తూ ఉండగా, ఒక పర్వదినమున ఇంద్రుడు రాక్షసస్త్రీ రూపంలో వచ్చి యజ్ఞాశ్వమును అపహరించినాడు.

అప్పుడు ఆ యాగమును జరిపిస్తూ ఉండిన ఋత్విక్కులు సగరుని చూచి “ఓ రాజా! ఎవడో నీ యజ్ఞమును భగ్నం చేయదలచి యజ్ఞాశ్వాన్ని తీసికొనిపోయినాడు. నీవు వాడిని వెదకిపట్టి సంహరించాలి. అలా చేయకపోతే నీకు అమంగళం కలుగుతుంది” అని తెలియజెప్పినారు.

వెంటనే సగరుడు తన అరవైవేలమంది కుమారులను పిలిచి “నాయనలారా! మన యాగాశ్వాన్ని ఎవడో దుర్మార్గుడు అపహరించినాడు. వాడు ఎక్కడ ఉన్నాడో వెదకండి. వాడిని పట్టుకొని చంపివేయండి. ఎక్కడా కనిపించకపోతే వాని కొఱకు ఈ భూమిని త్రవ్వండి. ఎలాగైనా సరే మన యజ్ఞాశ్వాన్ని వెదకి తీసికొనిరండి” అని ఆదేశించి, “ఇక్కడ నేను, నా మనుమడు అంశుమంతుడు, ఈ ఋత్విక్కులు అందఱమూ ఈ యజ్ఞవాటికను సంరక్షిస్తూ ఉండగలము” అని తెలియజేసినాడు.

పితృవాక్యపరిపాలనాదక్షులైన సగరపుత్రులు అరవైవేలమంది యజ్ఞాశ్వాన్ని వెదకుటకు బయలుదేఱినారు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క యోజనం చొప్పున వెదుకదలచినారు. భూతలంపై గుఱ్ఱము కనిపించనందున భూమిని త్రవ్వినారు. ఆ సమయంలో దారిలో దైత్యులను, నాగులను, సాధువులను చూస్తూ వారే అశ్వమును దొంగిలించినవారని భావించి వారిని సంహరించినారు.

సగరపుత్రుల చేష్టలకు భయపడిన నాగులు, గంధర్వులు, దేవతలు మొదలైనవారు బ్రహ్మదేవుని చేరుకొని "ఓ పితామహా! సగరపుత్రులు భూమిని త్రవ్వుతూ తమకు కనిపించిన వారినందఱినీ యజ్ఞాశ్వచోరులనే భావనతో చంపివేస్తూ ఉన్నారు. మాకందఱికీ మీరే దిక్కు" అని శరణు వేడినారు.

40. కపిల వాసుదేవుని కోపాగ్నికి సగరపుత్రులు భస్మమగుట

ఓ రఘురామా! బ్రహ్మదేవుడు "ఓ సురలారా! భూమిని ధరించే విష్ణుభగవానుడు ఈ విశ్వమును కాపాడుతూ ఉంటాడు. ఇప్పుడు కపిలవాసుదేవ మహర్షి రూపంలో రసాతలంలో ఉండి తపస్సు చేస్తూ ఉన్నాడు. ఆ వాసుదేవుడు ఆ సగరపుత్రులను తన కోపాగ్నితో దహించివేయగలడు. మీరు భయపడవలసిన పనిలేదు. భూమి అప్పుడప్పుడూ ఇలాగే త్రవ్వబడుతూ ఉంటుంది. అల్పాయుష్కులైన ఆ సగరపుత్రులు ఇక త్వరలో మరణిస్తారు" అని తనను శరణువేడిన వారినందఱినీ ఓదార్చినాడు.

సగరపుత్రులు భూమిని త్రవ్వుతూ ఎంత తిరిగిననూ వారికి ఎక్కడను యజ్ఞాశ్వము కనిపించలేదు. అందువలన వారు తిరిగి తండ్రి వద్దకు చేరుకొని "ఓ తండ్రీ! అశ్వం కొఱకు వెదకుతూ భూమిని త్రవ్వుతూ దారిలో మాకు కనిపించిన సాధువులను, ఇతరప్రాణులను చంపినాము. అశ్వమును దొంగిలించినవాడు మాకు ఎక్కడనూ కనిపించలేదు. మా ప్రయత్నము విఫలమైనది" అని తెలియజేసినారు. అప్పుడు సగరుడు "కుమారులారా! మరలా వెళ్లండి. భూమిని ఇంకనూ త్రవ్వండి. అశ్వం కనిపించేంతవరకూ వెతుకుతూనే ఉండండి. గుఱ్ఱం కనబడకపోతే తిరిగిరావద్దు. పని పూర్తిచేసికొని రండి" అని కోపంగా మాట్లాడగా వారు మరలా అశ్వం కొఱకు వెదకుతూ, భూమిని త్రవ్వుతూ రసాతలం చేరుకొన్నారు.

అక్కడ భూమిని మోయుచున్న దిగ్గజములను వారు చూచినారు. భూమిని త్రవ్వుచున్న సమయమున తూర్పు దిక్కున విరూపాక్షము, దక్షిణ దిక్కున మహాపద్మము, పడమటి దిక్కున సౌమనసము, ఉత్తర దిక్కున భద్రము అను పేర్లతో ప్రసిద్ధి చెందిన గజేంద్రములను చూచినారు. ఆ దిగ్గజములకు ప్రదక్షిణం చేసినారు. ఆ తరువాత విధివశమున ఈశాన్యదిక్కునకు వెళ్లి అచ్చట కపిల వాసుదేవ మహర్షిని చూచినారు. ఓ దశరథరామా! పర్వతములతో కూడియున్న ఈ భూమిని మోయుచున్న సమయమున తూర్పుదిక్కున ఉన్న విరూపాక్షము అనే దిగ్గజము అలసటతో విశ్రాంతి కొఱకు తలను కదలించినప్పుడు భూకంపములు ఏర్పడుచుండును.

సగరపుత్రులు కపిలవాసుదేవ మహర్షి ముందు ఉన్న యాగాశ్వమును చూచినారు. సంతోషంతో పొంగిపోయినారు. యాగాశ్వమును దొంగిలించి తెచ్చినవాడు అతడే అని అనుకొని ఆ మునిని అనుమానంతో చూచినారు. విపరీతమైన కోపాన్ని పొందినారు. "ఓ పాపాత్ముడా! అశ్వహర్తవైన నిన్ను ఇప్పుడే చంపివేస్తాము" అని నోటికి వచ్చినట్లు మాట్లాడుతూ శస్త్రములను చేతబట్టి ఆ మునిమీదకు దూకేందుకు సిద్ధమైనారు. దుడుకుతనంతో వ్యవహరించే ఆ సగరపుత్రులను చూచి ఉగ్రరూపాన్ని పొందిన కపిల వాసుదేవ మహర్షి కోపంగా చూస్తూ ఒకమాఱు హుంకారం చేసినాడు. మునికోపాగ్నికి అరవైవేలమంది సగరపుత్రులు క్షణకాలంలో భస్మమై నేల కూలినారు.

41. సగరుడు యజ్ఞమును పూర్తిచేయుట

ఓ రఘురామా! కపిల వాసుదేవుని కోపాగ్నికి సగరపుత్రులు భస్మం కాగా, తన అరవైవేలమంది పుత్రులు ఎంతకాలమైనప్పటికినీ తిరిగి రాలేదని చింతిస్తూ ఉండిన సగర చక్రవర్తి మనుమడైన అంశుమంతుని పిలిచి "నాయనా! నా మనుమడివైన నీవు గొప్ప శూరుడవు. నీవు నీ (అరవైవేల మంది) పినతండ్రులను, యజ్ఞాశ్వమును వెదకుటకు ధనుర్ధారివిగా ఖడ్గధారివిగా వెళ్లు. సాధువులు కనిపిస్తే నమస్కారం చేయి. నీ ప్రయత్నమునకు ఆటంకం కలిగించే దుష్టులను చంపివేయి. ధీరుడవై మెలగుతూ యాగాశ్వాన్ని తీసికొనిరా" అని ఆదేశించినాడు. తాతయైన సగరుడు ఆ విధంగా పలుకగా అంశుమంతుడు "అట్లే చేస్తాను" అని అంటూ తాతగారి దీవెనలను అందుకొని ఖడ్గమును, కార్ముకమును ధరించి గుఱ్ఱమును వెదకుటకు బయలుదేఱినాడు.

అంశుమంతుడు తన పినతండ్రులు భూమిని త్రవ్విన మార్గంలోనే ప్రయాణించి రసాతలం చేరుకొన్నాడు. అచ్చట దేవదానవులు నిరంతరం పూజించే దిగ్గజాన్ని దర్శించి భక్తిప్రపత్తులతో పూజించి "ఓ దిగ్గజమా! మా యాగాశ్వము జాడను, మా పితరుల జాడను తెలియజేయి" అని ప్రార్థించినాడు. అప్పుడు ఆ దిగ్గజము "ఓ అంశుమంతుడా! నీవు ధన్యుడవు. త్వరలో నీవు మీ యజ్ఞాశ్వమును తీసికొని మీ అయోధ్యానగరమునకు చేరుకొనగలవు. ఇది నిజము" అని అతడు కోరిన విషయమును గుఱించి తెలియజేసినది. ఇతర దిగ్గజములు కూడా అదేవిధముగా తెలుపగా అంశుమంతుడు తన పితరులు భస్మమై పడియున్న ప్రదేశమునకు చేరుకొన్నాడు.

ఓ రఘురామా! అంశుమంతుడు అచ్చట ఉన్న భస్మము తన పితరులదే అని తెలిసికొని, వారిని ప్రత్యక్షంగా చూడలేకపోయినానని బాధపడి, వారి మరణమునకు కుమిలిపోయినాడు. అక్కడే ఉన్న యజ్ఞాశ్వాన్ని చూచినాడు. పితరులకు జలతర్పణం ఇవ్వడం తన బాధ్యతగా భావించి నీటికొఱకు వెదుకసాగినాడు. ఎక్కడను నీరు కనిపించకపోగా విలపిస్తూ ఆ సమయాన అచ్చటకు వచ్చిన తన పితరులకు మేనమామయైన గరుత్మంతుని చూచి పితరులకు పట్టిన దుర్గతిని తెలిపి ఏడువసాగినాడు. అప్పుడు గరుడుడు "ఓ అంశుమంతుడా! వీరి మరణము లోకసమ్మతము. కాబట్టి నీవు శోకించవద్దు. నిష్కారణంగా దాడి చేయబూనిన వీరిని కపిల వాసుదేవ మహర్షి తన కోపాగ్నిచే భస్మం చేసినాడు. వీరికి సాధారణ జలములతో తర్పణం ఇవ్వడం సరికాదు. పవిత్రమైన గంగానదీ జలతర్పణం మాత్రమే పాపములను తొలగించి వీరిని స్వర్గలోకమునకు తీసికొనివెళ్లగలదు" అని హితమును ఉపదేశించి, "నాయనా! యజ్ఞాశ్వమును తీసికొని వెళ్లు. మీ తాతయైన సగరచక్రవర్తి యాగాన్ని పూర్తిచేస్తాడు" అని తెలుపగా అట్లే అనిన అంశుమంతుడు గుఱ్ఱముతోపాటు అయోధ్య చేరి తాతగారికి జరిగిన విషయాన్ని, గరుడుని మాటలను వివరించినాడు. సగరుడు అశ్వమేధయాగాన్ని పూర్తిచేసి, చక్కగా రాజ్యపరిపాలన చేస్తూ గంగను దివినుండి భువికి తీసికొనిరావడం ఎలా? అని చింతిస్తూ ముప్పైవేల సంవత్సరాల తరువాత దివంగతుడైనాడు. సగరుడు మరణించిన తరువాత అంశుమంతుడు రాజైనాడు. కొంతకాలం తరువాత అంశుమంతుడు కుమారుడైన దిలీపునికి రాజ్యం అప్పజెప్పి తాను అడవికి వెళ్లి తపస్సు చేస్తూ ముప్పైరెండు వేల సంవత్సరాల తరువాత స్వర్గస్థుడైనాడు.

42. భగీరథుడు గంగను భూమికి తెచ్చుటకు తపస్సును ప్రారంభించుట

ఓ రఘురామా! అంశుమంతుడు మరణించిన తరువాత దిలీప మహారాజు "తన పితామహులను పావనం చేయగల గంగానది ఎలా అవతరిస్తుంది" అని నిరంతరం చింతిస్తూ ఉండినాడు. యజ్ఞయాగాదులు చేసినాడు. వంశోద్ధారకుడైన భగీరథుడు అనే కుమారుని పొందినాడు. ముప్పైవేలయేండ్లు రాజ్యమును పరిపాలించినాడు. తన రాజ్యమునందు కుమారుడగు భగీరథుని పట్టాభిషిక్తునిగా చేసినాడు. పితరుల గురించి దిగులుపడుతూ మనోవ్యాధితో మరణించినాడు. తాను చేసిన పుణ్యకర్మల ఫలితంగా స్వర్గమును చేరుకొన్నాడు. రాజర్షి యైన భగీరథుడు ప్రజలను తన కన్నబిడ్డలవలె పాలిస్తూ ఎలాగైనా సరే గంగావతరణ అనే మహత్కార్యమును సాధించాలి అని నిశ్చయించుకొని, గోకర్ణం వెళ్లి కఠోరమైన తపస్సును చేయసాగినాడు. ఏకాగ్రత గలవాడై, ఊర్ధ్వబాహుడై, మాసమునకు ఒకసారి మాత్రమే ఆహారమును భుజించువాడై, పంచాగ్నుల మధ్య నిలబడినవాడై, ఇంద్రియనిగ్రహం కలవాడై, దీక్షాబద్ధుడై ఘోరమైన తపస్సును చేస్తూ ఉండగా ప్రీతి చెందిన చతుర్ముఖుడు ప్రత్యక్షమై "వరం కోరుకో. నిన్ను అనుగ్రహిస్తాను" అని అన్నాడు. అప్పుడు భగీరథుడు "ఓ బ్రహ్మదేవా! నా పితామహులైన సగరపుత్రులు స్వర్గలోకమును చేరుకొనుటకు వారికి గంగానదీజలములతో తర్పణం ఇవ్వవలసి యున్నది. అందుకొరకు నాకు సురగంగ కావలెను. గొప్పదైన ఇక్ష్వాకు వంశంలో జన్మించిన నేను సంతోషాన్ని కలిగించే సంతానాన్ని ఇంతవరకు పొందలేదు. కాబట్టి వంశమును నిలిపే సంతతిని కూడా దయతో అనుగ్రహించండి" అని ప్రార్థించినాడు.

సురగంగ కావాలి, సంతానం కావాలి అన్న రాజశ్రేష్ఠుని కోరికలను వినిన బ్రహ్మదేవుడు తథాస్తు అని అన్నాడు. "ఓ మహారథుడా! భగీరథుడా! నీ కోరిక ననుసరించి గంగ దివినుండి భువికి తప్పనిసరిగా అవతరిస్తుంది. నిన్ను అనుసరిస్తుంది. అయితే వేగంగా క్రిందకు దూకే సురగంగను ఈ భూమి భరించలేదు. గంగను ధరించగల శక్తిమంతుడు చంద్రశేఖరుడు ఒక్కడే. అందువలన నీవు నీ తపస్సుతో ఆ పరమేశ్వరుని సంతోషపెట్టు" అని చతుర్ముఖుడు అదృశ్యమైనాడు. భగీరథుడు మరల దీక్ష వహించి తన కాలి బొటనవ్రేలి కొనభాగంపై నిలబడి తపస్సును మొదలుపెట్టినాడు. ఒక సంవత్సర కాలం గడువగా అతని తపస్సును మెచ్చి పరమశివుడు ప్రత్యక్షమైనాడు. "గంగను నేను ధరిస్తాను" అని అభయ మిచ్చినాడు. ఆ తరువాత సురగంగ వేగంగా ఆకాశం నుండి శంభుని శిరస్సుపైకి దూకింది.

43. గంగావతరణము

ఓ రఘురామా! దేవత లందఱూ కొనియాడుతూ తనకు నమస్కారాలు చేస్తూ ఉండగా సురగంగ పొంగుతూ గొప్ప ప్రవాహంగా రూపుదిద్దుకొని ఆకాశం నుండి క్రిందికి దూకింది. పావనమైన శంభుని శిరస్సును చేరుతూ గర్వాన్ని పొందినదై తన వేగంతో ఆ పరమశివుని తనతోపాటు రసాతలానికి తీసికొని వెళ్లిపోతాను అని భావించింది. సర్వజ్ఞుడైన గంగాధరుడు సురగంగ గర్వమును పొందినదని గ్రహించి ఉగ్రుడైనాడు. ఆ మందాకిని యొక్క మదమును అణచివేయదలచిన వ్యోమకేశుడు తన జటామండలమును విస్తరింపజేసి అందులో ఆ గంగను బంధించినాడు. అప్పుడు గంగ భ్రాంతికి లోనై గర్వభంగాన్ని పొంది ఎటువెళ్లవలెనో దిక్కు తోచక, ఏ దారీ లేక ఎంతగానో చింతిస్తూ, అక్కడనే తిరుగుతూ ఉండసాగినది. దేవగంగకు పొంగిన ఆవేశం పూర్తిగా అణగారింది. గర్వమంతా నశించింది. సంవత్సరాలపాటు కాలం గడిచింది. గంగ ఎంతకూ దిగిరాకపోవడంతో భగీరథుడు గంగాధరుని గుఱించి రెండవమాఱు తపస్సు చేసినాడు. పట్టువదలక మరలా తపస్సు చేస్తున్న భగీరథుని ధూర్జటి మెచ్చుకొన్నాడు. తన భక్తుని కోరికను తీర్చదలచి శివుడు సంతోషంగా గంగను విడిచిపెట్టినాడు. అప్పుడు గర్వవిహీనయైన గంగ వినయగుణం కలిగినదై శివజటాజూటం నుండి సంతోషంతో, అద్భుతమైన రీతిలో భువికి అవతరిస్తూ, బిందుసరోవరాన్ని చేరి ఏడుపాయలుగా ప్రవహించింది. ఏడుపాయలలో నళిని, పావని, హ్లాదిని అను పేర్లతో మూడుపాయలు తూర్పుదిక్కునకు ప్రవహించసాగినవి. సింధువు, సీత, సుచక్షువు అనే పేర్లతో మూడుపాయలు పడమటిదిక్కునకు ప్రవహించసాగినవి. ఇక మిగిలిన ఏడవపాయ భగీరథుని పితరులకు తన స్పర్శతో ఊర్ధ్వలోకగతులను ఉత్తమయోగమును కలిగింపదలచి ఆ రాజశ్రేష్ఠుని అనుసరించింది.

ఓ రఘురామా! అపార జలరాశితో గొప్ప గొప్ప శబ్దములతో ఆ రాజర్షిని వెంబడించి వెళ్లే ఆ గంగా ప్రవాహంలో తాబేళ్లు మొసళ్లు చేపలు మొదలైన జలచరాలు ఉత్సాహంతో ఎగిరిపడసాగినవి. దివిజగంగ దివ్యజలాలతో భువికి అవతరిస్తూ ఉండగా దేవతలు, ఋషులు, యక్షులు మొదలైనవారు తమ తమ వాహనములపై ఉండి ఆకాశము నుండియే ఎంతో ఆశ్చర్యంతో మహోత్సాహంతో గంగావతరణ దృశ్యాన్ని తిలకించి పులకించసాగినారు. గొప్ప ఆభరణాలతో కూడిన దేవతలు ఆకాశంలో ప్రకాశిస్తూ ఉంటే మేఘాలు లేని ఆ ఆకాశం వందమంది సూర్యులతో

ప్రకాశిస్తూ ఉన్నట్లు అనిపించింది. గంగ దివినుండి భువికి దిగివచ్చే సమయంలో ఆ గంగలో ఉన్న చేపలు, తాబేళ్లు, సర్పములు, మొసళ్లు మొదలగు జలచరాలు అటు ఇటు కదులుతూ నింగిలో మెఱుస్తూ ఉంటే ఆకాశంలో మేఘాలు లేకుండానే మెఱుపులు కనిపించినట్లయ్యింది. గంగా ప్రవాహ వేగానికి నింగిలో వేయివిధాలుగా నురుగులు ఏర్పడగా గగనతలంలో శరత్కాలమేఘాలతోపాటు రాజహంసలు ఎగురుతున్నట్లు అనిపించింది. భూమికి చేరిన ఆ పావన గంగానది ఒకచోట వేగంగా మఱొకచోట మెల్లగా, ఒకచోట నేరుగా (చక్కగా) మఱొకచోట వంకరగా ప్రవహిస్తూ, ఒకచోట క్రిందికి దూకుతూ మఱొకచోట ఊర్ధ్వదిశకు చేరుతూ, ఒకచోట అక్కడే పుట్టినట్లు బుగ్గ వలె పైకి ఉబుకుతూ, ఒకచోట ప్రశాంతంగా ఉంటూ అనేకవిధాలుగా ప్రవహిస్తూ అందఱికీ పరమానందమును కలిగించసాగినది.

శివుని శిరస్సునుండి దిగివచ్చిన దివ్య పవిత్రగంగ ఆ విధంగా భూమిపై ప్రవహిస్తూ ఉండగా చూచిన దేవతలు మానవులు అందఱూ "ఈ గంగానది పరమశివుని స్పర్శచే తాను పవిత్రమై అందఱినీ పవిత్రులనుగా చేయగలదు" అని అనుకొంటూ భక్తితో నమస్కరిస్తూ ఆ గంగను తాకి ఆ జలమును తమ శిరస్సులపై చల్లుకొన్నారు. శాపమును పొంది చింతిస్తూ స్వర్గలోకాన్ని వదలి భూలోకమును చేరి మనస్తాపంతో కాలాన్ని గడుపుతూ ఉండిన దేవతలు తాము శాపవిమోచనం పొంది మరల తమ స్వస్థలమైన స్వర్గమును చేరుకొనే సదవకాశం వచ్చిందని భావిస్తూ పవిత్రమైన గంగాజలములలో మునిగి తమ పాపములు తొలగిపోగా ఎటువంటి కల్మషం లేనివారై తిరిగి స్వర్గమునకు చేరుకొన్నారు. "మహాదేవుడైన శివుని స్పర్శతో పావనమైన గంగ ఇప్పుడు ఈ వసుంధరపై ప్రవహిస్తూ ఉన్నది" అని అనుకొంటూ ఎంతోమంది మానవులు భక్తిశ్రద్ధలతో గంగానదీస్నానం చేసి తమ శ్రమ తొలగిపోగా విశ్రాంతిని పొందుతూ పరమానందమును పొందినారు.

భగీరథుడు రథంలో కూర్చొని వెళ్తూ ఉండగా సురగంగ సంతోషంగా అతని రథమార్గాన్ని అనుసరించింది. దేవతలు, యక్షులు, కిన్నరులు, మునులు, అప్సరసలు, నాగులు, దైత్యులు, దానవులు ఆ గంగానదిని అనుసరించి వెళ్లసాగినారు. చిందులు వేస్తూ పైకి ఎగసిపడే చేపలు కూడా గంగను అనుసరించసాగినవి. భగీరథ మహారాజు ఎక్కడికి వెళ్తే అక్కడికి సురగంగ వెళ్లసాగింది. తన స్పర్శతో అనేక ప్రదేశములను ప్రాణులను పావనం చేస్తూ గంగానది తాను వెళ్లే దారిలో ఉండిన జహ్ను మహర్షి యొక్క యజ్ఞవాటికను ముంచివేసింది. అందులకు కోపించిన జహ్ను మహర్షి గంగను పూర్తిగా త్రాగివేసినాడు. దేవతలందఱూ జహ్నుమహర్షిని సేవించి "ఓ మహర్షీ! గంగ

ఇకనుండి నీ కుమార్తెగా మెలగగలదు. కరుణ చూపి గంగను విడిచిపెట్టు” అని వేడుకొనగా ప్రసన్నుడైన జహ్నుమహర్షి తన రెండు చెవులనుండి గంగను విడిచిపెట్టినాడు. జహ్నుమహర్షి కుమార్తెగా మారిన గంగ ఆ నాటినుండి జాహ్నవి అనే పేరుతో ప్రసిద్ధికెక్కింది.

ఆవిధంగా జాహ్నవి అనే పేరును పొందిన సురగంగ మరలా భగీరథుని రథమార్గము వెంబడి వెళ్తూ సముద్రాన్ని చేరింది. ఆ తరువాత రసాతలాన్ని చేరుకొన్నది. రసాతలంలో తన ప్రపితామహుల యొక్క భస్మరాసులను చూచిన భగీరథుడు దీనచిత్తుడై చింతాక్రాంతుడై త్వరగా వారికి జలతర్పణమును ఇవ్వదలచినాడు. అప్పుడు దేవగంగ సగరాత్మజుల యొక్క భస్మరాసులు పడియున్న ప్రాంతాన్ని చేరుకొని తన పవిత్రజలరాసులచే ఆ భస్మరాసులను ముంచివేసింది. తత్క్షణమే ఆ అరవైవేలమంది సగరపుత్రుల పాపము నశించింది. వారందఱూ స్వర్గలోకమును చేరుకొన్నారు.

44. సగరపుత్రులకు స్వర్గప్రాప్తి

ఓ రఘురామా! సగరపుత్రులు ఆవిధంగా స్వర్గలోకమును చేరుకొనగా, వరదుడైన బ్రహ్మదేవుడు భగీరథుని దగ్గఱకు వచ్చి, “నాయనా! సురగంగ స్పర్శతో మీ పితరులు అరవైవేలమంది తత్క్షణమే స్వర్గమునకు వెళ్లినారు. ఈ భూమిమీద ఉన్న సముద్రములలో జలములు ఎంతకాలం వఱకు ఉంటాయో అంతకాలం వఱకు మీ పితరులు అందరూ స్వర్గలోకంలోనే ఉండెదరు గాక! ఈ గంగానది నీకు పెద్దకుమార్తెగా విరాజిల్లునుగాక! ఈ జాహ్నవి నీ పేరుతోకూడి భాగీరథి అని కూడా పిలువబడును గాక! ఈ గంగానది స్వర్గలోకంలో ఉండి, అక్కడినుండి భూలోకం చేరి, అక్కడినుండి రసాతలమునకు వచ్చినది. ఈ విధంగా మూడు లోకములలో ప్రవహించినందున గంగానది ఇకపై త్రిపథగ అనే పేరుతో కూడా ప్రసిద్ధి చెందునుగాక! త్రిలోకపూజ్యగా సత్కారమును పొందునుగాక! నాయనా! మీ పూర్వీకులలో సగరుడు, అంశుమంతుడు, దిలీపుడు అనే మహారాజులు సురగంగను అవతరింపజేయవలెనని ప్రయత్నం చేసినారు. అయితే వారు చేసిన కృషి అంతా వ్యర్థమైపోయింది. నీవు సుదీర్ఘమైన, అమోఘమైన తపస్సు చేసి దివినుండి గంగానదిని ఈ రసాతలమునకు తీసికొని వచ్చినావు. నీ పితామహుల కందఱికీ పాపవిమోచనముతోపాటు స్వర్గలోక ప్రాప్తిని కలిగించినావు. గంగను

అవతరింపజేస్తానన్న నీ ప్రతిజ్ఞ నెఱవేఱింది. ఇక నీవు ప్రశాంతంగా నీ పితరులకు ఈ గంగాజలములతో తర్పణము సమర్పించుము. నీకు సత్కీర్తి లభించుగాక! పుణ్యలోకములు సిద్ధించును గాక! జయము కలుగుగాక!" అని ఆశీర్వదించి సంతోషంతో తన లోకమునకు చేరుకొన్నాడు.

బ్రహ్మవాక్కు ననుసరించి భగీరథుడు తన పితరులకు గంగాజలములతో తర్పణ కార్యక్రమాన్ని పూర్తిచేసినాడు. అరవైవేలమంది సగరపుత్రులు ఉత్తమ గతులను పొందగా కార్యసిద్ధిని పొందిన భగీరథుడు అయోధ్యానగరానికి చేరుకొన్నాడు. సద్గుణగరిష్ఠుడై రాజ్యమును పరిపాలించినాడు. ఓ దశరథరామా! గంగానది దివినుండి అవతరించుటకు సంబంధించిన కథాసారమును ఇప్పటివఱకు మీకు సంతోషంగా వివరించినాను. ఈ గంగావతరణ గాథను శ్రద్ధతో వినిపించినవారు, ఏకాగ్రతతో వినినవారు ఈ లోకములో గొప్పకీర్తులను పొందగలరు. వారి పాపములు నశింపగలవు. వారికి దీర్ఘాయువు, భోగభాగ్యములు సిద్ధింపగలవు. మరణానంతరము వారు స్వర్గమును చేరుకొనగలరు. వారి పితృదేవతలు కూడా పరమానందమును పొందగలరు.

45. క్షీరసాగర మథనము – హాలాహల భక్షణము – అమృతావిర్భావము

గౌరీమహేశ్వర పవిత్రస్పర్శ కారణంగా తనను స్పృశించినవారికి ఉత్తమలోకములను కలిగించగల సురగంగ యొక్క గాథను విశ్వామిత్రముని తెలియజేయగా విని సంతోషించిన రామలక్ష్మణులు "ఓ మహర్షీ! అత్యద్భుతమైన గంగావతరణ గాథను మీద్వారా విన్నాము. ధన్యతను చేకూర్చే గంగ కథను తన్మయత్వంతో వింటూ ఉంటే కాలము తెలియకుండానే గడచిపోయినది" అని అంటూ గురువును సేవించినారు. రాత్రి గడచిన తరువాత కోదండరాముడు వేకువనే నిద్రలేచి సంధ్యావందనాదికములను పూర్తిచేసి మహర్షిని దర్శించి "ఓ మునీంద్రా! ఎంతో ఆశ్చర్యకరమైన గంగ కథను విన్నాము. మునులందఱూ ఈ గంగానదిని దాటివెళ్లవలెనని కోరుతున్నారు. నావ కూడా సిద్ధంగా ఉన్నది. మీరు సమ్మతిస్తే నావనెక్కి ఈ గంగానది యొక్క అవతలి ఒడ్డునకు వెళ్లుదము" అని విన్నవించినాడు.

విశ్వామిత్రముని సంతోషించి గంగను దాటేందుకు ఆమోదం తెలియజేసినాడు. రామలక్ష్మణులు, మునులు, విశ్వామిత్ర మహర్షి అందఱూ నావ నెక్కి

నదిని దాటి గంగ యొక్క ఉత్తరతీరానికి చేరుకొన్నారు. అక్కడ మనోహరంగా స్వర్గలోకసమానంగా వైభవోపేతంగా ఉన్న విశాలా నగరాన్ని చూచినారు. ఆ నగరాన్ని చూచిన శ్రీరాముడు కౌశికుని చూచి "ఓ మహర్షీ! రమ్యమైన ఈ విశాలా నగరం ఎంతో దివ్యమైనదిగా ఉన్నది. ఈ నగరాన్ని ఇంతవఱకు భవ్యంగా పరిపాలించిన రాజవంశములను గుఱించి నాకు వివరించండి" అని వేడినాడు. దశరథరాముని మాటలను విన్న గాధిజుడు "ఓ రామా! ఈ ప్రదేశంలో ఇంద్రుడు కొంతకాలం నివసించినాడు. ఆ శక్రుని కథను వివరిస్తాను శ్రద్ధగా విను.

పూర్వకాలంలో కృతయుగంలో మరీచి మహర్షి పుత్రుడగు కాశ్యపుడు అనే ముని ఉండేవాడు. ఆ కాశ్యపునికి దితి, అదితి అనే ఇద్దరు భార్యలు ఉండేవారు. నిర్మలచిత్తలైన వారు ఆ మునికి గొప్ప సహధర్మచారిణులుగా ఉండినారు. దితిపుత్రులైన దైత్యులు సాటిలేని బలం కలవారై యుద్ధములను చేసేవారు. అదితిపుత్రులైన దేవతలు దక్షత కలవారై ధర్మమార్గంలో పోరాడుతూ శత్రువులను జయించేవారు. ఆ దైత్యదానవులు కలిసికొని తమకు జరామరణములు రాకుండుటకు తగిన మార్గములను గుఱించి ఆలోచించసాగినారు. క్షీరసాగరాన్ని చిలికితే అమృతం లభిస్తుంది అని తెలిసికొనినారు. మందరపర్వతాన్ని కవ్వంగా తెచ్చినారు. నాగరాజైన వాసుకిని త్రాడుగా చేసినారు. శత్రుత్వాన్ని మాని స్నేహాన్ని పెంపొందించుకొని దేవదానవులు పాలసముద్రాన్ని వేయి సంవత్సరాలపాటు మథించినారు.

ఓ రఘురామా! దేవదానవులు కలిసి క్షీరసాగరాన్ని చిలికినప్పుడు దండ కమండలు ధారియైన ధన్వంతరి ఆవిర్భవించినాడు. అరవై కోట్లమంది అప్సరసలు పరిచారికలతోపాటు వెలువడినారు. వరుణుని కన్యకయైన వారుణి ఉద్భవించింది. ఉచ్చైశ్శ్రవము అనే ఉత్తమాశ్వం వచ్చింది. శుభకరమైన కౌస్తుభము అనే మణి వెలువడింది. చివరకు అమృతం ఆవిర్భవించింది. ఆ అమృతం కొఱకు దేవతలు రాక్షసులు తగవులాడుకొన్నారు. వారి పోరాటంలో కొందఱు రాక్షసులు మరణించినారు. విష్ణుమూర్తి మోహినీరూపాన్ని ధరించి నేర్పుగా ఆ అమృతభాండాన్ని అపహరించినాడు.

శ్రీహరి అవలీలగా దైత్యసేనలను వధింపగా దేవదానవ సంగ్రామంలో విజయం ఇంద్రుని వరించింది. వాసవుడు గొప్పదైన వీర్యసంపద వర్ధిల్లగా అన్ని లోకాలను సంతోషంగా పరిపాలింపసాగినాడు.

46. ఇంద్రుని చంపగల పుత్రుని కొఱకు దితి తపస్సు చేయుట

ఓ రఘురామా! యుద్ధంలో కుమారులు మరణించగా ఎంతగానో దుఃఖించిన దితి దీనురాలై విలపిస్తూ తన భర్తయైన కాశ్యపుని సమీపించి "ఓ ప్రాణనాథా! నా బిడ్డలను దేవతలు చంపివేసినారు. కాబట్టి నా పుత్రుల వధకు కారణమైన దేవేంద్రుని వధింపగల కుమారుని పొందవలెనని నేను కోరుకొనుచున్నాను" అని వివరించి "నా పుత్రశోకాన్ని తొలగిస్తూ ఇంద్రుని వధించగల కుమారుని నాకు అనుగ్రహింపుము" అని వేడుకొనసాగినది. కాశ్యపుడు తన పత్నియైన దితిని ఓదార్చి వీర్యవంతుడైన పుత్రుని ప్రసాదించదలచినాడు.

కాశ్యపుడు తన భార్యయైన దితిని చూచి "ఓ ధర్మపత్నీ! నీవు వేయి సంవత్సరాలపాటు తపస్సు చేయాలి. దీక్షాసమయంలో నీవు శుచిగా ప్రవర్తించాలి. శుచిగా ఉంటేనే నీ కోరిక నెఱవేఱుతుంది. శుచిగా ఉంటేనే సూర్యుని వంటి తేజస్సు కలవాడు, నీ శోకమును తొలగింపగలవాడు, ఇంద్రుని చంపగలవాడు అగు కుమారుడు జన్మిస్తాడు" అని చెప్పి ఆమెను స్పృశించి, ఓదార్చి, చింత దీర్చి, తపస్సు చేసికొనేందుకు వెళ్ళిపోయినాడు. సాధ్వీమణియైన దితి నిశ్చింతగా కుశప్లవనము అనే ప్రదేశాన్ని చేరి తపోదీక్షను వహించింది.

భర్తయైన కాశ్యపుని అనుగ్రహంతో దితి నిర్మలమైన మనస్సుతో కుశప్లవనంలో తపోదీక్షలో ఉండగా సహస్రాక్షుడు కపటబుద్ధితో వచ్చి దితిని సమీపించి "అమ్మా! నీవు నాకు తల్లితో సమానము కావున నీకు సేవ చేసెదను" అని దితికి అన్ని విధములైన సేవలను చేయసాగినాడు. అగ్నిని సిద్ధం చేసేవాడు. దర్భలు మొదలైన వస్తువులను తెచ్చి యిచ్చేవాడు. ప్రీతితో పాదసేవ చేసేవాడు.

దితి తపస్సు చేయవలసిన వేయి సంవత్సరముల కాలము పూర్తియగుటకు పది సంవత్సరాలకు ముందు శక్రుని చూచి "ఓ కుమారా! ఇక ఒక దశాబ్దం గడిస్తే నీవు నీ సోదరుని చూడగలవు. నేను నీ తండ్రిని చేరి "ఓ ప్రాణనాథా! నాకు ఒక కుమారుని ప్రసాదించండి" అని ప్రార్థింపగా అందులకు అంగీకరించిన నీ తండ్రి నన్ను వేయి సంవత్సరములపాటు తపస్సు చేయమనినాడు. అప్పుడు నా కోరిక తీరి కుమారుడు జన్మిస్తాడని నన్ను దీవించినాడు. కాబట్టి ఇక ఒక దశాబ్దకాలంలో మూడులోకాలను జయించగల కుమారుడు నాకు కలుగగలడు. నీతో కలిసి ఉండవలసినదిగా చెప్పి వాడిని నేను ఒప్పించగలను. మీరు ఇద్దఱూ కలిసి స్నేహంగా ఉంటూ అన్నిలోకాలను గొప్పగా పరిపాలించండి" అని తన మనసులోని మాటను తెలియజేసి, మధ్యాహ్న

సమయంలో శయ్యపై నిద్రించినది. కాళ్లు ఉంచవలసినచోట తలను, తల ఉంచవలసిన చోట కాళ్లను ఉంచి దితి నిద్రించుచుండగా గమనించిన ఇంద్రుడు అవకాశం కొఱకు ఎదురుచూస్తూ "ఈమె శయ్యపై అశుచిగా పరుండినది" అని నిశ్చయించి వెంటనే ఆమె దేహములో ప్రవేశించి గర్భమును తన వజ్రంతో ఏడు ముక్కలుగా ఖండించినాడు. బాధను భరించలేక పిండము ఏడ్చుచుండగా ఇంద్రుడు "ఏడువవద్దు" అని అంటూ ఉండగా నిద్రనుండి మేల్కొనిన దితి ఇంద్రుని దౌష్ట్యమును తెలిసికొని "ఓ పాకశాసనుడా! పిండమును చంపవద్దు. ప్రాణములతో విడిచిపెట్టు" అని వేడుకొనసాగినది.

అప్పుడు ఇంద్రుడు పిండమును చంపడం మాని దితిని చూచి "అమ్మా! నీవు అశుచిగా పరుండినందున నేను అవకాశం లభించింది కదా అని అనుకొన్నాను. నన్ను చంపేందు కొఱకు నీకు కుమారుడుగా పుట్టబోయే బిడ్డను పిండంగా ఉన్నప్పుడే చంపదలచి నీలో ప్రవేశించినాను. వజ్రాయుధంతో పిండమును ఏడు ముక్కలుగా ఖండించినాను. కరుణాస్వాంతవైన నీవు నన్ను క్షమించు" అని చేతులు జోడించినాడు. దైత్యమాతయైన దితి ఆ ఆఖండలుని క్షమించి "ఓ వాసవుడా! అశుచిగా నిద్రించడం నేను చేసిన తప్పు. ఏడుగా ఖండింపబడిన పిండములోనున్న నా ఏడుమంది కుమారులు 'మా రుద' అని నీవు అనినందున మరుత్తులు అని పిలువబడుతూ దేవతలతో సమానులై స్వర్గంలో ఉంటూ వాతస్కంధులై ఏడు స్థానములను పాలింతురు గాక! ఇందులకు నీవు సమ్మతించుము" అని కోరుకొనెను.

47. సప్త మరుత్తుల వృత్తాంతము

దితి తన ఏడుగురు కుమారులను దేవతలతో సమానులుగా ఉండుటకు సమ్మతించవలసినదిగా ఇంద్రుని కోరినది. "ఒకడు బ్రహ్మలోకమున, మరొకడు ఇంద్రలోకమున ఉండెదరు. మరొకడు వాయువు అను పేర స్వర్గలోకములో ఉండగలడు. మిగిలిన నలుగురు నాలుగు దిక్కులయందు దేవతలై విరాజిల్లుచూ నీ శాసనములను అమలుజరుపుచూ ఉండగలరు" అని దితి పలుకగా ఇంద్రుడు చేతులు జోడించి "అమ్మా! నీ కుమారులు నీ మాట ననుసరించి దేవతాంశములతో విరాజిల్లుచూ ఘనత వహించెదరు" అని తన సమ్మతిని తెలిపి స్వర్గమునకు వెళ్లినాడు. తల్లి యైన దితి కూడా స్వర్గమునకు వెళ్లినది. ఆ విధముగా దితి, ఇంద్రుడు ఇరువురూ సంతోషమును పొందినారు.

ఓ రఘురామా! దితి తపస్సు చేసినది ఈ ప్రదేశం లోనే. ఇంద్రుడు దితికి సేవచేసినది కూడా ఈ ప్రదేశంలోనే. నీవు కోరినట్లు ఈ ప్రదేశమునకు సంబంధించిన రాజుల చరిత్రను చెబుతున్నాను విను. పూర్వము ఇక్ష్వాకుడు అను మహారాజునకు అలంబుస అనెడి పత్నియందు విశాలుడు అనే కుమారుడు జన్మించినాడు. ఆ విశాలునిచే నిర్మింపబడినదే ఈ విశాలా నగరము. విశాలుని సుతుడు హేమచంద్రుడు. హేమచంద్రుని పుత్రుడు సుచంద్రుడు. సుచంద్రుని ఆత్మజుడు ధూమ్రాశ్వుడు. ధూమ్రాశ్వుని సూనుడు సృంజయుడు. సృంజయుని తనయుడు సహదేవుడు. సహదేవుని పుత్రుడు కుశాశ్వుడు. కుశాశ్వుని కుమారుడు సోమదత్తుడు. సోమదత్తుని సుతుడు కాకుత్స్థుడు. కాకుత్స్థుని తనయుడు సురసమానుడైన సుమతి.

ఓ రఘురామా! మీ వంశంలో పూర్వీకుడైన ఇక్ష్వాకు మహారాజు యొక్క అనుగ్రహం వలన, మహిమ వలన ఈ విశాలా నగరమును పాలించిన రాజులందఱూ నీతిమంతులుగా, ధీమంతులుగా, వీర్యవంతులుగా, ధర్మాత్ములుగా, దీర్ఘాయుష్మంతులుగా విరాజిల్లినారు. మనము ఈరోజు రాత్రి ఇక్కడనే ఉండెదము. రేపు జనక మహారాజును చూడగలము" అని విశ్వామిత్రముని చెప్పుచుండగా బ్రహ్మర్షి రాకను గుఱించి తెలిసికొనిన ఆ విశాలా నగర రాజైన సుమతి గురువులతో, బంధువులతో, మిత్రులతో కూడినవాడై మునీంద్రుడైన గాధిజుని చేరి నమస్కరించి పూజించి గౌరవించి ప్రశంసించి "అందఱూ కుశలమే కదా" అని పలుకరించి, అచ్చట అద్భుత గాత్రులైన రామలక్ష్మణులు కనిపించగా వారిని గుఱించి తెలిసికొనదలచినాడు. వారు ఎవరు అని మహర్షిని అడుగసాగినాడు.

48. అహల్యా శాప వృత్తాంతము

విశ్వామిత్రుని చెంత ఉన్న రామలక్ష్మణులను గుఱించి తెలిసికొనదలచిన విశాలా నగర ప్రభువు అగు సుమతి "ఓ మహర్షీ! ఈ ఇద్దరు కుమారులు ధీరులుగా, వీరులుగా, దేవతలతో సమానమైన పరాక్రమము కలవారుగా, సింహగమనము కలవారుగా, శార్దూల వృషభములతో సమానమైన బలము కలవారుగా, పద్మపత్రముల వంటి విశాలమైన కన్నులతో ప్రకాశించువారుగా, ఖడ్గమును తూణీరమును ధనుస్సును ధరించినవారుగా, ధైర్యవంతులుగా, అశ్వినీదేవతలతో సమానమైన చక్కని రూపము కలవారుగా, యౌవనప్రాయులుగా, దేవశ్రేష్ఠులుగా, సూర్యచంద్రుల వలె వెలుగువారుగా, సాధుమూర్తులుగా, దివి నుండి భువికి దిగివచ్చిన

దేవతలుగా విరాజిల్లుచున్నారు. ఇంత గొప్పవారైన వీరు పాదచారులుగా వనసీమలలో మిమ్ము అనుసరించి తిరుగుచుండుటకు కారణమేమి? ఈ ఇద్దరు ఎవరు? మీ చెంత ఉన్న ఈ ఇరువురు కుమారులు ఉత్తమ గుణములు కలవారై ఒకరికొకరు సాటి అన్నట్లుగా ఉన్నారు. వీరు ఎవరి పుత్రులో తెలిసికొనవలెనని నాకు ఎంతో కుతూహలంగా ఉన్నది. దయచేసి తెలియజేయండి" అని వేడుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి రాజును చూచి "ఓ సుమతిప్రభూ! వీరిద్దఱు దశరథమహారాజు యొక్క కుమారులు. వీరు యజ్ఞరక్షణ గావించి నాకు శుభమును చేకూర్చినారు. మిథిలా నగరమును దర్శింపదలచి నన్ను అనుసరించి వచ్చినారు" అని రామలక్ష్మణులు నిర్వహించిన అద్భుతమైన కార్యములను ఎంతో ప్రీతితో విశదీకరించినాడు. ఆలకించిన సుమతిప్రభువు పరమాశ్చర్యమును పొంది తామరరేకులవంటి అందమైన కన్నులు గలవారు, తేజోమూర్తులు, రాజకుమారులు అగు ఆ రఘువీరులను తగినవిధంగా పూజించి తన రాజమందిరమునకు వెళ్ళిపోగా అందఱూ ఆ రాత్రి అచ్చటనే హాయిగా నిద్రించినారు.

ఇనకులతిలకులైన ఆ రామలక్ష్మణులు, విశ్వామిత్ర మహర్షి, ఇతర మునులు ఉదయముననే లేచి సంధ్యావందనాది కార్యక్రమములను పూర్తిచేసికొని బయలుదేఱి మిథిలాపురమును చేరుకొన్నారు. ఆ మిథిలా నగర వైభవమును తిలకించి పులకించి మనసులో ఎంతగానో పొంగిపోయినారు.

మిథిలా నగర సమీపంలో రఘురాముడు ఒక ఆశ్రమాన్ని చూచినాడు. ఆ ఆశ్రమం రమణీయమైనదిగాను, పురాతనమైనదిగాను, జనసంచారం లేనిదిగాను కనిపించింది. దశరథరాముడు మంగళతీర్థపాదుడైన విశ్వామిత్ర మహర్షిని చూచి "ఓ గురుదేవా! ఈ ఆశ్రమము యొక్క చరిత్రను తెలియజేయండి" అని ప్రార్థించినాడు.

ఆ మహర్షి "ఓ ఇనకులనాథా! ఇది గౌతమ మహర్షి ఆశ్రమము. నిత్యమూ యజ్ఞములను చేస్తూ పరమపావనుడుగా విరాజిల్లే గౌతమ మహర్షి తన పత్నియైన అహల్యతో కూడి ఈ ఆశ్రమంలో చాలాకాలం నివసించినాడు. అనేక సంవత్సరాలపాటు ఈ ప్రదేశంలో తపస్సు చేసి అందఱిచే పూజింపబడినాడు. ఒకనాడు గౌతమముని ఇంటియందు లేని సమయం చూచి, ఇంద్రుడు గౌతమమహర్షి వేషాన్ని ధరించి, గౌతమపత్నియైన అహల్యను సమీపించి "ఓ సుమధ్యమా! అహల్యా! నేను నీ సంగమం కోరుతున్నాను" అని పలికినాడు.

ఆ మాటలను వినిన అహల్య ఇంద్రుడే తన నాథుడగు గౌతమముని వేషమున వచ్చినాడు అని ఎఱిగి అతని ప్రేమను పొందగోరి కృతార్థురాలై "ఓ సుత్రామా! త్వరగా

వెళ్లిపొమ్ము. నాకు నీవే రక్షకుడవు. అట్లే నీకు కూడా నీవే రక్షకుడవు సుమా” అని పలుకగా ఇంద్రుడు సంతోషించి అచ్చటనుండి వెళ్లుటకు సిద్ధమై “ఇప్పుడు గౌతమ మహర్షి వచ్చునేమో” అని సందేహపడి, భయపడుతూ ఉండగా, దేవదానవులకు కూడా అజేయుడు, ధీమంతుడు, తపోబల సంపన్నుడు, పావనుడు, లోకోత్తరుడు అగు గౌతమ మహర్షి స్నానమును, జపమును పూర్తి చేసికొని సమిధలను, దర్భలను చేత బట్టుకొని తన ఇంటికి వచ్చినాడు. ఆ మునిని చూచిన శక్రుని మనసులో భయం రెట్టింపయ్యింది. వక్రమార్గుడైన ఆ దేవరాజు దోషిగా చిక్కినాడు.

వేదవేత్తయైన గౌతమ మహర్షి – తనవేషమును ధరించి వచ్చినవాడు, ధర్మభంగమునకు పాల్పడినవాడు, ఖలుడు అగు ఇంద్రుని దుష్టశీలమును గుఱించి తలపోసినవాడై “ఓ శక్రుడా! దురితాత్ముడవు దేవనేతవు అగు నీవు విఫలుడ వగుదువు గాక!” అని శపించినాడు. దేవేంద్రుని సంతోషము తొలగిపోగా తత్క్షణమే అతని వృషణములు నేలపై రాలిపడినవి.

ఓ రఘురామా! గౌతమ మహర్షి ఆ తరువాత తన భార్యను చూచి “ఓ అహల్యా! నీవు అదృశ్యరూపంతో వేలకొలది సంవత్సరాలపాటు ఇచ్చట బూడిదపై పరుండినదానవై, నిరాహారవై, వాయువును భుజించుదానవై, దీనురాలివై పడియుండుము” అని శపించి, “దశరథ మహారాజుయొక్క కుమారుడగు శ్రీరాముడు ఇచ్చటకు తరలి రాగలడు. ఈ ఆశ్రమంలో నిన్ను దయతో చూడగలడు. అప్పుడు నీ మోహపాశములు తొలగిపోగలవు. ఆ శ్రీరాముని సేవించుటచేత నీవు పవిత్రతను పొందగలవు. పతితపావనుడైన శ్రీరాముని దర్శనంతో నీవు నిజరూపమును పొందగలవు. పవిత్రమైన మనస్సు కలదానివై నన్ను కలిసికొనగలవు. నేను నీకిచ్చిన శాపము తొలగిపోవు మార్గము ఇదియే” అని అహల్యకు శాపవిమోచనమును గుఱించి కూడా తెలియజేసి ఈ ఆశ్రమాన్ని వదలి హిమాద్రికి వెళ్లి అచ్చట తపస్సు చేయనారంభించినాడు.

49. అహల్యాశాప విమోచనము

ఓ రఘురామా! వృషణములు రాలిపడగా అఫలుడైన ఇంద్రుడు ఎంతగానో బాధపడుతూ దేవతల దయతో తాను సఫలుడుగా మాఱగోరినవాడై సురసమూహమును చూచి “ఓ దేవతలారా! గౌతమ ముని తపఃఫలము విఫలము అగుటకొఱకు ప్రయత్నించి ఆ మహర్షి శాపమునకు గుఱియై నేను విఫలుడనైనాను.

దయచేసి మీరు నన్ను సఫలునిగా చేయండి” అని ప్రార్థించినాడు. దేవతలు పితృదేవతలను సమీపించి “మీకు సమర్పించబడు ఈ మేకపోతు వృషణములను శచీపతియైన ఇంద్రునికి ఇవ్వండి” అని ప్రార్థింపగా ఎంతో ప్రీతితో వారు అట్లే అని అంగీకరించినారు. దేవతలు సంతోషపడగా అప్పటినుండి ఇంద్రుడు మేక వృషణములను కలిగియున్నాడు.

రామా! చూడు. ఇదియే గౌతమాశ్రమము. ఇక ఆ అహల్యను తరింపజేయుటకు ఈ ఆశ్రమంలోనికి ప్రవేశించు” అని విశ్వామిత్ర మహర్షి పలుకగా శ్రీరాముడు అట్లే అని మహర్షితో లక్ష్మణునితో మునులతో కలిసి ఆ గౌతమాశ్రమంలో ప్రవేశించినాడు. అచ్చట తేజోరూపిణిగా, దుర్నిరీక్ష్యగా, దివ్యాభరణయుక్తగా, మంచుతోను మేఘములతోను కప్పబడిన చంద్రుని యొక్క ప్రభతో కూడియున్నదిగా, జలమధ్యమున ప్రకాశించు సూర్యబింబమా అన్నట్లు కనిపించే భామామణిగా విరాజిల్లే అహల్యను చూచినాడు.

గౌతమ మహర్షి వాక్కుల ప్రభావం కారణంగా అంతవఱకు ఎవ్వరికీ కనిపించకుండా భస్మశాయినిగా పడియుండిన అహల్య శ్రీరాముని దర్శనము పుణ్యప్రదమని భావించింది. పతితపావనుడైన రాముని దర్శించింది. పాతకములు నశింపగా పరమపావనయై, తన పూర్వరూపాన్ని పొంది రాముని ఎదుట నిలబడింది. తమకు సాక్షాత్కరించిన ఆ అహల్యామాత యొక్క పాదములకు రామలక్ష్మణులు భక్తిప్రపత్తులతో నమస్కరించినారు. ఆ సాధ్వి వారికి భక్తిప్రపత్తులతో అర్ఘ్యమును పాద్యమును సమర్పించినది. ఆ శుభతరుణాన దేవతలు సంతోషంతో పుష్పవర్షాన్ని కురిపించినారు. అప్సరస స్త్రీలు ఆనందంగా నాట్యమాడినారు. దేవదుందుభులు గొప్పగా మ్రోగినవి.

అహల్యామాతకు రామలక్ష్మణులు నమస్కరింపగా ఆ సాధ్వి వారికి అతిథిపూజ చేసినది. పూలవాన కురిసింది. దేవతలు దివినుండి భువికి దిగివచ్చి అహల్యాదేవిని పూజించినారు. గౌతమ మహర్షి పావనురాలైన తన పత్ని దగ్గఱకు వచ్చినాడు. భక్తిభావంతో శ్రీరాముని సేవించినాడు. సంతోషంతో గౌతమముని సేవలనందుకొన్న రఘువర్యుడైన శ్రీరాముడు గురువర్యుడైన కౌశికుని మాటల ననుసరించి మిథిలానగరమును చేరినాడు.

50. శ్రీరామ లక్ష్మణులు విశ్వామిత్రునితో మిథిల చేరుట

రఘురాముడు కౌశికునితో లక్ష్మణునితో మునులతో కలిసి ఈశాన్యదిశగా వెళ్లి మిథిలానగరంలో జనకమహారాజు యొక్క యజ్ఞవాటిక దగ్గఱకు చేరుకొన్నాడు. యజ్ఞమునకు సంబంధించిన సామగ్రితో పరిపూర్ణంగా విరాజిల్లుతూ ఉండిన ఆ యజ్ఞవాటికలో వేదతత్త్వజ్ఞులను దర్శించినాడు. గొప్పగా కనిపించే విప్రవాటికలలో అనేక దేశములనుండి విచ్చేసిన విప్రుల సమూహములను చూచినాడు.

మిథిలలో యజ్ఞవాటిక సమీప ప్రదేశము వందలకొలది శకటములతో, జన సమూహంతో కనిపించడంతో రఘురాముడు బ్రహ్మర్షియగు విశ్వామిత్రుని చూచి "ఓ గురుదేవా! మీరు మేము అందఱమూ సుఖంగా ఉండేందుకు తగిన ప్రదేశాన్ని చూపించండి" అని అడుగగా ఆ గాధిజుడు నివాసమునకు తగినట్టిది, నీరు సమృద్ధిగా ఉన్నట్టిది అగు ఒక ప్రదేశమును చూపించినాడు.

లోకకల్యాణ కారకుడైన విశ్వామిత్ర మహర్షి మిథిలకు వచ్చియున్నాడని వినిన వెంటనే జనకమహారాజు బయలుదేరి మహర్షిని చేరి అర్ఘ్యము, పాద్యము మొదలగువాటిని సమర్పించి భక్తిప్రపత్తులతో ఆతిథ్యము నిచ్చినాడు. జనకునితో పాటు రాజపురోహితుడగు శతానందుడు కూడా వచ్చి మునివర్యుని చూచి పూజించి ఎంతో సంతోషంతో ప్రశాంతచిత్తుడైనాడు.

జనక మహారాజు చేసిన అతిథిపూజలను ప్రీతితో స్వీకరించిన విశ్వామిత్ర మహర్షి "ఓ మిథిలా నగర భూపాలా! మీకు కుశలమే కదా! ఎటువంటి విఘ్నములు లేకుండా మీ యజ్ఞము నిర్వహింపబడుచున్నది కదా! ఇచ్చటి మునులందఱూ క్షేమంగా ఉన్నారు కదా! మీరు చేసిన సేవ నాకెంతో సంతోషమును కలిగించింది. మీ యజ్ఞవాటిక పరిపూర్ణంగా సకలసంపదలతో వర్ధిల్లుతూ ఉన్నది కదా!" అని కుశలప్రశ్నలు వేస్తూ రాజును ప్రశంసించినాడు.

జనకమహారాజు కౌశికుని చూచి ప్రణామం చేస్తూ "ఓ పుణ్యాత్మా! మీ రాకచేత నా యజ్ఞము మహత్వమును పొందినది. మీ దర్శన భాగ్యంతో ఈ యజ్ఞము ఫలించినట్లైనది. మునులతోపాటు ఈ యజ్ఞవాటికకు విచ్చేసినారు. మాచే పూజలను అందుకొన్నారు. మీ రాకతో మీ కృపతో నేను ధన్యుడ నైనాను. ఇచ్చట పండ్రెండు రోజులపాటు ఉండండి. యజ్ఞభాగములను స్వీకరించేందుకు దేవతలు ఇచ్చటకు

వస్తారు. మీరు వారిని చూచే అవకాశం కలుగుతుంది కదా. నా విన్నపాన్ని మన్నించి మీరు ఇచ్చటనే ఉండండి" అని జనక మహారాజు విజ్ఞప్తి చేసినాడు.

జనకమహారాజు విశ్వామిత్రునితో మాట్లాడుతూ ఆ గాధిజుని ప్రక్కన ఉన్న రామలక్ష్మణులను చూచి సంతోషపడుతూ "ఓ మహర్షీ! సుకుమారులుగా ఉన్న ఈ ఇద్దఱు ఎవరు? విశాలాక్షులుగా, మేటి ధనుర్ధారులుగా, సింహవిక్రములుగా, గజగమనము గలవారుగా, దేవసమానులుగా, అశ్వినీదేవతలవలె చక్కనైనరూపము కలవారుగా, యౌవనవంతులుగా, నింగి నుండి నేలకు దిగివచ్చిన దేవతలుగా, పాత్రులుగా, తేజోవంతులుగా, ఈ భూమిని రక్షింపగలవారుగా, సూర్యచంద్రులతో సమానమైన వారుగా, గొప్ప భుజబలము కలవారుగా, ఖడ్గతూణీర ధారులుగా, కాకపక్షధరులుగా విరాజిల్లుచున్న ఈ ఇరువురు ఏ మహాత్ముని కుమారులో తెలియజేయండి" అని ప్రశ్నించినాడు.

జనకమహారాజు అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధానంగా విశ్వామిత్రమహర్షి "ఓ మిథిలాధిపా! వీరు దశరథమహారాజు యొక్క కుమారులు. ధర్మవేత్తలు. పితృభక్తి పరాయణులు. పితృవాక్యపాలకులై నన్ను అనుసరించుచు నా ఆశ్రమములో యజ్ఞసంరక్షణ గావించినారు. నా యజ్ఞమునకు విఘ్నములను కలిగించిన రాక్షసులను వధించినారు. కీర్తిమంతులైన వీరు విశాలానగరమును దర్శించి ఆ తరువాత అహల్యాగౌతములను దర్శించినారు. వీరు ఆ గౌతమాశ్రమము నుండి బయలుదేరి ఇచ్చట జరుగుచున్న గొప్ప యజ్ఞమును చూడదలచినవారై ఈ మిథిలకు వచ్చినారు. ఈ విదేహ నగర విశేషములను మెచ్చినారు" అని పలుకగా రాజర్షి జనకుడు ఎంతగానో సంతోషించినాడు. అహల్యాగౌతముల కుమారుడగు శతానందుడు జనకుని ప్రక్కనే ఉన్నవాడై కౌశికునితో ఇలా మాట్లాడినాడు.

51. విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి యైన విధమును శ్రీరామునికి శతానందుడు విశదీకరించుట

"యతులలో రాజువగు ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఈ రఘురాముడు నా కన్నతల్లియగు అహల్యామాతను ఆదరభావంతో చూచినాడా? నా తల్లి తన స్వరూపమును మరలా పొందగలిగినదా? నా మాతృమూర్తి రాముని అర్చించినదా?

నా తల్లి చేసిన పూజను ఈ రాముడు ప్రీతితో స్వీకరించినాడా? నా తల్లియైన అహల్యామాత నా తండ్రియైన గౌతమ మహర్షిని కలిసికొన్నదా? నా తండ్రి మేటి మునినాథుడు అగు గౌతమ మహర్షి ఈ రాముని ప్రీతితో చూచినాడా? నా తండ్రి నాతల్లితో కూడినవాడై ఈ రామునికి ప్రణామములను సమర్పించినాడా? అతిథిపూజలు చేసినాడా? నా తండ్రి పూర్తిగా సంతోషమును పొందినాడా? ముక్తిని కలిగించగల ఈ రామునిచే నా తండ్రి పూజింపబడినాడా?" అని శతానందుడు కౌశికుని ప్రశ్నించినాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి "ఓ శతానందుడా! జమదగ్నిమహర్షి రేణుకను కలిసికొన్న విధంగా నీ తండ్రియగు గౌతమ మహర్షి నీ తల్లియగు అహల్యను కలిసికొన్నాడు. ఈ కార్యమున నేను నా కర్తవ్యమును నిర్వహించినాను" అని తెలియజేసినాడు.

విశ్వామిత్ర మహర్షి మాటలు పరమానందమును కలిగించగా శతానందుడు నరులలో ఉత్తముడైన రఘురాముని చూస్తూ "ఓ దశరథరామా! ఈ బ్రహ్మర్షి నీకు ఎటువంటి అపాయమూ రాకుండా రక్షించగలడు. ఈ కౌశికునికి శిష్యుడవైనందున ఈ భూమిమీద నీకంటే ధన్యాత్ముడు మరొక్కడు లేడు సుమా. ఈ మునీంద్రుని మాహాత్మ్యమును నీకు తెలియజేస్తాను విను" అని విశ్వామిత్ర మహర్షియొక్క గొప్పతనమును గుఱించి విశదీకరించసాగినాడు.

"ఓ రఘురామా! ఈ విశ్వామిత్ర మహర్షి గతకాలంలో రాజుగా రాజ్యమును గొప్పగా పాలించినవాడు. ప్రజాపతియొక్క కుమారుడగు కుశుడు అను రాజునకు మునిమనుమడు. కుశనాభునికి మనుమడు. గాధికి కుమారుడు. ధర్మజ్ఞుడైన ఇతడు కౌశికుడు అని కూడా పేరును పొందినాడు. ఈ విశ్వామిత్ర మహారాజు ఇతః పూర్వము అనేక వేల సంవత్సరములపాటు ఈ భూమిని పరిపాలించినాడు. ఆ కాలంలో ఇతడు ఒకసారి తనసైన్యాన్ని వెంటబెట్టుకొని గ్రామములు పురములు అని లేకుండా అన్ని దేశాలను దర్శిస్తూ చివరకు బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుని ఆశ్రమానికి చేరినాడు.

ఆ వసిష్ఠాశ్రమము అనేక విధములైన వృక్షములతో, మృగములతో, పక్షులతో కూడియున్నదై, దేవ దానవ గంధర్వ కిన్నరులతో దేవర్షులతో బ్రహ్మర్షులతో కూడియున్నదై, జలభక్షకులతో వాయుభక్షకులతో పత్రభక్షకులతో కూడియున్నదై, వాలఖిల్యులతో వైఖానసులతో జపహోమపరులైన మునీశ్వరులతో కూడియున్నదై, జాతివైరములను మరచిన ప్రాణులతో కూడినదై, శాంతికి నిలయమై, పరమపావనమై, బ్రహ్మలోకముతో సమానమౌ పరమపదమువలె విరాజిల్లుచుండెను.

52. విశ్వామిత్రునకు వసిష్ఠుని ఆతిథ్యము

ఓ రఘురామా! వసిష్ఠాశ్రమమును ప్రీతితో చూచిన విశ్వామిత్ర మహారాజు బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుని దర్శించి పరమానందమును పొందినాడు. చేతులు జోడించి భక్తితో ఆ వసిష్ఠునికి నమస్కరించినాడు. అంతట వసిష్ఠుడు ఎంతో ఆదరభావంతో విశ్వామిత్రునికి సంతోషం కలిగే విధంగా అతిథిసత్కారం చేసినాడు. తన ఆశ్రమమునకు వచ్చిన విశ్వామిత్రునికి ఫలములను, కందమూలములను సమర్పించినాడు. వాటిని స్వీకరించిన విశ్వామిత్ర మహారాజు బ్రహ్మర్షిని చూచి క్షేమ సమాచారములను అడిగినాడు. వసిష్ఠుడు తాము కుశలముగా ఉన్నామని తెలిపి "ఓ గాధిజా! నీ పరిపాలన ఆదర్శవంతంగా ఉంటూ కీర్తిసంపదలతో విలసిల్లుచున్నది కదా! ప్రజలు అందఱూ పుత్రపౌత్రాభివృద్ధితో సంపూర్ణంగా సంతోషంగా ఉన్నారు కదా! నీ రాజ్యంలో సేవకులందఱూ సదా నీ ఆజ్ఞను భయభక్తులతో పాటిస్తూ ఉన్నారు కదా! నీ రాజ్యంలో కోశాగారము మిత్రుల సమూహము గొప్పగా విరాజిల్లుచున్నవి కదా! నీ రాజ్యాన్ని ఆక్రమించదలచిన శత్రువులను నీవు అవలీలగా నిర్మూలిస్తున్నావు కదా! నీ రాజ్యంలో సత్యముతోను ధర్మముతోను కూడిన విధులు నిత్యం వర్ధిల్లుతూ ఉన్నాయి కదా!" అని అడిగినాడు.

విశ్వామిత్ర మహారాజు "ఓ బ్రహ్మర్షీ! నా రాజ్యమున అంతయూ కుశలమే" అని బదులిచ్చినాడు. వారిరువురు అలా ఆత్మీయంగా మాట్లాడుకొన్న తరువాత వసిష్ఠుడు "ఓ రాజా! సైన్యముతో కూడియున్న మీకు ఆతిథ్యమును ఇవ్వదలచియున్నాను" అని విన్నవించగా విశ్వామిత్రుడు సంకోచిస్తూ "ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీరు ఫలమూలాదులను, అర్ఘ్యపాద్యములను మాకు సమర్పించి మమ్మ సంతోషపెడుతూ యథాశక్తి అతిథిసేవలను చేసినారు. పూజ్యులైన మీ దివ్యవాక్కులతో మేము అనేక సేవలను పొందినట్లే అయినది. సమస్తమూ మాకు చెందినట్లే అయినది. ఇక నేను సైన్యసమేతంగా తిరిగి వెళ్లెదను" అని పలుకగా వసిష్ఠుడు "ఓ రాజా! మీ రందఱూ నా ఆశ్రమంలో ఉండండి" అని వేడుకొనెను.

వసిష్ఠుడు మరల కోరుటచే విశ్వామిత్రుడు సైన్యసమేతంగా ముని యొక్క ఆతిథ్యమును స్వీకరించుటకు అంగీకరించినాడు. అంతట వసిష్ఠుడు సంతోషంతో కామధేనువును పిలిచి "ఓ శబలా! వీరందఱూ మెచ్చుకొనేవిధంగా నీవు షడ్రసోపేతమైన భోజనమును సిద్ధము చేయుము" అని పలికినాడు. వెంటనే ఆ గోమాత వారందఱి కొఱకు రుచికరమైన భోజన పదార్థములను కావలసినంతగా సృష్టించినది.

53. కామధేనువును తనకిమ్మని విశ్వామిత్రుడు కోరుట – వసిష్ఠుడు నిరాకరించుట

కామధేనువుచే సృష్టింపబడిన పదార్థములను విశ్వామిత్ర మహారాజు, రాజపరివారములోని బ్రాహ్మణులు, మంత్రులు, పురోహితులు, భటులు మొదలైనవారు అందఱూ తృప్తిగా భుజించి ఎంతగానో సంతోషపడినారు. అప్పుడు గొప్ప మహిమతో శోభిల్లే ఆ కామధేనువును విశ్వామిత్రుడు తన స్వంతం చేసికొనడం మేలు అని భావించినాడు. అతడు వసిష్ఠుని చూచి "ఓ మునీశ్వరా! ఈ గోవును నాకు ఇమ్ము. దీనికి బదులుగా నీకు అధికసంఖ్యలో గోవులను అంతులేని బంగారమును ఇచ్చెదను" అని పలికినాడు.

విశ్వామిత్రుడు తాను రాజుననే అహంభావంతో ఆ విధంగా పలుకగా బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుడు "ఓ రాజా! ఈ ధేనువు కామధేనువు. నేను చేసెడి యజ్ఞములకు అవసరమైన కవ్యమును, హవ్యమును ఇచ్చునది ఈ గోవే సుమా. ఈ ఆవు నాకు ప్రాణసమానము. ఇచ్చట ఈ కామధేనువే నాకు సర్వస్వముగా మెలగుచున్నది. అందువలన ఈ ధేనువును నీకు ఎట్లా ఇవ్వగలను? ఈ ధేనువునకు బదులుగా నీవు ఇవ్వదలచిన కోట్లాది గోవులను, సువర్ణము వెండి మొదలైన వాటిని, ధనరాసులను, గజములను, అశ్వములను, రథములను, ఇతర ద్రవ్యములను నేను కోరుకొనుటలేదు. మా కామధేనువునకు సాటియైనది ఈ లోకమున ఏదియునూ లేదు. వేయి మాటలేల? ఈ గోవును ఇవ్వలేను. ఇక మీరు వెళ్లవచ్చు" అని పలుకగా కోపంతో ఉగ్రుడైన విశ్వామిత్రుడు బలవంతముగా తీసికొనవెళ్ల దలచి ఆ ధేనువును పట్టుకొన్నాడు.

54. విశ్వామిత్రుడు కామధేనువును అపహరింపబోవుట – ఆ శబల వసిష్ఠుని అనుమతితో బలములను సృష్టించుట

ఓ రఘురామా! వసిష్ఠుడు కామధేనువును ఇవ్వను అని చెప్పగా విశ్వామిత్రుడు ఆ ధేనువును బలవంతముగా తీసికొని వెళ్లదలచినాడు. "ఈ కామధేనువు ఎంతో శ్రేష్ఠమైనది. ఒక రత్నము వంటిది. రత్నము రాజుయొక్క ధనం అవుతుంది. రత్నమును రాజు హరింపవచ్చును" అని పలుకుచూ ఆ మహారాజు ఆ శబలను పట్టి ఈడ్చినాడు. అవసరమైతే వసిష్ఠునితో యుద్ధం చేయుటకు కూడా సిద్ధమైనాడు. విశ్వామిత్రునిచే ఈడ్వబడిన ఆ కామధేనువు దుఃఖిస్తూ హాహాకారములు

చేయసాగినది. “ఈ విశ్వామిత్ర మహారాజు నేనే శక్తిమంతుడను అని అహంకరించినాడు. ఈ రాజుయొక్క సేవకులు కూడా గర్వముతో భయభక్తులు లేకుండా ప్రవర్తించుచున్నారు. వీరు ఈ విధంగా నన్ను పట్టి ఈడ్చుకొని వెళ్లుచున్ననూ బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుడు చూస్తూ ఊరకున్నాడు. ఈ ఋషివరుడు నా గురించి పట్టించుకొనకుండా నన్ను వదలివేసినాడా ఏమి? నేను ఈ మునీంద్రునికి ఎన్నడునూ కీడు తలపెట్టలేదు. ధర్మపరుడైన ఈ తాపసి నన్ను ఇలా వదలివేసి ఊరకుండుట ధర్మమేనా?” అని అంటూ ఆ కామధేనువు రోదించసాగినది.

బలవంతముగా ఈడ్చుకొనివెళ్లెడి వందలాది విశ్వామిత్రభటుల కారణంగా బాధతో రోదించెడి శబల అనూహ్యమైన తన శక్తితో ఒక్కసారిగా విదిలించినదై వారి బారినుండి తప్పించుకొనినది. వేగంగా ఆశ్రమాన్ని చేరుకొని వసిష్ఠుని చూచి “ఓ మునీంద్రా! నన్ను రక్షింపకుండా వదలివేసినావా? దయతో నన్ను కాపాడు. నన్ను తీసికొని వెళ్లకుండా ఈ రాజభటుల దుశ్చర్యను నివారించు” అని ఆ కామధేనువు వేడుకొనినది.

ఆ దీనాలాపములను ఆలకించిన వసిష్ఠుని యొక్క హృదయం తల్లడిల్లింది. గోమాతను తన చెల్లెలితో సమానంగా భావించిన వసిష్ఠుడు “ఓ శబలా! నిన్ను నేను వదులుకొంటానా? నీవు ఏ దోషమూ చేయలేదు. విశ్వామిత్ర మహారాజు అన్నివిధాలా గొప్ప శక్తిమంతుడు కదా అని తలచుచూ నేను ఊరకుండినాను. నన్ను నమ్ము” అని వసిష్ఠుడు బదులు పలికినాడు.

కామధేనువు మునీంద్రుని చూచి “ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీ బ్రహ్మతేజస్సు ఆ విశ్వామిత్రుని శక్తిని నశింపజేయగలుగుతుంది. ఇది సత్యము. ఇతర బలములకంటే బ్రాహ్మణ తేజస్సే గొప్పది. బ్రహ్మబలము ముందు క్షత్రియబలము ఎంతో స్వల్పమైనదని నేను వినియున్నాను. మీ బ్రహ్మతేజస్సుతో కూడియున్న నన్ను ఆ రాజును శిక్షించుటకు పంపించుము” అని విన్నవించుకొనెను.

వసిష్ఠుడు ఆ గోమాతను చూచి “ఓ శబలా! నీవు ప్రధానమైన బలములను సృష్టింపుము. శత్రుబలములను జయింపుము” అని ఆదేశించినాడు. ఆ గోవు వెంటనే రాజును సమీపించి తన హుంకారముతో పప్లవులు అను వీరులను సృష్టించింది. ఆ పప్లవులు విశ్వామిత్రుని భటులను నశింపజేసినారు. కౌశికుడు అస్త్రధారియై ఆ పప్లవులను అంతం చేసినాడు. వెంటనే కామధేనువు తన శత్రువైన కౌశికుని సైన్యమును నశింపజేయుటకు యవనులను, శకులను, కిరాతులను, మ్లేచ్ఛులను కాల్బలమును సృష్టించినది.

55. శివానుగ్రహమున విశ్వామిత్రుడు దివ్యాస్త్రములను ప్రయోగించుట

ఓ రఘురామా! కామధేనువుచే సృష్టింపబడిన యవనులు మొదలగువారు గాధిజుని చతురంగ బలములను కూల్చివేయగా ఆ గాధిజుని కుమారులు వసిష్ఠుని చంపేందుకు వెళ్లినారు. అప్పుడు ఆ వసిష్ఠుని హుంకారము అగ్నిగా మారి కౌశికుని పుత్రులను దహించివేసింది. పుత్రశోకమును పొందిన కౌశికుడు కోపించినవాడై ప్రతీకారం తీర్చుకొనదలచి తపస్సు చేయడానికి హిమాలయానికి వెళ్లినాడు.

వసిష్ఠునిపై కోపంతో విశ్వామిత్రుడు హిమాలయమున సుస్థిరమైన దీక్షతో తపస్సు చేస్తూ ఉండగా మహాదేవుడైన శివుడు ప్రత్యక్షమైనాడు. ఈశ్వరుడు "ఓ గాధిజా! వరం కోరుకో అనుగ్రహిస్తాను" అని అనగా విశ్వామిత్రుడు ఆ శూలికి మ్రొక్కి "ఓ పరమశివా! దేవతలు, దానవులు, మునులు, గంధర్వులు, యక్షులు తమ సంపదగా కలిగియున్న అస్త్రములను నాకు అనుగ్రహించండి. ఎటువంటి భయమూ లేకుండునట్లు గొప్ప శక్తిని పొందడానికి నాకు ధనుర్వేదాన్ని అనుగ్రహించండి" అని ప్రార్థించినాడు.

విశ్వామిత్రుడు కోరుకొన్నట్లే మహేశ్వరుడు అస్త్రములను అనుగ్రహించినాడు. అస్త్రబలంతో గర్వించిన కౌశికుడు "ఇక నన్ను ఎవడూ జయింపలేడు" అని అహంకరించినాడు. "నా ధాటికి వసిష్ఠుడు మరణిస్తాడు" అని అనుకొంటూ ఆ బ్రహ్మర్షి యొక్క ఆశ్రమానికి చేరినాడు. యుద్ధానికి సిద్ధమై కోపంతో ఉన్న విశ్వామిత్రుడు ఈశ్వరదత్తములైన దివ్యాస్త్రములను ప్రయోగించి వసిష్ఠుని తపోవనమును బూడిద చేయగా, ఆ ఆశ్రమములోని మునులు భయముతో పరుగెత్తినారు. అచ్చటి మృగములు పక్షులు పాఱిపోయినవి. వారందఱికి కలిగిన కష్టమును తొలగించడానికి బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుడు ప్రళయకాలమునందలి అగ్నితో సమానమైన తేజస్సు కలవాడై తన బ్రహ్మదండమును చేతబట్టి విశ్వామిత్రునికి ఎదురుగా నిలబడి "ఓ కౌశికా! నీవు ఖలుడవు. చిరకాలంగా అభివృద్ధి చెందియున్న నా తపోవనమును నీ అస్త్రప్రయోగంతో దహించినావు. దురాచారపరుడవైన నీవు ఎక్కువకాలము ఉండజాలవు" అని అంటూ ఉండగా అజ్ఞానాంధుడైన గాధిజుడు మరలా భయంకరమైన అస్త్రములను వసిష్ఠునిపై ప్రయోగించినాడు.

56. విశ్వామిత్రుని దివ్యాస్త్రములను వసిష్ఠుడు తన బ్రహ్మదండముతో శమింపజేయుట

ఓ రఘురామా! బ్రహ్మర్షి వసిష్ఠుడు తన బ్రహ్మదండంతో విశ్వామిత్రుడు ప్రయోగించిన అస్త్రములను నిర్వీర్యం చేసి అతనిని నిలువరించినాడు. ఆ కౌశికుడు దివ్యాస్త్రబలగర్వంతో క్రమంగా ఆగ్నేయాస్త్రము, వారుణాస్త్రము, రౌద్రాస్త్రము, పాశుపతాస్త్రము, మోహాస్త్రము, వజ్రాస్త్రము, ఐంద్రాస్త్రము, మానవాస్త్రము, గాంధర్వాస్త్రము, జనవిధ్వంసకమైన కాలపాశాస్త్రము మొదలైనవాటిని వసిష్ఠునిపై ప్రయోగించినాడు. వసిష్ఠుని బ్రహ్మదండము ఆ అస్త్రములనన్నిటినీ మ్రింగివేయగా గాధిజుడు చివరి అస్త్రంగా బ్రహ్మాస్త్రమును ప్రయోగించినాడు. ఆ బ్రహ్మాస్త్రమును వసిష్ఠ మహర్షి తనలో లీనం చేసికొన్నవాడై అగ్నిజ్వాలగా మారగా, అన్నిలోకాలు ఆ అగ్నికీలలలో, పొగలో మునిగిపోయినవి.

తాపమునకు గురియైన ఆ ఆశ్రమమునులు వసిష్ఠుని చూచి "ఓ మునీంద్రా! శాంతించండి. అందఱినీ కాపాడండి" అని వేడగా పూజ్యుడైన వసిష్ఠుడు శాంతించినాడు. క్షత్రియతేజస్సు కంటే బ్రహ్మతేజస్సు గొప్పది అని గ్రహించిన విశ్వామిత్ర మహారాజు తాను ఆ బ్రహ్మతేజస్సును పొందగోరినవాడై సతీసమేతంగా దక్షిణదిశకు వెళ్లి తపస్సు చేయదలచినాడు.

57. విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి యగుటకై తపస్సు చేయుట – త్రిశంకుని వృత్తాంతము

ఓ రఘురామా! తపస్సుచేయడానికి సతీసమేతంగా వెళ్లిన విశ్వామిత్రునికి హవిష్యందుడు, మధుష్యందుడు, దృఢనేత్రుడు, మహారథుడు అనే నలుగురు గుణవంతులైన కుమారులు కలిగినారు. కౌశికుడు వేయి సంవత్సరములు తపస్సు చేయగా అతనిని చూచుటకు బ్రహ్మదేవుడు విచ్చేసి "ఓ రాజా! నీవు నీ తపస్సుతో రాజర్షిలోకములను గెలుచుకొన్నావు. నీ తపోదీక్ష ఫలవంతమైనది. నీవు రాజర్షి అను పదమును అందుకొన్నావు" అని అనుగ్రహించి తన లోకమునకు తిరిగివెళ్లినాడు.

విశ్వామిత్రుడు ఎంతమాత్రమూ సంతృప్తి చెందలేదు. "నేను ఎంతోకాలం నుండి తపస్సు చేయుచున్నాను. బ్రహ్మ ఇచ్చిన రాజర్షి పదము నాకు సంతోషమును

కలిగించుటలేదు" అని చింతిస్తూ తాను అనుకొన్న బ్రహ్మర్షి పదము లభించలేదని సిగ్గు పడుతూ, కౌశికుడు మరలా బ్రహ్మదేవుని గుఱించి తపస్సు చేయనారంభించినాడు.

రాజర్షియైన విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి అయ్యేందుకు మరల తపస్సును మొదలుపెట్టిన సమయంలోనే ఇక్ష్వాకువంశవర్ధనుడైన త్రిశంకు మహారాజు దేహంతోనే స్వర్గలోకానికి వెళ్లాలని సంకల్పించినాడు. తనను శరీరంతోనే స్వర్గమునకు పంపవలసినదిగా వసిష్ఠుని వేడినాడు. అలా పంపడం వీలుకాదని అవివేకి వలె మాట్లాడవద్దని వసిష్ఠుడు పలుకగా త్రిశంకుడు తన కోరికను తీర్చమని కోరేందుకు వసిష్ఠునియొక్క వందమంది పుత్రులు ఉన్న ప్రదేశానికి వెళ్లి వారికి నమస్కరించి "ఓ గురుపుత్రులారా! ఈ శరీరంతో నన్ను స్వర్గమునకు పంపవలసినదిగా నేను మీ తండ్రిని కోరినాను. మీతండ్రి అట్లు పంపుటకు వీలుకాదని నివారించినాడు. నాకు మీరే శరణు అని నేను మీ దగ్గఱకు వచ్చినాను. తగిన యజ్ఞమును చేసి మీరు నన్ను బొందితో స్వర్గమునకు పంపండి" అని తన అరుదైన కోరికను తెలిపి వారిని ప్రార్థింపగా ఆ మునిపుత్రులు కోపాన్ని పొందినారు.

58. వసిష్ఠపుత్రులు శపించగా చండాలత్వమును పొందిన త్రిశంకుడు విశ్వామిత్రుని ఆశ్రయించుట

ఓ రఘురామా! త్రిశంకుడు వసిష్ఠపుత్రులను చూచి "శరీరంతో స్వర్గానికి పంపమని కోరగా మీ తండ్రి వసిష్ఠుడు తిరస్కరించినాడు. నా కోరికను మీరు తీర్చండి" అని వేడగా మునిపుత్రులు "ఓ రాజా! మాతండ్రి కాదనిన పనిని మేము చేయుట యుక్తము కాదు. మా తండ్రికి అవమానమును కలిగించే యజ్ఞమును మేము చేయాలని ఎలా అనుకొంటాము? నీవు ఈ దేహంతో స్వర్గానికి వెళ్లడం అసాధ్యము" అని తెలిపినారు. "అట్లైనచో నేను నా కోరిక తీరేందుకు మరొకరిని ఆశ్రయిస్తాను" అని త్రిశంకుడు పలుకగా వినిన ఆ వసిష్ఠపుత్రులు కోపమును పొంది "ఓ మూర్ఖుడా! నీవు చండాలుడవుగా అయ్యెదవు గాక!" అని శపించినారు. ఆ శాపవాక్కు కారణంగా మఱునాటి ఉదయమున త్రిశంకు మహారాజు చండాలరూపాన్ని పొంది నల్లని దేహకాంతిగలవాడై, నల్లని వస్త్రములను ధరించినవాడై, భయంకరమైన రూపం గలవాడై, తేజోవిహీనుడై కనిపించుచుండగా ఆ రాజుయొక్క మంత్రులు, హితులు, విప్రులు భయముతో వణకుచున్నవారై అతనిని వదలి పాఱిపోయినారు.

త్రిశంకుడు దీనవదనుడై చింతిస్తూ "ఇప్పుడు విశ్వామిత్రుడు ఒక్కడే నాకు దిక్కు" అని కౌశికుని చేరి ప్రణామంచేసి "ఓ రాజర్షీ! నిన్ను శరణు వేడుచున్నాను" అని పలుకగా ఆ విశ్వామిత్రుడు దయగలవాడై అతనికి భద్రమును చేకూర్చదలచి "ఓ అయోధ్యాధిపతీ! నీవు ఇట్లు నావద్దకు వచ్చుటకు కారణమేమి? నీ దశను నేను గొప్పగా మారుస్తాను" అని వాగ్దానంచేసి "ఓ రాజా! నీకు ఈ చండాలరూపం ఎలా వచ్చిందో చెప్పు" అని అడిగినాడు. త్రిశంకుడు కౌశికుని చూచి "ఓ రాజర్షీ! నన్ను ఈ శరీరంతో స్వర్గానికి పంపమని నేను మా గురువైన వసిష్ఠుని ప్రార్థించినాను. "నీ కోరికను ఎవరూ తీర్చలేరు. బొందితో స్వర్గం అసాధ్యము" అని ఆ గురువర్యుడు తెలిపినాడు. నేను ఆ వసిష్ఠుని పుత్రులను ఆశ్రయించి నా కోరికను తెలిపినాను. వారు కోపాన్ని పొంది నాపై కరుణ చూపకుండా నన్ను శపించి నాకు ఈ చండాలరూపాన్ని కల్పించినారు. నేను ఎంతోకాలమునుండి ధర్మపరుడనై ఉండి నూరు యజ్ఞములను చేసినాను. దానికి ఫలితము ఇదేనా? ఎటువంటి కష్టపరిస్థితులలోనూ నేను అసత్యమును పలుకుటలేదు. రాజధర్మములను గౌరవిస్తున్నాను. యజ్ఞయాగాదులను చేస్తున్నాను. ఆపదలో ఉన్నవారిని కాపాడుచున్నాను. నా రాజ్యంలోని ప్రజలను సంరక్షిస్తూ ఉన్నాను. గురువరులను సేవిస్తున్నాను. అయినప్పటికినీ దైవము నాకు మేలు కలిగించుటలేదు. ఈ విధంగా ఎప్పుడూ స్వధర్మాన్ని ఆచరించే నేను ఈరోజు శాపానికి గురియైనాను. నన్ను సశరీరంగా స్వర్గమునకు పంపగలవారు మీరే. దైవోపహతుడనైన నన్ను మహిమాన్వితులైన మీరే దయతో చూడాలి. నీ పదమే నాకు శరణు అని తలచి నేను నీ దరి చేరినాను" అని వేడుకొనినాడు.

59. విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠపుత్రులను, మహోదయుని శపించుట

ఓ రఘురామా! సూర్యకులోద్భవుడగు త్రిశంకుడు విశ్వామిత్రుని ఆవిధంగా శరణు వేడగా, ఆ కౌశికుడు త్రిశంకుని ఓదార్చి "నాయనా! నీవు ధార్మికుడవుగా ప్రవర్తించుచుండుటచే నేను నీకు భద్రమును కలుగజేసెదను. దేహంతో నీవు స్వర్గమును చేరుకొనేందుకు గొప్ప ఋత్విక్కులను పిలిచి యజ్ఞాన్ని ప్రారంభిస్తాను. నాకు ఎంత శ్రమ ఐనా సరే నిన్ను ఈ చండాలరూపంతోనే దేవతలు ఉండే స్వర్గానికి పంపిస్తాను. హాయిగా నీవు స్వర్గానికి వెళ్లు. నాకలోకం నీ అరచేతిలో ఉన్నది అని భావించు. ఈ విషయంగా ఇక నీకు శోకమేల?" అని అతని మానసిక సంక్షోభాన్ని తొలగిస్తూ అభయాన్ని ఇచ్చినాడు.

తరువాత తన కుమారులను పిలిచి "నాయనలారా! మీరందఱూ నేను చేయబోవు యజ్ఞమునకు అవసరమైన సంభారములను పూర్తిగా తీసికొనిరండి" అని చెప్పినాడు. తన చెంత చేరిన శిష్యులను చూచి "మీరు యజ్ఞమును నిర్వహించగల ఋత్విక్కులను పండితులను శిష్యసమేతంగా వెంటబెట్టుకొని రండి" అని ఆజ్ఞాపించినాడు. "నేను చేయబోయే ఈ యజ్ఞము నియమహీనమైనదని ఎవరైనా అన్నట్లయితే వారిని గుఱించి నాకు తెలియజేయాలి" అని కూడా కౌశికుడు ఆ శిష్యులను ఆదేశించినాడు.

ఓ రఘురామా! విశ్వామిత్రుడు అట్లు ఆజ్ఞాపించగా ఆ మునిశిష్యులు అన్ని దిక్కులలో ఉన్న ఋత్విజుల వద్దకు వెళ్లి వారిని యజ్ఞవిధుల కొఱకు ఆహ్వానింపగా అందఱూ వచ్చినారు కాని వసిష్ఠుని వందమంది కుమారులు, మహోదయుడు అను ముని రాలేదు. "ఒక రాజు అసాధారణ యజ్ఞం చేయించడము, ఒక చండాలుడు ఆ క్రతువునకు కర్తగా ఉండటము, దేవతలు ఆ యజ్ఞానికి రావడము, యజ్ఞభాగములను భుజించడము ఇవన్నీ తగని పనులు. ఆ క్రతుకర్తలు బుద్ధిలేనివారు" అని వారు మాట్లాడగా ఆ మాటలను శిష్యులు విశ్వామిత్ర గురువునకు చెప్పినారు. కోపంతో కన్నులు ఎఱుపెక్కగా కౌశికుడు "తపోధనుడను, ధీమంతుడను అయిన నేను క్రతుదీక్షను చేపట్టగా వారు దుష్టభావన గలవారై నన్ను దుష్టుడని అంటున్నారు. ఆ వసిష్ఠపుత్రశతాన్ని, ఆ మహోదయుని ఇప్పుడే భస్మం చేస్తాను. వారిని నరకలోకానికి పంపిస్తాను" అంటూ కౌశికుడు వారిని శపించినాడు. శాపమునకు గుఱియై వారు నశించినారు. అంతట గాధిజుడు ఋత్విజులను చూచి "ఓ విప్రోత్తములారా! ఈ త్రిశంకుడు ఇక్ష్వాకు వంశపు రాజు. చాలా గొప్పవాడు. ధర్మాత్ముడు. దీక్షాపరుడు. సశరీరంగా స్వర్గమునకు వెళ్లాలనే కోరికతో నన్ను శరణు వేడినాడు. కాబట్టి ఇతనిని స్వర్గానికి పంపేందుకు తగిన యజ్ఞమును ప్రారంభించండి" అని ఆదేశించినాడు.

60. విశ్వామిత్రుడు త్రిశంకుని స్వర్గమునకు పంపుట

ఓ రఘురామా! ఆవిధంగా విశ్వామిత్రుడు ఆజ్ఞాపించగా ఋత్విజులు అతని వాగ్ధోరణిని చూచి "ఈ కోపిష్టి చెప్పినట్లే మనం చేయాలి. లేదంటే మనకు శాపం ఇస్తాడు" అని మనసులో అనుకొంటూ విధిలేక ఆ యజ్ఞమును ప్రారంభించినారు. హవిర్భాగములను తీసికొనుటకు రావలసినదిగా దేవతలను పిలిచినారు. "ఇటువంటి యజ్ఞం చేయరాదు" అని భావించిన దేవతలు తమ హవిర్భాగములను తీసికొనుటకు

రాలేదు. అందులకు కోపించిన కౌశికుడు “ఓ త్రిశంకుడా! నా తపశ్శక్తితో సశరీరంగా స్వర్గలోకానికి వెళ్లు” అని అనగానే చండాలరూపంతో ఉన్న త్రిశంకుడు దేవలోకానికి చేరుకొన్నాడు. ఇంద్రుడు అతనిని చూచి “ఓ త్రిశంకుడా! నీవు స్వర్గంలో ఉండుటకు అర్హుడవు కాదు. గురువుగారి శాపమునకు గుఱియైన నీవు సశరీరంగా స్వర్గమునకు ఎట్లు రాగోరినావు? మా దేవలోకంనుండి నీవు అధోముఖుడవై నీ భూలోకానికి వెళ్లిపో” అని అన్నాడు. సంక్రందనుడు అలా అనగానే త్రిశంకుడు దివినుండి భువికి తలక్రిందులుగా పడిపోవుచున్నవాడై ఆక్రోశిస్తూ తనను కాపాడవలసినదిగా కౌశికుని వేడుకొన్నాడు.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు “ఓ త్రిశంకుడా! నీవు అక్కడనే ఆగుము” అని ఆ రాజును ఆకాశమునందే నిలిపివేసినాడు. అంతరిక్షములో త్రిశంకుడు ఉన్న చోట ఋషిమండలమును, తారామండలమును సృష్టించినాడు. “నేను క్రొత్తగా ఒక ఇంద్రుని, దేవతామండలమును, ఒక నూతన స్వర్గమును అవలీలగా సృష్టిస్తాను. లేనిచో క్రూరుడైన ఆ ఇంద్రుని లేకుండా చేస్తాను” అని కోపంతో కౌశికుడు పలుకుచుండగా అందఱూ భయపడసాగినారు.

ఓ రఘురామా! కౌశికుని కోపవాక్కులకు భయపడిన సురాసురులు ఋషులు ఆ రాజర్షిని శరణు వేడి “ఓ గాధిజా! గురువుయొక్క శాపమునకు గుఱియైన ఆ త్రిశంకుడు శరీరంతో స్వర్గంలో ఉండేందుకు ఎలా అర్హుడౌతాడు” అని అడుగగా, కౌశికుడు వారిని చూచి “నా పాదములను శరణు జొచ్చిన త్రిశంకుని స్వర్గమునకు పంపెదనని నేను ప్రతిజ్ఞ చేసినాను. ప్రతిజ్ఞ నెఱవేఱకపోయినచో నాకు అపకీర్తి కలుగుతుంది. నేను అసత్యవాదినౌతాను కదా! అందువలన త్రిశంకుడు స్వర్గంలో ఉండేందుకు మీరు సమ్మతించండి” అని పలికినాడు. అంతట ఆ దేవతాదులు త్రిశంకుడు తారాపథంలో తలక్రిందులుగా ఉండుటకు అంగీకరించి విశ్వామిత్రుని ప్రశంసించి తమలోకములకు తిరిగి వెళ్లినారు.

61. శునశ్శేపుని వృత్తాంతము

ఓ రఘురామా! సురాసురులు, ఋషులు వెళ్లిపోయిన తరువాత విశ్వామిత్రుడు మునివరులను చూచి “ఓ మునులారా! దక్షిణదిక్కున తపస్సునకు ఆటంకం కలిగినదని ఆ దిక్కును వదలి పడమటి దిక్కున పుష్కరతీర్థంలో తపస్సు

చేసెదను" అని పలికి నిష్ఠాగరిష్ఠుడై తన తపోదీక్షను మరలా మొదలుపెట్టినాడు. అదే సమయంలో అయోధ్యాధిపతి యగు అంబరీషుడు అశ్వమేధయాగం చేయసాగినాడు. అతని యజ్ఞాశ్వమును ఇంద్రుడు అపహరించగా యజ్ఞమును నిర్వహించు విప్రోత్తముడు అంబరీషుని చూచి "ఓ రాజా! అశ్వము కొఱకు వెతికించండి. అది దొరకనిచో అశ్వమునకు బదులుగా ఒక నరుని తీసికొనిరండి" అని పలికినాడు.

ఋత్విక్కు మాటలను విని అంబరీషుడు ఒక నరుని తెచ్చుటకు అన్ని దేశములు తిరిగి ఋచీకుడు అను సాధువును చేరినాడు. "ఓ ఋచీకుడా! నా యజ్ఞపశువు మాయమై కనిపించనందున బదులుగా నరుని తీసికొనిరమ్మని ఋత్విక్కు తెలిపినాడు. నీవు నీ కుమారులలో ఒకరిని నాకు ఇచ్చి సహాయపడినచో నీకు లక్ష గోవులను ఇచ్చెదను" అని అంబరీషుడు ఆ భార్గవుని వేడినాడు.

ఋచీకుడు తనకు ఇష్టమైన పెద్దకుమారుని ఇవ్వజాలనని అన్నాడు. తల్లి సత్యవతి తనకు ఇష్టమైన చిన్నకుమారుని ఇవ్వజాలనని తెలిపినది. అప్పుడు ఋచీకుని మధ్యమకుమారుడగు శునశ్శేపుడు తన తల్లిదండ్రులకు తాను ఇష్టమైనవాడిని కాను అని భావించి బాధపడి అంబరీషునివెంట వెళ్లుటకు సిద్ధపడి తనను నరపశువుగా తీసికొని వెళ్లమని అడిగినాడు. అంబరీషుడు ఋచీకునికి లక్షగోవులనిచ్చి శునశ్శేపుని రథముపై ఎక్కించుకొని తన అయోధ్యానగరమునకు బయలుదేరి దారిలో మధ్యాహ్న సమయమున పుష్కరసీమలో విశ్రాంతికొఱకు ఆగినాడు. అప్పుడు శునశ్శేపుడు అచ్చట తపస్సుచేయుచుండిన తన మేనమామయగు విశ్వామిత్రుని చూచి తనను రక్షింపవలసినదిగా కోరినాడు.

62. అంబరీషుని యజ్ఞపరిసమాప్తి

ఓ రఘురామా! శునశ్శేపుడు తన మేనమామను చూచి శరణు వేడుచు "ఓ మహర్షీ! నాకు తల్లి లేదు. తండ్రి లేడు. జ్ఞాతులు బంధువులు కూడా లేరు. నేను నీ పాదమును చేరినాను. నాకు సమస్తమూ నీవే. నీకు మేనల్లుడనగు నన్ను కాదనకుండా తండ్రి వలె కాపాడుము. నీ తపశ్శక్తిచే అంబరీష మహారాజు యొక్క యజ్ఞము సఫలమగునట్లు చేయుము. నన్ను దీర్ఘాయుష్మంతునిగా చేయుము. నేను స్వర్గమును పొందునట్లు చేయుము" అని ఆర్తితో వేడుకొనగా తన మేనల్లుని విన్నపాన్ని ఆలకించిన విశ్వామిత్రుడు దయగలవాడై తండ్రి వలె శునశ్శేపుని ఓదార్చినాడు. తన కుమారులను

పిలిచి అతని గురించి చెప్పసాగినాడు. విశ్వామిత్రుడు శునశ్శేపుని విషయమును తన కుమారులకు వివరిస్తూ "ఓ పుత్రులారా! పరలోక సుఖమునుకోరి తండ్రులు తమకు పుత్రులు కలగాలని కోరుకొంటారు. మీరు తండ్రినైన నాకు సంతోషం కలిగించేందుకు నా మాటలు వినండి. దీన పరిస్థితిలో ఉన్న ఈ శునశ్శేపుడు తన ప్రాణములను నిలుప వలసినదిగా నన్ను శరణు కోరినాడు. ఇతని ప్రాణములను కాపాడుట కొఱకు మీలో ఎవరో ఒకరు ఇతనికి బదులుగా యజ్ఞపశువుగా అంబరీష మహారాజువెంట వెళ్ళండి. అప్పుడు ఏ కొఱత లేకుండా యజ్ఞము పూర్ణఫలమును ఇస్తుంది. దేవతలు సంతోషపడగలరు. ఈ బాలుడు ప్రాణములతో బ్రతుకగలడు. నేను ఇతనికిచ్చిన అభయవాక్కు సత్యము కాగలదు" అని పలుకగా మధుష్యందుడు మొదలుగాగల ఆ మునిపుత్రులు బాధపడి "ఓ తండ్రీ! ఇతరుల కుమారుని బ్రతికించుటకొఱకు స్వంత కుమారుని చంపుకొనదలచుటను మేము ఎక్కడనూ వినలేదు. మీరు ఇట్లు అకార్యమును చేయదలచుట న్యాయమేనా?" అని అంటూ తండ్రిమాటను తిరస్కరించినారు. అందులకు కౌశికుడు ఉగ్రుడై "ఓ కుమారులారా! మీరు వశిష్ఠుని పుత్రులవలె ధర్మవిహీనులై పాపములను మూటగట్టుకొని వేయి సంవత్సరములపాటు కష్టపడుదురు గాక!" అని శపించినాడు. తనను ఆశ్రయించిన వానిని రక్షింపదలచినవాడై "ఓ శునశ్శేపుడా! నీకు రెండు గాథాస్తోత్రములను చెప్పెదను. నీవు రాజుతో వెళ్ళి యజ్ఞవాటిక దగ్గఱ రక్తవస్త్రములను ధరించినవాడవై అగ్నిదేవునికి నమస్కరించి ఈ రెండు గాథలను గానంచేయి. నీ కోరిక సిద్ధించగలదు" అని గాథలను ఉపదేశించినాడు.

శునశ్శేపుడు అంబరీషుని చూచి "రాజా! ఇక మనము యజ్ఞవాటికకు బయలుదేరెదము" అని అనగానే రాజు త్వరగా అయోధ్యకు చేరినాడు. సత్యవతియొక్క మధ్యమ కుమారుడగు శునశ్శేపుడు యజ్ఞపశువుగా ఉండుటచే రక్తవర్ణవస్త్రములను ధరించి పాశములచే బంధింపబడినవాడై రెండు గాథలను పఠిస్తూ ఇంద్రుని స్తుతించినాడు. సంతృప్తి చెందిన హరిహయుడు ఋచీకముని యొక్క పుత్రుని మెచ్చుకొని అతనికి చిరాయువును ప్రసాదించినాడు. అమరత్వము కూడా ఇచ్చినాడు. అంబరీషుని యజ్ఞము సఫలీకృతమగునట్లు అనుగ్రహించినాడు. అంతట కౌశికుడు మరల తపస్సు చేయడం ప్రారంభించినాడు.

63. మేనక కారణంగా విశ్వామిత్రునికి తపోభంగము విశ్వామిత్రుడు మహర్షి యగుట

ఓ రఘురామా! శునశ్శేపుని ప్రాణములను కాపాడిన విశ్వామిత్రుడు మరలా తపస్సును కొనసాగించినాడు. వేయి సంవత్సరముల తరువాత బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షమై “ఓ కౌశికుడా! నీవు ఋషివైనావు” అని దీవించి వెళ్లినాడు. సంతృప్తిని పొందని విశ్వామిత్రుడు మరల తీవ్రమైన తపస్సును చేయుచుండగా అప్సరస మేనక పుష్కరతీర్థంలో జలకాలాడుతూ మనోజ్ఞమైన రూపంతో కనిపించింది. ఆమెను చూచి మోహించిన గాధిజుడు “ఓ మేనకా! నా మదనతాపమును తీర్చు” అని వేడగా మేనక అంగీకరించింది. ఒక దశాబ్దంపాటు మేనకతో సుఖంగా కాలక్షేపం చేసిన విశ్వామిత్రుడు తాను చేసిన పొరపాటును తెలిసికొని సిగ్గుపడ్డాడు. ముని శపిస్తాడేమో అని మేనక భయపడింది. తన తపోభంగమును గుర్తించిన విశ్వామిత్రుడు మేనకను వదలివేసి ఉత్తరదిక్కున తన సోదరియైన సత్యవతి నదీరూపమున ప్రవహించుచుండగా ఆ కౌశికీనదీతీరంలో జితేంద్రియనిష్ఠతో ఘోరతపస్సును చేయసాగినాడు. కౌశికుని తపస్సునకు భయపడిన దేవతలు బ్రహ్మను చేరి “ఓ పితామహా! ఆ గాధిజుని తపస్సునకు మెచ్చి అతనికి మహర్షి పదవిని అనుగ్రహించండి” అని వేడుకొన్నారు. అప్పుడు విరించి కౌశికునికి ప్రత్యక్షమై “ఓ గాధిసుతా! నీవు మహర్షి పదమును సాధించినావు” అని పలుకగా కౌశికుడు “ఓ పరమేష్ఠీ! నేను జితేంద్రియుడనుగా అయినాను కదా” అని అడిగినాడు. అందులకు బ్రహ్మ “ఓ మహర్షీ! నీవు జితేంద్రియుడవు అయ్యేందుకు చిత్తశుద్ధితో ప్రయత్నం చేయి” అని తన లోకానికి వెళ్లిపోయినాడు.

సంతృప్తి చెందని కౌశికుడు మరల ఘోరతపస్సును చేయసాగినాడు. చలికాలంలో నీటిమధ్యలో ఉండి, మండుటెండలలో పంచాగ్నుల మధ్య ఉంటూ, వర్షములలో తడుస్తూ వాయుభక్షకుడై వేయిసంవత్సరాలు తపస్సు చేసినాడు. గాధిజుని ఘోరతపస్సును చూచి దేవతలు భయపడినారు. కౌశికుని తపస్సును భంగపరచుటకు ఇంద్రుడు సుందరీమణియగు రంభను పంపదలచినాడు. “కౌశికుడు కోపంతో నన్ను శపిస్తాడేమో? ఆ ముని వద్దకు నన్ను పంపడం న్యాయమేనా” అని రంభ ఇంద్రుని ప్రశ్నించినది.

64. విశ్వామిత్రుడు రంభను శపించుట

ఇంద్రుడు “ఓ రంభా! కౌశికుడు శపించునని అనుమానించవద్దు. నీకు తోడుగా అచ్చట మన్మథుడు కూడా ఉండగలడు. వసంత ఋతువును కల్పించి నేను కోకిలరూపంలో ఉండగలను. నీవు నీ నాట్యంతో కౌశికుని మోహపరవశునిగా చేయుము” అనినాడు. అలాగే అని రంభ కౌశికుని తపోవనమునకు వెళ్లి మనోహరంగా నాట్యం చేయసాగినది. తపోవనంలో అకస్మాత్తుగా వసంతం వచ్చింది. కోకిల కూసింది. మన్మథుడు పూలబాణాలను ప్రయోగించినాడు. అన్నింటినీ విశ్వామిత్రుడు గమనించినాడు. ఇది అంతా దేవమాయ అని సందేహపడినాడు. కోపంతో రంభను చూచి “ఓ వంచకీ! కామక్రోధములను జయించుటకు నిశ్చయించుకొన్న నన్ను మోహానికి గురిచేయాలని వచ్చినావా! నీవు పదివేలయేండ్లపాటు శిలగా పడియుండుము” అని శపించినాడు. “కాలక్రమమున తపోధనుడైన వసిష్ఠుడు నీ శాపాన్ని తొలగించడానికి రాగలడు. అప్పుడు నీవు నీ నిజరూపాన్ని పొంది స్వర్గలోకానికి వెళ్లగలవు” అని శాపానుగ్రహమును తెలిపినాడు. రంభ రాయిగా మారిపోగా, ఇంద్రుడు–మన్మథుడు దేవలోకం చేరినారు. ఆ విధంగా కోపంతో రంభను శపించి తపోబలమును కోల్పోయిన విశ్వామిత్రుడు పశ్చాత్తాపాన్ని పొందినాడు. కోపాన్ని గెలవాలనే పట్టుదల పెరిగింది. “ఏమైనా సరే ఇక బాధపడను. మాటలాడకుండా ఉంటాను. బ్రహ్మర్షి పదమును సాధిస్తాను” అని వేయి సంవత్సరాల పాటు అహోరాత్రాలు తపస్సు చేయదలచినాడు. ఉత్తరదిక్కును వదలి తూర్పుదిక్కునకు వెళ్ళి నిరాహారుడుగా వెయ్యేండ్లపాటు ఘోరమైన తపస్సు చేసినాడు. ఆ తరువాత భోజనం చేసేందుకు సిద్ధమైనాడు. అప్పుడు ఇంద్రుడు ఒక బ్రాహ్మణుని వేషంలో వచ్చి అన్నం పెట్టమని అడుగగా తాను తినబోయే అన్నమును ప్రీతితో అతనికి ఇచ్చివేసినాడు.

65. బ్రహ్మదేవుడు విశ్వామిత్ర మహర్షికి బ్రహ్మర్షిత్వమును ప్రసాదించుట

ఓ రఘురామా! ఇంద్రుడు బ్రాహ్మణుని రూపంలో వచ్చి అన్నమును అడుగగా, విశ్వామిత్రుడు తాను తినదలచిన అన్నమును ఆ విప్రునికి దానముగా ఇచ్చి, మౌనంగా ప్రశాంతంగా ఉండి వేయి సంవత్సరాలపాటు గాలిని కూడా పీల్చకుండా దీక్షాబద్ధుడై ఉండగా, ఆ మహర్షియొక్క తలపై పొగలు వెలువడసాగినవి. ఆ

ధూమరాశిని చూచి మూడులోకాలూ భయముతో కంపించసాగినవి. దేవతల ముఖములయందు కళలు తొలగిపోసాగినవి.

ఇక అంతటా అగ్ని వ్యాపించగలదు అని భయపడిన దేవతలు దీనత్వంతో బ్రహ్మదేవుని చేరి "ఓ పితామహా! తపోదీక్షలో ఉన్న విశ్వామిత్రుడు ఇప్పుడు ఏమి జరిగిననూ కోపమును పొందుటలేదు. శాపమును ఇచ్చుటలేదు. జితేంద్రియుడుగా మెలగుచున్నాడు. బ్రహ్మర్షి పదమును కోరి కఠోరమైన తపోదీక్షను వహించినాడు. పాపపు ఆలోచనలను విడిచిపెట్టినాడు. పావనమనస్కుడై ఉన్నాడు. ఆ మహర్షి తపఃఫలము పెరుగుచున్నందున లోకములన్నీ భయపడుతూ బాధపడుచున్నవి. కాబట్టి నీవు అతడు కోరుచున్న బ్రహ్మర్షి పదవిని అతనికి ఇచ్చి మమ్ము కాపాడుము. ఆ విశ్వామిత్రుని తపోదీక్ష కారణంగా దిక్కులన్నీ తమ కాంతిని కోల్పోయినవి. సముద్రాలు ప్రశాంతతను వదలి ఉగ్రరూపాన్ని పొందుతున్నాయి. పర్వతాలు కూలిపోతున్నాయి. భూకంపాలు ఏర్పడుతున్నాయి. వాయుదేవుడు భయంకరంగా వీస్తున్నాడు. దేవతలందఱూ చింతాక్రాంతులై క్రుంగిపోతున్నారు. కాబట్టి నీవు ఆ కౌశికునికి ఏమి కావలెనో అడిగి దానిని అతనికి ఇచ్చి మమ్ము రక్షింపుము. ఓ పితామహా! లోకములోని ప్రజలు కర్మకాండలను చేయలేకపోతారని, నాస్తికులుగా మారిపోతారని సంశయం కలుగుతూ ఉన్నది. సృష్టిలోని స్థావరజంగమాలు భస్మం కాగలవు. కాబట్టి నీవు కౌశికుని వద్దకు వెళ్లి అతనికోరిక మేరకు అతనికి బ్రహ్మర్షి పదమును అనుగ్రహించి మాకు ఆనందాన్ని కలిగించు" అని విన్నవించుకొన్నారు.

దేవతల ప్రార్థనను విన్న బ్రహ్మ వారిని తోడ్కొని విశ్వామిత్రుని సమీపించి "ఓ మహర్షీ! నీకు బ్రహ్మర్షి పదము సిద్ధించినది. నీకు భాగ్యము, దీర్ఘాయువు కలుగుగాక! నీ తపఃఫలము కీర్తి కల్పాంతము వఱకూ నిలిచియుండుగాక!" అని ఆశీర్వదించినాడు. కౌశికుడు "ఓ పితామహా! నీ కృపతో వేదరాశి, ఓంకారము, వషట్కారము కూడా నన్ను వరించినచో నేను సంతోషపడగలను. బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుడు వచ్చి నన్ను "బ్రహ్మర్షీ!" అని పిలువవలెనని కోరుకొంటూ ఉన్నాను. నా కోరికను మన్నించండి" అని పలుకగా దేవతలు వసిష్ఠునికి కౌశికుని కోరికను విన్నవించినారు. అప్పుడు వసిష్ఠుడు గాధిజుని చూచి "ఓ కౌశికా! నీవు బ్రహ్మర్షివైనావు. ఇందులో ఎటువంటి సందేహమూ లేదు" అని ప్రశంసించినాడు. అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు పూర్తిగా సంతృప్తి చెందినాడు. అంతట బ్రహ్మ దేవతలతో కూడి తన లోకమునకు బయలుదేరినాడు.

ఓ రఘురామా! కఠోరదీక్షతో బ్రహ్మర్షి పదమును సాధించిన ఈ విశ్వామిత్రుడు సిద్ధపురుషుడు, మునిశ్రేష్ఠుడు, విశ్వమున కంతటికీ మిత్రుడు, తపోవిగ్రహుడు, వీర్యవంతుడు, ధర్మపరుడు అని చెప్పి శతానందుడు కౌశికుని హృదయపూర్వకంగా ప్రశంసించినాడు. జనకుని పురోహితుడైన శతానందుడు ఆ విధంగా విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి పదవిని సాధించిన విషయాన్ని రామలక్ష్మణుల సన్నిధిలో తెలుపగా అచ్చటనే ఉన్న జనకమహారాజు ఎంతో ఆసక్తితో ఆ విషయాన్ని వినినాడు.

జనకమహారాజు కౌశికుని చూచి ప్రశంసించి నమస్కరించి "ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీరు మాకు శుభమును కలిగించుటకై సూర్యవంశీయులగు ఈ రాజకుమారులను మీతోపాటు ఈ మిథిలకు తీసికొనివచ్చినారు. మీరు వచ్చుటచే నా యజ్ఞము గుణవంతమైనది. పూజ్యపాదులగు మీ దర్శనంతో నేను శుభములను పొందినాను. ధన్యుడనైనాను. గుణవంతుడనైనాను. పవిత్రుడనైనాను. మీ సచ్చరిత్రను విన్నాను. బ్రహ్మతేజస్సుతో విరాజిల్లే మీ రూపాన్ని చూచినాను. భద్రముల నందినాను. శాంతిని పొందినాను. ఆశ్చర్యకరమైన మీ గాథను ఎంతగా విన్నా తృప్తి కలగడం లేదు. సాయంకాలమైనందున మనము రేపటి ఉదయమున మరల కలిసికొందము" అని విన్నవించి ఆ బ్రహ్మర్షికి భక్తితో ప్రదక్షిణ మాచరించి సెలవు గైకొని సపరివారంగా తన నిలయాన్ని చేరుకొన్నాడు.

విశ్వామిత్రుడు కూడా రామలక్ష్మణులతో కలిసి విడిదికి చేరుకొన్నాడు. మరునాటి ఉదయం జనక మహారాజు కౌశికుని, రాఘవులను పిలిపించి స్వాగతం పలికి సముచితమైన సత్కారములను చేసి గాధిజుని చూచి "ఓ బ్రహ్మర్షీ! మీ ఆజ్ఞను శిరసావహిస్తాను. ఇప్పుడు నేను ఏమి చేయవలెనో ఆజ్ఞాపించండి" అని విన్నవించుకొన్నాడు.

66. శివధనుస్సు వృత్తాంతము

సాధుజనవినుతుడు బ్రహ్మర్షి ఐన విశ్వామిత్రుడు విదేహరాజును చూచి "ఓ మిథిలాధిపా! ఈ ఇద్దఱు సుప్రసిద్ధులైన క్షత్రియులు. దశరథమహారాజు యొక్క కుమారులు. మీ దగ్గఱ ఉన్న అమోఘమైన శివధనుస్సును చూడాలనే కోరికతో ఈ

మిథిలకు వచ్చినారు. మీరు ఆ శివధనుస్సును వీరికి చూపించండి. దానిని చూచిన తరువాత వీరు తిరిగి అయోధ్యకు వెళ్లగలరు" అని పలికినాడు.

జనకమహారాజు ఎంతో సంతోషపడినాడు. కౌశికుని చూచి "ఓ మౌనినాథా! మా నిమివంశంలో శ్రేష్ఠుడైన దేవరాతుడు అనే రాజునకు దేవతలు శివధనుస్సును న్యాసముగా ఇచ్చినారు. ఆనాటినుండి ఆ శివధనుస్సు నిత్యం మా వంశమువారిచే పూజింపబడుతూ ఉన్నది. పూర్వము దక్షయజ్ఞంలో తనకు గౌరవం లభించలేదని తలచిన పరమశివుడు తన ధనుస్సును చేతబట్టి దేవతలను చంపబూనినాడు. భయపడిన దేవతలందఱూ శరణు వేడగా శాంతించిన శివుడు తన ధనుస్సును దేవతలకు ఇచ్చినాడు" అని జనకుడు ధనుస్సు గుఱించి వివరించసాగినాడు.

"ఆవిధంగా శివధనుస్సు మొదట దేవతల వద్దకు చేరినది. ఆ తరువాత మా నిమి వంశంలో పూజ్యుడైన దేవరాతుని వద్దకు చేరినది. ఆ దివ్యధనుస్సు ఇప్పుడు మా ఇంటిలోనే ఉండి మాచేత అర్చింపబడుతూ ఉన్నది. నేను ఒక యజ్ఞము చేయదలచి నాగలి చేతబట్టి భూమిని దున్నుచుండగా నాగటి చాలున ఒక బాలిక కనిపించినది. ఆ బిడ్డ అఖండకళానిధి వలె ప్రకాశిస్తూ ఒక నిధి వలె నాకు లభించినది. సీత అని పేరుపెట్టి ఆ బాలికను నా పుత్రికగా స్వీకరించినాను.

అయోనిజగా భూతలమున జన్మించిన సీతను భూమాత అనుగ్రహంగా భావించినాను. నేను నా కుమార్తెగా పెంచుకొంటూ నాకు కీర్తిప్రతిష్ఠలను తెచ్చిపెట్టగలిగిన వీర్యశుల్క అని ఈ సీత గుఱించి నిశ్చయించుకొనినాను. ఎంతోమంది రాజకుమారులు మా సీతాకుమారిని వివాహమాడేందుకు వచ్చినారు. శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టినవారికి సీతనిచ్చి వివాహం చేస్తానని నేను చెప్పగా వారు శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టేందుకు ప్రయత్నించి విఫలులై నాపై కోపాన్ని ప్రదర్శించినారు. "ఓ మిథిలాధిపతీ! శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టండి అని మాకు అసాధ్యమైన పరీక్ష పెట్టి నీవు మమ్ములను అవమానించినావు" అని ఆ రాజకుమారులు శస్త్రసమేతులై నా మిథిలా నగరాన్ని చుట్టుముట్టినారు. వారు ఒక సంవత్సర కాలం పాటు నాతో యుద్ధము చేసినారు. నా బలములు క్రమంగా క్షీణించుచుండగా నేను తపస్సు చేసి దేవతల అనుగ్రహంతో తిరిగి చతురంగ బలములను పొందినవాడనై మరల యుద్ధం చేయగా ఆ శత్రురాజులు బలహీనులై నలుదిక్కులకు పారిపోయినారు.

ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! శివకార్ముకము ఎంతో పవిత్రమైనది. దివ్యశక్తితో నిండినట్టిది. ఈ విశ్వమున విఖ్యాతి నందినది. ఆ శివధనుస్సును మీకు చూపించెదను.

ఈ రాముడు దానిని ఎక్కుపెట్టినచో సంతోషంతో నా కుమార్తెయగు సీతను గుణవంతుడైన ఈ రఘురామమూర్తికి ఇచ్చి వివాహం చేయగలను" అని జనకమహారాజు పలుకగా కౌశికుడు "ఓ మిథిలాధిపా! ధనుస్సును మా రామునికి చూపించు" అని అన్నాడు. వెంటనే జనకుడు సామంతులను చూచి శివధనుస్సును తీసికొనిరమ్మని సూచించినాడు. గంధమాల్య అలంకృతమై ఉన్న శివధనుస్సును తెచ్చేందుకు మంత్రులు బయలుదేరినారు.

67. శివధనుర్భంగము – జనకుడు దశరథుని తీసికొని వచ్చుటకై మంత్రులను పంపుట

ఎనిమిది చక్రములు గల ఇనుపపెట్టెలో ఉంచబడియున్న శివధనుస్సును ఐదువేలమంది భటులు ఎంతో శ్రమకోర్చి జనకుని వద్దకు తీసికొని వచ్చినారు. "ఈ శివకార్ముకము ప్రతిదినము రాజపూజలను అందుకొంటూ ఉంటుంది" అని మంత్రులు పలుకగా జనకమహారాజు కౌశికునికి మ్రొక్కి రామలక్ష్మణులను చూస్తూ ఆ శరాసనముయొక్క మహిమను వివరించసాగినాడు.

"ఓ బ్రహ్మర్షీ! ఇది సాటిలేని శివధనుస్సు. ఇది మా వంశసంపద. దివ్యధనుస్సుగా భావించి మా పూర్వీకులు దీనికి పూజలు చేసినారు. బలపరాక్రమములుగల ఎంతోమంది రాజులు వచ్చి దీనిని ఎక్కుపెట్టదలచినారు కానీ కదలించుటకు కూడా శక్తిలేనివారై గర్వభంగమును పొంది వెనుదిరిగినారు. దేవతలు, రాక్షసులు, గంధర్వులు, యక్షులు మొదలైనవారు ఈ శివచాపమును ఎత్తలేక పరీక్షలో విజయమును పొందలేకపోయినారు. ఒక సాధారణ మానవుడు ఈ ధనుస్సున నారిని పూరించగలడా? దీనిని ఎక్కుపెట్టగలడా? శరసంధానం చేయగలడా? ఇలా తన బలోద్ధతిని ప్రదర్శించగలడా?" అని జనకమహారాజు తన మనసులోని సందేహములను తెలియబరచినాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఈ శివధనుస్సును పైకెత్తగలిగినవాడు, కదలింపగలిగినవాడు అగు మానవుని ఇంతవఱకు నేను చూడలేదు. అయినప్పటికినీ దీనిని ఈ రాజకుమారులకు చూపించుము" అని జనకమహారాజు విన్నవించినాడు. అప్పుడు ఆ గాధినందనుడు రాముని చూచి "నాయనా! రామా! ఈ శివధనుస్సును చూడుము. నీకు కల్యాణ మగును గాక!" అని వాత్సల్యంతో పలికినాడు. ఆ బ్రహ్మర్షి

వాక్కును వినిన రాముడు ధనుస్సు ఉన్న పెట్టెను చూచినాడు. ఆ పేటికను తెరచినాడు. గొప్ప తేజస్సుతో విరాజిల్లినాడు. శివధనుస్సును స్పృశింప దలచినాడు. గురువరుని చూచి “ఓ మునీంద్రా! నేను ఈ మహేశ్వరచాపాన్ని పైకెత్తుటకు సిద్ధమౌతూ ఉన్నాను. శివధనుస్సును వంచి నారిని సమకూర్చే ప్రయత్నం చేస్తాను” అని రాముడు ఆ ధనుస్సును సమీపించగా చూచిన విశ్వామిత్రుడు జనకమహారాజు “అలాగే” అని తమ అంగీకారమును తెలిపినారు. అంతట రఘురాముడు ఆ శివధనుస్సుయొక్క మధ్యభాగమును పట్టుకొని తేలికగా పైకెత్తినాడు. దశరథరాముడు అవలీలగా శివధనుస్సును పైకెత్తగా రామలీలను చూచిన వేలకొలది నరులు ఆశ్చర్యంతో లేచి నిలబడినారు. బాలకరీంద్రము వలె ప్రకాశించే ఆ శ్రీరాముని సభ్యులందఱూ గొప్పగా మెచ్చుకొనసాగినారు. “ఇనకులోద్భవుడైన ఈ రఘురాముడు ధైర్యంగా శివచాపమును సమీపించినాడు. దివ్యమైన ఆ చాపమును దర్శించినాడు. చేతితో దాని మధ్యభాగాన్ని పట్టుకొన్నాడు. వీరాధివీరుడై ధనుస్సును పైకెత్తినాడు. ఇతడే ఆ ధనుస్సును వంచగలడు. దానికి నారిని సమకూర్చగలడు. ధనుష్టంకారం చేయగలవాడు కూడా ఇతడే” అని సభ్యులు దశరథరాముని మెచ్చుకొనసాగినారు. అప్పుడు అయోధ్యారాముడు అందఱినీ సంభ్రమాశ్చర్యములకు గుఱిచేస్తూ శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టినాడు. ఆ ధనుస్సు యొక్క శక్తిని పరీక్షిస్తూ వింటినారిని పట్టి లాగినాడు. తత్క్షణమే ఆ శివధనుస్సు రెండు ముక్కలుగా విఱిగి నేలపై పడినది.

ధనుస్సు విఱిగినప్పుడు పిడుగుపాటు వంటి శబ్దముతో దశదిశలు నిండినవి. భూకంపములు ఏర్పడినవి. పర్వతాలు బ్రద్దలైనాయి. భయంకరమైన ఆ శబ్దమును వినినప్పటికిని విశ్వానికి మిత్రుడైన విశ్వామిత్ర మహర్షి, జనకమహారాజు, రామలక్ష్మణులు మాత్రము యథాస్థితిలోనే ఉండగా ఇతర రాజులు, సభ్యులు, మిగిలినవారు అందఱూ నేలపై వ్రాలి మూర్ఛపోయినారు. కొన్ని క్షణముల తరువాత రాజులకు, సభ్యులకు మూర్ఛ తొలగిపోయినది. రాముడు శివకార్ముకమును ఎక్కుపెట్ట గలడో లేడో? సీతకు భర్త అవుతాడో లేదో అనే భయం జనకమహారాజుకు తొలగిపోయింది.

శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టిన రఘురాముని పరాక్రమమును చూచి పరమానందమును పొందినవాడై, వాక్యకోవిదుడైన జనకమహారాజు కౌశికుని చూచి వినయంగా నమస్కరించి “ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! ఈ రామునియొక్క గొప్పవీర్యమును శౌర్యమును పరిపూర్ణముగా చూచినాను. ఇతని పరాక్రమము అత్యద్భుతమైనది. దశరథరాముని శౌర్యము ఇంత గొప్పది అని నేను ముందుగా

ఊహించలేకపోయినాను. ఈ రాకుమారుడు శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టినందున ఊహించని ఫలితము నాకు లభించినది. ఈ రాఘవుడు జగన్మోహనంగా ఈ పరీక్షలో విజయాన్ని సాధించినాడు" అని అయోధ్యారాముని ప్రశంసించసాగినాడు.

"ఓ విశ్వామిత్ర మహర్షీ! నా ప్రతిజ్ఞ నెఱవేఱబోతూ ఉంది. ఇప్పుడు నాకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నది. వీర్యశుల్కయైన నా కుమార్తె సీతకు తగిన భర్త ఈ రఘురాముడే. సీతారాముల కల్యాణంతో ఇక మా జనకవంశము సత్కీర్తిని పొందుతుంది అనుటలో ఎటువంటి సందేహమూ లేదు. ఈ రఘురాముని ధర్మపత్నిగా మా సీత పూర్తిగా సంతోషమును పొందగలదు. అయోనిజ, సుగుణాలరాశి, నా ప్రాణ సమానురాలు భూజాత అగు సీతను సూర్యవంశ సంజాతుడు, వీరాధివీరుడు అగు రామునికి ఇచ్చి వివాహం చేస్తాను. మీ అనుమతితో ఈ రాముని తండ్రియైన దశరథమహారాజును ఈ మిథిలానగరానికి తీసికొనివచ్చుటకు నా మంత్రులను ఇప్పుడే పంపగలను" అని జనకమహారాజు కౌశికునికి విన్నవించుకొన్నాడు. కౌశికుడు అంగీకరించినాడు. వెంటనే జనకుడు మంత్రులను చూచి "ఓ అమాత్యులారా! అయోధ్యకు వెళ్ళండి. తన పరాక్రమంతో రాముడు సాధించిన మహత్కార్యమును గుఱించి వివరించండి. స్నేహపూర్వకంగా మాట్లాడండి. మా క్షేమసమాచారమును తెలియజేయండి. శివధనుర్భంగమును గూర్చి విశదీకరించండి. అయోనిజయైన సీత వీర్యశుల్క అని తెలపండి. సీతారాముల కల్యాణయోగమును గుఱించి చెప్పి నా విన్నపాన్ని వివరించి అయోధ్యాధిపతియగు దశరథచక్రవర్తిని మీతో వెంటబెట్టుకొని రండి" అని ఆదేశించినాడు.

68. దశరథుడు సపరివారంగా మిథిలకు బయలుదేరుటకు నిశ్చయించుకొనుట

"ఓ మంత్రులారా! అయోధ్యకు వెళ్ళి శ్రీరాముని తండ్రియైన దశరథమహారాజునకు జరిగిన విషయమును పూర్తిగా వివరించి నా ఆహ్వానమును విన్నవించి ఒప్పించి మిథిలకు తీసికొనిరావలసినది" అని జనకుడు ఆదేశింపగా వెంటనే బయలుదేరిన ఆ అమాత్యులు మూడురోజులపాటు ప్రయాణించి అయోధ్యను చేరుకొన్నారు. ఇంద్రునితో సమానమైన తేజస్సు గలవాడగు వృద్ధ దశరథ చక్రవర్తిని చూచి వినయంగా అంజలి ఘటించారు. విజయీభవ అంటూ శుభవాక్యములను

పలికి "ఓ ఇనకులాగ్రణీ! కోసలాధిపా! మిథిలాధిపతియైన జనకుడు మమ్ము మీవద్దకు పంపినాడు. దయచేసి మా విన్నపాన్ని ఆలకించండి" అని తమ రాక గుఱించి చెప్పసాగినారు.

"ఓ కోసలాధిపా! మా ప్రభువైన జనకమహారాజు మీకు, మీ ఋత్విజులకు, అగ్నులకు, ఉపాధ్యాయులకు, ఆప్తులకు కుశలమే కదా అని అడుగమనినాడు. మీ శ్రేయస్సును సదా కోరుకొనే మా విదేహరాజు మమ్ము మీ చెంతకు పంపినాడు. విశ్వామిత్ర మహర్షి అనుమతితోనే మమ్ము మీ చెంతకు పంపినాడు. తన మాటగా మీతో ఇలా మాట్లాడమనినాడు.

"ఓ కోసలాధిపా! నా కుమార్తె సీత భూజాత. అయోనిజ. మహాగుణవంతురాలు. వీర్యశుల్క. అందువలన శివచాపమును ఎక్కుపెట్టగల మహావీరుడైన రాజకుమారునికి సీతను ఇచ్చి వివాహం చేస్తానని నేను ప్రతిజ్ఞ చేసినాను. ఎంతోమంది రాజులు ఆశగా వచ్చినారే కాని శివధనుస్సును పైకెత్తలేక నాపై కోపగించుకొని వెళ్లిపోయినారు. విశ్వామిత్ర మహర్షి మీ కుమారులైన రామలక్ష్మణులను తనతోపాటు మా మిథిలకు తీసికొని వచ్చినాడు. మీ పెద్దకుమారుడైన రాముడు ఎటువంటి సందేహమూ లేనివాడై అవలీలగా శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టినాడు. తన పరాక్రమంతో నా పుత్రికయైన సీతను గెలుచుకొన్నాడు. మీ రాముడు మా సీతకు వరుడై విరాజిల్లగలడు.

ఓ దశరథ చక్రవర్తీ! రఘురాముడు శివధనుస్సును చూచినాడు. దానిని భక్తితో స్పృశించినాడు. తన మహిమ కారణంగా పట్టుకొని సులభంగా పైకెత్తినాడు. నారితో జతచేసినాడు. అల్లెత్రాటిని పట్టుకొని లాగుటకు ప్రయత్నించినాడు. అప్పుడు ఆ శివధనుస్సు ఘోరమైన శబ్దం చేస్తూ రెండు ముక్కలుగా విఱిగి క్రింద పడింది. సీతారాముల కల్యాణం జరిపించి నేను చేసిన ప్రతిజ్ఞను నెఱవేర్చవలసిన సమయం వచ్చింది. దయతో వచ్చి వధూవరులను దీవించవలసినదిగా మిమ్ము ప్రార్థిస్తూ ఉన్నాను. నా కుమార్తెయైన సీతను రఘురామునికి ఇచ్చి వివాహం జరిపించడం నా భాగ్యం అని నేను భావిస్తూ ఉన్నాను. మీరు మీ ఉపాధ్యాయులతో, భూసురోత్తములతో, బంధుమిత్రులతో కలిసి సపరివారంగా మా మిథిలకు త్వరగా విచ్చేయండి. మిథిలానగర వైభవాన్ని దర్శించండి. ఈ మిథిలలో మీ పుత్రులైన రామలక్ష్మణులను కూడా చూడవచ్చును. మీకు శుభము కలుగుగాక!" అని జనకుని మాటలను దూతలు తమ మాటలద్వారా తెలియజేసినారు. "ఓ దశరథ మహారాజా! మీరు మిథిలకు

వచ్చినచో మీ పుత్రులకు ఉత్తమయోగం కలుగగలదు అని ధర్మాత్ముడైన మా జనకమహారాజు విన్నవించమనినాడు. బ్రహ్మర్షియైన విశ్వామిత్రుని అనుమతిని స్వీకరించి, పురోహితుడైన శతానందుని వాక్కుల ననుసరించి మమ్ము మీ దగ్గఱకు పంపినాడు" అని జనకుని దూతలు మధురమంజులమైన మాటలను పలికినారు. దూతలు ఆ విధంగా మాట్లాడగా సంతోషపడిన పంక్తిరథుడు రాముని వివాహవిషయము కారణంగా మనసు ఉప్పొంగగా మంత్రులను పిలిపించినాడు. ఆ సమయంలో తన దగ్గఱకు వచ్చిన వసిష్ఠుడు, వామదేవుడు మొదలైన పెద్దలను మంత్రులను చూచి వారివద్ద దశరథుడు రామవివాహ విషయమును గుఱించి ఆనందంగా వివరించసాగినాడు. "మహాత్ములారా! నా కుమారుడైన రాముడు లక్ష్మణునితో కలిసి విశ్వామిత్రుని అనుసరించి వెళ్లి ధన్యాత్ముడైనాడు. కౌశికుని సంరక్షణలో ఉన్న రాముని పరాక్రమమును గమనించిన విదేహరాజు జనకుడు తన కుమార్తెయైన సీతను రామునికిచ్చి వివాహం చేయదలచినాడు. ఆ విషయాన్ని ఒక సందేశంగా దూతల ద్వారా తెలియబఱచినాడు. ఆ జనక మహారాజుయొక్క కోరిక ప్రశస్తమైనది అని మీకు కూడా అనిపించినట్లైతే మిథిలకు బయలుదేరేందుకు మీ సమ్మతిని వెంటనే తెలియజేయండి. మన మందరమూ మిథిలకు వెళ్లేందుకు సిద్ధమౌదాము" అని సంతోషంతో పలుకగా వారు కోసలరాజైన దశరథుని ముఖమునందు కనిపించే ఆనందమును గమనించి "ఓ రాజా! మాకు కూడా సమ్మతమే" అని సంతోషంతో పలికినారు.

సంతోషించిన కోసలాధిపుడు "రేపటిరోజున మనము మిథిలకు వెళ్లుటకు సిద్ధంకండి" అని చెప్పి తన మందిరమునకు వెళ్లినాడు. వారంతా సంతోషంగా అచ్చటనే రాత్రి నిద్రించినారు. మిథిలలో ఉన్న తన కుమారులను చూడవలెనను తపనతో దశరథుడు వేకువనే నిద్రలేచినాడు. మిథిలకు వెళ్లాలన్న ఆలోచనతో ఆనందిస్తూ దశరథుడు సుమంత్రుని చూచి ఇలా అన్నాడు.

69. జనక దశరథ సమాగమము

"ఓ మంత్రివర్యా! సుమంత్రా! మన అయోధ్యానగరమునుండి మిథిలకు బయలుదేరునప్పుడు పుష్కలంగా ధనమును, రత్నములను తీసికొని ముందుగా ధనాధ్యక్షులు వెళ్లవలెను. ప్రసిద్ధికెక్కిన రథ గజ తురగ పద దళములు చతురంగ బలములుగా వెళ్లవలెను. వరుసగా వసిష్ఠ మహర్షి, వామదేవుడు, కాత్యాయనుడు,

కాశ్యపుడు, మార్కండేయుడు, జాబాలి అనెడి ద్విజోత్తములు ముందు వెళ్లవలెను. దూతలు త్వరపెడుతూ ఉన్నారు కావున ఆలస్యం లేకుండా త్వరగా బయలుదేరండి" అని దశరథ చక్రవర్తి పలికినాడు. ఆ మాటయే రాజాజ్ఞ కాగా అందఱూ బయలుదేరినారు.

దశరథ చక్రవర్తి వసిష్ఠాది ద్విజోత్తములతో కూడి అయోధ్యనుండి బయలుదేరినాడు. రథగజతురగ పదాది చతురంగ బలములు రక్షణకై రాజు వెంట కదలినవి. అందఱూ నాలుగురోజుల ప్రయాణం తరువాత విదేహదేశమును సమధికోత్సాహంతో చేరుకొన్నారు. ఇనకులేశుడైన దశరథ మహారాజు మిథిలకు వచ్చినాడనే వార్త నందుకొన్న జనకుడు వృద్ధరాజైన దశరథుని సన్నిధికి చేరుకొని అంజలి ఘటించాడు. "ఓ కోసలాధిపా! మీకు స్వాగతము. మీ రాక మాకు ఎంతో ఆనందాన్ని కలిగించింది. పరమపావనులైన మీ కుమారుల వివాహము మాకు పుణ్యప్రదము, భాగ్యప్రదము అని నేను భావిస్తూ ఉన్నాను. దేవతలతో కూడియున్న ఇంద్రుడు వచ్చినట్లుగా భూసురోత్తములతో కూడి ఈ వసిష్ఠమహర్షి మీతో పాటు ఈ మిథిలకు వచ్చినాడు. పూజ్యుడైన ఈ మునీశ్వరుడు మీతోపాటు వచ్చినందువలన మాకు ఎంతో ఆనందంగా ఉన్నది. వీరి రాకతో విఘ్నములన్నీ తొలగిపోయినవి. మా కులము అభ్యున్నతిని పొందినది. రఘువీరుని వివాహబంధము మాకు ఒక దివ్యబంధమును సమకూర్చగలదు. రేపటి ఉదయమున మేము చేయుచున్న యజ్ఞము పరిసమాప్తము కాగలదు. రఘురామునికి తండ్రియైన మీరు మునీంద్రుల సమ్మతితో వివాహమును జరిపించండి" అని విన్నవించుకొన్నాడు. అప్పుడు ప్రసన్నమనస్కుడైన ఆ అయోధ్యాధిపతి మిథిలాధిపతిని చూచి మృదుమధుర వాక్కులతో ఇలా మాట్లాడనారంభించినాడు.

"ఓ జనకమహారాజా! దానం స్వీకరించేవాడు దాతయొక్క వశంలో ఉండి ఆ దాత ఇష్టప్రకారం మెలగుతాడు. మీరు కన్యాదాతలు. నేను స్వీకరించేవాడిని. కాబట్టి నేను మీ మాటయే గొప్పదని భావించి మిమ్ము అనుసరిస్తూ మీకు సంతోషాన్ని కలిగిస్తూ ఉండగలను" అని దశరథుడు ఎంతో విజ్ఞతతో పలికినాడు. దశరథుని సూక్తులను వినిన జనకుడు ఆశ్చర్యాన్ని, సంతోషాన్ని పొందినాడు. అయోధ్య నుండి వచ్చిన మునులు, మిథిలలో ఉండిన మునులు కలిసికొన్నారు. అందఱూ కలిసి అక్కడనే ఆనాటి రాత్రిని సంతోషంగా గడిపినారు. పంక్తిరథుడు అక్కడ తన కుమారులైన రామలక్ష్మణులను చూచి పులకించినాడు. జనకుడు చేసిన సన్మానమును సంతోషంగా స్వీకరించినాడు.

70. వసిష్ఠుడు ఇక్ష్వాకువంశమును వర్ణించుట

జనకమహారాజు యజ్ఞకార్యములను నిర్వహిస్తూ, వివాహశోభతో విరాజిల్లే కుమార్తెలను చూస్తూ సంతోషించినాడు. ధన్యుడనైనాను అని మురిసిపోతూ రాత్రిని గడపినాడు. ఉదయాన్నే నిద్ర లేచి పూర్వసంధ్యాకాల పూజలను పూర్తిచేసి మునివరులను, పురోహితులను పిలిపించినాడు. వచ్చినవారిని చూచి “ఓ పురోహితులారా! నాతమ్ముడైన కుశధ్వజుడు నయవిశారదుడు, సౌమ్యుడు. పావనమైన పుష్పక విమానం వలె ప్రకాశించే సాంకాశ్యము అనే పట్టణమును పరిపాలిస్తూ ఉన్నాడు. ఇక్షుమతీ నదీజలముల కారణంగా సాంకాశ్యనగర ప్రజలు హాయిగా జీవించుచున్నారు. శూరుడైన కుశధ్వజుడు దుర్గసంరక్షణ చేయగల గొప్ప భుజబలము గలవాడు. నా యాగమును సంరక్షించువాడు. సీతారాముల కల్యాణమును చూడదగినవాడు. నా తమ్ముడైన కుశధ్వజుని నేను ఇప్పుడు చూడవలెనని కోరుకొనుచున్నాను. కావున మీరు వెళ్లి కుశధ్వజుని త్వరగా నా దగ్గఱకు తీసికొని రండి” అని జనకుడు నిండుమనస్సుతో పలికినాడు.

దేవేంద్రుని ఆజ్ఞతో అతని తమ్ముడైన ఉపేంద్రుని వద్దకు వెళ్లినట్లు, మునులు జనకమహారాజు ఆజ్ఞతో అతని తమ్ముడైన కుశధ్వజుని వద్దకు వెళ్లినారు. జనకుని ఆకాంక్షను తెలిపినారు. ఆ కుశధ్వజ మహారాజు వెంటనే జనకుని చేరుకొని సంతోషించినాడు. కుశధ్వజుడు ముందుగా పురోహితుడగు శతానందునికి, ఆ తరువాత అన్నయైన జనకమహారాజునకు నమస్కరించి ఉచితాసనంలో కూర్చున్నాడు. రాజులిరువురు పరస్పరం క్షేమవార్తలను గురించి మాట్లాడుకొనినారు. ఆ తరువాత వారు సుదామనుడు అనే మంత్రిసత్తమునితో ఇలా అన్నారు. “ఓ మంత్రిసత్తమా! నీవు కోసలేశుని దగ్గఱకు వెళ్లుము. ఇక్ష్వాకుకులోద్భవుడగు ఆ దశరథమహారాజు మన మిథిలకు వచ్చియున్నాడు. ఆ పంక్తిరథుని పుత్రమిత్రబంధుపురోహిత సహితంగా సగౌరవంగా ఇచ్చటికి తీసికొనిరమ్ము” అని ఆదేశించినారు. ఆ సుదామనుడు ఎంతో సంతోషంతో దశరథచక్రవర్తిని సమీపించి నమస్కరించి “ఓ మహారాజా! మా రాజు జనకుడు మిమ్ము చూడదలచి సపరివారంగా రండి అని ఆహ్వానం పంపినాడు. మీకు స్వాగతము” అని పలుకగా ఆ అయోధ్యాధిపతి ప్రసన్నమనస్కుడై సపరివారంగా మిథిలాధిపతి వద్దకు వచ్చినాడు.

ధీమంతుడు, ప్రశస్తుడు, తేజోవంతుడు అగు కోసలరాజు దశరథుడు ఉపాధ్యాయులతో, బంధువులతో, మంత్రులతో కూడి జనకుని వద్దకు వచ్చి “ఓ

మహాత్మా! మా శ్రేయోభిలాషియైన వసిష్ఠుడు ముందుగా మాట్లాడగలడు. ఈ బ్రహ్మర్షి మా ఇక్ష్వాకువంశమునకు ఆరాధ్యదైవము. సముచితరీతి మాట్లాడగల వక్త. విశ్వామిత్ర మహర్షి అనుమతితో నా వంశవృక్షమును వివరింపగలడు" అని పలికినాడు.

బ్రహ్మర్షి యైన వసిష్ఠుడు దశరథుని వంశవృక్షాన్ని ఇలా వివరించసాగినాడు. "మొట్టమొదట అజుడు, శాశ్వతుడు, స్వయంభువు, అవ్యయుడు, సృష్టికర్త అగు బ్రహ్మదేవుడు విరాజిల్లుచుండగా ఆ బ్రహ్మకు మరీచి జన్మించినాడు. ఆ తరువాత క్రమంగా మరీచికి కాశ్యపుడు, కాశ్యపునికి వివస్వంతుడు, వివస్వంతునికి ప్రజాపతియైన మనువు, మనువునకు అయోధ్యాధిపతియైన ఇక్ష్వాకుడు, ఇక్ష్వాకునికి కుక్షి, కుక్షికి వికుక్షి, వికుక్షికి బాణుడు, బాణునికి అనరణ్యుడు కుమారులుగా జన్మించినారు. అనరణ్యునకు పృథువు, పృథువునకు త్రిశంకుడు, త్రిశంకునికి దుందుమారుడు పుట్టినారు. యువనాశ్వుడు అను మరొక పేరుగల ఆ దుందుమారునికి మాంధాత, మాంధాతకు సుసంధి కలిగినారు. సుసంధికి ధ్రువసంధి, ప్రసన్నజిత్తు అనెడి కుమారులు పుట్టినారు. ధ్రువసంధికి భరతుడు, భరతునికి అసితుడు జన్మించినారు. శూరులు, శశిబిందుపాలకులు అగు హైహయులు, తాలజంఘులు యుద్ధమున అసితుని ఓడించినారు.

అసితుడు అపజయమును పొందినవాడై హిమాద్రికి చేరినాడు. అచ్చట భృగుప్రశ్రవణ గిరియందు తన ఇద్దఱు భార్యలతో కలిసి నివసించసాగినాడు. రాజైన అసితుని చెంత మంత్రులు కూడా ఉండినారు. ఇద్దరు రాణులు గర్భమును ధరించినారు. వారిలో కాళింది అనెడి రాణి అసూయగలదై తన సవతికి గరళముతో కూడిన ఆహారపదార్థమును తినిపించినది. ఆ రాణులిరువురూ అచ్చటనే ఉన్న చ్యవనమహర్షిని భక్తితో పూజించినారు. విషాహారమును భుజించిన రాణి చ్యవనుని చూచి "ఓ మహర్షీ! నాకు గొప్పకుమారుడు కలుగునట్లు దీవించండి" అని వేడుకొనగా ఆ మహర్షి ఆ సాధ్విని చూచి "అమ్మా! నీకు గరళముతో కూడినవాడు, తేజోవంతుడు అగు కుమారుడు జన్మించగలడు" అని ఆశీర్వదించినాడు. అందువలన ఆమెకు గరముతో కూడినవాడు పుత్రుడుగా పుట్టినాడు. ఆ కారణముచే అతనికి సగరుడు అను పేరు రూఢిలోనికి వచ్చినది.

సగరచక్రవర్తికి అసమంజసుడు జన్మించినాడు. ఆ అసమంజసునికి అంశుమంతుడు, అంశుమంతునికి దిలీపుడు, దిలీపునికి భగీరథుడు, భగీరథునికి

కకుత్స్థుడు, కకుత్స్థునికి రఘుమహారాజు, రఘువునకు పురుషాదుడు కల్మాషపాదుడు అగు ప్రవృద్ధుడు, ప్రవృద్ధునికి శంఖణుడు, శంఖణునికి సుదర్శనుడు, సుదర్శనునికి అగ్నివర్ణుడు, అగ్నివర్ణునికి శీఘ్రగుడు క్రమముగా జన్మించినారు. శీఘ్రగునికి మరువు జన్మించినాడు. మరువునకు ప్రశుశ్రుకుడు, ప్రశుశ్రుకునికి అంబరీషుడు, అంబరీషునికి నహుషుడు, నహుషునికి యయాతి, యయాతికి నాభాగుడు, నాభాగునికి అజుడు క్రమంగా పుట్టినారు. ఆ అజునికి ఈ దశరథ మహారాజు జన్మించినాడు. ఈ దశరథుని కుమారులే ఈ రామలక్ష్మణులు.

ఓ మిథిలాధిపతీ! ఈ రామలక్ష్మణుల వంశములోని మొదటి రాజునుండి అందఱూ విశుద్ధచరిత్రులు, పరమధర్మపరులు, భద్రాత్ములు. ఇక్ష్వాకు కులమున జన్మించిన ఈ రఘువీరులు సత్యవాదులు. సాధువులచే నుతింపబడినవారు. ఈ రామలక్ష్మణులు యోగ్యులు. సీత, ఊర్మిళ అనెడి నీ కుమార్తెలను క్రమంగా వివాహమాడుటకు అన్నివిధములా తగినవారు. దశరథ చక్రవర్తి కుమారులైన ఈ ఇరువురు వీరులు శూరులు, బుధులు, నీతిపరులు. కాబట్టి నీ కుమార్తెలను వీరికిచ్చి వివాహం జరిపించండి అని నేను మిమ్ములను కోరుచున్నాను. పరిపూర్ణమనస్కుడవై ఈ రెండు కల్యాణములను జరిపించేందుకు నీ సమ్మతిని తెలియజేయి. ఓ విదేహరాజా! నీకు శుభం కలుగును గాక!" అని బ్రహ్మర్షియైన వసిష్ఠుడు రాజర్షియైన జనకునితో పలికినాడు.

71. జనకుడు తన నిమివంశమును వివరించుట

దాశరథి యైన శ్రీరాముని వంశవృక్షమును గుఱించి వసిష్ఠ మహర్షి ఎంతో ప్రీతితో జనకునికి విశదీకరింపగా, జనకమహారాజు అచ్చట ఉన్న దశరథుడు మొదలైనవారికి తన వంశక్రమమును గుఱించి వివరింపదలచినాడు. "ఓ పెద్దలారా! కన్యాదాన సమయమున కన్యకయొక్క తండ్రి తన కులముయొక్క గొప్పదనమును గుఱించి, సత్కీర్తి గడించిన తన పూర్వీకుల గుఱించి తప్పనిసరిగా తెలియజేయాలి" అని అంటూ మిథిలాధిపతి తన వంశవృక్షమును గుఱించి ఇలా విశదీకరించసాగినాడు.

"ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! మా వంశమునకు మూలపురుషుడు నిమి చక్రవర్తి. తన పుణ్యకర్మలచేత ముల్లోకములలో సత్కీర్తి నందినవాడు, సుగుణవంతుడు,

సత్యధర్మరతుడు, సత్యసంపన్నుడు, ధీమంతుడు అగు ఆ నిమి చక్రవర్తికి మిథి అను కుమారుడు జన్మించినాడు. గొప్ప నగరముగా ప్రసిద్ధి వహించిన ఈ మిథిలానగరము ఆ మిథి చక్రవర్తి చేతనే నిర్మింపబడినది. జనక రాజులలో మొదటివాడుగా ఆ మిథి కీర్తినందినాడు. ఆ మిథి చక్రవర్తికి ఉదావసుడు, ఉదావసునికి నందివర్ధనుడు, నందివర్ధనునికి సుకేతుడు, సుకేతునికి దేవరాతుడు, దేవరాతునికి బృహద్రథుడు క్రమంగా జన్మించినారు.

ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఆ బృహద్రథ మహారాజునకు కుమారుడుగా మహావీరుడు జన్మించినాడు. మహావీరునికి సుధృతి, సుధృతికి దృష్టకేతువు, దృష్టకేతువునకు హర్యశ్వుడు, హర్యశ్వునికి మరువు, మరువునకు ప్రతింధకుడు, ప్రతింధకునికి కీర్తిరథుడు, కీర్తిరథునికి దేవమీఢుడు, దేవమీఢునికి విబుధుడు, విబుధునికి మహీధ్రకుడు, మహీధ్రకునికి కీర్తిరాతుడు క్రమంగా జన్మించినారు.

రాజశ్రేష్ఠుడైన కీర్తిరాతునికి మహారోముడు, మహారోమునికి స్వర్ణరోముడు, స్వర్ణరోమునికి హ్రస్వరోముడు క్రమముగా జన్మించినారు. ఆ హ్రస్వరోమునికి నేను, ఈ కుశధ్వజుడు మేమిరువురము జన్మించినాము. మా తండ్రి వనవాసము చేయుటకు వెళ్లుచూ ఇద్దరు కుమారులలో పెద్దవాడినైన నన్ను యోగ్యునిగా తలచి రాజుగా నిలిపి తమ్ముని యోగక్షేమములను గమనించవలసినదిగా ఆదేశించినాడు. తండ్రిమాట ననుసరించి నేను నా తమ్ముని బాగోగులను గమనించుచుంటిని. కొంతకాలమునకు వృద్ధుడైన నా తండ్రి హ్రస్వరోముడు స్వర్గస్థుడైనాడు.

నేను మిథిలానగరాన్ని పరిపాలిస్తూ ఉండగా సాంకాశ్యపట్టణమునకు రాజైన సుధన్వుడు మిథిలను జయించాలనే కోరికతో మాపై తన పరాక్రమాన్ని ప్రదర్శించినాడు. శివధనుస్సును, సీతాకుమారిని తనకు ఇవ్వవలసినదిగా నన్ను అడిగినాడు. మా సీతను వివాహమాడగోరినాడు. అప్పుడు నేను సుధన్వునితో యుద్ధము చేసినాను. ఆ దుష్టుని వధించినాను. అందఱూ మెచ్చుకొనే విధంగా నా తమ్ముడైన ఈ కుశధ్వజుని ఆ సాంకాశ్య నగరమునకు రాజుగా పట్టాభిషేకం చేసినాను. ఈ కుశధ్వజుడు సాంకాశ్యరాజుగా సంతోషంగా చక్కగా పరిపాలన చేస్తూ గొప్ప వైభవమును, కీర్తిని పొందినాడు.

ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! సాటిలేని మేటి రాజకుమారులని ఈ రామలక్ష్మణులను నేను మెచ్చుకొంటున్నాను. నా ఇద్దరు కుమార్తెలను క్రమంగా ఈ ఇద్దరు రఘువీరులకు ఇచ్చెదను. సీతాకుమారిని ఈ రఘురామునికి ఇచ్చెదను. ఊర్మిళాకుమారిని ఈ

లక్ష్మణునికి ఇచ్చెదను అని చెప్పి కోసలాధిపతిని చూచి “ఓ దశరథమహారాజా! రామలక్ష్మణులచేత గోదానమును, పితృకార్యములను చేయించండి. వివాహవ్రతకార్యములను ప్రారంభించండి. ఈ కల్యాణము వలన మీకు, మాకు ఇరువురుకీ సకలసౌభాగ్యములు కలుగగలవు. భద్రము చేకూరగలదు.

“ఓ దశరథమహారాజా! ఈరోజు ఉన్న నక్షత్రము మఖానక్షత్రము. నేటికి మూడవరోజున శుభప్రదమైన ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్రము ఉంటుంది. కాబట్టి ఆరోజున వివాహములను జరిపించడం శ్రేయస్కరము. వివాహములకు ముందు చేయదగిన దానములను ఇప్పించే ఏర్పాట్లు చేయండి” అని జనకమహారాజు పలికినాడు. అందులకు సంతోషించిన విశ్వామిత్ర మహర్షి వసిష్ఠ మహర్షితో కూడినవాడై జనకుని చూచి “ఓ మిథిలాధిపతీ! మీ విదేహవంశము, దశరథుని ఇక్ష్వాకువంశము రెండునూ పరస్పరము తగినవంశములు. ధర్మము నాచరిస్తూ సత్కీర్తి నంది ఎంతో ప్రసిద్ధి చెందినవి అని ఇరువంశముల గుఱించి వివరింపసాగినాడు.

72. దశరథుడు నాందీశ్రాద్ధాదులను నిర్వహించుట

“ఓ మిథిలాధిపతీ! రూపమునందు గుణమునందు ఈ రాముడు సీతకు తగినవాడు. ఇదే విధంగా సీత కూడా ఈ రామునికి తగినటువంటిది. ఈ లక్ష్మణుడు ఊర్మిళకు తగినవాడు. ఇదే విధంగా ఊర్మిళ కూడా లక్ష్మణునికి తగినటువంటిది. ఈ కల్యాణములు ఇరువంశములనూ వర్ధిల్లజేయగలవు. మఱియొకమాట కూడా చెప్పుచున్నాను వినుము. నీ తమ్ముడైన ఈ కుశధ్వజుని కుమార్తెలగు మాండవి, శ్రుతకీర్తి అను కన్యలను దశరథపుత్రులే అయిన భరతునికి, శత్రుఘ్నునికి ఇచ్చి తగినరీతి వివాహములను జరిపించండి. ఈ దశరథకుమారులు రూపమును యౌవనమును కలవారు. విజ్ఞులు. చాలా గొప్ప శూరులు. దిక్పాలకులతో సమానమైనవారు. దేవతుల్య పరాక్రములు. వీరికి మీ కుమార్తెల నిచ్చి వివాహములు జరిపించుట ఎంతో సమంజసము. ఈ కల్యాణములను జరిపించినట్లైతే మీకు శ్రేయస్సు కలుగుతుంది. కీర్తి, సంపదలు సమకూరుతాయి. ఇక్ష్వాకువంశము పరమపావనమైనది. మీ నిమివంశము దివ్యగుణ విరాజితమైనది. మీ ఇరు వంశముల కల్యాణబంధము అందఱికీ శుభమును కలిగిస్తుంది.

విశ్వామిత్ర మహర్షి అట్లు పలుకగా వినిన జనకమహారాజు వసిష్ఠమహర్షి అనుమతితో ఇట్లనెను. "ఓ బ్రహ్మర్షులారా! మీరు శుభకరంగా మాట్లాడటంతో నా వంశము పవిత్రమైనది. ఈ నాలుగు వివాహములు అన్నివిధాలా తగినట్టివి అని నేను నమ్ముచున్నాను. సీత, ఊర్మిళ, మాండవి, శ్రుతకీర్తి అను వధువులకు క్రమంగా రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు భర్తలుగా అయ్యేట్లుగా అందఱూ 'శుభమ్!' అని పలుకుతూ ఒకేరోజున నాలుగు వివాహములను జరిపించండి. ఓ మునీశ్వరులారా! దయతో మీరు మీ విధులను సంపూర్ణంగా నిర్వహించవలసినదిగా ప్రార్థిస్తూ ఉన్నాను" అని విన్నవించుకొనినాడు.

"ఓ బ్రహ్మర్షులారా! సంతానమును ప్రసాదించగల ప్రజాపతియగు భగుడు దేవతగా ఉన్న నక్షత్రము ఉత్తరఫల్గునీ నక్షత్రము. ఆ నక్షత్రంలో జరిపించే వివాహం అత్యుత్తమమైనదని విజ్ఞులు చెబుతూ ఉంటారు. మీరు అనఘులు. మునీశ్వరులు. కన్యాదానం చేసే భాగ్యాన్ని నాకు కలిగించినారు. నేను మీకు శిష్యుడను. ఈ ఆసనములలో కూర్చొనండి. వివాహసత్కర్మలను యథావిధిగా నిర్వహించండి" అని అంటూ జనకమహారాజు తన ఆశలు ఫలించాలని కోరుకొంటూ గౌరవపురస్సరంగా వారికి నమస్కరించినాడు. "ఓ మునీశ్వరులారా! ఈ వైవాహిక సంబంధముల కారణంగా మిథిలానగరముపై దశరథునికి అధికారము కలదు. అట్లే నాకునూ అయోధ్యానగరముపై అధికారము కలదు. కావున ఇప్పుడు ఉభయదేశములకు ప్రభువులు మీరే" అని జనకుడు ఆ బ్రహ్మర్షులను చూస్తూ పలికినాడు. అప్పుడు దశరథుడు జనకుని జూచి "ఓ మిథిలాధిపా! నీవు, నీ తమ్ముడగు కుశధ్వజుడు ఇరువురునూ గొప్ప గుణవంతులు. విజ్ఞులు. సుమనస్కులు. మీరు మునులను, రాజులను సదా భక్తితో సేవిస్తూ ఉంటారు. అందులకు నాకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నది. నేను నాందీశ్రాద్ధాది కార్యక్రమములను జరిపించవలసియున్నది. కావున మీరు సమ్మతించినచో ఇచ్చటినుండి బయలుదేరెదను" అని పలికెను.

జనకుడు తన సమ్మతిని తెలిపినాడు. కోసలేశుడు మహర్షులతోకలిసి తన విడిదికి చేరుకొని నాందిని, శ్రాద్ధక్రియలను పూర్తిచేసి వేకువనే మేల్కొన్నాడు. వినయవివేకసంపన్నులైన విప్రోత్తములకు గోవులను దానం చేసినాడు. చెంగు చెంగున దూకే లేగదూడలతో కూడియున్నట్టివి, బంగారు తొడుగులతో అలంకరింపబడిన కొమ్ములు గలవి, పాలు సమృద్ధిగా యీయగలిగినవి, ఉత్సాహంగా ఉండెడివి, అందమైనవి అగు నాలుగు లక్షల ఆవులను నూతన వరులుగా ఉన్న తన నలుగురు కుమారుల పేరు చెప్పి సంతోషంగా దానం చేసినాడు.

దశరథమహారాజు ధనమును, గోధనమును విప్రులకు ఇస్తూ పాలు పిండుకొనేందుకు కంచుపాత్రలను కూడా దానంచేసినాడు. ఆ సమయంలో పుత్రులతో కూడియున్న దశరథుడు లోకపాలురతో కూడియున్న బ్రహ్మ వలె ప్రకాశించినాడు. ఏ రోజున కోసలేశుడు గోదానం చేసినాడో అదే రోజున అల్లుడైన భరతుని చూచేందుకు కేకయదేశ రాజకుమారుడు భరతుని మేనమామ అగు యుధాజిత్తు మిథిలకు వచ్చినాడు. నాందిని శ్రాద్ధక్రియలను గొప్పగా నిర్వహించిన దశరథుని చూచి యుధాజిత్తు ఎంతగానో ప్రశంసించాడు.

73. రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నుల వివాహమహోత్సవ ఘట్టము

యుధాజిత్తు దశరథుని చూచి "ఓ మహారాజా! మా కేకయదేశరాజు మీ యోగక్షేమములను గుఱించి అడిగినారు. మీరు కూడా మా యోగక్షేమములనే కోరుకొంటూ ఉంటారు. మీరు క్షేమమే కదా! మా మేనల్లుడైన భరతుని చూడదలచి నేను ముందుగా అయోధ్యకు వెళ్లినాను. భరతునితో మీ రందఱూ ఈ విదేహనగరం చేరినట్లుగా తెలిసికొని నేను కూడా ఇచ్చటికి వచ్చినాను". ఈవిధంగా పలికిన యుధాజిత్తును చూచి దశరథుడు ఎంతగానో సంతోషించినవాడై కుశలప్రశ్నలు వేసి ఆత్మీయునిగా భావిస్తూ గౌరవపురస్సరంగా అతనికి అతిథిసత్కారములను చేసినాడు.

యుధాజిత్తునకు ఆతిథ్యమిచ్చి దశరథుడు తన కుమారులను చూస్తూ, ప్రీతితో వారి మాటలను వింటూ ఆ రాత్రిని గడిపినాడు. వేకువనే మేల్కొని విధ్యుక్త సత్కర్మల నాచరించినాడు. మునివర్యులు ముందుండగా ఆ దశరథమహారాజు సంతోషంగా ఉత్సాహంగా కల్యాణ యజ్ఞవేదిక దగ్గఱకు చేరుకొన్నాడు. పెండ్లికుమారులైన రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు అన్ని ఆభరణాలను ధరించి వివాహ వ్రత దీక్షా కంకణబద్ధహస్తులై జయమును కలిగించే శుభముహూర్తంలో కల్యాణవేదికను చేరుకొనేందుకు సిద్ధమయ్యారు. తనతోకూడి నడుస్తూ తరిస్తూ ఉన్న తమ్ములతో శ్రీ రఘురాముడు వినయగుణాభిరాముడై దీక్షాకంకణధారిగా విరాజిల్లుతూ వశిష్ఠుడు, విశ్వామిత్రుడు మొదలైన మునిముఖ్యులు ముందు నడుస్తూ ఉండగా కల్యాణవేదిక చెంత ఉన్న తండ్రి వద్దకు చేరుకొన్నాడు.

పెండ్లికుమారులుగా అలంకరింపబడిన రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు కల్యాణ వేదిక చెంత ఉన్న తమ తండ్రి దశరథమహారాజును చేరి నమస్కరింపగా

వసిష్ఠమహర్షి జనకుని చేరి "ఓ మిథిలాధిపా! విదేహభూపతీ! కోసలాధిపుడు తన నలుగురు కుమారులతో కూడినవాడై నీ కొఱకు వేచియున్నాడు. నీవు కన్యాదానము చేయు దాతవు. నీ కొఱకు దశరథుడు ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాడు. దానము చేయు దాతకు, ఆ దానమును స్వీకరించే ప్రతిగ్రహీతకు ఇరువురికీ సమస్త లాభాలూ చేకూఱుతాయి. నీవు సంతోషంగా వెంటనే నలుగురు కన్యలను దానం చేయి. ఈ కన్యాదానము వలన నీకు ఎంతో గొప్పకీర్తి కలుగుతుంది" అని కర్తవ్యాన్ని నిర్దేశించినాడు. అప్పుడు జనకమహారాజు ఇలా మాట్లాడసాగినాడు.

"ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! ఇప్పుడు ఇచ్చట మీరు చేయదలచిన పనులకు అడ్డు చెప్పే వాడు ఎవడునూ లేడు. ఇలా చేయండి అని మీకు ఆజ్ఞలను ఇవ్వగలవాడు కూడా ఎవడునూ లేడు. మమ్ములను నడిపించే పెద్దలు మీరే. ఈ ఇల్లు మీదే, ఈ రాజ్యము మీదే అని భావిస్తూ ఎటువంటి సంకోచమూ లేకుండా కల్యాణ విధులను నిర్వహించవలసినదిగా మిమ్ము వేడుకొంటూ ఉన్నాను. నా కుమార్తెలైన సీత, ఊర్మిళ, మాండవి, శ్రుతకీర్తి అనెడి నలుగురు పెండ్లికుమార్తెలుగా అలంకరింపబడినారు. మేలైన ఆభరణములను ధరించి వివాహవ్రత దీక్షాకంకణబద్ధహస్తలై విరాజిల్లువారై, అగ్నిశిఖలతో సమానంగా తేజరిల్లువారై కల్యాణయజ్ఞవేదిక దగ్గఱకు వచ్చియున్నారు. చూడండి" అని అనగా వసిష్ఠుడు వారిని వాత్సల్యభావంతో చూస్తూ సంతోషించినాడు.

మిథిలాధిపతి కోసలాధిపతిని చూచి "ఓ దశరథా! నిర్మలాత్మా! నేను కల్యాణ యజ్ఞవేదిక చెంత సిద్ధముగా ఉండి నీ కొఱకు వేచిచూచుచున్నాను. ఆలస్యం చేయకుండా నిర్విఘ్నంగా కల్యాణములను జరిపించండి" అని విన్నవించినాడు. జనకుని మాటలను విని దశరథుడు అందఱినీ దగ్గఱకు పిలిపించుకొన్నాడు. పెండ్లికుమారులైన రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు దగ్గరకు రాగా జనకుడు వసిష్ఠుని చూచి "విశుద్ధమనస్కుడవగు ఓబ్రహ్మర్షీ! ఇక శ్రీరాముని వివాహమును జరిపించవచ్చును" అని భక్తిప్రపత్తులతో తెలియజేసినాడు.

వసిష్ఠ మహర్షి "ఓ మిథిలాధిపా! అలాగే చేస్తాను" అని అంటూ విశ్వామిత్రుని వైపు చూచి ఆ మహర్షి అనుమతిని తీసికొన్నాడు. పురోహితుడగు శతానందుడు ముందుండగా చలువపందిళ్ల క్రింద కల్యాణయజ్ఞవేదికను సిద్ధం చేసి త్రికరణశుద్ధిగా గంధపుష్పాదులతో ఆ వేదికను అలంకరించినాడు. స్వర్ణపాలికలతో (బంగారు శరావలతో), నవధాన్యముల మొలకలను గలిగి, రంధ్రములు గలిగి ఉన్న కడవలతో,

అంకురములతో విరాజిల్లే మూకుళ్లతో, పొగను నలుదిక్కులా వ్యాపింపజేయుచున్న ధూపపాత్రలతో, శంఖపాత్రలతో, యజ్ఞమున ఉపయోగించెడి స్రుక్కులతో, స్రువములతో, అర్ఘ్యజలములతో నిండిన పాత్రలతో, లాజపాత్రలతో, దివ్యమైన అక్షతలతో, సమసంఖ్యలో ఉన్న దర్భలతో యజ్ఞవేదికయొక్క నాలుగు దిక్కులను బ్రహ్మర్షి వసిష్ఠుడు చక్కగా అలంకరించినాడు.

కల్యాణ యజ్ఞవేదికను పూర్తిగ అలంకరించిన తరువాత బ్రహ్మర్షియగు వసిష్ఠుడు వేదమంత్రములను సుస్వరయుక్తంగా ఆలపిస్తూ, శాస్త్రోక్తప్రకారంగా వివాహవ్రత కార్యక్రమాలను సుస్థిరయోగభావనతో నిర్వహిస్తూ పవిత్ర యజ్ఞవేది యందు అగ్నిని ప్రతిష్ఠించినాడు. కల్యాణ మహోత్సవ సందర్భంగా బ్రాహ్మణోత్తములు మంగళకరమైన సూక్తులను పలుకుచుండగా ఆ వసిష్ఠ మహర్షి వ్రతదీక్షాబద్ధుడై మహాహోమాన్ని ప్రారంభించినాడు. అటువంటి శుభతరుణంలో సర్వాభరణ విభూషిత, ఉర్వీసుత, వీర్యశుల్క, ఉత్తమకన్యామణి, పున్నమి నాటి చంద్రబింబం వంటి మనోహరమైన ముఖంతో విరాజిల్లునట్టిది అగు సీతాకుమారిని ఆమె జనకుడైన జనకమహారాజు అందఱూ మెచ్చుకొంటూ ఉండగా కల్యాణ వేదిక చెంతకు తీసికొని వచ్చి, యజ్ఞవేదికలో ఉన్న అగ్నిసమక్షంలో రఘురామమూర్తికి ఎదురుగా నిలిపినాడు. పెండ్లికుమారుడుగా ఉన్న శ్రీరాముని చూచి "ఓ రామా! ఈ సీత నా కుమార్తె. ఇకపై ఈమె నీ సహధర్మచారిణిగా విరాజిల్లగలదు. ఈ సాధ్వి యొక్క చేతిని నీ చేతితో గ్రహింపుము. ఈమెను నీ ధర్మపత్నిగా స్వీకరించుము. నీడ వలె ఈమె నిన్ను అనుసరించగలదు. నీకు శ్రేయస్సును కలిగించగలదు" అని పలుకుతూ జనకమహారాజు సంతోషంగా తన చేతినుండి నీటిని ధారగా క్రిందికి వదలుతూ కన్యాదానం చేసినాడు.

దేవతలు, మునులు "సాధు సాధు" అని పలుకుచుండగా దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. పుష్పవర్షము కురిసినది. ఆ విధంగా రామునికి సీతాకుమారిని ఇచ్చి జనకమహారాజు లక్ష్మణుని పిలిచి "నాయనా! ఆలస్యం చేయకుండా మంగళకరమైన ఈ ఊర్మిళ చేతిని నీ చేతితో గ్రహింపుము" అని ఆ సౌమిత్రిని దీవించినాడు.

ఆ తరువాత భరతునికి మాండవిని ఇచ్చుట హితకరము అని తలచి "నాయనా! భరతా! ఈ మాండవి చేతిని నీ చేతితో గ్రహింపుము" అని సంతోషంగా

పలికినాడు. పిమ్మట శత్రుఘ్నుని పిలిచి "నాయనా! శత్రుఘ్నా! ఈ శ్రుతకీర్తి చేతిని నీ చేతితో గ్రహింపుము" అని తెలిపినాడు.

పెండ్లికుమారులైన రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు సౌమ్యులు, సచ్చరిత్ర గలవారు. వధూమణులతో కూడియున్న వారిని ఆ జనకమహారాజు శుభకామనలతో దీవించినాడు. వసిష్ఠ మహర్షి వధూవరులను ప్రశంసించి దీవెనలను అందజేస్తూ పాణిగ్రహణము చేయుటకు అనుమతించినాడు. అంతట రాఘవోత్తములైన ఆ నలుగురు తమ ధర్మపత్నుల చేతులను స్పృశించి పాణిగ్రహణ కార్యక్రమమును పూర్తిచేసినారు. వరులు నలుగురూ వధువుల చేతులను పట్టుకొని అగ్నిదేవుని స్మరించి యజ్ఞవేదికకు ప్రదక్షిణపూర్వక నమస్కారములను చేసినారు. మునీశ్వరులకు, రాజశ్రేష్ఠులకు కూడా భక్తితో నమస్కరించినారు. శాస్త్రోక్తరీత్యా వివాహవిధులను శ్రద్ధాసక్తులతో ఉత్తమరీతిలో పూర్తిచేసినారు.

రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నుల పాణిగ్రహణ మహోత్సవములు జరిగిన శుభసమయంలో ఆనందదాయకంగా ఆకాశం నుండి పుష్పవర్షం కురిసింది. మనోహరంగా అంతరిక్షంలో దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. అప్సరసలు మొదలగు దివ్యాంగన లందఱూ సంతోషంగా నాట్యం చేసినారు. గంధర్వులు మనోజ్ఞంగా మంగళకర గీతములను గానం చేసినారు. ఆ నాలుగు కల్యాణములు అద్భుతంగా విరాజిల్లినవి. పెండ్లికుమారులైన ఆ రఘువీరులు నలుగురు యజ్ఞవేదికలో విరాజిల్లే అగ్నిదేవునికి మూడుసార్లు ప్రదక్షిణం చేసినారు. తూర్యనాదాలు మంగళకరంగా శ్రావ్యంగా మ్రోగుతూ ఉండగా, సుస్వర మంత్రములను పఠించే విప్రోత్తములకు నమస్కరించి రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు నలుగురూ క్రమంగా సీత ఊర్మిళ మాండవి శ్రుతకీర్తి అనెడి నలుగురు కన్యకామణులను తమ పత్నులుగా వరించినారు. ఆవిధంగా కల్యాణ మహోత్సవములు పూర్తియైన తరువాత రఘునందనులు నలుగురూ సంతోషంగా సతీసమేతంగా తమ విడిదికి చేరుకొన్నారు. ఋషులు, బంధువులు వెంటరాగా దశరథమహారాజు వధూవరులను అనుసరిస్తూ విడిదికి చేరుకొన్నాడు.

"ఈ రాముడే కదా క్రూరరాక్షసి యగు తాటకను చంపిన ధైర్యమూర్తి. ఈ రాముడే కదా విశ్వామిత్రమునియొక్క యాగమును అవలీలగా రక్షించిన బాలమూర్తి. ఈ రాముడే కదా అహల్యకు శాపవిమోచనమును కలిగించిన పుణ్యమూర్తి. ఈ రాముడే కదా శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టిన జగదేకవీరమూర్తి. ధరణీకుమారి రాజకుమారి అగు

మన సీతాకుమారి యొక్క పాణిని గ్రహించి వివాహమాడిన పరమపురుషమూర్తి ఈ రాముడే కదా!" అని కల్యాణరాముని చూచి తిలకించి పులకించిన మిథిలానగర ప్రజలు శ్రీరాముని మహిమలను గుఱించి తమ మనస్సులలో పరిపరివిధాలుగా భావించి, కీర్తించి శుభపరంపరలను పొందినారు. "ఈ శ్రీరాముని కన్నతల్లి కౌసల్య తన పూర్వజన్మలలో ఎటువంటి తపస్సు చేసినదో కదా! రాముని కుమారునిగా పొందిన దశరథ ప్రభువు ఎటువంటి యజ్ఞం చేసినాడో కదా! రాముని భర్తగా పొందిన మా సీతమ్మ ఎటువంటి వ్రతం చేసినదోకదా! అందఱిచే సేవల నందుకొనే రామునిచేత సేవలనందుకొనే విశ్వామిత్రుడు ఎటువంటి పుణ్యము చేసినాడో కదా! సదా శ్రీరాముని దర్శన భాగ్యాన్ని పొందే అయోధ్యాపురప్రజలు ఎటువంటి నోములను నోచినారో కదా!" అని అనుకొంటూ మిథిలానగరప్రజలు రాముని తిలకించి పులకించిపోతూ ఉన్నారు.

శ్రీ సీతారాముల కల్యాణంలో తలంబ్రాలు వేడుక జరిగే సందర్భంలో, ముత్యాల తలంబ్రాలు క్రమంగా సీతమ్మ దోసిటిలో ఉన్నప్పుడు అరుణకాంతులతో పద్మరాగములవలె, రామయ్య శిరస్సునకు పైభాగాన ఉన్నప్పుడు శ్వేతకాంతులతో మల్లెలవలె, నీలమేఘచ్ఛాయలో ఉన్న శ్రీరాముని శరీరంపై జాలువారుతూ ఉన్నప్పుడు నీలి కాంతులతో ఇంద్రనీలమణులవలె ప్రకాశించినవి. ఆ ముత్యాల తలంబ్రాలు సకల శుభములను కలిగిస్తూ అందఱినీ కాపాడును గాక!

74. దశరథుడు వధూవర సపరివారంగా అయోధ్యకు బయలుదేఱుట, దారిలో పరశురాముడు ఎదురగుట

శ్రీ సీతారాముల కల్యాణ మహోత్సవములు పూర్తికాగా మఱునాటి ఉదయమున విశ్వామిత్ర మహర్షి జనకమహారాజు వద్ద, దశరథమహారాజు వద్ద సెలవు తీసికొని వారికి వీడ్కోలు పలికి తపస్సు చేసికొనుటకు హిమాలయ పర్వతము వద్దకు వెళ్లినాడు. జనకునికి దశరథునికి వీడ్కోలు పలికి కౌశికుడు వెళ్లిపోయిన తరువాత దశరథుడు కూడా జనకునికి వీడ్కోలు పలికి అయోధ్యకు బయలుదేరుటకు సంకల్పించినాడు. దశరథుని, అల్లుండ్రను కుమార్తెలను అయోధ్యకు సాగనంపుతూ జనకుడు వారితోపాటు సంతోషంగా ఎంతో ఘనంగా కన్యాధనాన్ని పంపించినాడు. లక్షలాది గోవులను, మేలైన పట్టువస్త్రములను, కంబళములను, రథ గజ తురగ పదాది సేనలను, దాదులను, దివ్యమైన రూపాన్ని కలిగియుండి, విలువైన ఆభరణములను

ధరించియున్నవారగు దాసీజనములను, బంగారమును, వెండిని, జాతిరత్నములను, పగడాలను, ముత్యాలను కన్యాధనంగా పంపినాడు. ఆ మిథిలా నగరాధిపతి ఆవిధంగా కుమార్తెలను అల్లుండ్రను సాగనంపి, కుమార్తెలు తనకు దూరమౌతూ ఉండడంతో మనసులో దిగులుపడుతూ వెనుదిరిగినవాడై తన అంతఃపురానికి చేరుకొన్నాడు.

పుత్రరత్నాలైన రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులతో కలిసి కోసలాధిపతియైన దశరథమహారాజు మునులతోను, సేనాబలములతోను కూడినవాడై మిథిలానగరమును వీడి అయోధ్య చేరుటకు తన ప్రయాణమును కొనసాగించినాడు. కుమారులతో, మునులతో కలిసి ముందుకు సాగుచున్న కోసలేశుని చుట్టూ ఉన్న వాతావరణంలో అకస్మాత్తుగా భయంకరమైన మార్పులు ఏర్పడినవి. అశుభాన్ని సూచిస్తూ పక్షుల కూతలు అనంతంగా కర్ణకఠోరంగా వినపడసాగినవి. మృగములు భూమిపైన ఉన్నచోటనే ఉండి ప్రదక్షిణం చేయుచున్నట్లు తిరుగసాగినవి. ఆ పరిస్థితిని చూచిన దశరథుడు కీడు కలుగగలదని సందేహిస్తూ, కులగురువైన వసిష్ఠుని పిలిచినాడు. "ఓ వసిష్ఠ మహర్షీ! దయతో నా సందేహమును తీర్చండి. పక్షులు ఈ విధంగా అరుస్తూ నా మనస్సులో కలతను రేపుతున్నవి. మృగాలు ఈ విధంగా ప్రదక్షిణంగా తిరుగుతూ భీతిని కలిగిస్తూ ఉన్నవి. ఈ పక్షుల జంతువుల వింతప్రవర్తనకు కారణం ఏమై ఉంటుందో తెలియజేయండి" అని దశరథుడు దీనంగా అడుగగా శకునశాస్త్ర రహస్యములను ఎఱిగినవాడైన ఆ బ్రహ్మర్షి కోసలేశునికి ధైర్యం చెబుతూ "ఓ దశరథా! ఈ పక్షుల అరపులు రాబోయే దుర్దశ గుఱించి సూచిస్తూ ఉన్నవి. ఐతే ఈ మృగములు ప్రదక్షిణంగా తిరుగుతూ ఉండడ మనేది శుభ శకునము. కాబట్టి భయపడవలసిన పని లేనే లేదు. మనకు జయము శుభము కలుగగలవు" అని అభయవాక్కులను పలికినాడు.

ఆ సమయమున సూర్యుని కప్పివేయుచూ అంతటా చీకటి వ్యాపించినది. దిక్కులు దిగంతములు కళావిహీనములుగా మారిపోయినవి. ధూళి చెలరేగి కన్నులలో పడసాగినది. కోసలేశుడైన దశరథుడు, బ్రహ్మర్షి వసిష్ఠుడు, రఘువీరులైన రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులు నిర్భయులై ఉండగా ఇతరులు మరియు సైన్యము తేజస్సును కోల్పోయి మూర్ఛలో మునిగిపోయిరి.

అకస్మాత్తుగా భయంకరమైన వాతావరణం ఏర్పడగా భీమరూపుడు, జటామండల విరాజితుడు, భృగువంశ సంజాతుడు, క్షత్రియులను వరుసగా

సంహరించినవాడు, ప్రళయ కాలాగ్నితుల్యుడు, కైలాసపర్వతం వలె దుర్ధర్షుడు, త్రిపురాసురులను సంహరించిన శివుని తేజస్సును గలిగి గొప్ప శరమును చేపట్టిన పురుషశ్రేష్ఠుడు అగు జామదగ్న్యుడు గండ్రగొడ్డలిని భుజమున ధరించి, మెఱపుతీగెతో సమానమైన విల్లును ధరించి, భయంకరమైన తేజస్సును గలిగి అందఱికీ భీతిని కలిగిస్తూ అగ్ని వలె జ్వలిస్తూ అచ్చట ప్రత్యక్షమైనాడు. అతనిని చూచిన పెద్దలు వసిష్ఠాది మునులు పరస్పరం ఆ పరశురాముని గుఱించి మెల్లగా ఇలా మాట్లాడసాగినారు.

"జమదగ్ని కుమారుడైన ఈ పరశురాముడు తన తండ్రిని ఒక రాజు వధించినాడని కోపించి ఉగ్రుడై ఈ భూమిపై ఒక్క రాజును కూడా బ్రతకనీయను అని పట్టుబట్టి తన పరాక్రమంతో పూర్వము ఎంతోమంది రాజులను నాశనం చేసినాడు. క్షత్రియ సమూహంపై ఈ భార్గవునికి ఇంకా కోపము తొలగిపోలేదేమో? ఇప్పుడు ఇలా క్రోధమూర్తిగా కనిపిస్తూ ఉన్నాడు" అని ఋషివరులు మెల్లగా మాట్లాడుకొంటూ "ఓ పరశురామా! ఇదుగో అర్ఘ్యమును స్వీకరించండి" అని వేడుకొనగా ఆ భార్గవరాముడు అర్ఘ్యమును తీసికొని మునుల పూజలను స్వీకరించి, కోపము ఉప్పొంగగా భయంకరమైన రూపం గలవాడై ఇనకులసంజాతుడైన దాశరథిని చూచి ఇలా మాట్లాడ నారంభించినాడు.

75. వైష్ణవధనుస్సును ఎక్కుపెట్టుమని పరశురాముడు శ్రీరాముని ప్రేరేపించుట

"ఓ దశరథరామా! శివుని పేరుతో ప్రసిద్ధిని పొందిన వింటిని నీవు అవలీలగా విఱిచినావని నేను వింటిని. విష్ణువు పేర ప్రసిద్ధి చెందిన ఈ ధనుస్సును చూడుము. ఈ విష్ణుచాపమును ఎక్కుపెట్టుము. నీ వీరత్వాన్ని చూపించుము. నన్ను ఎదిరించి నిలబడుము. అద్భుతము అనర్ఘము ఐన శివుని కార్ముకమును త్రుంచిన ఓ రఘురామా! నా తండ్రినుండి నాకు సంక్రమించిన ఈ శరాసనమును తీసికొని నీవు ఎక్కుపెట్టినచో నీ బలపరాక్రమములను నేను గుర్తించెదను. విష్ణువుయొక్క ఈ కోదండమును నీవు ఎక్కుపెట్టినచో నేను నీతో ద్వంద్వయుద్ధము చేయగలను" అని పరశురాముడు రఘురాముని సమీపించుచుండగా భార్గవరాముని క్రోధోక్తులను వినిన దశరథుడు 'తాము ఇక క్షేమముగా ఉండుట కల్ల' అని సందేహిస్తూ చింతిస్తూ "ఓ భార్గవరామా! నీవు పూర్వము సామ మార్గమును వదలివేసి క్షత్రియసమూహములను వధించినావు.

ఆ తరువాత నియమవంతుడవై తపస్సు చేసికొనుచూ ఉంటివి కదా! నా పుత్రులైన రామ లక్ష్మణులు బాలకులు. ఈ ప్రళయకాల భయంకర రూపాన్ని విడిచిపెట్టి శాంతమూర్తివై మమ్మ దయతో చూడుము. “ఇకపై ధర్మమార్గమునే ఆచరిస్తాను. యుద్ధమును చేయను” అని సురపాలకుడైన ఇంద్రుని ముందు ప్రతిజ్ఞ చేసి ఆయుధములను పరిత్యజించినావు కదా! ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇప్పుడు మాకు అభయము నిమ్ము” అని వేడుకొనసాగినాడు.

“ఓ పరశురామా! రాజుల నెందఱినో వధించి ఆ రాజుల రాజ్యములను గ్రహించి వసుంధరను కాశ్యపమహర్షికి సమర్పించినావు. తపస్సు చేయుటకు మహేంద్రగిరికి వెళ్లినావు. నీవు తపస్సు చేయుటచే ఆ పర్వతము ధన్యతను పొందినది. శాంతగుణం కలవాడవై తపస్సు చేసెడి నీవు నా కుమారులైన రామలక్ష్మణులను అంతంచేయుటకు ఇప్పుడు ఇలా ఇచ్చటికి వచ్చినావా? ఒకవేళ నా రాముడు మరణించినట్లైతే ఇక మా బ్రతుకు కూడా ఒక బ్రతుకు ఔతుందా? అమంగళము ప్రతిహతమగునుగాక!” అని అంటూ కోసలేశుడు విలపిస్తూ ఉండగా ఆ జామదగ్న్యుడు దశరథుని మాటలను లెక్కపెట్టకుండా విద్వేషంతో కూడినవాడై రఘురాముని చూస్తూ ఇలా అన్నాడు.

“ఓ రఘురామా! శివచాపము, విష్ణుచాపము అనెడి రెండు ధనుస్సులు ఈ విశ్వమున ప్రసిద్ధిచెందినటువంటివి, ప్రముఖమైనవి, దృఢమైనవి, గొప్ప కీర్తిని గడించినట్టివి, వజ్రముతో సమానమైనవి. పూర్వము విశ్వకర్మచే సృజింపబడినట్టివి. వాటిలో ఒకదానిని పరమశివుడు తీసికొనగా రెండవదానిని విష్ణు భగవానుడు స్వీకరించినాడు. మహాదేవుడు ఆ ధనుస్సును చేపట్టి త్రిపురాసురులను కూల్చినాడు. నీవు ఆ శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టుచూ వింతగా విఱిచివేసినావు. ఇదియే విష్ణుచాపము. దీనిని తీసికొనుము. ఇది శివచాపముతో సమానమైన బలమును గలిగియున్నట్టిది. హరిహరుల చాపముల బలాబలములను తెలిసికొనదలచిన దేవతలు పూర్వము బ్రహ్మదేవుని సమీపించినారు. దేవతల మనసులోని భావమును తెలిసికొన్న విరించి హరిహరులకు విరోధమును కల్పించినాడు. అప్పుడు వృషధ్వజుడైన శివుడు, గరుడధ్వజుడైన విష్ణువు ఒకరినొకరు జయించవలెనను కోరికతో యుద్ధమును ప్రారంభించినారు. ఆ యుద్ధంలో విష్ణుభగవానుని హుంకారమునకు శివధనుస్సు తన తేజస్సును కోల్పోయినది. శివధనుస్సు ఆ విధంగా జడముగా మారగా శివుడు జడీభూతుడైనాడు. అప్పుడు దేవతలు, ఋషులు, హరిహరులను శాంతింపజేసినారు. రెండు చాపములలో విష్ణుచాపమే మహత్తరమైనదని దేవతలు విష్ణువును

మెచ్చుకొంటూ కొనియాడుచుండగా ముక్కంటి కోపమును పొంది తన ధనుస్సును బాణములను విదేహరాజులలో ఒకడైన దేవరాతుడు అను రాజునకు ఇచ్చినాడు. ఆ నాటినుండి మిథిలానగర ప్రభువులగు జనకులు ఆ శివధనుస్సును పూజించుచున్నారు.

ఓ రఘురామా! ఈ విష్ణుచాపము శత్రువులను అవలీలగా జయించగలిగిన గొప్ప ఆయుధము. విష్ణుభగవానుడు దీనిని భృగువంశమునకు చెందిన ఋచీకునికి ఇచ్చినాడు. అమోఘమైన ఈ విష్ణుచాపమును ఋచీకుడు తన కుమారుడగు జమదగ్నికి ఇచ్చినాడు. నా తండ్రియగు జమదగ్ని నన్ను యోగ్యునిగా భావించి దీనిని నాకు ఇచ్చినాడు. ఆయుధములను పరిత్యజించి ఉన్న నా తండ్రిని పామరబుద్ధి కలవాడైన కార్తవీర్యార్జునుడు వధించి పాపాత్ముడైనాడు. ఒక క్షత్రియుడు నిరాయుధుడైన నా తండ్రిని సంహరించినాడన్న కోపంతో, కసితో నేను రాజుల సమూహములను వధించినాను. అప్పుడు గెలుచుకొన్న భూమిని భూసురోత్తముడైన కాశ్యపునికి దానముగా ఇచ్చినాను. నేను ఒక గొప్ప యజ్ఞమును చేసి, భూదానములను చేసి, భూరి దక్షిణలను సమర్పించినాను. ఆ తరువాత మహేంద్రగిరికి వెళ్లి తపస్సును చేసినాను. నీవు నీ శౌర్యముచే శివధనుస్సును విఱిచినావని విని నీ గొప్పదనమును చూడదలచి ఇచ్చటకు వచ్చినాను. ఇదిగో. ఇదియే వైష్ణవచాపము. ఇది వంశపరంపరగా నాకు సంక్రమించిన ధనుస్సు. క్షత్రియధర్మమును అనుసరించి ఈ విష్ణుచాపమును చేపట్టుము. ఇది అన్ని చాపములలో ఉత్తమమైన చాపము. ఈ వింటియొక్క నారిని సవరించుము. శరసంధానం చేయుము. నీవు అలా చేయగలిగితే నేను నీతో ద్వంద్వయుద్ధం చేయుటకు సిద్ధమయ్యెదను" అని భార్గవరాముడు దశరథరామునితో పలికినాడు.

76. శ్రీరాముడు వైష్ణవధనుస్సును ఎక్కుపెట్టుట, రామబాణప్రయోగంతో పరశురాముని పుణ్యలోకములు నశించుట

జమదగ్ని కుమారుడైన పరశురాముడు ఆ విధంగా మాట్లాడగా, పూర్తిగా వినిన దశరథరాముడు తన తండ్రి తన పక్కనే ఉన్న విషయాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకొని పరిమితంగా మాట్లాడటం భావ్యమని అనుకొంటూ, జామదగ్న్యునితో ఇలా మాట్లాడసాగినాడు. "ఓ భార్గవరామా! నీవు నీ తండ్రియైన జమదగ్ని మహర్షిని తలచుకొంటూ, తండ్రిని ఒక రాజు వధించినందువలన, క్షత్రియశత్రుశేషం

ఉండరాదని భావించి కోపంతో నాలుగు దిక్కులలో ఉన్న రాజులను సంహరించి పితృఋణమును తీర్చుకొన్నావు. అందులకు నిన్ను నేను అభినందిస్తూ ఉన్నాను.

ఓ భార్గవరామా! ఈ విష్ణుచాపమును నేను ఎక్కుపెట్టలేనని భావిస్తూ నీవు నన్ను శక్తిహీనునిగా మాట్లాడటం తగదు. నా కీర్తిప్రతిష్ఠలను నీవు గ్రహింపలేకున్నావు. ఇదిగో నా తేజస్సును, నా పరాక్రమమును చూడుము. ఈ విష్ణుచాపమును ఇప్పుడే ఎక్కుపెట్టెదను" అని అంటూ కోపంతో దశరథరాముడు భార్గవరాముని చేతిలో ఉన్న దివ్యమైన విష్ణుచాపమును, బాణమును స్వీకరించి అవలీలగా శరసంధానం చేసినాడు. బాణమును పరశురాముని వైపు గురిపెట్టినవాడైనప్పటికినీ ఆ భార్గవరాముడు తన గురువైన విశ్వామిత్రునికి ఆత్మీయుడనియు, బ్రాహ్మణుడనియు తలచి అతనిని కాపాడదలచినాడు.

"ఓ పరశురామా! నీవు బ్రాహ్మణోత్తముడవని, పూజ్యుడవని, నా గురువైన విశ్వామిత్రునికి బంధువు అని భావిస్తూ ఈ శరమును నీపై ప్రయోగింపజాలకున్నాను. దీనిని నీ పాదములపై ప్రయోగింపమందువా? లేక నీవు తపస్సు చేసి సమకూర్చుకొన్న పుణ్యలోకములపై ప్రయోగించమందువా? ఈ రెంటిలో దేనిపై ప్రయోగించమందువో నీవే తెలుపుము. విష్ణుతేజస్సుతో కూడిన ఈ బాణము దివ్యమైనది. శత్రువులను అవలీలగా కూల్చగలిగినట్టిది. అలఘుబలముతో కూడినది. అమోఘమైనది. శ్రేష్ఠమైనది. ఈ బాణప్రయోగము ఎన్నడునూ నిష్ఫలము కాకూడదు" అని దశరథరాముడు పలుకుచుండగా ధనుర్ధారియగు రఘురాముని దర్శించుటకు బ్రహ్మ మొదలైన దేవతలు, రాక్షసులు, కిన్నరులు, సిద్ధులు చారణులు మొదలైనవారు అచ్చటకు చేరుకొనిరి.

విష్ణుచాపమును ధరించిన రఘురాముడు నూతనమైన తేజస్సుతో విరాజిల్లుచుండగా లోకమంతా నిశ్చేతనంగా మారింది. భార్గవరాముని తేజస్సు కృశించింది. ఆ సమయంలో కీర్తి క్షీణింపగా పరశురాముడు జడీభూతుడైనాడు. అప్పుడు ఆ జామదగ్న్యుడు దశరథరాముని చూచి మెల్లగా ఇలా అన్నాడు. "ఓ రఘురామా! నేను పూర్వము క్షత్రియులకు శత్రువుగా ఉండి ఈ ధరిత్రిని గెలిచినాను. పూజ్యుడైన కాశ్యపుని సేవించి ఈ వసుంధరను ఆ మహాత్మునికి సమర్పించినాను. వారి ఆజ్ఞ ననుసరించి నేను రాత్రివేళ ఈ ధాత్రిపై నివసింపరాదు. అందువలన మహేంద్రగిరిలో వసించుటకు వెళ్లగోరుచున్నాను."

"ఓ రఘురామా! నేను మహేంద్రగిరికి వెళ్లదలచినందున నీవు నా పాదగతిని ఖండింపవద్దు. తపస్సు చేసి సమకూర్చుకొన్న నా పుణ్యలోకములను నీ బాణప్రయోగంతో వెంటనే కూల్చివేయుటకు సంకల్పించుము. రామబాణము సర్వదా అమోఘముగా విరాజిల్లగలదు. నీవు అందఱికీ శుభమును కలిగించువాడివి. నీవే మధుసూదనుడవు అని నేను ఎఱుగుదును. విష్ణుచాపమును అవలీలగా ఎక్కుపెట్టగలిగిన నీవు విష్ణుమూర్తివిగా ప్రకాశించుచున్నావు. నీకు శుభము కలుగుగాక! నీ మహిమను సందర్శించుటకై దేవతలు మొదలైనవారు కూడా వచ్చియున్నారు" అని పరశురాముడు దశరథరాముని స్తుతించ సాగినాడు.

"ఓ రఘురామా! నీవు ఈ భూమిపై అప్రతిముడవు. అప్రతిద్వంద్వుడవు. వీరవరుడవని దేవతలు నిన్ను దర్శించుకొని సన్నుతించుచున్నారు. అంతటి మహిమాన్వితుడవైన నీతో యుద్ధమున నేను అపజయమును పొందిననూ అది కీర్తికరమై, జయమును పొందిన సంతృప్తిని కలిగిస్తుంది. ఓ దాశరథీ! నీవు కరుణాపయోనిధివి. కకుత్స్థవంశాగ్రణివి. ధరణీనాథులలో అగ్రగణ్యుడవు. సుగుణాభిరాముడవు. త్రైలోక్యనాథుడవు. నీ చేతిలో ఓడిపోయినప్పటికినీ నేను సిగ్గుపడను. తపస్సు చేసి నేను సమకూర్చుకొన్న పుణ్యలోకములను కూల్చుటకు నీవు సంధించిన శరమును ప్రయోగింపుము. నేను ఇప్పుడే మహేంద్రగిరికి బయలుదేరెదను" అని భార్గవరాముడు పలుకగా రఘురాముడు బాణప్రయోగం చేసినాడు. పరశురాముని పుణ్యలోకములు కుప్పగా కూలిపోగా తక్షణమే ఆ విప్రోత్తముడు తన పాదగతికి ఎటువంటి కష్టమూ కలుగలేదని సంతోషపడుతూ మహేంద్రగిరిని చేరుటకు వెళ్లినాడు. వెంటనే చీకట్లు తొలగిపోగా దిక్కులు ఉపదిక్కులు వెలుగులతో నిండినవి. ఆ శుభతరుణాన విష్ణుచాపధారియైన శ్రీరాముని స్తుతిస్తూ దేవతలు మునులు మొదలైనవారందఱూ భక్తితో నమస్కరించినారు.

౭౭. దశరథుడు నూతన వధూవరులతో పరివారంతో అయోధ్య చేరుట, శ్రీ సీతారాముల ప్రేమాతిశయ వర్ణన

"రఘురాముని చూచి పరశురాముడు ధన్యత్వమును పొందినాడు. దశరథరాముడు గొప్ప తేజస్సు కలవాడు, శూరవరుడు అని భావించిన భార్గవరాముడు భక్తిభావంతో అతనికి ప్రదక్షిణపూర్వక నమస్కారం చేసి మహేంద్రగిరివైపు వెళ్లినాడు" అని అచ్చట ఉన్నవారందఱూ భయమును వీడి శ్రీరాముని మహిమను మనసారా కొనియాడుతూ సంతోషపడినారు. గంద్రగొడ్డలిని

చేతబట్టిన భార్గవరాముడు ఆ విధంగా వెళ్ళిపోగా రఘురాముడు తన చేతిలో ఉన్న విష్ణుచాపమును బాణముతోపాటుగా వరుణదేవునికి అందజేసినాడు. ప్రశాంతచిత్తుడై గురువైన వసిష్ఠుని, ఋషులబృందమును చూచినాడు. ఏమి జరుగుతుందో అని భయపడుతూ ఉండిన తన తండ్రి దశరథుని చూచి అతనిని ఓదారుస్తూ ఇలా మాట్లాడసాగినాడు.

"తండ్రీ! పరశురాముడు మహేంద్రగిరి దిశగా వెళ్ళిపోయినాడు. కావున భయపడవద్దు. ఆపద కాగలదేమో అనే సందేహమును వదలిపెట్టండి. సంతోషంగా నావైపు చూడండి. చతురంగ బలములతో మన అయోధ్య దిశగా కదలండి" అని శ్రీరాముడు పలుకగా ఆ దశరథ మహారాజు రాముని ప్రేమతో కౌగలించుకొని వాత్సల్యంతో అతని శిరస్సును మూర్కొనినాడు. "భార్గవరాముడు వెళ్ళిపోయినాడు" అన్న మాటను విన్న కోసలేశుడు తనకు తన రామునికి పునర్జన్మ లభించినట్లుగా సంతోషపడ్డాడు. శరీరం పులకరింపగా ఆ పంక్తిరథుడు "ఇప్పుడు నాకు సంతోషంగా ఉన్నది. ఈరోజు సుదినము" అని అనుకొంటూ సైన్యముతోను, పరివారంతోను అయోధ్య చేరుటకు మరల తన ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించినాడు.

మిథిలనుండి బయలుదేరిన దశరథుడు సపరివారంగా అయోధ్యను సమీపించినాడు. ధ్వజములకు కట్టబడిన పతాకములతో, శ్రావ్యంగా వినిపించే మంగళ తూర్యనాదములతో, నీటితో తడుపబడి రమణీయంగా ఉన్న రాజమార్గములతో, అనేక వర్ణములను సుగంధమును గలిగిన పుష్పములచే అలంకరింపబడిన ప్రదేశములతో, ధన్యజీవితములను పొంది శుభకరమైన వాక్యములతో స్వాగతమును పలికెడి పౌరులతో విరాజిల్లుచున్న తన అయోధ్యానగరమును దశరథమహారాజు సపరివారముగా సంతోషంగా చేరుకొనినాడు.

దశరథమహారాజు సంతోషంగా నగరానికి వస్తూ ఉన్నాడని తెలిసికొన్న పౌరులు, బ్రాహ్మణులు, హితులు రాజుగారు కొంత దూరంలో ఉండగానే ఎదురుగా వెళ్ళి "మహారాజా! స్వాగతం దయచేయండి" అని పలుకుతూ ఉండగా పంక్తిరథుడు కుమారులతోనూ కోడళ్లతోనూ రాజగృహంలో ప్రవేశించినాడు. హిమవత్పర్వతంవలె విరాజిల్లుతున్న రాజగృహంలో కొడుకులతో కోడళ్లతో పరమానందంతో ఉన్నవాడై పండితుల పూజలను స్వీకరిస్తూ దశరథ మహారాజు గొప్ప వైభవంతో మహిమాన్వితుడై ప్రకాశించినాడు. రమణీయమైన సౌందర్యంతో విరాజిల్లే

క్రొత్తకోడండ్రను మహారాణులు కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయి ప్రీతితో చూచినారు. మనోహరంగా మాట్లాడుతూ మనసారా వారికి స్వాగతం పలికినారు. అంతఃపుర మంతా నూతన వధూరత్నాల నిలయంగా కనిపించింది. సౌభాగ్యవతులైన సీతను, ఊర్మిళను, మాండవిని, శ్రుతకీర్తిని స్వాగతిస్తూ ముప్పురు రాణులు మనసు ఉప్పొంగగా వారికి మంగళకరమైన అనేక సేవలను అందజేసినారు.

క్రొత్త కోడండ్రైన సీత, ఊర్మిళ, మాండవి, శ్రుతకీర్తి పట్టువస్త్రాలను కట్టుకొని, పవిత్రమైన మంగళద్రవ్యములను చేతబట్టుకొని, పూజామందిరములో ప్రవేశించి గృహదేవతలను భక్తిప్రపత్తులతో పూజించినారు. పూజ్యులైన పెద్దలను సమీపించి, వారి పాదములను స్పృశించి, శ్రద్ధాసక్తులతో వందనములను సమర్పిస్తూ ఆ పెద్దల శుభాశీస్సులను అందుకొన్నారు. ఉత్తమ ఫలితములను ప్రసాదించగల శుభకరమైన కార్యములను నిత్యమూ ఆచరిస్తూ ఆ నలుగురు రాజపుత్రికలు తమ తమ భర్తలతో కలిసి సుఖసంతోషములతో కాలము గడుపసాగినారు.

రాముడు, లక్ష్మణుడు, భరతుడు, శత్రుఘ్నుడు నలుగురూ పెద్దలయొక్క శుభాశీస్సుల నందుకొన్నవారై తమ తమ పత్నులతో కలిసి సుఖసంతోషాలతో కాలక్షేపం చేయసాగినారు. మహితాత్ములు, అఖండబలోన్నతులు, అసమాన వీర్యసంపన్నులు, అస్త్రవేత్తలు, గుణవిరాజితులు అగు ఆ నలుగురు రాజపుత్రులు హితులతో, మిత్రులతో కూడినవారై ఆనందంగా మెలగసాగినారు. తమ తమ భార్యలను ప్రేమతో చూచుకొంటూ, సంతోషంగా ఉంటూ, ధర్మబద్ధమైన కోరికలతో కూడినవారుగా ప్రవర్తిస్తూ, నూతనమైన వినోదములతో విహారములతో కాలక్షేపం చేస్తూ, గురువుల యెడల వినయవిధేయతలతో కూడినవారై, మాతాపితరుల సేవ చేస్తూ శుభప్రదమైన జీవితమును గడుపసాగినారు.

రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులు క్రమంగా సీత ఊర్మిళ మాండవి శ్రుతకీర్తి లతో కలిసి దాంపత్యజీవితాన్ని గడుపుతూ ఉండినారు. కొంతకాలం తరువాత దశరథమహారాజు భరతుని పిలిచి "నాయనా! నీ మేనమామ యుధాజిత్తు నిన్ను కేకయదేశమునకు తీసికొని వెళ్ళుటకు చాలారోజులక్రితమే వచ్చియున్నాడు. కావున నీవు నీ మేనమామతో బయలుదేరవలయును" అని పలికినాడు. భరతుడు "అలాగే తండ్రిగారూ!" అని అంటూ శత్రుఘ్నునితో కూడినవాడై సంతోషంగా తల్లితండ్రులకు, శ్రీరామునికి మ్రొక్కి, వీడ్కోలు పలికి, యుధాజిత్తు వెంట కేకయదేశమునకు బయలుదేరినాడు. భరతశత్రుఘ్నులు యుధాజిత్తు వెంట కేకయదేశమునకు వెళ్లిపోగా

దేవతలతో సమానమైన తేజస్సు గలవాడైన తమ తండ్రి దశరథమహారాజును మహాత్ములైన రామలక్ష్మణులు భక్తితో సేవింపసాగినారు. సౌజన్యమనస్కుడు, పౌరుల హితమును కోరువాడు అగు శ్రీరాముడు తండ్రిగారికి రాచకార్యములలో తనవంతు సహకారమును అందజేసేవాడు. ఆ రఘురాముడు ఎల్లప్పుడూ ధర్మమార్గమును అనుసరిస్తూ, ప్రజలకు ప్రియమైన హితకరమైన పనులను చేస్తూ, తండ్రి ఆజ్ఞను పాటిస్తూ, తల్లులకు తగినటువంటి సేవచేస్తూ, గురువర్యుల యొక్క పనులను కూడా ఇష్టంగా పూర్తిచేసేవాడు.

రాముడు సుగుణాభిరాముడు అని గుర్తించిన తండ్రి దశరథమహారాజు, తల్లులు కౌసల్య సుమిత్ర కైకేయి, గురువులు వసిష్ఠుడు మొదలైనవారు అయోధ్యలోని పౌరులు అందఱునూ "ఈ రాముడు అందఱినీ అనురాగంతో చూచే బ్రహ్మదేవుని వంటి వాడు. అందఱికీ ఆత్మీయుడు" అని రఘురాముని మెచ్చుకొనసాగినారు.

శ్రీరాముడు తన భార్య సుగుణాలరాశి, సౌందర్యరాశి, పవిత్రచరిత్ర అని గుర్తించి ఆ సీతాదేవితో ఎన్నో వసంతాలు సంతోషంగా గడిపినాడు. మైథిలి తనకు అన్ని విధాలా తగినటువంటి ఇల్లాలు, యోగ్యురాలు అని తెలిసికొని రాముడు ఆ సీతాదేవికి తన మనస్సును సమర్పించినాడు.

తండ్రియైన దశరథమహారాజు గుణవంతురాలైన సీతను నా ధర్మపత్నిగా ఆమోదించి వివాహము జరిపించినాడు అని శ్రీరాముడు మైథిలిని ప్రీతితో చూడసాగినాడు. ఉత్తమ గుణరూపసంపదలనే సొమ్ములుగా గలిగియున్న కారణంగా శ్రీరామునికి వైదేహిపై ప్రీతి ఇంకా ఎక్కువ కాసాగినది. నిర్మలచిత్తయైన సీత నాథుడు తనపై చూపే ప్రేమకు రెండురెట్లుగా ప్రేమను పంచుతూ శ్రీరామునియెడల ప్రీతితో మెలగసాగినది. భర్తయైన శ్రీరాముని హృదయంలో తాను కొలువు తీరినది. పతివ్రతా గుణములతో ఉన్న సీత హృదయము శ్రీరాముని హృదయము ఏకమైపోగా ఆ దంపతులు సుఖసంతోషములతో కాలక్షేపము చేయసాగిరి.

పతివ్రతా శిరోమణియగు సీత తన భర్త యెడల ప్రణయము, ప్రీతి, భయము, భక్తి, సిగ్గు మొదలగు సుగుణములను కలిగి మెలగుతూ ఉండినది. సీతాదేవి శ్రీరాముని మనసులోని భావములను పూర్ణముగా తెలిసికొని ప్రవర్తిస్తూ ఉండగా, శ్రీరాముడు కూడా సీతాదేవి మనసులోని భావములను తెలిసికొని మెలగసాగినాడు. గుణమునందు, రూపమునందు, శీలమునందు వారు ఒకరికొకరు తగినవారై ఏకచిత్తులై వ్యవహరింపసాగినారు. సీతాదేవి దేవతలయొక్క తేజస్సుతో ప్రకాశిస్తూ,

మనోజ్ఞమైన రూపం కలిగి లక్ష్మీకళతో ప్రకాశిస్తూ, సుగుణాల కుప్పగా భాసిల్లుతూ, మనోనాథుడైన శ్రీరామునియొక్క పదపద్మములను సేవిస్తూ, ప్రేమానురాగములను కురిపిస్తూ పరమానందదాయినియై నాథునితో కూడి విరాజిల్లసాగినది.

రాజర్షియగు జనకమహారాజుయొక్క కుమార్తె, శాంతస్వరూప, గొప్ప గుణములు కలది, విమలతత్వముగలది, వివేకముగలది, విశుద్ధమనస్క, భూపుత్రి అగు సీతాదేవితో కలిసి శ్రీరాముడు విభవాభిరాముడై సంతోషంగా కాలమును గడిపినాడు. లక్ష్మీదేవితో కలిసి విష్ణుమూర్తి ఆనందంగా కాలక్షేపం చేసినట్లుగా సీతాదేవితో కలిసి రఘురాముడు ఆనందంగా కాలక్షేపము చేయసాగినాడు.

ఫలశ్రుతి

కం. క్షేమము నిడు నీ సీతా
రాములకల్యాణగాథ రక్తిఁ జదివినన్,
బ్రేమగ వినినన్, గనినన్
రాముని కృప కవచమగుచు రక్షించు సదా.

భద్రాచలంలో 28-2-2022 తేదీ పుస్తకావిష్కరణ దృశ్యాలు

నెల్లూరులో 12-3-2022 తేదీ ‘పద్యసారస్వత పరిషత్’
పక్షాన జరిగిన గ్రంథావిష్కరణ సభలోని దృశ్యాలు

‘లాయర్’ వారపత్రికలో...

భద్రాచలంలో ‘శ్రీ సీతారామ కల్యాణం’ గ్రంథావిష్కరణ

నెల్లూరుకు చెందిన ప్రముఖ అవధాని కోట రాజశేఖర్ రామాంకితంగా రచించిన శ్రీ సీతారామ కల్యాణం (శ్రీమద్రామాయణం–బాలకాండ–పద్యసప్తశతి–గ్రంథత్రయం) గ్రంథానికి గతనెల 28న భద్రాచలంలోని శ్రీ జీయర్ మఠంలో ఆవిష్కరణ జరిగింది. భావనాప్రియ (భద్రగిరి–ధ్రువకోకిల) సాహిత్యబృందం, పద్య సారస్వత పీఠం–తెలంగాణ, భద్రాచలం శ్రీ జీయర్ మఠం వారి సంయుక్త నిర్వహణలో నెల్లూరు జిల్లా ఇనమడుగు శ్రీ సత్యానందాశ్రమ పీఠాధిపతి శ్రీశ్రీహరితీర్థస్వామి వారి శుభాశీస్సులతో ఈ కార్యక్రమం నిర్వహించారు. గ్రంథావిష్కరణ సభలో అథర్వ వేద పండితులు జి.మురళీకృష్ణమాచార్యులు శ్లోక–పద్యభావ–పద్య గ్రంథాన్ని, ఆచార్య తంబిశెట్టి రామకృష్ణ పద్య గ్రంథాన్ని, స్థానాచార్యులు కెఇ స్థలశాయి వచన గ్రంథాన్ని, మరుమాముల దత్తాత్రేయశర్మ ఆడియో సీడీని, సమస్యా పృచ్ఛక చక్రవర్తి కంది శంకరయ్య వీడియో సీడీని ఆవిష్కరింపగా, వ్యాసమహాభారత అనువాదకులు డా. సూరం శ్రీనివాసులు, అవధాన కళానిధి ఆముదాల మురళి, నారుమంచి అనంతకృష్ణ గ్రంథసమీక్ష చేశారు. వాల్మీకి మహర్షి విరచించిన శ్రీమద్రామాయణంలోని బాలకాండ శ్లోకాలకు చక్కనైన పద్యానువాదాన్ని, వచనానువాదాన్ని చేసిన అవధాని కోట రాజశేఖర్ ఆంధ్రవాల్మీకి బిరుదాంచితులైన వావిలికొలను సుబ్బారావు మార్గాన్ని అనుసరించారని, పద్య రచన మనోహరంగా సాగిందని ప్రశంసించారు. ఈ కార్యక్రమ రూపకల్పనకు విశేషకృషి చేసిన సంగీత కళానిధి నల్లాంచక్రవర్తుల చక్రవర్తి సభకు అధ్యక్షులుగా వ్యవహరించారు. అవుసుల భానుప్రకాశ్ సభను చక్కగా నిర్వహించారు. కవర్ డిజైనర్ విట్టుబాబు సహకరించారు. అనంతరం అందరి కరతాళధ్వనుల మధ్య అవధాని కోట రాజశేఖర్‌ను ఆచార్యులందరూ ఘనంగా సత్కరించారు. ‘శ్రీరాముని దయచేతను’.. ఈ గ్రంథరచన సాగిందని, రామాంకితమైన గ్రంథత్రయాన్ని రామభక్తులు అడవికొలను వేంకట్ (యుఎస్‌ఏ) ఆర్థికసాయంతో ముద్రించి భద్రాద్రిరామునికి సమర్పించి ధన్యుడనయ్యానని గ్రంథకర్త అవధాని కోట రాజశేఖర్ తన స్పందనలో వివరించి అందరికీ తన కృతజ్ఞతలు తెలిపారు.

శ్రీరామ చరితను తెలిపే గ్రంథత్రయం..

‘శ్రీ సీతారామ కల్యాణం’

శ్రీమద్రామాయణంలోని బాలకాండ, పద్యసప్తశతి, సీతారామ కల్యాణం గ్రంథత్రయంగా వెలువరించడం ఒక బృహత్తర కార్యక్రమమని, దానిని తనదైన శైలిలో అద్భుతంగా రచించిన కోట రాజశేఖర్ అభినందనీయుడని వక్తలు కొనియాడారు. ప్రముఖ అవధాని కోట రాజశేఖర్ రచించిన ‘శ్రీ సీతారామ కల్యాణం’ గ్రంథత్రయాన్ని పద్యసారస్వత పరిషత్ నెల్లూరుజిల్లా శాఖ వారు స్థానిక బాలాజీనగర్‌లోని శ్రీ సీతారామ స్వామి మందిరంలో ఈనెల 12న పలువురు ప్రముఖుల చేతులమీదుగా ఘనంగా ఆవిష్కరించారు. వాల్మీకి రామాయణంలోని శ్లోకాలు, వాటికి సరైన తెలుగు పద్యాలు, తాత్పర్యాలను ఒక గ్రంథంగా వెలువరించగా, ఆ గ్రంథాన్ని మెట్టు రామచంద్రప్రసాద్ ఆవిష్కరించారు. అనువాద పద్యాలు మాత్రమే ఉన్న గ్రంథాన్ని శతావధాని సూరం శ్రీనివాసులు ఆవిష్కరించారు. వచన గ్రంథాన్ని నలుబోలు బలరామయ్యనాయుడు ఆవిష్కరించారు. అధ్యక్షులు పోలవరపు లక్ష్మీ నరసింహారావు, ప్రధాన కార్యదర్శి డాక్టర్ చీమకుర్తి వేంకటేశ్వరరావు సభను నిర్వహించి గ్రంథకర్తను ఘనంగా సన్మానించారు. గ్రంథావతారిక పద్యాలు చిత్రీకరింపబడిన వీడియో సీడీని అగస్త్యరాజు సుబ్బారావు ఆవిష్కరించగా బాలకాండ పద్య సప్తశతి ఆడియో సీడీని శ్రీ సీతారామమందిరం కమిటీ అధ్యక్షులు అమర్తలూరు వేంకటేశ్వరగుప్తా ఆవిష్కరించారు. వ్యాస మహాభారతం అనువాదకులు సూరం శ్రీనివాసులు గ్రంథసమీక్ష చేశారు. కోట రాజశేఖర్ సహాధ్యాయి టి.రామన్న తదితరులు పాల్గొని మాట్లాడారు. అనంతరం కవులు పండితులు ఆలయ నిర్వాహకులు అందరూ గ్రంథకర్త రాజశేఖర్‌ను ఘనంగా సత్కరించారు. ప్రముఖ సాహితీవేత్తలు పేరిసెట్ల శివకుమార్, బృందావనరావు, సూరం చంద్రశేఖర్, కొండపి మురళీకృష్ణ, తంగిరాల వేంకట నరసింహకుమార్, మర్రి వెంకటరావు, గంగిశెట్టి శివకుమార్, బొగ్గరపు రాధాకృష్ణమూర్తి, మాలకొండయ్య తదితరులు పాల్గొన్నారు.

పుస్తకావిష్కరణ వార్తలు

లాయర్ వారపత్రికలో పుస్తక సమీక్ష

సుమధుర పద్య గద్య సమాహారం..

'శ్రీ సీతారామ కల్యాణము' గ్రంథ త్రయం

రచయిత: కోట రాజశేఖర్
వెల: రూ. 650/- (3 గ్రంథాలు)
ప్రతులకు: కోట రాజశేఖర్
ఇ.నెం. 4-338, 3వ అడ్డరోడ్డు, మొదటి వీధి,
కె.ఆర్.ఆర్.నగర్, పదుగుపాడు, కోవూరు
మండలం, నెల్లూరుజిల్లా.
99662 36604

శ్రీరాముని దయతో సీ
తారాముల గాథ వ్రాయదలచితి పద్య
శ్రీ రాజిల, గురువులు మన
సారన్ దీవింప దలతు శారదను మదిన్'..

అంటూ ఎంతో భక్తితో అవధాని కోట రాజశేఖర్ ఇటీవల రచించిన 'శ్రీ సీతారామ కల్యాణము'..మూడు గ్రంథాలు (గ్రంథ త్రయం) ప్రముఖులందరి ప్రశంసలందుకుంటున్నాయి. ఇనమడుగు శ్రీ సత్యానందాశ్రమం ఆస్థాన పండితులు, ప్రత్యేకించి రామాయణోపన్యాసకులు.. అల్లూరులోని రామకృష్ణా జూనియర్ కళాశాల విశ్రాంత సంస్కృతోపన్యాసకులు.. ప్రముఖ అవధాని కోట రాజశేఖర్ అవిశ్రాంతంగా రచించిన ఈ గ్రంథత్రయానికి ఇటీవలే కన్నుల పండువగా ఆవిష్కరణోత్సవాలు జరిగాయి. శ్రీమద్రామాయణంలోని ఘట్టాలను, ముఖ్యంగా బాలకాండను పద్యగద్యాత్మకంగా..ఎంతో హృద్యంగా అనువదించిన ఆ గ్రంథాలు అందరి అభినందనలు అందుకుంటున్నాయి. అటు దివ్యమైన భద్రాద్రిలోనూ, ఇటు నెల్లూరులోని బాలాజీనగర్ సీతారామమందిరంలోనూ ఆవిష్కృతమైన ఆ గ్రంథ త్రయాన్ని.. ఆ గ్రంథాల్లో ఇనుమడించిన భక్తిభావ మధురిమను, తెలుగు భాషామాధుర్యాన్ని ఎందరో పండితులు ఎంతగానో కొనియాడారు కూడా.

తమ గురువులైన ప్రఖ్యాత అవధాని నరాల రామారెడ్డి, 'వ్యాస మహాభారతం' అనువాదకులు సూరం శ్రీనివాసులు, పంచసహస్రావధాని డా.మేడసాని మోహన్ తదితరుల ఆశీస్సులతో తాను ఈ గ్రంథాలను రచించానని గ్రంథకర్త తన ముందుమాటల్లో వినమ్రంగా తెలియజేశారు. సుమారు 450 పేజీలతో వాల్మీకి మహర్షి శ్లోకాలతో పాటు పద్యాలను, భావాలను పద్య సప్తశతి 'శ్రీ సీతారామ కల్యాణము' అనే శ్రీమద్రామాయణ-బాలకాండకు అనువాదంగా, 256 పేజీలతో 761 పద్యాలతో పద్య కావ్యంగా, మరో 132 పేజీలలో వచనానువాదంగా మూడు విధాలుగా రూపొందించి శ్రీరామునిపై తనకున్న భక్తిప్రపత్తులను చాటుకున్నారాయన. ప్రత్యేకించి 'శ్రీ సీతారామకల్యాణము' (బాలకాండ వచనానువాదం) పండితులకే కాక పామరులకు కూడా బాగా అర్థమయ్యేవిధంగా సులభ శైలిలో వెలువరించడం విశేషం. అంతేకాదు ఆ పద్యాలను ఆడియో సీడీ రూపంలోనూ, అవతారిక పద్యాలను వీడియో సీడీగా కూడా రూపొందించారు. తన హృదయమందిరంలో ప్రతిష్ఠితమై ఉన్న ఆ సీతారామచంద్రులను భక్తిపరిమళాలు వెదజల్లే పద్యగద్య సుమాలతో అర్చించి,

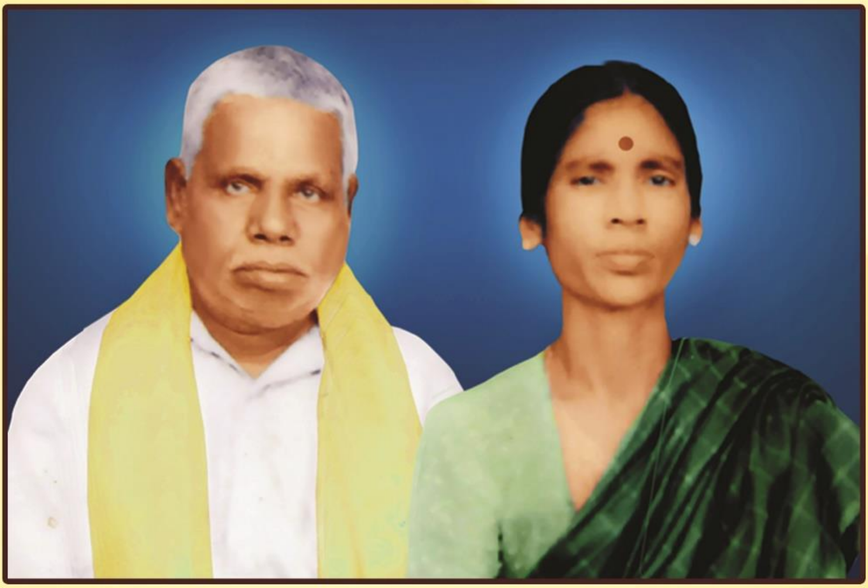
సతతము నీదు నామమె ప్రశస్తమటంచు జపించుచుంటి, నా తత శుభదాయక మ్మనుచు దావక గాథ రచించుచుంటి, నీ కతమున మోక్షసంపద సుఖమ్మున నందగ నుంటి, నీకు నంకితమిడుచుంటి దీని బరికించి గ్రహింపుము జానకీపతీ!...

అంటూ ఆ గ్రంథత్రయాన్ని 'శ్రీరామాంకితం' గావించి గ్రంథకర్త తన జీవితాన్ని సార్థకం చేసుకున్నారు. పాఠకుల మనసుల్లో నిండుగా రామభక్తిని నింపే ఈ గ్రంథ త్రయంలో అన్ని పద్యాలు ఎంతో విలక్షణమైనవి, విశిష్టమైనవి కూడా. ఏ పద్యానికా పద్యం, ఏ గద్యానికా గద్యం.. దేని ప్రత్యేకత దానిదే అన్నట్లుంటాయి. పండితశైలితో పాటు సామాన్యులకు కూడా అర్థమయ్యే సులభశైలి కూడా అవధాని అయిన ఈ గ్రంథకర్తకు మెండుగా ఉండడంతో గ్రంథకర్త ఈ మూడు గ్రంథాలను అత్యద్భుతంగా తీర్చిదిద్దారని చెప్పవచ్చు.

అందుకే శ్రీ శ్రీహరితీర్థ స్వాముల వారితో పాటు ప్రముఖ కవి పండితులు కంది శంకరయ్య, చక్రాల లక్ష్మీకాంత రాజారావు, చదలవాడ లక్ష్మీనరసింహారావు, డా.చీమకుర్తి వెంకటేశ్వరరావు, ఆముదల మురళి, కొండపి మురళీకృష్ణ, చిటితోటి విజయకుమార్, శ్రీ పండి ఢిల్లీశు, మైలవరపు మురళీకృష్ణ, పైడి హరనాథరావు వంటి వారంతా గ్రంథకర్త రచనా ప్రతిభను మెచ్చుకుంటూ తమ ఆశీస్సులు, అభినందనలు తెలియజేశారు. 'రాజశేఖర్ రచించిన శ్రీ సీతారామ కల్యాణ కావ్యం మృదులమైన, మధురమైన శైలిలో సాగింది. ఇతివృత్తంతో పాటు వృత్త రచన ధారాళంగా ప్రవహించింది. వ్యర్థ పదాలు లేకుండా అన్వయక్లిష్టత లేకుండా ప్రతి ఘట్టాన్ని తీర్చిదిద్దిన రాజశేఖర్ కృషిని అభినందించక తప్పదు. వాల్మీకి సంస్కృత శ్లోకాలను అందమైన తెలుగులో అనువదించిన చిరంజీవి రాజశేఖర్ ప్రతిభ ప్రశంసనీయం'..అంటూ ప్రముఖ అవధాన కవి నరాల రామారెడ్డి తన ముందుమాటలో రాశారు. ఈ గ్రంథత్రయం విశిష్టత గురించి ఇంతకన్నా గొప్ప మాటలు ఇంకేముంటాయి?..ఈ అద్వితీయమైన శ్రీ సీతారామ కల్యాణ గ్రంథాలను అత్యద్భుతంగా వెలుగులోకి వచ్చేందుకు.. ముద్రణకు అవసరమైన నిధులను సమకూర్చిన రామభక్తుడు..అమెరికాలో ఉన్న అడవికొలను వేంకట్ (వేంకటేశ్వరరావు) ఎంతైనా ధన్యులు!..ఈ గ్రంథాలు అటు రామభక్తులకు, ఇటు పాఠకులకు కరదీపికగా ఉంటాయనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. ఈ విశిష్ట గ్రంథత్రయ కర్త..కోట రాజశేఖర్‌కు నా అభినందనలు..శుభాశీస్సులు!

సమీక్షకులు:
పరమహంస
బెంగుళూరు
99633 41928

శ్రీ కోట రాజశేఖర్ గారి తల్లిదండ్రులు

కీ.శే. కోట సారంగపాణి - కీ.శే. కోట సక్కుబాయమ్మ

సహధర్మచారిణి శ్రీమతి కోట గిరిజాకుమారితో శ్రీ కోట రాజశేఖర్

రామాయణ రచనను ప్రోత్సహించిన పుత్రద్వయం

శ్రీ కోట రాజశేఖర్ గారి పెద్దకుమారుడు - కోడలు

చిరంజీవి కోట రూపానందకుమార్ (USA) - శ్రీమతి ప్రియదర్శిని, మనుమడు చిరంజీవి శివాంశ్

శ్రీ కోట రాజశేఖర్ గారి చిన్నకుమారుడు - కోడలు

చిరంజీవి కోట సారంగపాణి (USA) - శ్రీమతి సౌమ్య,

మనుమరాలు చిరంజీవి దార్విశ్రీ, మనుమడు చిరంజీవి రిషిక్

కవిపరిచయం

నామధేయం : **కోట రాజశేఖర్**

తల్లి : కీ॥శే॥ సక్కుబాయమ్మ

తండ్రి : కీ॥శే॥ సారంగపాణి

జన్మస్థలము : అల్లూరు, నెల్లూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్

వృత్తి : విశ్రాంత సంస్కృత ఉపన్యాసకులు,
(రామకృష్ణ జూనియర్ కళాశాల, అల్లూరు)

సహధర్మచారిణి : విద్వాన్ శ్రీమతి గిరిజాకుమారి

జ్యేష్ఠపుత్రుడు : చి॥ రూపానందకుమార్ USA

కనిష్ఠపుత్రుడు : చి॥ సారంగపాణి USA

ప్రవృత్తి : పద్యరచన, టిటిడి పక్షాన ధార్మిక ఉపన్యాసములు

ప్రచురణలు : 1. రోజుకోపద్యం శంకరాభరణం - పద్యపంచశతి,
2. శాశ్వత దినదర్శిక

పురస్కారములు : ఉత్తమ ఉపాధ్యాయ పురస్కారము
(ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వము వారిచే) 2013

బిరుదము : అవధానిశేఖర (కళాదీప్తి సంస్థ నెల్లూరు వారిచే) 2017

సత్కారము : ఆస్థానపండితుడుగా సత్కారము
(శ్రీ సత్యానందాశ్రమము ఇనమడుగు నెల్లూరు వారిచే) 2020

శ్రీ సీతారామ కల్యాణం గ్రంథముద్రణకు
నిధులను సమర్పించినవారు

భాగవత ఉపన్యాసకులు
శ్రీ అడవికొలను వేంకట్ (వేంకటేశ్వర్లు) గారు USA